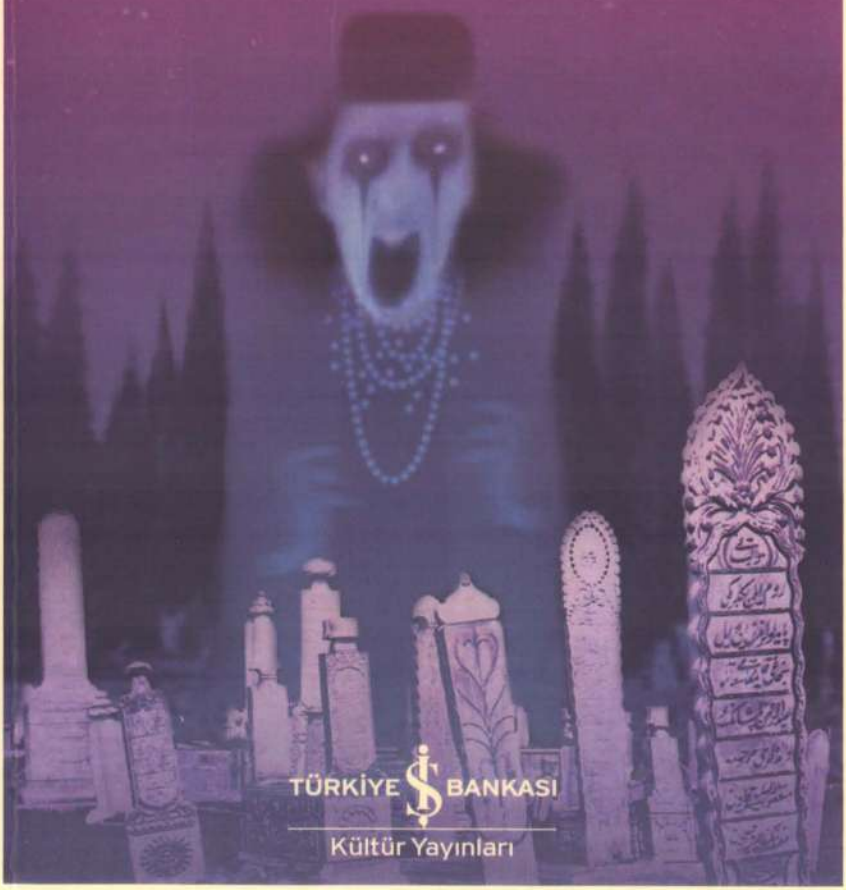
TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 78

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

CADI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5838

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
CADI

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KİTAPHANE-İ ASKERİ / İBRAHİM HİLMİ, İSTANBUL
1330 [1912]

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2020
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
ZERRİN ÖZALP ÖZTARHAN

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: MAYIS 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-453-2

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: İSMAİL KAYAPINAR

3 Kasım 1988 tarihinde İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Tarih bölümünü 2011 yılında bitirdi. Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde Eski Türk Edebiyatı programında başladığı yüksek lisans programında tez çalışması halen devam etmektedir. 2013 yılında çalışmaya başladığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nda yazma eser uzmanı olarak görev yapmaktadır.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 78

Roman

cadı

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: İsmail Kayapınar

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

1
Yenge ile Yeğen Arasında

— Yenge bu telaşın ne? Ne oluyorsun Allah aşkına?

— Kızım Müslümanlıkta iki şeyde telaş lazımdır: kız evlendirmekte, cenaze kaldırmakta...

— Buna hiç diyecek yok... Güzel teşbih doğrusu!

— Ben şunu bunu bilmem! Biraz kendini çek çevir. Bu ağlamayı, bu somurtkanlığı bırak. Giyin kuşan... A dostlar! Nedir bu halin? Bu ağlamış yüzünü görenler kırk yıllık yola kaçarlar. Rabbim övmüş yaratmış... Pek güzel, akça pakça, sevimli kadınsın... Artık bu matemden vazgeç... Şen şakrak ol. Gül, söyle... Bir kısmetin çıkar çıkmaz seni vereceğiz. Turşunu kuracak değiliz ya!

— Yenge, bu eve ben fazla mı geliyorum? Bana yedirdiğiniz bir lokma ekmeği mi sakınıyorsunuz?

— Aman, delinin söylediği lakırdıya bak! Senden ekmek sakınan bir lokma ekmeğe muhtaç olsun! O nasıl söz, nankör karı!

— Ne olursa olsun, bir saat evvel beni başınızdan defetmenin çaresine bakıyorsunuz... Belki ben ebediyen kocaya varmak niyetinde değilim...

— Ne dedin, ne dedin? Ebediyen kocaya varmak niyetinde değil misin? Karabaş[1] mı, marabet[2] mi olacaksın? Allah

1 Rahip.
2 Rahibe.

kadını kocaya varmak, erkeği de evlenmek için yaratmıştır. Anladın mı Fikriye? Şimdi beni kötü kötü söyleteceksin!

— Yenge, bir parça Allah'tan korkun. Niçin beni böyle sıkboğaz ediyorsunuz? Daha beyimin kefeni solmadı... Yerde yatanı bu kadar çabuk unutmalı mı?

— Ben Allah'tan korkarım. Her emrine itaat ederim... Beyin öldüyse Allah rahmet eylesin... Rabbimin isteği böyleymiş... Ne denir? Ölenle ölünür mü? Aylarca ağla bre ağla! Bunun sonu ne olacak? Bu ağlamaya göz değil, vallahi Horhor Çeşmesi[1] olsa yine dayanmaz. Suyu kesilir... Sen öleydin acaba o senin arkandan böyle kırk yıl gözyaşı döküp duracak mıydı? Evlenmeyecek miydi?

— Onun ne yapacağını ben ne bileyim? Beyimin üstüne evlenmek istemiyorum... Vicdanım bana lanet ediyor... Ben bunu bilirim. İşte bu kadar!

— Kuzum Fikriye Hanım, kocaya varmayıp da hangi gelirinle geçineceksin? Seni kim besleyecek?

— Hah, dedim ya! Sizi bu telaşlara düşüren sebep beslemek meselesi... Ekmek meselesi... Kim mi besleyecek? Dayım! Bu evde bu kadar insan besleniyor. Bir benim ile çocuğumun kuş kadar boğazı mı çok geliyor?

— Ne senin ne de çocuğunun boğazından yüksünen olmadığını sana yemin billah ederek söyledim...

— Öyledir de evlilik için beni bu derece zorlamaktaki maksadınız nedir?

— Maksadım, düşüncem yine senin geleceğin kızım...

— Çocuğumla beraber işte aranızda yuvarlanıp gidiyorum... Şimdilik bu kadar aceleye, benim iki ayağımı bir pabuca koymaya gerek var mı?

— Kızım, sana dayın kırk yıl bâki değildir.

— Dayımın akşama sabaha öleceğine dair Azrail'den sana haber mi geldi?

— Hay dilin tutulsun! Yorduğu şeye bak! Şom ağızlı kaltak! Ölüm sırayla değildir. Kimin ölüp kimin kalacağını

---

1 İstanbul'un Fatih ilçesinde Aksaray meydanında yer alan ve Horhor semtine adını veren çeşme.

Cenabımevla bilir. Allah dayına çok seneler ömür versin. Cümlemizin üstünden eksik etmesin. Ben senin için söylüyorum. Senin ölümüne bir şey kalmadı...

— Hah, iyi ya işte! Ölürsem kurtulursunuz.

Fikriye Hanım, öfkeden başının firketelerini birer birer çıkarıp tekrar saçlarının arasına oraya buraya yerleştirip sözüne devam ederek:

— Kuzum Hanım Yenge, herkesin ömrünün sonunu ancak Hak Teâlâ Hazretleri tayin eder. Benim ölümüme bir şey kalmamış olduğunu nereden bilip de bu derece yürekten söylüyorsun, merak ettim...

— Mankafa! Bunu anlamayacak ne var?

— Ayıp değil ya, Rabbim işte beni mankafa yaratmış, anlayamıyorum. Söyle de anlayayım.

— Bir kadının iki türlü ömrü vardır...

— Acayip! Bir yaşıma daha girdim. Neler öğreniyorum? Kadının ömrü iki türlüymüş... Kadın kısmı görünürde öldükten sonra kertenkele gibi dirilir, sonradan bir defa daha ölür, öyle mi?

— Karı, söyler söyler, döner yine söylerim. Mankafasın işte! Kertenkele adamakıllı bir defa öldükten sonra artık bir daha dirilmez.

— Oh, hanım! Ben gözüme mi inanayım, sana mı? Kertenkelenin vücudu ortadan ikiye ayrıldıktan sonra başı bir tarafa yürüdü, kuyruğu öbür tarafa gitti.

— Bu durum, hayvanın ölüp de tekrar dirildiğine mi işaret eder?

— Bilmem, Allah rahmet eylesin büyükannem, "Bazı hayvanların dokuz canı vardır" derdi... Kapana tutulan fareler ne zor ölürler.

— Allah müstahakkını versin! Şimdi kadınları kertenkeleye, fareye mi benzeteceğiz?

— Yılanın da canı birden fazlaymış. Yılan öldürüldükten sonra gece ayaza bırakılırsa gökte ilk yıldızı gördüğü zaman yine dirilirmiş.

— Sana ne güzel tahsil ve terbiye vermişler! Hafızanı ne mükemmel bilgilerle süslemişler... Kadının kaç canı varmış? Kadın ninenin tandırnamesinde[1] buna dair açıklama yok mu?

— Kadının olağan zamanında bir, gebelik vaktinde iki canı vardır...

— Böyle demek âdet olmuş ama bu tabir de yanlış olarak kullanılıyor. Çünkü yaradılıştan kadının bir canı vardır. O ikincisi karnındaki çocuğun canıdır. Çocuk doğduğu zaman kendi canını alıp dışarı çıkacak. Bundan anasına ne?

— Gebelik zamanında bir kadının vücudunda iki can bulunur ya, sen ona bak...

— Fikriye, darılma ama çok saf, çok bön karısın! Zaten cin fikirli bir insan olsan, kocanın vefatına bu kadar ağlamazsın?

— Hanım Yenge, sözlerini anlamıyorum. Bir kadının vefat eden kocasına ağlaması, ahmaklık belirtisi midir? Dayım ölse demek sen ağlamayacaksın, öyle mi?

— Dayın başka, o başka canım...

— Ah, işte bunu hiç zihnim almadı. Bunun başkası maşkası olur mu? O sana neyse öteki de bana oydu. O da koca, o da koca...

— Karılık kocalıkla geçirdiğiniz dört beş sene süresince merhum seni kim bilir kaç defa aldatmış, üzerine ne haltlar etmiştir?

— Hiç...

— Hiç mi? Karının ahmaklığı işte bundan belli olur.

— Neden?

— Kocasına sonsuz bir güven göstermekten...

— Üzerime hiçbir ihanette bulunmadığına ve bulunmayacağına dair daima karşımda en büyük yeminleri eder dururdu.

— O yeminleri bana senin dayın da edip dururdu ama bir gün kendisini evimizin arkasındaki bostanın kulübesinde bahçıvanın kızı Despina'yla yakaladım. Kendi elceğizimle

---

1 Eskiden kış günlerinde, tandır etrafında oturulurken çeşitli konularda anlatılan masal türünden, boş ve asılsız sözler ve böyle sözlerin yazılı olduğu farz edilen kitap.

tuttum. Erkeğe güven olur mu? Bu apaçık olaya karşı yine o bana kırk kurt masalı okumaktan[1] çekinmedi. Hâlâ da sadakat yeminlerine devam ediyor... Bu hal, bu hakikat bizde ağababalarımızdan, kadın ninelerimizden, daha onların atalarının atalarından beri böyle gelip böyle gidiyor. Kızım, lafımı karıştırdın. Sözüm nereye gelecekti? Evet, bir kadının iki türlü ömrü, hayatı vardır. Birincisi, Cenabıhakk'ın her kuluna çeşitli miktarda nasip ettiği beşikten mezara kadar süren doğal ömrü; ikincisi, asıl kadınlık hayatı ki bu da tekrar iki kısma ayrılır: İlki otuz yaşına kadar devam eder, sonraki kırkı, kırk beşi bulur. Bu iki yaş, bir kadın için asıl uhrevi ölümünden evvel gelen, biri küçük, diğeri büyük iki dünyevi ölümüdür. Otuzunda bir kadın artık kadınlık cazibesini kaybedecek bir çağa girmiş sayılır. Kırk beşinde doğurganlık görevi verimsiz kalır. Yine tandırname edebiyatından bazı sözler vardır. Bir kız için, on beşinde gonca güldür, açılır; yirmisinde güzelliği saçılır; otuzunda tan yerine atılır; kırkında, ellisinde ve devamında son merhaleye kadar birtakım şeyler söylerler. Çöktüğünde varacağı yer olarak bir kadını otuzunda çektikleri bu tan yeri neresidir, bilemem. Fakat otuz yaşın kadınlar için parlak bir devir olmadığı anlaşılıyor. Yani bir kadın bu yaşta mutlaka bir kocaya varmış, bir erkeğe mal olmuş bulunmalıdır. Kocadayken bu çağa giren kadınlar herhalde gerileme dönemine adım atmış bulunuyorlar ama –erkeklerin de bu iyiliklerini inkâr etmeyelim– vaktiniz geçti, diye karılarını tutup pencereden aşağıya atmıyorlar. "Artık ne belaysa başımıza bir kere gelmiş bulundu" teslimiyetiyle karılarının dertlerini çekip gidiyorlar. Sana, "Ölümüne bir şey kalmadı" dediğim, kadınlığının makbul çağına ait olan manevi ölümün içindir. Cenabıhak daha çok vakit yaşatsın. Asıl ecelin için değil... Öyle ya, sen şimdi ferah ferah yirmi sekizindesin. Otuzuna, yani tan yerine çekilmene ne kaldı? İki senecik. Artık ondan sonra yüzüne bakan olmaz. Evde kalırsın. Ölmüş kocanı unutursun. Bu acın geçer. Dayı koltu-

1 Kurt masalı okumak: İnandırmak için gereksiz, asılsız şeyler söylemek.

ğuna sığınmış olmaktan da bıkar, başlı başına bir evin hanımı olmak ister, koca diye hant hant ötmeye başlarsın ama iş işten geçmiş olur. Ben sana ana nasihati veriyorum yavrum. "Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği" derler. Başında bir de çocuğun, yani bir pürüzün var. Evlilik zamanını geçirmek senin için akıl kârı değildir. Bazı kadınlar otuz beşe gelirler de yirmi sekiz, yirmi dokuzdan yukarı çıkmak istemezler. Orada demir atarlar. O niçin o? Otuz yaşı kadınlığın ilk ölümü de onun için... Fakat yaş saklamak ne para eder! Erbabı bir bakışta anlar. Ben otuzumu atladıktan sonra dayın bazen vücudumu yoklayıp da, "Emine, darılma ama otuzu geçtiğin besbelli oluyor. Piliç başka, tavuk başka..." derdi. Şakayla karıştırıp kartlığımı yüzüme vurur, tan yerine çekilmiş olduğumu anlatırdı. Gücüme giderdi ama ne denir? Erkektir, elli yaşına da gelse daima kendini on sekiz yirmi yaşında bir kız alabilmekte yaradılıştan gelen bir hak sahibi olarak görür. Evet, altmış yaşındaki erkek, otuzundaki kadını kartlıkla itham eder. Ne büyük haksızlık... Acaba Âdem Babamız cennette Havva Anamıza damat olduğu zaman aralarındaki yaş farkı ne kadarmış? Bunu bilen var mı? Derin bir şeyhe rast gelsem de sorsam.

2
Bulunmaz Bir Tunus Gediği[1]

Fikriye Hanım dört sene kadar mesut, tatlı bir evlilik hayatı geçirdikten sonra genç, güzel beyinin acıklı bir şekilde ansızın vefatıyla, taze dul kalarak dayısı Hasan Efendi'nin evine geri dönmüştü. Biçare Fikriye, küçük yaşında babasından ve annesinden de yetim kalmış olduğu için dayısının evinden başka gidecek bir yeri yoktu. Rahmetli kocası Bedri Bey, servet namına hemen hiçbir şey bırakmamış, evliliklerinin meyvesi olarak yalnız üç yaşında bir kız bırakmıştı.

---

1 Tunus gediği: Yağlı kuyruk, kârlı gelir kaynağı.

Matemli dul kadın, kızı yetim Latife'yi bağrına basıp dayısının şefkatine ve babacan himayesine sığınarak bir odaya çekildi. Durmayıp gözyaşı döküyor, kocasının vefatı üzerinden aylar geçtiği halde kederli gözyaşları bir türlü dinmiyordu.

Fikriye'nin bu geri dönüşü, o zamana kadar yalnız başına ev hanımlığına alışmış olan yengesi Emine Hanım'ın hiç hoşuna gitmedi. Bu dul yeğenin her ne şekilde olursa olsun, bir ikinci kısmeti ortaya çıkıp da evlerinden bir ayak evvel defolması için ne türlü çarelere, tedbirlere müracaat etmek mümkünse hepsine başvurmaktan geri durmuyordu.

Fikriye Hanım güzel, alımlı, oldukça terbiyeli bir kadındı. Fakat çocuklu olması mahzurundan dolayı evlenmeye iştahlı, münasip bir talip görünmüyordu. Yenge Emine Hanım, kılavuz kadınlara[1] büyücek paralar adadı. Sonunda bir iki kısmet çıktı. Fakat bunlar da evliliklerinden, geleceklerinden hayır ve geçim umulur kimseler değildi. Kimi ihtiyar, kimi sakat, kimi züğürt, kimi çapkındı.

Fikriye'nin bu kısmetsizliği, yengesinin çaçaronluğunu dayanılmaz bir dereceye vardırdı. Emine Hanım, kocaya varmanın faziletlerini, gerekliliğini açıklama dırdırına artık hiç ara vermez oldu. Türlü imalar, işaretler, manidar cümlelerle her gün, her saat bu aşağılanmayı hisseden bedbaht Fikriye'nin zaten dertli, yaralı kalbi bütün bütün kan ağlıyordu.

Nihayet bir gün, kılavuz kadının biri telaşla geldi. Fikriye Hanım için yağlı bir parça, bulunmaz bir Tunus gediğinin kısmet çıktığını müjdeledi. Artık sevinçten yenge Emine Hanım'ın etekleri zil çalmaya başladı. Ona göre araştırmaya, incelemeye, sorguya suale kalkışmaksızın hemen Fikriye'nin bohçalarını bağlayıp sandığını sepetini toplayarak kocasının evine gönderivermek lazımdı. Kılavuz kadının tavsiyesi de böyleydi. O da acelecilik taraflısıydı. Çünkü bu kısmet nadir ele geçen, fevkalade, ekstra türden olduğundan nişan uzarsa ara yere dedikodu karışır, iş bozulurmuş... Bu

1 Evlenme işlerinde aracılık eden kadın.

adamın iştahlısı pek çok, varmak isteyen kadınların haddi hesabı yokmuş... Bozmak için yermeleri, akla hayale gelmez, yakası açılmadık yeni iftiralar atmaları, birçok şeyler uydurmaları beklenirmiş. Kılavuz kadın bu ekstra Tunus gediğini şöyle tarif ediyordu:

— "..." Bakanlığında "..." Kaleminin müdürü Naşit Nefi Efendi... Hem şöyle böyle değil... Kelli felli, şanlı şöhretli, bütün yönleriyle bir efendi. Yalan kabul etmem. Maaşı dört binden, yaşı da kırktan fazla... Şerefli, ağırbaşlı, ciddi, tam karı kıymeti bilecek çağda bir adam... Dosta kısmet olacak bir parça... Artık buna hiç lam cim istemez. Söz getirdim. Söz verin götüreyim. İş bitsin vesselam!

Fikriye Hanım, kılavuz kadının bu yararlı, kısa, şüpheli övgülerine karşı derin derin düşünerek:

— Hanım, bu adam böyle kırk yaşını geçinceye kadar hiç evlenmemiş mi? Bekâr mı durmuş?

Bu soruya karşı kılavuz kadın şahadetparmağını, entarisinin yakasından içeri sokup gözlerini süze süze gerdanının etrafını tatlı tatlı kaşıyarak:

— Dur kızım, vebal istemem. Hepsini anlatacağım... Evlenmemiş değil... Evlenmiş... Kısmet olursa galiba sen üçüncü eşi olacaksın?

Fikriye Hanım haykırarak:

— Ay! Ben iki ortak üstüne mi gideceğim? Allah göstermesin!

— Hanım, lafı iyi anlamadan bomba gibi ateşlenme öyle... A, şimdiki tazelerle konuşulmuyor ki... Rabbim esirgesin, hepsi farfara! Bu efendinin ilk karısı vefat etmiş. İkincisini boşamış. İşte şimdi sen üçüncü gideceksin... Bir evin bir hanımı olacaksın. Anladın mı efendim?

— İlk karısı neden vefat etmiş?

Kılavuz kadın bir kahkaha salıvererek:

— Tedavi eden hekimi bulup da hanımın hangi hastalıktan gittiğini sormayı doğrusu unuttum. Ay, üstüme iyilik sağlık! Bu da laf mı ya? Senin evliliğine talip olanlar, ilk kocanın hangi hastalıktan öldüğünü soruyorlar mı?

Beri yandan yenge Emine Hanım bağırarak:

— Aman Fikriye, bazen öyle budalaca sorular sorarsın ki beş yaşındaki çocuk sormaz. Bırak kadını kendi haline lafını bitirsin...

Fikriye Hanım hiddetle:

— Sormayınca meselenin pürüzlü tarafına yanaşmıyor ki kendi haline bırakayım! Kısmet olursa galiba ben üçüncü eşi olacakmışım! "Galiba"ya dikkat buyuruluyor mu? Peki, birinci eşi neden ölmüşse ölmüş... İkincisini niye boşamış? Bunu sormak hakkım değil mi?

Kılavuz, parmağının ucuyla hâlâ yakasının içindeki pireyi araştırarak:

— O tarafı pek derin bilmiyorum... Ne yalan söyleyeyim?

— Kılavuz değil misin? Her tarafını bilmelisin.

— Öyle ağır, kibar bir efendiye, "Sen karını niçin boşadın?" diye nasıl sorulur? Karılığa kocalığa ait gizli bir mesele olmalı...

— Bak işte şimdi bütün bütün merak ettim... Karılığa kocalığa ait gizli mesele nedir acaba?

— Karı koca ikisi bir döşekte yatarken aralarına girip de araştırmak gerekir ki bu derece mahremiyete hiçbir kılavuz erişemez sanırım. Bu kadar ince eleyip sık dokumak iyi değildir. Karı bırakan erkeklerin, kocadan boşanan kadınların daima diğerleriyle evlendikleri görülüp duruyor. Birinci, ikinci evlilikte dirliksizliğe uğrayanların üçüncü, dördüncüde gül gibi geçinip gittikleri hiç işitilmemiş bir şey midir?

— Pekâlâ... Haydi boşanma sebebi, bu taraf bilinmesin. Fakat iki evlilikten bu efendinin hiç çocuğu olmamış mı?

Kılavuz kadın göğsündeki pireyi bu defa daha derinlerde arayarak:

— Söz sırası hepsine gelecek. Azıcık sus kızım!

— Ben susarsam sen bu mühim noktalarda sakız çiğneyip gidiyorsun. Çocuğu var mı yok mu? Söyle.

— Var.

— Kaç tane?

— İki...

— Bir de benimki üç... Hepsi bir araya gelirse... Bir curcunadır kopar.

— Sen her şeye bir kusur buluyorsun... O senin çocuğunu kabul ediyor da sen onunkilere niye katlanmıyorsun?

— Sen bu adam için kırkını geçkin diyorsun ama o mutlaka elliyi de aşmış, büyükbabam yerinde bir kimse olacak...

— Doğum tarihini görüp de kaç yaşında olduğunu parmağımla bir bir hesaplamadım... Ben işittiğimi, gördüğümü söylüyorum...

— Kılavuz hanım, şimdi şu senin göğsünde dolaşan gibi bu işin içinde pek çok pire yeniği var... Meselenin nazik noktalarında kem küm ediyorsun...

Kılavuz kadın hiddetinden göğsünü yumruklayarak:

— Aman, ne girgir,[1] ne kırk merak kadınmışsın! Eğer bir yalanım varsa yedi ceddime lanet olsun! Getiriniz Kuran'ı, abdest alıp üzerine el basarak söyleyeyim. Müslüman değil misiniz? Bunun daha ötesi var mı? Bu adam gibi koca, şu zamanda nadir bulunur. Hali vakti yerinde... Ahlakı, her hali mükemmel... Mumla aranıp da bulunmayacak bir zat... Benim de iki elim yanıma gelecek... Sizi aldatıp da ne kazanacağım? Özünüzü Cenabıhakk'a doğru tutun. Sözlerime itimat edin. Vallahi pişman olmazsınız. Bu adam bir eşine daha rastlanmaz, nadir yaradılışta bir erkektir. Fakat şunu da söyleyeyim ki düşmanı çoktur... İşiteceğiniz garip rivayetlere, dedikodulara hiç ehemmiyet vermeyiniz... Billahi sonra bana dua edersiniz...

— Elhamdülillah, hepimiz Müslümanız. Sözlerine inanmak istiyorum. Lakin sen de inkâr edemezsin ki ifadenin içinde lastikli sözler var. Bu kadar iyi adamın düşmanı neden çok oluyor? İşiteceğimiz garip rivayetler nedir?

Kılavuz kadın yine dövünmeye başlayarak:

— Hay sıkıntımdan şimdi çatlayacağım! Sözlerime inan. Biraz da Cenabıhakk'a tevekkül et... Çöpsüz üzüm nerede bulunur? O adamın da bir iki pürüzü olmasa bu kadar mükemmel bir kocayı sana bırakmazlar.

---

1 (halk ağzında) Geveze.

— Pürüzü neymiş?

Beri yandan yenge Emine Hanım birdenbire köpürerek:

— Pürüzü ne miymiş? Elinin körü! Kadın, sana yedi ceddine lanetler davet ederek yeminlerle, Kuran'a el basmayla teminat vererek söz söyleniyor... Neye inanmıyorsun? Sen kendini o kadar değerli bir şey mi sanıyorsun? Dünyada senin gibi baba evinde, dayı, hala evinde pinekleyen taze dul çok... Fakat başlarına kusan yok... Şimdiki zamanda hani koca? Avrupa'da akıllı Frenkler[1] hesap etmişler... Bir erkeğe tam beş karı düşüyormuş... Galiba İstanbul'da daha fazla düşüyor ki bizim mahalle bekçisi İsmail Ağa'nın bile biri Arap, diğeri beyaz, iki karısı var... Sen varacağın adamın ölen, boşanan karılarını hesaplıyorsun... Ortak üzerine gidenlerin canı yok mu? Kendine gel ayol! Ah, aman, haspam! Bir karakaşından, kara gözünden başka nen var? Seni bu arkandaki yumurcağınla kim beğenip de alacak? Söyle bakayım? Hem edep ve hayâ denilen şeyler artık dünya yüzünden bütün bütün kalktı mı? Çok şükür Rabbime, dayın hayattayken ben varken evlilik hususunda sana söz düşer mi? Bu tarafları araştırıp incelemek bize ait... Sana ne oluyor? Aman Yarabbi, ne ahir zamana kaldık. Şimdiki kızlar, kadınlar velilerine laf bırakmadan sözü kendileri kesiyorlar. Neredeyse yeni doğan çocuklar da göbeklerini kendileri kesecekler. Kıyamet alametleri... Biz nezaket ettik de bu işte hanımefendinin fikrini sorduk. Bu nezaketimizi hazmedemedi. Affedersin, hata ettik. Haydi bakayım, odana! Kılavuz hanımla hususi görüşeceğiz.

Fikriye Hanım çıkmak üzere kalkar. Fakat son kırgınlığını saklayamayarak:

— Beni başınızdan defetmek için koca namına meydana bir canavar bile çıkmış olsa kaldırıp önüne atıvereceksiniz. Evlendirilecek kadının düşüncesi sorulmazmış... O eski usul yengeciğim. Kadın ninelerimizin zamanında belki öyleydi fakat şimdi değil. Zamane kızları, varacakları erkekleri ken-

1 Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verdikleri ad.

dileri seçiyorlar. Pekâlâ sözlerini de kesiyorlar. Yalnız, velilerine, "Ben falan adama varacağım" diye karar bildiriyorlar.

— Ben seni alık zannediyordum ama maşallah sen epey fenlenmişsin.[1] Bu yeni usul evlenmeleri nereden öğrendin?

— Ben de kendime göre gün gördüm. Çocuk anası oldum... Bebecik değilim ya!

Kılavuz kadın, göğsünü dağlamakta olan pireyi bu ara yakalar. İntikam alırcasına bir tebessümle iki tırnağının arasında "çıt" diye kırarak:

— Fikriye Hanım kızım, gel sen şu adama var da düşmanların işte bu pire gibi çattadak ortalarından çatlasınlar! Lakırdıyı uzatmayınız. Kendinden büyüğünün sözünü dinleyen zarar etmez...

Fikriye Hanım hiddetinden dudaklarını ısırarak:

— Benim fikrime ne başvuruyorsunuz? Kocaya varanın rızası sorulmazmış! Yengem baksana beni odadan kovuyor... Satılık halayığın[2] fikri alınır mı? İşte ben de o demeğim. Siz ikiniz konuşunuz, karar veriniz. Dayıma da işi bildiğiniz gibi anlatınız... Ben bu evden ne şekilde olursa olsun gideyim. Yengem rahat etsin, sen de beş on kuruş kazan.

3
Doğru Sözlü Bir Kocakarı

Fikriye Hanım'ın kinaye yoluyla ağzından çıkan bu sözler cidden gerçekleşir. Kılavuz kadın her gün gider, gelir. Yenge hanımla bir odaya kapanıp kapıyı sürmelerler. Saatlerce gizli konuşurlar. Bu hususi görüşmelerine hiçbir gün Fikriye Hanım'ı kabul etmedikleri gibi, bir süre kesin kararları hakkında da kimseye renk vermezler. Fikriye meraktan ölür... Yengesinin elinde olsa kendini bir an evvel evden defedeceğine şüphe yok. Fakat iş niye uzuyor? Demek çözülmesi

1 Yaşına göre bilmemesi gereken şeyleri öğrenmiş olmak, gözü açılmak.

2 Parayla alınıp satılan, üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip olduğu kadın köle, cariye.

gereken bazı zorluklar, pürüzler var... Bu evliliğin gerçekleşmesi için gösterdiği her türlü engeli aşma çabasına ve yoğun isteğine rağmen yenge hanımı bu aceleciliğinde durduran zorluk acaba nedir? Kılavuz kadının ağzından kaçırmış olduğu şu, "Bu adamın düşmanı çoktur. İşiteceğiniz dedikodulara, özellikle garip rivayetlere ehemmiyet vermeyiniz" sözleri, Fikriye Hanım'ın düşüncelere daldığı gecelerinde ve saatlerinde rüyalarında sürekli tekrar ediyor; rahatsız eden, heyecanlandıran çınlamalarla çözülmesi mümkün olmayan ürkütücü bir bilmece gibi kulaklarında çınlayıp duruyordu.

Çok sürmez. Gerçekten bu dedikodular, garip rivayetler başlar. Fikriye'nin merakı bu defa olanca gücüyle dehşete dönüşür. Bakınız nasıl:

Yenge Emine Hanım'ın esrarengiz telaşları, müzakereleri neticesinde, besbelli var olan zorluklara birer çözüm yolu bulunur. Dayı efendiye meşele yumuşak bir şekilde anlatılır. Kılavuz kadının becerikliliği sayesinde her şey yoluna girer. İş pişirilip kotarılır.

Günün birinde Fikriye Hanım'a, Naşit Nefi Efendi'yle nikâhlarının yapılacağı haber verilir. Zavallı kadından alınacak kabul veya ret cevabını işitmeye lüzum bile görülmeyerek işe girişilir. Eksiği gediği tamamlamak için çarşıya pazara gidilmeye, nikâh hazırlıkları görülmeye başlanır.

Evlilik günü yaklaştıkça yenge hanımın telaşı her gün bir parça daha artar. Gelen giden misafir kadınlarla uzun uzadıya fısıltılara girişir, Fikriye Hanım odadan içeri girince sözler değişir, bütün yüzler hayret dolu birer acıma tavrıyla evvela o zavallıya, sonra manidar ve gizli, açıklama bekleyen bakışlarla birbirine dikilir. Herkes birbirine baka baka dudaklarını ısırır...

Evet, gizli bir mesele var. Ortada bir şey dönüyor, Fikriye'ye büyük bir oyun oynanıyor ama nedir?

Yenge Emine Hanım'ın Fikriye'ye duyurmamak için gelene gidene karşı ettiği sıkı tembihlere, gösterdiği tedbirlere, ihtiyatlara rağmen nihayet bir gün bu mühim sır patlak verir. Bunun ne olduğunu Fikriye de öğrenir. Dehşete düşer.

Bir gün eve Hasibe Hanım isminde eski dostlardan, eli değnekli, ihtiyar bir misafir gelir. Daha kapıdan girer girmez Yenge Emine Hanım önüne çıkarak, Naşit Nefi Efendi hakkındaki acayip rivayetin Fikriye Hanım'ın yanında dile getirilmemesi hususunda gerekli talimata girişir. Fakat misafir hanım, değneğini titrek eliyle hiddetle savurarak:

— Baksana Hanım, sen bu eve gelin gelmezden yirmi yıl evvel ben bu aileyi tanırım. Yalnız Fikriye değil, hemen hemen onun anası da benim elimde büyüdü gibi bir şeydir. Dostlarımız öldüyse hatırları ölmedi. Ben bugün buraya Allah için birkaç söz söylemeye geldim.

Yenge Emine, o saate kadar pişirmekte olduğu aşa bir kocakarının soğuk su katmaya kalkıştığını anlayınca öfkeyle:

— Büyükhanım, bu evin ne kadar büyük ve kadim dostu olursanız olun, şu saatte burada bir misafirden başka bir şey değilsiniz! Nasıl talimat verilirse o yolda hareket etmek üzere içeri kabul olunabilirsiniz. Yoksa...

Kocakarı sırtına giydiği geniş hırkanın kabarıklığıyla iki omzu ortasında adeta bir kaplumbağaya benzeyen başını teessüfle sağa sola döndürerek:

— Sözünü bitir bakayım! Yoksa kapı dışarı, öyle mi?

— Evet, ne yazık ki öyle...

— Sen bana iyi bak, hanım! Ben öyle senin gibi şımarık yeni hanımların talimatıyla hareket eden kocakarılardan değilim. Gözünü aç yavrum. Hem sen karşımdan çekil, Fikriye gelsin! Benim sözüm ona... Seninle bir işim yok.

— Bu evin hanımı benim. Fikriye'nin burada esamesi okunmaz. Sabahleyin bunakça lakırdılar dinlemeye de vaktim yok. Bir gürültü çıkarmadan şuradan selametle gidin... Haydi bakayım büyükhanım! Haydi...

Kocakarı müthiş bir hiddetle değneğini Emine Hanım'ın suratına doğru savurarak:

— Çekil karşımdan yelloz!

— Ay, bu titrek halinle beni mi döveceksin?

— Evet, seni döveceğim. Öteye bile geçeceğim...

— Sen bunamışsın, hanım... Yanlış yere geldin galiba! Burası kavga yeri değil. Pabucu büyüğe[1] git de okun!

— Elhamdülillah, ben bunamadım. Bu yaşında sen bunamışsın, ne dediğini bilmiyorsun. Ben yanlış yere gelmedim. Hasan Efendi'nin evine geldim. O kocan olacak herifi elime bir geçirsem evvela onu döveceğim. Sana ne kadar yüz vermiş böyle. Dünya değişti. Ayaklar baş, başlar ayak oldu. Şimdiki karılar, kocalarına kumanda ediyorlar. Âlemin düzeni, nizamı bozuldu. Sen ıslah eyle Rabbim. Ne günlere kaldık!

— Benim kocamla aramdaki ilişkim senin ne üstüne vazife! Âlemin nizamından, intizamından sana ne! Bir ayağın çukurda, senin şurada üç günlük ömrün kalmış. Onun bunun dedikodusuna karışacağına tövbeyle, ibadetle meşgul ol.

— Haydi, karşımdan çekil kadın! Senin nasihatine muhtaç değilim. Ölüm yaşla, sırayla değildir. Gençliğine güvenme. Kimin ölüp kimin kalacağını bir Mevlam bilir. Onun işine karışılmaz... (Haykırarak) Fikriye, neredesin kızım? Gel bu çaçaron yengenin elinden beni kurtar! Sana söyleyecek birkaç mühim sözüm var.

Zaten bütün bu şiddetli tartışmayı merdivenin camlı bölmesi arkasından dinleyen Fikriye Hanım, bu davet üzerine meydana çıkar. Yengesinin öfkeli bakışlarına ehemmiyet vermeyerek gider, saygılı bir tavırla büyükhanımın elinden öper. Kocakarı karşılık olarak Fikriye'nin alnına bir öpücük kondurarak:

— Gel yavrum, gel... Rahmetli anacığın üç gecedir sırayla rüyama giriyor. "Kızımın başını yakıyorlar. Git kurtar!" diye yalvarıyor. Seni Naşit Nefi Efendi isminde bir adama veriyorlarmış... Söz kesilmiş, nikâh olmak üzereymiş... Bu adamın kaç karı boşadığını, ne belalı bir herif olduğunu, ne korkunç bir mazisi olduğunu biliyor musun?

---

1 Akılsızca davrananlara alay yollu, "yaptıkların akıl kârı değil, akıllanman için kendini okutman lazım" anlamında söylenir.

O saate kadar kendinden gizlemeye uğraştıkları mühim sırra artık ermek üzere olduğunu hisseden Fikriye, bu iyiliksever kocakarının karşısında büyük bir dikkatle baştan ayağa kulak kesilerek:

— Hayır, bilmiyorum...

— Bilmiyorsun da öyle netameli, uğursuz bir herife ne varıyorsun? Başın bacadan mı aştı?

— Ben varmıyorum... Veriyorlar. Dayım, yengem dururken bu hususta bana söz düşmezmiş... Soruşturma, inceleme, bütün iyi ve kötü onlara aitmiş...

— Bu zamanda bir halayık bile istemediği bir yere satılmaz. Sen "varmam" diye direndikten sonra zorla nasıl verebilirlermiş bakayım? Ben sana duyduğumu olduğu gibi anlatayım da cesaret edebilirsen bu herife var.

Bu müthiş kocakarının çenesini tutmanın artık mümkün olamayacağını büyük bir ümitsizlikle gören Yenge Emine Hanım, iki elini teslim olurcasına göğsüne kavuşturarak çaresizlik ima eder bir vaziyetle:

— Senin ifşalarına hacet yok, senden evvel ben söyleyeyim... Çünkü senin duyduklarını aynen biz de duyduk.

— (Fikriye'yi işaret ederek) Duydunuz da bu zavallıya niçin haber vermiyorsunuz? Bucak bucak her şeyi saklıyorsunuz?

— Büyükhanım, inanılacak bir şey değil ki söyleyelim. Bir masaldan, bir hayalden, şunun bunun uydurmasından ibaret boş dedikodular...

— Nasıl boş dedikodu? Nasıl masal?

— Naşit Nefi Efendi'nin vefat eden ilk karısı Binnaz Hanım, güya cadı olmuşmuş da kocasının aldığı karıları boğmak için gece mezarlıktan çıkar, eve gelirmiş. Söyleyeceğiniz bu değil mi?

Kocakarı, Allah'a sığınarak, büyük bir telaşla hırkasının yakasını ısırarak:

— Öyle ya!..

— Bunca güngörmüş, koskoca ak saçlı bir hanımsınız. Siz bu uydurma şeye inanıyor musunuz?

— Niye inanmayayım? Cenaze evde yattığı gece üzerinden kedi mi atlatmışlar, ne yapmışlar? Zavallı hatun, neuzübillah, işte cadı olmuş.

Yenge Emine Hanım, kocakarının bu saflığına karşı biraz yumuşayarak:

— Hanım nineciğim, şimdi öyle cadıya hortlağa pek inanan kalmadı. Üzerinden kedi atlamakla bir cenaze cadı oluverse bütün mezarlıklar cadılarla dolar, diriler için artık hiç rahat ve huzur kalmazdı... Sizin gibi iyi kalplilerin saflığıyla eğlenmek için bazı kötü niyetliler böyle şeyler uydurup arayıcı fişeği[1] gibi ortaya salıveriyorlar. Birçok masumun da felaketine sebep oluyorlar. Bizim Fikriye Hanım da sizin gibi saftır. Her işittiği şeye inanıverir de işte onun için ben bu tarafı kendinden saklamaya uğraştımdı... Biz inceden inceye soruşturduk. Naşit Nefi Efendi, pek mükemmel bir adammış. Böyle koca her zaman ele geçmez. Âlemin akıl almaz birtakım uydurma herzelerine bakıp da bu kısmeti kaçırmayalım. Siz hakikaten ailemizin eski dostuysanız, Fikriye'nin iyiliğini istiyorsanız bizimle beraber ona nasihat verin de bu adama varsın. Biraz gün görsün, safa sürsün... Haydi buyurun, bir kahve içip dinlenin...

Yenge Emine Hanım, kocakarıyı odaya alır. Başköşeye oturtur. Eline kahveyi sunar. İhtiyar kadın, muamelenin aldığı şu ikram ve nezaket neticesine karşılık, tavrını değiştirme gereğini hissederek der ki:

— Vallahi kızım, zannettiğiniz kadar saf bir kadın değilim. Bu cadı lakırdısını duyunca ben de hoppadak inanıvermedim. İlk önce güldüm. "Büyü tutturmak için uyduruyorlar. Büyülerine tavşan başı![2]" dedim. Bunu bana komşum Hürmüz Hanım haber verdi. O, Naşit Nefi Efendi'nin bıraktığı kadınlardan birini tanıyor. Şükriye ismindeki bu kadın Frenk mektebinde okumuş; Türkçe, Fransızca, İngilizce, her türlü dilden biliyor. Yazma, okuma, resim,

1 Yakıldığı zaman son süratle ve ses çıkararak etrafı dolaşan, sağa sola sıçrayan donanma fişeği.

2 Büyüyü bozmak için söylenilen söz.

nakış, bilmediği yok. Uçanla kaçan elinden kurtulmuyor. Başına gelenleri adeta roman gibi koca bir kitap yapmış. Taşkasap[1] taraflarında bir kocaya daha varmış. Bu Şükriye, Hürmüz'e cadı hakkında pek fena şeyler anlatmış. Dinlerken tüylerim hep diken diken oldu. Bunlar ne masal ne hayalet... Kadın kendi başından geçenleri hikâye etmiş... Bu korkunçluğu kadar da acayip olan hikâyeyi işitince meraktan duramadım. Zaten işim gücüm ne? Bir gün Hürmüz'le beraber kalktık, Taşkasap'a, Şükriye'nin evine misafir gittik. Kanı sıcak, fıkır fıkır, lakırdıcı bir taze... Kadın bize izzet ve ikramdan parça parça oldu. Nereye oturtacağını bilemedi. "İkramı, külfeti bir tarafa bırak da gel şöyle karşıma otur. Cadıyı anlat, meraktan öleceğim evladım. Çünkü bu Naşit Nefi Efendi, pek sevdiğim bir aileden kız istemiş... Ben buraya durumu soruşturmaya geldim. Hakikat her neyse bizden saklama, olduğu gibi söyle," dedim. Şükriye Hanım bize cadı ortağını bir anlattı, yetmiş yaşıma girdim. Kızım, böyle acıklı, tuhaf şey işitmedim. Ben şimdi size ne söylesem abarttığıma yorarsınız. Beraber geliniz. Sizi oraya, Şükriye Hanım'ın evine götüreyim. Kendi kulağınızla işitiniz. Kılavuz kadınların sözlerine inanmayınız. Naşit Nefi Efendi, ilkinden sonra şimdiye kadar tam yedi karı almış... Birini cadı boğmuş, altısı boşanıp canlarını zor kurtarmış. Artık zavallı adama İstanbul içinde hiçbir kadın varmıyormuş. Bu cadı karısından dolayı pek fena adı çıkmış... Şükriye'nin söylediğine göre efendi iyi ahlaklı biriymiş. Böyle uğursuz, belalı bir adamın ahlakı ne kadar güzel olursa olsun para eder mi? Rabbim kısmet etmesin ya, şayet bizim Fikriye bu adama varacak olursa dokuzuncu karısı olacak. Sonunda ya boşanacak ya boğulacak... Başka bir hayır beklemeyiniz...

Ertesi gün soruşturma için hep birlikte Taşkasap'a, Şükriye Hanım'a gidilmeye karar verilir.

---

1 İstanbul'un Fatih ilçesinde yer alan ve 1950'lerde Millet Caddesi'nin inşası sırasında büyük kısmı istimlak edilmiş olan eski bir semttir.

4
Dünyada Neler Olmaz

Kocakarı gittikten sonra yenge ile yeğen arasında yine bir kızılca kıyamettir kopar. Fikriye üzüntü ve nefretinin şiddetinden kendini yüzüstü minderin üzerine atarak haykıra haykıra:

— Aşk olsun yenge! İnsaniyetine teşekkür ederim. Hakkımdaki acımasızlığını biliyordum ama beni bu evden defetmek için boğdurmaya gönderecek kadar bir vahşeti göze alacağına doğrusu ihtimal vermezdim. Çok şükür onu da öğrenerek ne tıynette bir kadın olduğunu anladım.

— Ah aptal karı, ah... Ben senin yararına uğraşıyorum, sen bak aleyhimde ne fena zanlarda bulunarak kalbi bozuk bir kadın olduğunu meydana koyuyorsun.

— Beni karısı cadı olmuş bir adama vermek, yararıma çalışmak mı demektir?

— Böyle masallara inanıyor musun Fikriye?

— Niçin inanmayacağım?

— Böyle şeyin aslı olur mu canım?

— Aslı olmaz da bu işittiklerinizi benden niye saklıyordunuz?

— İşte böyle beyinsiz bir mahluk olduğunu biliyordum da inanacaksın diye saklıyordum. Düşündüğüm yine geldi çıktı ya...

— İhtiyar hatunu dinlemedin mi? Ne büyük bir kalp gücüyle, ne derin bir güvenle söylüyordu!

— Üzerinden kedi atlarsa ölü, cadı olur diyen bir bunağın saçmalarına inanıyorsun da benim akıl ve mantık dahilindeki sözlerime niye güvenmiyorsun?

— Maceranın sahibi Şükriye Hanım'ın kendi tanıklığı ve doğruyu anlatmasına ne diyeceksin?

— İşte yarın gidip bu hanımı dinleyeceğiz. Kim bilir bu da ne alık bir karı olmalı ki böyle saçma sapan sebeplerden dolayı kocasından ayrılmış.

— Yenge, böyle ezbere hüküm vermekle olmaz. Büsbütün asılsız yere de bu rivayetler çıkmaz. Şükriye Hanım

neden alık bir kadın olsun? Birkaç dilde okuma yazma bildiğini işitmedin mi? Haydi Şükriye Hanım'ı alık bir kadın olarak varsayalım. Naşit Nefi Efendi'ye eş olan diğer altı yedi kadının hepsi de mi alıktı? Ya boğulana ne diyeceksin?

— Fikriye, benim babam Tarik-i Nazenin'dendi.[1] Beni pek gözü kapalı büyütmedi. Seksen Şükriye Hanım tanıklık etse ölüp gömülen bir kadının mezardan çıkarak ortaklarını boğmaya geldiğine beni inandıramazlar.

— Hanım yenge, dünyada herkes ahmak, herkes budala da yalnız sen mi akıllısın? Cin, peri, cadı, hortlak yok mu? Bütün dillerdeki sözlüklere bu kelimeler külliyen asılsız, manasız olarak mı kaydedilmiş? Bazı ölülerin ruhlarının ailelerini, evlerini ziyarete geldiklerini hiç işitmedin mi? Dünyada nesilleri kalmamış ruhların cami, tekke kapılarında dolaştıklarını kürsü şeyhleri bar bar bağırarak cemaatlerine anlatmıyorlar mı? Kesik baş hikâyeleri büsbütün efsane mi? Bazı kabristanlarda, şehitliklerde, kale, hisar surlarında kanlı kefeniyle dolaşan şehitlerin ruhlarına ait hikâyeleri hiç dinlemedin mi? Geçenlerde, Laleli taraflarında bir evliya, "Ben burada duvar altında yatmaktan sıkıldım. Duvarı yıktır. Bana bir türbe yaptır. Kandil yaktır..." diye bir paşanın rüyasına girmedi mi? Ben pek okumuş bir kadın değilim ama bizim tarihlerimizde böyle yüzlerce rivayet yok mu? Fetih zamanında Yâvedûd Hazretleri[2] mezarından çıkıp da, "Gâvurcuklarıma dokunmayınız!" nidasıyla Fatih'in güllelerini elleriyle durdurarak mahsur kalmış Hıristiyanları müdafaa etmedi mi? Daha geçenki Yunan Muharebesi'nde[3] Emir Buhari Hazretleri'nin[4] yeşil sarık ve cübbesiyle harbe katıldığını, komşumuzun oğlu erkânıharp zabitinden dinlemedin mi? Daha ne kadar örnek ve delil istersin?

---

1 Bektaşi tarikatına verilen isimlerden biri.

2 Şeyh Abdülvedûd Efendi (ö. 1455) İstanbul'un fethinde bulunmak üzere, Buhara velileriyle birlikte gelmiş, Fatih'in ordusunda bulunan dervişlerdendir. İstanbul'un kuşatılması sırasında şehirde yaşayan Abdülvedûd Efendi'nin Osmanlı toplarını durdurduğu rivayet edilir.

3 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı.

4 Emir Buhari (ö. 1516) İstanbul'da ilk Nakşibendi tekkesini kuran mutasavvıf.

— Kızım, bu dünya kurulalıdan beri bu hususta söylenen, yazılan şeylerin hepsine cevap verebilecek kadar âlim bir kadın değilim. Böyle şeylere ne senin ne de benim iyiden iyiye aklımız erer. Meseleyi birbirimize izah edelim derken sorgulanmadan inanılması emredilen bazı taraflarda umursamaz davranarak belki boyumuzca günaha gireriz. Şimdi buraya tarih sayfalarını, Yâvedûd Hazretleri'ni, kesik baş hikâyelerini, şehitlerin ruhlarını falan karıştırma... Anlamak istediğimiz meseleyi sonra bütün bütün bulandırmış olursun... Benim iddiam işte şudur: Naşit Nefi Efendi'nin karısı Binnaz Hanım ölür. Vefatı bir belediye doktoru tarafından tasdik edilerek gömülmesine izin verilir. Kalabalık bir cemaat huzurunda aşırlar, dualarla gömülür. Bilmem kaç ay veya sene bütün ölülere has olan mutlak bir sükûnetle mezarında yatıp çürür. Bu kadar hakikatin olmasından sonra bu kadının birdenbire kocasına öfkeyle mezarından kalkarak ortaklarını boğmaya gitmesi yok mu, bin tarih kitabından deliller getirsen işte ben buna inanamam Fikriyeciğim.

— Ben inanırım. Dünyada neler olmaz...

— Bu işte mutlaka karanlık kalmış fevkalade bir garabet noktası var. İşte ben bunu merak ettim. Sen Naşit Nefi Efendi'ye varsan da varmasan da bu noktayı aydınlatmaya uğraşacağım. Yarın Şükriye Hanım'la görüşürüz. Sandığım gibi bu kadın alıkça bir şey olmalı. Bu konuşmada bazı noktaları izaha elverişli hakikatlere rastlayacağımızı umuyorum. Türlü dilden okuyup yazan, bu âlim hanım, bakalım macera kitabına neler yazmış? Açıp bize okusun. Eğer umduğumuzun aksine hiçbir şey anlayamazsak o zaman dayını, evet bizim efendiyi, açıklama istemesi için doğrudan doğruya Naşit Nefi Efendi'nin yanına gönderirim. İki erkek konuşsunlar. Bakalım Nefi Efendi, kendi hakkında dolaşan bu acayip rivayete karşı ne diyecek? Bu sözleri tasdik mi, başka şekilde izah mı yoksa kesinlikle ret mi edecek?

— Evlenecek bir adamı yine kendinden sormak pek tuhaf olmaz mı?

— Ne olursa olsun.

5
Şükriye Hanım'ı Ziyaret

Ertesi gün büyükhanım, değneğini karkarak Hasan Efendi ailesinin Süleymaniye civarındaki evine gelir. Yenge Emine, Fikriye Hanımlar ile kılavuz kadın ve kocakarı hep birden bir arabaya dolup Taşkasap'a, Şükriye Hanım'ın evine giderler. Her tarafı ovulmuş, süpürülmüş, altı yedi odalı temiz bir ev... Şükriye Hanım misafirlerin karşılanmasına çıkar. Kara kaşlı, kara gözlü, beyaz, ufak tefek, şirin bir taze... Her iki taraf da sanki kırk yıldan beri birbirlerini tanıyorlarmış gibi bir teklifsizlik ve samimiyetle birbirlerini karşılar. Hemen sohbet başlar. Evvela kocakarı der ki:

— Şükriye kızım, bak sana ortak olacak hanımı getirdim.

Şükriye Hanım gülümseyerek:

— Aa, bana niçin ortak olsun! Öküz öldü, ortaklık bozuldu. Naşit Efendi'yle benim bir münasebetim kalmadı. Bir müddet dolacak çilem varmış, doldurdum. Çok şükür, Cenabıhak beni kurtardı. Kendi gönlümce bir koca daha verdi. İyi kötü geçinip gidiyorum işte...

Emine Hanım:

— Naşit Efendi'yle geçen evlilik müddetinizi çile doldurmak diye tabir ediyorsunuz. Demek çok sıkıntı çektiniz...

Şükriye Hanım:

— Hanım sıkıntı da acaba laf mı? Dünyada böyle bir felaket hangi kulun başına gelmiştir?

Fikriye Hanım:

— Ne oldu kuzum kardeş?

Şükriye:

— Ne olacak? Canımı kurtarabildiğime ne mutlu! Bugün sağ kaldığıma yüz bin şükürler olsun. Çünkü benden öncekini cadı boğmuş...

Kılavuz Kadın:

— Mübalağa etme hanım, (Fikriye Hanım'ı işaret ederek) eski kocanız Naşit Nefi'yle bu taze için söz kesiliyor. Buna engel olmak adeta ev yıkmak demektir. Kısmet bozanlık iyi değildir.

Şükriye Hanım ateşlenerek:

— Eğer bir kelime mübalağam varsa gözbebeğim, bir tanecik evladımın ölüsünü öpeyim. Ne Naşit Nefi Efendi için ne de bu hanım için, ben ancak Allah için söyleyeceğim... Olan biten gerçekleri anlatacağım. Sözlerime inanmayacaksanız söyleyiniz, nafile yere ne ben yorulayım ne de siz rahatsız olunuz.

Büyükhanımla Fikriye Hanım ikisi birden haykırarak:

— Yooo, bak kılavuz kadın, daha şimdiden söz kesmeye kalkma! Şükriye Hanım'ı kendi haline bırak. Bildiği gibi anlatsın... Ebeci gebeci, ara yerde sen neci? Alacak adam orada, varacak kadın burada... Senin bu işteki menfaatin, hakkın doğru dürüst söz getirip götürerek beş on kuruş kazanmak... Bunun ötesi var mı? Kes sesini! Biz buradayken sana laf düşmez...

Kılavuz Kadın:

— Peki, peki, sustum. Kızmayınız. Ömrümde hiç masal dinlemedim değil ya! Bir cadı hikâyesi de burada dinlemiş olurum.

Yenge Emine Hanım öfkeli bir bakışla:

— Daha söz başlamadan itiraza kalkışmak hiçbir kaideye uymaz. Eski kocasıyla geçen macerası hakkında bize hesap vermek Şükriye Hanım'ın ne boynunun borcu? Allah razı olsun. Bu hususta bize karşı lütfediyorlar, nezaket gösteriyorlar. Büyük iyiliklerini suiistimal etmeyelim.

Şükriye Hanım:

— İltifatınıza teşekkür ederim hanımcığım. Siz benden insaniyet namına bazı bilgiler soruyorsunuz. Gördüğümü, bildiğimi, daha doğrusu uğradığım dehşetli felaketi size olduğu gibi anlatmak boynumun borcu... Ben nasılsa vaktiyle bir belaya tutuldum. Bari başkası yakalanmasın. (Fikriye Hanım'ı işaret ederek) Yazık değil mi, gül gibi taze... Cenabıhak kısmetini daha münasip bir taraftan ihsan buyursun.

Bu esnada hizmetçi kahve getirir. On üç on dört yaşında kırmızı yüzlü, yahni yanak, erkek simalı bir Türk kızı... Anadolu'nun bazı vilayetlerine yayılan cilt hastalığından dolayı başı yolunmuş, tıraş edilmiş, şimdi fırça gibi siyah saçlar fış-

kırmış. Erkek görünüşünü artıran alabros[1] saçların altından sarkan, pazardan alınmış boncuk küpeler kulaklarında sanki bu simanın cinsiyetinden, kadınlığından şüphe edilmemesi için takılmış pek tuhaf, yalancı birer vesika görünümü veriyordu. Kızın üstünde küçük büyük ve erkek kadın aile bireylerine ait eşyadan birer numune vardı. Kenarı kırmalı etekliğin, küçükhanımın; parmak dikişli babayani hırkanın, büyükhanımın; yaşına nispetle hayli hürmetli olan ayaklarının topuklarından yine iki üç parmak kadar taşan terliklerin, efendinin eskileri olduğunu anlamak için büyük bir ferasete ihtiyaç yoktu.

Kızcağız tepside dizili, ağzına kadar dolu fincanları taşırmamak için ellerini ileri uzatıp belini içeri, kıçını dışarı vererek adeta teraziyle ipte yürüyen acemi bir cambazın tehlikeli, özenli adımlarıyla geliyor; bir kazaya mahal verme korkusuyla sağ ayağını atınca dilini ağzının sol ucundan dışarı uzatarak şiddetle ısırıyor; sol ayağını uzatınca aynı hareket ağzının sağ tarafında gerçekleşiyordu.

Kızı bu fena huyundan vazgeçirmek için pek çok azarlamış olan Şükriye Hanım, bu defa yine hiddetlenerek:

— Ha! Nazikter... Dilini içeri sok! Terbiyesiz...

Bu komuta karşı biçare Nazikter, birdenbire durdu. Oluşan sarsıntıdan tabaklara birer parça kahve döküldü. Bu kabahat, Nazikter'den ziyade hanımdaydı. Çünkü kızın ağzında oynayan o dil, işleyen bir makinenin regülatörü gibi adeta bir hareket düzenleyicisiydi! Ona "dilini çıkarma" demek, "kahveyi dök" emrini vermekle birdi. Kızcağız odanın ortasında donakaldı. Melül melül hanımın yüzüne bakıyor, dilinin hareketine müsaade edilmedikçe elindeki tepsiyle bir adım daha ileri gidebilme ihtimali olmadığını beden diliyle anlatıyordu. Şükriye Hanım öfkeyle yerinden fırlayıp tepsiyi Nazikter'in elinden aldı. Birer parça dökülmüş kahveleri misafirlere dağıttı.

Orada bulunanlar, Nazikter'in ismine mi diline mi küpesine mi terliğine mi... Hangisine güleceklerini şaşırdılar. Zavallı kızın mahcubiyetinden şakaklarından aşağı nohut

1 Fırça gibi dik ve kısa kesilmiş saç.

tanesi gibi ter dökülüyordu. Anadolu'da bir gün akşama kadar sırtında taş taşımış olsaydı, böyle İstanbullu gibi kahve vermek için attığı birkaç adımdaki güçlüğü belki çekmiş olmayacaktı.

Kızı dışarı savdıktan sonra Şükriye Hanım:

— Bizim efendinin işi yok, âlem bize gülsün diye bunun adını Nazikter[1] koydu! Hiç halat incelir mi kardeş? Bu kızın şöyle her bir kılı ayrı ayrı terbiyeye muhtaç... Uğraşa uğraşa bıktım. Ne yatmasını bilir ne kalkmasını ne yemesini ne söylemesini... Azıcık bir tarafı ağrısa, "Uyş ana, ben ölüyom..." diye danalar gibi haykırmaya başlar. Abdest bozmaya gittiği vakit, yanılıp da nerede olduğunu sorsanız ayakyolunda gördüğü işi size adlı adınca söyler. Bazı şeylerin adını mümkün değil öğretemedim. Limona hâlâ "sulu zırtlak" der. Senelerce çalış, kelini uyuzunu temizle, arla pakla, adam et... Tam biraz işe yarayacağı vakit, koca zamanı gelir. İstersen verme. Sen ne kadar ağır davransan o uşaktan, aşçıdan, arabacıdan kendine denk bir şey bulur. Senin bu geç davranmanın cezası olarak uygunsuzca baş göz olur. Bu tür kızları kullanmanın da işte böyle bin türlü derdi var...

Ev sahibesi, misafirlerden tütün içenlere yapılmış ince sigaralardan birer tane dağıttıktan sonra bir de kendi yakar. Hikâyeye başlar:

6
Cadı Anne

Bugün kaynanam evde yok. Size bu macerayı anlatmak için onun olmayacağı bir günü seçtim. Çünkü onun yanında eski kocamın ismini ağza almak büyük günahlardan birini işlemektir.

Hanımlar, hikâyem uzuncadır. Bunu evvela haber vereyim de canınız sıkılmasın. Meraklı, garip, acayip noktalarının açıklanması için birtakım evraka, vesikaya gerek vardır.

---

1 (Fars.) Çok nazik.

Bunların hepsini toplayıp, bu akıl almaz maceramı yukarıdan aşağıya kaleme aldım. Çünkü bunun bütün ayrıntılarıyla anlatılması ve tasviri başka şekilde mümkün değildir. Vakayı size bazen kitaptan, bazen ağızdan anlatacağım.

Şükriye Hanım orta yerdeki masanın yanına, misafir hanımlara karşı gelecek bir durumda oturdu. Evvelce hazırlamış olduğu, henüz basılmamış macera kitabını açarak başladı:

"Naşit Nefi Efendi'nin evinde geçirdiğim maceramın bazı saatlerini hatırladıkça hâlâ içime fenalıklar gelir. Büyüdüm, yetiştim; gelinlik çağım geldi. Oradan buradan birkaç isteyen oldu. Annem müşkülpesentlik etti. Nasılsa hepsi bozuldu. Birkaç sene isteyenlerin arkası kesildi. Ben evde kalacağım diye velilerimi bir telaş aldı. Nihayet talip olarak Naşit Nefi Efendi ortaya çıktı. Tam söz kesileceği esnada dedikoduları başladı. Bu adamın ilk karısı cadı olmuş. Geceleri mezarından çıkarak kocasının evine gelir, evi birbirine katar, boğmak için ortaklarına hücum edermiş. Hatta birini boğmuşmuş... Bu gibi acayip rivayetler ne dereceye kadar güvenilmeye değer görülebilir. Başlangıçta biz bu sözlere güldük. Fakat eski dostlarımızdan bir kadın geldi. Bu söylentinin noktası noktasına hepsinin doğru olduğunu bize yeminlerle güvence vererek anlattı. O zaman annemle ben korkmaya başladık. Fakat babam hiçbir şeye inanmaz bir adamdı. Şeytanı görse karnaval maskarası zannederdi. Olmayacak şeylere inanıp da cin, peri namına öteberiden korktukça o bizi şiddetle azarlar, zihinlerimizi bu gibi hurafelerden arındırmaya uğraşırdı. Biz çarpılmak korkusuyla gece pencereden dışarıya tükürmeye, süprüntülüğe bir şey dökmeye, daha bu türlü birçok şeyden korkardık. Babam bizim bütün bu zanlarımızın aksine hareketle bu korku ve çekinmelerimizin beyhudeliğini ispata uğraşırdı. Mesela o, pencereden kafesi[1] sürer, destur demeden karanlıkta dışarı tükürür; hatta bize inadına,

1 Eski Türk evlerinde yabancı gözlerden saklanması gereken harem odalarının pencerelerine, bahçelere, evin içinde ayrılması istenen yerlere konan siper.

sözüm meclisten dışarı, süprüntülüğe abdest bozduğu bile olurdu. Ne çarpıldı ne bir şey oldu. Bizim, ana kız, Naşit Nefi Efendi hakkında dönüp duran bu korkunç söylentilerden cidden korktuğumuzu görünce babam her ikimizi de şiddetle azarladı. Bana dedi ki:

— Kız Şükriye, ben sana böyle mi terbiye verdim? Böyle mahalle karısı hurafelerine inanman için mi tahsiline bu kadar itina gösterdim? Onun bunun aleyhinde yalan ve fenalık tellallığı eden birtakım ahlaksız iftiracının saçma söylentilerine inanıyorsun da benim sözlerime güvenmiyor musun? Hiç ölü dirilip de ara ara mezarını terk ederek insanlarla boğuşmaya çıkar mı? Eğer bu bir hakikat olsaydı medeni milletler ölülerden de asker alarak ölü orduları teşkil ederdi. Hem bu ölü askerlere karşı top tüfek kâr etmeyeceğinden bu usulden faydalanmayı en evvel başaracak millet, cihanı tamamen fethederek ikili, üçlü, dörtlü, beşli ve gelecekte daha ne çeşitleri çıkabilecek ittifak eden devletlere bir son verdirir, âlemi eşitlik dırdırından kurtararak insanların zihinlerine mutlak bir istirahat bahşederdi. "Cadı!" Nasıl şeymiş o? Mezarından çıkan bu ucubeyi görmek için Avrupa'da milyonlarca lira vermeye hazır deli Frenkler var. Fena mı? Sen bunu besbedava göreceksin! Görürsen bana da haber ver de fotoğrafını çekeyim. Cadının gerçekliğini somut delillerle resmi bir makama tasdik ettirebilirsek, bu resimlerden milyonlarca satıp ihya oluruz. Keşke bunun aslı olsa... Fakat mümkün değil. Saf yürekli eski insanların korktukları birçok şeyden, şimdiki cin fikirli ahir zaman adamları, korkmak şöyle dursun para kazanacak yönler keşfediyorlar. Hint'te, Çin'de zavallı budala ahalinin ilahi birer mahiyet yüklemekle kutsal şeylerden sanarak gözlerini kaldırıp bakmaya korktukları putları, Avrupalılar müzelerine taşıyarak görülmemiş canavar seyrettirir gibi halkın şaşkın bakışlarına ve yararlarına sunuyor... Naşit Efendi'nin karısı cadı olmuşmuş da geceleri kocasını rahatsız etmeye eve gelirmiş. Bu nasıl saçmalık? Eğer dünyada böyle bir şey olsa Avrupalılar bu cadıları yakalamak için kim bilir ne

kadar ustaca tuzaklar, kapanlar icat ederlerdi? Telsiz telgrafla günlerce uzaklıktan birbiriyle konuşan bu herifler, hiç mezarlıktan cadı mı kaçırırlar? Kızım, sen beni dinle. Öyle birtakım kötü niyetli söylentilere inanma. Bak evladım, bu lakırdılar nereden çıkmıştır, sana orasını da izah edeyim. Karının biri Naşit Efendi'ye varmak istemiş, fakat Efendi de besbelli bazı kötü davranışlarından dolayı almamıştır. Kızgınlık ve kırgınlığından bu zırvaları ortaya kapıp salıveren işte o kaltak olacaktır! İşin içyüzü böyle bir şey olmalı..."

Şükriye Hanım, dinlenmek için okumayı biraz kesti. Yenge Emine Hanım'la kılavuz kadın, karşılarındaki anlatıcının, kendi sandıkları gibi aptal bir kadın olmadığını artık anladılar. Bu sezgilerini birbirine ima için arada bir bakışıyorlardı. Hele kılavuz kadının artık itiraz sesi kesilmişti. Hikâyenin alt tarafının ne çıkacağını merakla dinliyordu.

Şükriye Hanım bu ilk satırların dinleyenlerinde ne etki oluşturduğunu anlamak için hepsinin yüzüne meraklı birer bakış dolaştırdıktan sonra yine başladı:

"Babamın pek haklı görünen bu itirazlarına karşı gelemedik. Bizi her şekilde ikna etmeyi başardı. Söz kesildi. Gösterişsiz bir düğün yapıldı. Düğünün böyle sadeliğini de Naşit Efendi'nin cadı eşinden olan korkusunun ve çekincesinin büyüklüğüne yordular. Bin türlü dedikodu, acayip yakıştırmalar, rivayetler içinde ben oraya gelin gittim. Babamın zihnimi güçlendirmek için söylediği laflara, verdiği teminata tamamıyla inanmak istiyordum ama ben de henüz hayatın işleyişi konusunda cahil, bazı şeyleri sadece kitapta görmüş, dünyayı Konya'yı anlamamış toy bir kızım. Ne yalan söyleyeyim, cadının korkusu, babamın en etkili nasihatlerinden daha fazla gönlümde yer tuttu. Gelin gittiğim yer Rumelihisarı ile Baltalimanı arasında harapça bir yalı; kocam bana oranla yaşlı, fakat iyi bir adam. Beni gayet hoş tutmaya gayret ediyor. Ben de o zaman adeta delifişek bir kızım. Kocanın iyisinden kötüsünden çok anladığım yok. Bu evlilikte bazı hoşuma gitmeyen taraflar varsa da, 'evlilik diye işte buna derlermiş' teslimiyetiyle, her şeye

uyup gitmeye uğraşıyorum. Bir kaynanam var, çaçaron ama artık bitirmiş. Pek yerinden kalkamıyor. Dizlerinde battaniyesi, önünde mangalı, üzerinde ıhlamur ibriği, öyle yerli gülü odasında oturur. Pek neşeli vaktinde, hizmetçi İrfan Kadın'la bir iki defa peçiç[1] oynar. Yanına girdiğim zaman beni yukarıdan aşağıya kadar, kaynanalara has kıskançlık ve gizli bir hınçla dolu bakışlarıyla dikkatli dikkatli süzer. İki de üvey çocuğum var: Nesip ile Ragıbe. Bunlar, efendinin cadı olduğu rivayet edilen ölmüş karısı Binnaz Hanım'dan olma. Çocukların dadısı Gülendam, bir de Salime isminde muhacir hizmetçi kadın, selamlıkta da aşçı, uşak falan var... Ev halkı bundan ibaret. Buradaki insanlara biraz alıştım. Fakat bir türlü yalıya ısınamadım. Büyük büyük loş sofalar, karanlık geçitler, aşağıdaki geniş taşlık, ev altından[2] daha çok adeta bir ayazmayı[3] andırır. Sıkıntılı bir loşluk içindeki duvarlarından şıpır şıpır rutubet damlar. Bir kenarda duran üstü örtülü sandal, kasvetli manzarasıyla burayı cami tabutluklarına benzetir. Oynak dalgalar üzerinde oynayan ışıklar, denize bakan pencereden güherçileli[4] duvarlara yansıyarak, kumaş kumaş titreşimler yaparak insanın etrafında cinler, periler dolaşıyor gibi kalplere bir ürküntü verir. Yalının arkasındaki dar sokağın öbür tarafı dağdır. Duvar dikliğinde sarp kayaların üzerinde yetişmiş bodur ormanlık daima loş ve esrarengiz gölgeleriyle kalplere kuruntu verir. Yalının penceresinden başımı kaldırıp insanın üzerine yıkılacak sanılan bu heybetli koruluğa bir bakış atınca ormanın bütün yılanı, çıyanı, ifriti, perisi yukarıdan bana bakıyorlar zanne-

1 Zar yerine altı tane küçük deniz kabuğu atılarak bunların açık taraflarının üste veya alta gelmelerine göre taş ilerleterek oynanan bir oyun.

2 Ev altı: Eski evlerde ahır, ambar olarak kullanılan zemin kat.

3 Ayazmalar, Rumların kutsal saydıkları su kaynakları üzerine inşa edilmiş yapılardır. Mimari olarak geniş hacimlileri olduğu gibi kulübe genişliğinde, küçük ayazmalar da vardır. Su kaynağına inilen bir merdiven ve merdiven bitiminde mahzen yer alır. Kare ya da dikdörtgen olan bu mahzenlerin üst kısımlarında içeriye hava ve ışık girmesi için menfezler bulunur.

4 Tarımda gübre, hekimlikte ilaç olarak kullanılan, barut vb patlayıcı maddeler yapımına yarayan, beyaz renkte ve ince billur durumunda birleşik bir madde, potasyum nitrat.

derim. Güneş, ay, hep o tarafta söner. Fırtına zamanlarında umacıya benzeyen kara bulutlar, türlü korkutucu şekillerde hep oradan baş gösterir. Bu dik koruluğa bakıp bakıp kendi kendime, 'Cadı karı gelse gelse mutlaka bu kayaların arasından, bu loşlukların içinden, insandan çok yabani hayvanlara, kuşlara, ine cine yurt olan bu gizli yerlerden inip gelir' diyordum. Gelinliğimin üzerinden bir buçuk ay kadar geçti. Henüz cadıdan eser yok. Fakat evin içinde bir fısıltı var. Benden gizli sözler oluyor. Ben odadan içeri girince laf kesiliyor yahut sohbetin konusu değiştiriliyor. Kayınvalidemin benden en büyük ricası, üvey çocuklarıma iyi bakmak, onları öz evlat gibi bağrıma basmak, hatta cuma ve pazartesi geceleri rahmetli ortağımın ruhuna Yasinişerif okumak... Bazen bu sözlerini şakayla karıştırarak, 'Ortak ortağa rahmet okumaz ama ne yaparsın kızım! Yalnız dirilerle değil bazen ölülerle bile hoş geçinmek gerekiyor' derdi.

Kayınvalidemin bu sözünden ben pirelenmeye başladım. Acaba ne demek istiyordu? Bazen ölülerle bile hoş geçinmek gerekirmiş... Ölülerden maksadı, ortağım Binnaz Hanım olacak... Hoş geçinmezsem ne olacak? Cadı gelip beni boğacak mı? Öksüzlere kendimi sevdirmeye uğraşıyordum. Fakat ne yapsam bir türlü bana ısınmıyor, yan yan, kindar gözlerle bakıyorlardı. Hizmetçilerin elinde büyüdüklerinden öyle de arsız alışmışlar ki insan on dakika yanlarında bulunsa ettikleri terbiyesizliklerinden sıkılır, boğulur. Bunların terbiyelerine biraz dikkat etmesi için dadıları Gülendam'dan bazı isteklerde bulundum. Dadı beni çekingen bir bakışla süzerek:

— Hanımcığım, bu çocuklar işte böyle başıboş bir halde büyüyecekler.

— Niçin?

— Çünkü onlara gülle dokunmaya gelmez...

— Neden?

— Dokun da neden olduğunu anlarsın!

— Söyle canım, ne olurmuş?

— Bu evde doğru söyleyici beni koymadılar ya? Başkalarına sor.

Gülendam'ı çok sıkıştırdım. Ağzından başka bir söz alamadım. Çocukların ne vakit yanlarına girsem önlerinde kuru incir, badem, fıstık, kestane şekeri, kurabiye, çikolata, bisküvi türünden bir alay yemiş görüyordum. Bu yiyeceklerle hem ağızlarını, burunlarını, üstlerini başlarını berbat ediyorlar hem de midelerini bozuyorlardı. Bunlara böyle vakitli vakitsiz bol bol yemiş verilmemesini babalarına söyledim. 'O yemişleri ben getirmiyorum. Tembih et de vermesinler' dedi. Gerçekten bu yemişleri babalarının getirmediğini biliyordum. Benden izinsiz yemiş alınmamasını Gülendam'a, uşaklara, sıkı sıkıya tembih ettim. Ertesi gün çocukların yanına girdim ki ne göreyim! Evvelkinden birkaç çeşit daha fazla olarak önleri yine yemiş dolu... Bu defa Gülendam'a iyiden iyi çıkıştım. Zavallı Çerkes; anasının, babasının, bütün kabilesinin namus ve haysiyeti üzerine en büyük yeminlerini ederek, bu yemişlerin bir tanesini bile kendisinin vermediğine beni ikna etmeye çalıştı. Kayınvalidem de dahil olmak üzere evde ne kadar insan varsa, hep birlikte yeminlerle çocuklara yemiş verenin kendileri olmadığını söylemekte ısrar ettiler. O halde kim veriyordu? Bu kadar yiyecek kudret helvası[1] gibi çocukların önüne gökten inmiyordu ya? Elbette biri getirip veriyordu. Çocuklar bu kadar çeşitli yemişi sokaktan alıp gelecek bir yaşta değildiler. Önlerinde Beyoğlu'ndan başka bir yerde bulunmayan fondanlar,[2] bonbonlar vardı. Oğlan beş, kız dört yaşındaydı. Ellerine para da verilmiyordu. Ev halkı içinde yeminini bozan birisi var ama acaba hangisi? Bir müddet bunu keşfe uğraştım, başaramadım. Çocukların önüne her gün çeşitleri artar bir bollukla geliyordu. Bu garip hali cidden merak ettim. Bir gün çocukları odalarında yalnız buldum. Her ikisini de sevdim okşadım. Önlerindeki kuru üzümle fındıktan birer tane alıp ağzıma atarak:

---

1 Tevrat ve Kuran'da geçen; İsrailoğullarına çöldeki yolculukları esnasında gökten indirilen yiyecek.

2 Çikolatalı, fıstık, ceviz veya bademli olabilen, bazen de içinde likör bulunan, ağızda kolay erir bir şekerleme.

— Ah ne güzel yemişler! Bunları size kim veriyor?

Oğlan şüpheli bir gülümsemeyle beni süzdükten sonra:

— Aa, kimin verdiğini bilmiyor musun?

— Ne bileyim evladım.

— Gülendam söylemedi mi?

— Söylemedi.

Nesip, bu mühim sırrın açığa çıkmasındaki sakıncanın derecesini anlamak için sanki danışırcasına Ragıbe'nin yüzüne baktı. Kız pek masumca bir tebessümle karşılık verdi. Oğlan, elindeki kaymaklı çikolatayı birkaç defa evirip çevirdikten sonra, doymuş bir kedinin son lokmayı yerken gösterdiği tereddüt ve doygunlukla ağzına götürdü. Yavaşça çiğnediği esnada, o yarı dolu ağzıyla ve güç anlaşılır bir telaffuzla:

— Bu yemişleri bize annem getirir?

— Büyükannen mi?

— Yok.

— Ya hangi annen?

— Cadı annem.

— O nasıl laf oğlum! Sizin benden başka anneniz var mı?

— Ne darılıyorsun? Bizim asıl annemiz sen değilsin. İşte odur! Senin gibi böyle yalancı anne bu eve kaç tane geldi gitti.

— Sizin sahici anneniz nerede oturur?

— Rumelihisarı'ndaki mezarlıkta... Geceleri oradan çıkar. Bize sepetle yemiş getirir... Bizi kim döverse cadı annem onu boğar... Hele döv de bak... Sana ne yapar!

7

Gülendam'ın Saflığından İstifadeye Teşebbüs

Çocukların yanından çıktım. Fakat oğlanın sözlerini zihnimden çıkaramıyorum. Aldı beni bir merak... Kime müracaat edeyim, kiminle dertleşeyim? Çocukların cadı anneleri

gece Rumelihisarı'ndaki kabristandan çıkar, sepetle yemiş getirirmiş. Her ne sebeple bu fikre kapılmışlarsa... Onlarda böyle çocukça bir inanç oluşabilir... Fakat ben, koskoca kadın, bunu gerçek gibi dinleyerek kime karşı telaşımı ve korkumu açıklayabilirim? Sonra benim akılca beş yaşındaki çocukla aynı ayarda bir zavallı olduğuma gülmezler mi? Ta efendiden uşağa kadar bir ev halkının alayına uğramaz mıyım? Bu hikâyeyi kime anlatsam gariplikten uzak bulmaz. Fakat meselenin neticesi öyle değil... Bu benim için hem doğru hem yalan ihtimali olan bir iddia... Zaten ortada bir cadı rivayeti var. İlkin, buna ilişkin sözlerden kuşkulanmak benim için külliyen manasız bir kuruntu sayılamaz. İkincisi, çocuklara o kadar yemişi kim getiriyor? Bir bilmece şeklinde gördüğüm bu konuyu aydınlatmak için ev halkından müracaat etmediğim kimse kalmadı. Yeterli bir cevap alamadım. Çocuğun uydurma bir fikirden uzak görünen o masumane sözlerinde, benim şüphelerimi, korkularımı okşayacak bir hakikat rengi buluyorum. Bana öyle geliyor. Aslı var yahut yok, fakat işte cadıya dair bir ipucu... Ama bu işi nasıl derinleştirebileceğim? Bir iki gün düşündüm taşındım... Yine çocukların dadısı Gülendam'a müracaat etmeyi en uygun buldum. Çünkü Gülendam hemen hemen bir çocuk kadar saf ve sade yaratılışta bir Çerkes'ti. Bu müracaatta bir ustalık da düşündüm. Sorgular değil, yapıcı bir şekilde müracaatı kurdum. Yani cadının varlığı hakkında tereddütlü bir soruyla değil, bunu ispat eder şekilde söze girişmeyi kararlaştırdım. Böylece Gülendam'ın saflığından istifade edebilmek daha fazla mümkündü.

Münasip bir vakitte dadıyı tenha bir odaya çekip, sahte bir heyecan göstererek dedim ki:

— Aman kalfacığım, başıma geleni sorma...

Bu sözümün ardından baygınlık geçirir gibi duvara dayandım. Gözlerimi manidar ve ürkek bir sessizlikle kalfanın gözbebeklerine diktim. Söyleyeceklerimin gerisine devam etmekten çok fazla korkuyormuşum gibi bir müddet sustum. Onu ipnotize eder gibi bir hal aldım. Gülendam'ın

da yüzünde heyecan ve merak belirtileri ortaya çıkarak hemen sordu:

— Zavallı Hanımcığım, ne geldi başına?

— Benden evvel bu eve gelen hanımların başlarına ne geldiyse bana da o geldi...

— Hay rabbim esirgesin! Sana da mı?

— Evet, bana da gözüktü...

— Nerede?

— Bu gece taşlıkta...

— Nasıl?

— Elinde koca bir sepet vardı...

— Ha, yemiş sepeti... Çocuklarını hiç yemişsiz bırakmaz.

— Çocuklara yemişi o mu getirir?

— Öyle ya! Başka kim getirecek?

— Sen onu görür müsün? Sana laf söyler mi?

Bu son iki soruma karşı kalfa birdenbire sustu. Gafil avlanmış olduğunu anladı. Büyük bir tedbirsizlik ve garip bir dalgınlıkla ağzından kaçırmış olduğu sözleri şimdi boş yere düzeltmeye yol arayarak:

— "Onu" görüyor musun, dedin... Kimi?

— Çocuklara yemiş getireni...

— Çocuklara yemiş getirenin haddi hesabı yok ki... Herkes bir türlü yemiş getiriyor. Sonra getirdiklerini inkâr ediyorlar. Mesele anlaşılamıyor...

— Canım Gülendam, şimdi, 'O çocuklarını hiç yemişsiz bırakmaz' diyen sen değil misin?

— Hanımcığım, bir dalgınlığıma gelmiş... Affedersin... Sorunuzu anlamadan ağzımdan budalaca bir cevap kaçırmış olmalıyım... Bugünlerde aklım çok karışık... Anlamsız laf söylediğim çok oluyor.

— Yok... Yok Gülendam... Ben seninle ciddi konuşuyorum... Böyle ağır bir konuda iki türlü laf söylemeyi ben senin terbiyene, kalfalığına veremem. Ben senden Allah için bir şey sordum. Sen de bana yine Allah için dosdoğru cevap vermelisin, bu meselede ne biliyorsan söylemelisin! Hak bir, söz bir, lafını değiştirme!

Gülendam çaresiz bir titremeyle yüzünü buruşturup bir müddet sustuktan sonra:

— Hangi efendiye kul olacağımızı şaşırdık. Hanımcığım darılma, bu evde biz de emir kuluyuz... Ne derlerse öyle harekete mecburuz. Gizlenmesi emredilen bir şeyden bahsedemeyiz.

— Artık bunun gizlisi açığı kaldı mı? Taşlıkta bana gözüktü diyorum.

— Gözüktüyse pekiyi işte. Benden ne soruyorsun?

— Üstüme yürüdü. Seksen salavat getirerek canımı zor kurtarabildim. Bana yazık değil mi? Bu cadının bir şerrine uğrarsam gençliğime acımaz mısın?

— Acırım Hanımcığım. Günahınızı sizi buraya getirmeye sebep olanlar çeksin!

Fazla konuşmuş olmaktan kaçınarak Gülendam yine sustu. Derin derin düşünmeye başladı. Cadının bana gözükmüş olduğu hakkındaki uydurmaya tamamıyla inandı. O kadar inandı ki bu iddiamın doğruluk derecesini incelemek için gözüken şeyin şekline ve bana sataşma tarzına dair hiçbir şey sormadı. Beni bu konuda sorgulamaya kalkışsaydı, cevap vermekte düşeceğim zorluğu ve garipliği görerek hilemi belki anlardı. Ben sızlanmaya devam ederek:

— Efendinin eşlerinden biri bu evde boğulmuş? Öyle değil mi?

Gülendam karanlık düşüncelerinden baş kaldırmadı. Bu sorum cevapsız kaldı. Ben sözümde ısrarla:

— Niçin cevap vermiyorsun?

O yine dalgın dalgın:

— Ne cevabı?

— O zavallı kadın nasıl vefat etti?

— Eceli gelmiş, ölmüş, hanımcığım. Buna ne denir?

— Eceli mi gelmiş? Bedbaht hatun odasında, rahat döşeğinde mi can vermiş?

— Bilmem!

— Nasıl bilmem? Ölüsünü taşlıkta bulmuşlar.

— Hanım, sana doğruca bir şey söyleyeyim mi?

— Söyle.

— Sen bu lafları ne kendi ağzına al ne de biri sana söylerse dinle.

— Neden?

— Çünkü bu lafların sana faydasından çok zararı dokunur. Kendine acımıyorsan bari bana acı da beni bundan fazla söyletme.

— Gülendamcığım, kolay mı? Can pazarı bu! O zavallı kadını boğan cadı bana da kastederse?

— Rabbim göstermesin!

— Yalnız duayla olmaz. O kara bahtlı kadını niçin boğdu? Kabahati neymiş? Bunu bileyim de ona göre kendimi sakınayım. Dikkatsizlikle o suçu ben de işlemeyeyim. İşte senden bunu rica ediyorum. Düşmanım değilsin ya!.. Sen de vicdan sahibisin. Beni korumak için bu konuda bildiğini söylemek, adeta bir insanlık görevidir.

— Peki... Bu noktada istediğin nasihati sana vereyim. Fakat işin öte tarafını eşelemeye kalkarsan ağzımdan başka söz alamazsın.

— Nedir o nasihatin?

— Ne türlü densizlik, arsızlık ederlerse etsinler sakın öksüzlere el kaldırma.

— Ölen ortağım, çocukları dövdüğü için mi o kötü sona uğradı?

— Artık bundan ötesine cevap veremeyeceğimi sana evvelce söyledim.

Gerçekten bundan sonra ne sordumsa Gülendam'ı girdiği suskunluk kalesinden çıkaramadım. Fakat artık bu sessizliğin ne hükmü var. Gülendam, bir inkâr şeklindeki ifşasıyla merak ettiğim şeylerin mühim bir kısmını bana anlatmış, daha doğrusu o tamamlanmamış sözleriyle içyüzünü anlamaktaki endişemi daha geniş bir acıklı sahaya götürmüştü... Ketumlukta gösterdiği gayret, ters bir sonuç ortaya çıkarmış; yani benim için daha etkili bir anlatım yerine geçerek anlatmamak istediklerini daha açıkça anlatmıştı.

O yemişlerin çocuklara gece sepetle anneleri tarafından getirildiği, vefat eden günahsız ortağımın yine o cadının intikamcı elleriyle boğulduğu, öksüzlere her kim terbiye etmek için el kaldırırsa ölümle cezalandırılacağı gibi acayip konular, hep kalfanın kanaatlerindendi. Fakat Gülendam, bu zanlarında acaba yanılıyor muydu? Bu kanaatleri hangi kesin hakikatler üzerine kurulmuş olabilir? Ölü bir kadın mezarından çıksın, herkes uykudayken çocuklarına gece sepet dolusu yemiş getirsin... Kolay kolay her zihnin kabul edebileceği bir hadise değil. Dünya kurulalıdan beri bu hortlak, cadı, vampir hikâyeleri var... Babamın bana verdiği terbiye, ettirdiği tahsilin aksine haydi ben de zayıf akıllı birçok insan gibi cadının varlığına inanayım. Fakat buna inanmakla meselenin bütün zorluğu çözülmüş olmuyor ki... Cadı o yemişleri nereden buluyor? Senin benim gibi çarşıya pazara çıkıp parayla mı alıyor? Yahut oradan buradan çalıyor mu? Yoksa bu yiyecekler öteki dünyanın mahsullerinden midir? Bunları cennet yahut cehennem bahçelerinden mi topluyor? Bu garipliği düşündükçe zihnim karıştı. Meselenin içinden bir türlü çıkamadım. Bir zihin rahatlığı doğmadı vesselam! Babamın sözlerini, nasihatlerini hatırlayarak cadıyı ve buna benzer her şeyi inkâr etmek istedim. Hayır, bu da mümkün olmuyordu. Çünkü Gülendam'la olan münakaşamız esnasında zavallı safdil kadının gözlerinden saçılan korku ve dehşet belirtilerini düşünüyordum. Bu korkusu, dehşeti o kadar hakiki ve samimiydi ki onun o halini görmekten bana da bir korku geliyordu. Hayır, bu kadar söz, bu kadar rivayet, bu kadar korku ve endişe temelsiz olmaz. Mutlaka bunun her ne şekilde olursa olsun bir aslı var. Rahat edebilmek için kesinlikle ben bu esasa, bu asla ermeliyim... Zira bu hayal de olsa ihmal edilecek bir mesele değil. Bu hurafeler içinde dikkat gözünü açacak bir hakikat var ki o da yalının taşlığında boğulduğu rivayet edilen günahsız ortağımın feci ölümü... Bu işin altını üstünü araştırmazsam cadı saldırısına yüklenen böyle esrarengiz bir ölüm tehlikesine uğramak benim için de muhtemel...

8
Görünmez Bir Düşman

Gülendam'dan anlayabileceğimi anladım. Meselenin çözülmesi zor olan kısmı için şimdi kime müracaat edeyim? Bu garip meselede en fazla malumat sahibi olması gereken bir kişiye... O da kim? Tabii kocam Naşit Nefi Efendi...

Can pazarı bu... Bu evde böyle acayip, korkunç bilinmezlikler içinde yaşanmaz. Bir akşam kocama, çocuğun gerçek önemini anlamaksızın masum diliyle bana söylediği birkaç cümleyi, sonra Gülendam'a müracaatımda Çerkes'in hakikati gizleme konusunda kalkıştığı aşırı gayretle beni eskisinden beş beter meraka düşürdüğünü ve bundan doğan bütün endişelerimi, korkularımı anlattım. Dehşetin derecesi ne kadar büyük olursa olsun hiç çekinmeden hakikati bana dosdoğru söylemesini rica ettim.

Benim bu telaşlarıma karşı kocam gülmeye başladı. Fakat çehresine dikkat ettim. Zoraki bir gülümseme göstermeye uğraştığını fark eder gibi oldum. Yahut bana öyle geldi. Yüzümü okşayarak dedi ki:

— Böyle çocukça endişelerle beyhude yere üzülme. Yorulma... Bana güven... Rahatına bak... Korkacak hiçbir şey yok. Hepsi yalan, hepsi saçmalık...

— Hayır, bu kadar dallı budaklı yalan olamaz. Bu meselenin büyük küçük, yalan doğru her neyse bir aslı var... Boş boşuna bu kadar söz çıkmaz.

— Sizi katiyen temin ederim. Bütün bu sözlerin ne aslı vardır ne astarı...

— Sözünüze inanayım. Fakat bazı hakikatleri nasıl yorumlayacak veya açıklayacaksınız?

— Hangi hakikatleri Hanım? Bu işte zerrece bir hakikat yoktur.

Naşit Efendi birdenbire kapıldığı bir heyecanın etkisiyle başından çıkardığı fesini ta karşıki mindere fırlatarak ağzından her nasılsa şu sözleri kaçırdı:

— Hanım, emin ol bunda hiçbir hakikat yok. Yalnız alçaklık, hainlik, kötülük var...

— Hah, işte bu küçük ifşanıza teşekkür ederim. Bu işin içinde mutlaka bir şey, bir sır olduğunu ben de hissediyorum.

— Hayır, büyük bir sır da yok...

— Şimdi kullandığınız "alçaklık, hainlik, kötülük" tabirleriniz nereye atfedilmiştir?

— Görünmez bir düşmana...

— İşte pek güzel... Bu "görünmez düşman" tabiri de bir sırrı, belki de bazı mühim esrarı, tuhaf bilinmezleri içermektedir... Tehdidi altında bulunduğumuz tehlikenin derecesini tayin etmek için bu "görünmez düşman"ın mahiyetini anlamak isterim.

— Bunun mahiyeti hakkında size kesin bir şey söyleyemem. Çünkü benim de bu konuda sağlam malumatım yok.

— Bu düşmanın varlığını ne gibi işaretlerin rehberliğinde hissediyorsunuz?

— Aleyhimdeki dedikoduları, bu uydurmaları, bu cadı masallarını çıkaran, uyduran, yayan hep o... Bana yapabileceği fenalık işte bundan ibaret kalıyor. Elhamdülillah başka bir tehlike yok, haince kastını bundan ileri götüremiyor...

— Aleyhinizde bu şekilde davranmaktan maksadı nedir?

— İşte onu bilemiyorum.

— Bu "görünmez düşman"ın kimliğine dair bir bilginiz yok mu?

— Hayır.

— Dosttan, düşmandan bu hususta kimseden şüpheye düşmüyor musunuz?

— Asla.

— Garip hal... Bu meçhul düşmanın böyle birtakım kötü niyetli söylentiler yaymaktan başka bir fenalık yapamadığını, diğer türlü bir tehlike olmadığını söylüyorsunuz. Fakat eşlerinizden birinin bu cadı tarafından bir gece yalının taşlığında boğulduğu rivayet ediliyor...

— İşte bu rivayeti çıkaran ve yayan yine o...

— Eşinizin vefatı külliyen yalan mı?

— Eşlerimden biri vefat etti. Fakat boğularak değil eceliyle vefat etti...

— Ölüsünün taşlıkta bulunduğunu söylüyorlar...

— Evet.

— O halde buna doğal bir ölüm mü diyeceğiz?

— Doktorlar cesedi muayene ederek kalp hastalığından öldüğü hakkında rapor verdiler...

— O kadar genç bir kadının kalp hastalığından taşlıkta birdenbire vefatı zihinleri biraz tereddüde düşürmez mi?

— Meydanda koskoca resmi bir rapor var. Cesedin hiçbir tarafında zorlama, yaralama ve saldırı belirtisi görülemedi.

— Ne derseniz deyin, sözlerinizin bu noktasında benim için büyük bir şüphe düğümü vardır. Bunu gideremezsiniz...

— Böyle cinai bir meselede doktorlar gerçeğe aykırı tanıklık edebilir mi?

— Efendi, ben kadınım. Kendi cinsime has bazı zaaflarım vardır... Mazur görün. Bu mesele hakkında bana seksen rapor sunsanız zihnimi şüpheden bütün bütün kurtaramazsınız. Neyse şimdilik bu noktayı geçelim. Gece çocuklara o yemişleri kim getiriyor? Bu soru inandırıcı bir cevap istemez mi?

— Bilmiyorum.

— Bilmemek olmaz. Bunu düşünmelisiniz? Bu bilinmezi keşfe uğraşmak sizin için elzemdir. Yoksa herkesle beraber ben de...

— Herkesle beraber siz de bu yemişleri cadı eşimin gece mezarından çıkarak buraya getirdiğine inanacaksınız, değil mi?

— Evet, zorunlu olarak...

— Sizin gibi okuryazar, kadın cinsi içinde aydın fikirli bir hanıma karşı, birkaç sene evvel vefat etmiş, çürümüş bir kadın cesedinin kabrinden ayaklanıp buraya gelemeyeceğine dair deliller aramaya gerek göremem. Asılsızlığı her şekilde apaçık olan böyle garip bir hususta beni üzmekten, yormaktan bir zevk alacağınızı da ummam...

— Meydanda birtakım tuhaflıklar var, bunları ne şekilde açıklayıp yorumlayacağız? Cadıya yüklenen bu acayip hareketleri gerçekte yapan kimdir? Kıyamet gününden evvel bir ölünün mezarından çıkışına insan inanmamakla beraber, bu noktada tereddüde düşmekten de kendini alamıyor.

— Daha garibini söyleyeyim... Gülendam size bu konuda ayrıntı vermekten korkmuş, çekinmiş... Bu saf Çerkes'in dediğine göre uyku esnasında çocukların yorganları açılırsa cadı anneleri gelir, örter, sıkıştırırmış. Soğuk kış gecelerinde mangallarında kömür bittiği zaman ateşle doldururmuş, sürahilerine su kormuş... Çoğu zaman sabahleyin uykudan kalktığında Gülendam odanın bütün işini böyle geceden görülmüş bularak hayrette kalırmış... Evet, çocuklarımın dadısı yemin billah ederek bu gariplikleri bana bütün saflığıyla anlatıyor.

Efendinin bu sözlerine karşı dehşetten iki elimle yüzümü kapayarak:

— Ee, şimdi buna bir kulp takın bakalım! Bu acayip şeyler nasıl oluyor? Bunları yapan kim?

— Gülendam pek safdil bir kadındır. Onun yalan söylemeyeceğinden eminim. Bu sözler büsbütün boşuna değil...

— Pekâlâ... Bu cadı oyununu size bu kadar maharetle oynayan artist kim?

— Mutlaka bu evin içinden biri... Yabancı değil...

— Bu evde kaç kişi var Efendi? İrfan Kadın, Salime Kadın, Gülendam... Bunlardan hangisi?

— Hiçbiri değil.

— O halde anneniz...

— İhtimali yok! O, bu alçaklığı yapamaz. Görmüyor musunuz, yerinden kımıldayamıyor.

— Selamlıktaki uşaklardan mı?

— Hayır, onların işi de değil.

— Affedersiniz ama ev halkından saymadığım sizden, benden başka kimse kalmadı. O halde ikimizden hangimiz? Bu sözlerinizden başka türlü mana çıkarılması mümkün mü?

— Hanım, bu hususta kanaatimi size doğruca söyleyeyim... Fakat sözlerimdeki çelişkiye bakıp da beni çıldırdı zannetmeyin... Bu cadı rolünü oynayan ev halkından bir fert, fakat saydıklarınızdan hiçbiri değil.

— Yalının şu bulunanlardan başka gizli sakinleri de varsa onu bilmem!

— Ben bu yalıda doğdum büyüdüm. Elhamdülillah, burada öyle cin, peri gibi şeylerden eser yoktur.

— Evin içinde gerçekleştiği rivayet edilen gariplikleri inkâr mı ediyorsunuz?

— Hayır. Bunlar aynen oluyor. Buna da inanıyorum...

— Kim yapıyor?

— Bunları yapan herhalde cadı değil... Mahir, cüretkâr, melun bir insan olacak... Mutlaka, hem de mutlaka böyledir. İddiamdan dönmem.

— Bu iddialarınızın tuhaflığı, cadının varlığı garabetinden aşağı kalmıyor.

— Ah Hanım, ah... Size bir şey söyleyeceğim ama...

— Söyleyin...

— Bunu eski eşlerime de söyledim. Fakat dinletemedim.

— Ben dinlemeye gayret ederim.

— Bir teklifte bulunacağım... Fakat bunun yapılması pek büyük bir metanet ve cesarete muhtaçtır.

— Elimden geldiği kadar metin ve cesur olmaya uğraşırım.

— Bana itimat edip, bunun üzerine düşünceme tamamıyla iştirak ederseniz size her şeyi açık söyleyeceğim...

— Buyurun.

— Bu cadı, ev halkından birkaç kişiye epeyce aralıklı zamanlarda gözüktü. Bu inkâr edilemez bir durum...

— O halde cadının varlığına niçin inanmıyorsunuz?

— İzin verin. Bu gözüken yaratık ne cin, ne peri, ne şeytan, ne hayalet, ne cadı... Fakat bu son şekilde gözükerek bizi tehdide uğraşan bir insan... Sizin benim gibi bir insan... Bundan da kesinlikle eminim.

— Yani?

— Yani siz benimle düşüncede ve harekette ortak olursanız, bu cadıyı elimle yakalayıp gözünüzün önünde polise teslim ederim.

— Nasıl?

— Ben bu işi çoktan bitirirdim ama eşlerimde... Yalnız eşlerimde değil, ev halkından hiçbirinde bu hareketime iştirak edebilecek cesareti göremedim. Siz gösterirseniz pek garip ve dehşetli görünen bu dava tam bir başarıyla son bulur gider.

— Ne kadar cesur görünmek istesem de benim zayıf, âciz bir kadın olduğumu insafla gözden uzak tutmamalı, benden sinirlerimin dayanabileceğinin üzerinde metanet talep etmemelisiniz.

— Yok Hanım, yok... Bu işi görmek için Zaloğlu Rüstem[1] derecesinde bir pehlivanlığa lüzum yok.

— Ne yapacağım?

— Cadıya rastladığınız zaman korkudan bayılmak, ayılmak gibi zayıflıklara düşmeyerek soğukkanlılığınızı son derece korumaya gayret edeceksiniz.

— O, insanın elinde mi?

— Gözüken şeyin cadı değil öyle görünmeye uğraşan bir sahtekâr olduğu hususundaki emniyet ve itimadınız tam olursa korkunuz azalır, cesaretiniz artar.

— Ee, sonra?

— Sonra... Onun size saldırmasına meydan bırakmadan siz onun üzerine yürümelisiniz.

— Aman aman!..

— Amanı zamanı yok!

— Boğulduğu rivayet edilen eşinizin kalp hastalığından değil, şiddetli korkuyla kalp çarpıntısından gitmiş olduğunu şimdi anlıyorum.

— İhtimal!

---

1 İran mitolojisinin cesaretle özdeşleşmiş kahramanıdır. Tutuştuğu hiçbir güreşi kaybetmeyen pehlivan, heybeti, korkusuzluğu, alt edilmez gücüyle sadece İran kültüründe değil, bütün Doğu kültüründe ünlenmiştir.

— Diğer kadınlara nispeten ben biraz cesurum ama cinlerin, cadıların üzerine saldırabilecek kadar değil... Birdenbire giden hanımınıza da aynı uyarıda bulunmamış mıydınız?

— Hanımcığım, izin verin sözümü bitireyim...

— Dinliyorum.

— Karşınıza çıkacak bu alçağın hakiki bir cadı olmadığını size kesinlikle temin ediyorum.

— Hakiki olsun, sahte olsun... O cadının bu evde insan öldürmekte sabıkası var. Ben korkarım, üzerine varamam. Mümkün değil Efendi... Benim boğulmamdan sonra da kalp hastalığından vefatım hakkında doktorlardan bir rapor alır, meseleyi kapatırsınız. Boğulan eşinize de cadıya karşı bu yolda saldırmasını mı emretmiştiniz? Söyleyin, pek merak ediyorum...

— Hiç olmazsa ne taraftan savuştuğunu anlamak için cadıyı takip edebilecek kadar olsun soğukkanlılığınızı korumuş olsanız...

— Cadı benden kaçarsa nereden savuştuğunu görmek için haydi arkasından koşayım. Ya kaçmayıp da üzerime saldırırsa? "Yetişiniz, beni boğuyor!" diye yardım feryadı kopardığım zaman beni kurtarmaya koşan olur mu?

— Ne demek! Ev halkının hepsi tembihlidir. O anda hepsi koşar.

9
Yaman Avrat

Efendinin anlattıkları ne kadar eksikti. Bana karşı hakikati mümkün mertebe örtmeye uğraştı. Evvela bu garip söylentilerin hiç aslı faslı olmadığından tutturdu. Benim keskin sorularımdan mızrağın çuvala giremeyeceğini anlayarak çaresiz bazı itiraflarda bulundu. Cadının yalıda ara sıra göründüğünü, fakat bunun muhakkak bir insan olduğunu öne sürerek doğruladı. İhtimal ki bu tersinden doğrulama, bana cesaret vermek için yalnız ağzından çıkıyor; kalben o

da cadının gerçek varlığından, benden fazla endişe ve şüphe duyuyordu. Hele Binnaz Hanım'ın hayaletine rastlayınca bana, bu mezar kaçkını hortlaktan daha cesaretli davranarak ona saldırmayı tavsiye etmesi, gülünç olduğu kadar da deliceydi. Bu kadar büyük bir cesaretin benim gibi âciz bir kadında değil, her babayiğit erkekte bulunabileceği pek şüphelidir. Belki de gözümde cadının dehşetini azaltmak için bu dayanılmaz teklifte bulunuyordu.

Kocamla aramızda geçen bu acayip konuşmadan sonra zihnim bütün bütün karıştı. Cadının varlığı ihtimali, hayır hakikati, bayağı kafamda güçlendi. Gece odadan dışarı yalnız çıkamaz oldum. Gittikçe korku bastırıyor, korkum ve çarpıntım artıyordu.

Yalının geniş, loş sofaları, karanlık koridorları, hele o geniş bir ayazmaya benzeyen taşlığı, Ortaçağ'ın kanlı, perili kalelerini andıran arkadaki yalçın kaya üzerindeki o koru... Hep bu kasvetli dekor, bu cadı trajedisine ne kadar uygun bir sahne oluşturuyordu. Bu çekilmez yürek üzüntüsünden kurtulmak için ev değiştirmeyi eşime teklif ettim. Rivayete göre cadı, Rumelihisarı mezarlığında çıkıyormuş. Uzak bir yere, mesela İstanbul'a,[1] Kadıköyü'ne taşınırsak aradaki bu uzaklık, bu karalar, denizler belki meşhur gezen cesedin her gece çocuklarını ziyaretine engel olur sandım. Fakat teklifimi kabul ettiremedim. Kayınvalidemi ikna etmek mümkün olmuyordu. İhtiyar kadın, "Kırk yıllık baba yurdunu terk edemem. Vah zavallı akılsızlar! Cadıdan mı kaçmak istiyorsunuz? Bağdat'a savuşsanız yine gelir, o sizi bulur. Onlar için yolun yakını uzağı olur mu? Üsküdar neyse Mısır da odur. Ben ecdadımın bucağında ölmek isterim. Vefatımdan sonra neresi hoşunuza giderse oraya gidiniz" ısrarıyla ayak diriyordu.

Naşit Nefi Efendi'nin annesine karşı fevkalade bir hürmeti olduğundan onu yalıda bırakarak bizim başka bir yere

1 20. yüzyılın ortalarına kadar İstanbul denildiğinde Suriçi olarak da adlandırılan Tarihi Yarımada kastedilirdi.

taşınmamıza, yani ailenin ikiye ayrılmasına imkân yoktu. Kocakarının anlaşılmaz inadı yüzünden, bir ev halkı bu cadı korkusu belasını çekip gidiyorduk. Benim o evdeki hanımlık kıdemim ilerledikçe hizmetçilerle samimiyetimiz artıyordu. Çünkü hepsini elimden gelebildiği kadar hoş tutmaya çalışıyordum. Fakat Gülendam'la ne kadar senli benli olsak da söz cadıya gelince, dadı kalfa bana karşı olanca ihtiyatıyla konuşmasını idare etmeyi adeta dini bir vazife derecesinde mühim sayıyordu. Yalnız İrfan Kadın'la dostluğu diğerlerine nispeten ileri götürdüm. Bu kadın, evdekilerin en terbiyelisi ve kayınvalidemin en çok güvendiğiydi. Bununla bir gün, samimi bir muhabbet sırasında sözü cadıya getirerek bu konudaki fikir ve kanaatini sordum. Aramızda neredeyse harfi harfine şu konuşma geçti:

O:

— Bu meselede bildiğimi ve gördüğümü söyleyebilmek için vicdan ve namusunuza sığınırım... Beni ele vermeyeceğinizden kesinlikle emin olduktan sonra size hakikati bildirerek büyük bir iyilikte bulunmak isterim. Mademki siz evin hanımı, kadınısınız... Aileyle ilgili bu fena hakikati mutlaka bilmeli, maazallah boş bulunmamak için bu sırra ermelisiniz. Zaten bunu sizden kırk yıl saklasalar, siz bu evde bulundukça muhakkak bu iş kendi kendine bir gün patlak verecektir.

— Hay Allah senden razı olsun, İrfan Hanım. Meğerse bu evde en vicdanlısı, benim için en büyük dost senmişsin. Canımı feda ederim, seni ele vermem. Bu unutulmaz, bu büyük iyiliğine karşı nankörlükte bulunacak kadar beni kötü huylu bir kadın zannetme... Söyle bakayım, bu cadı dedikodusunun, bütün bu sözlerin, bu rivayetlerin aslı var mı, yok mu?

İrfan Kadın korkuyla etrafına bakınıp sesinin duyulmasını engellemek için ağzını iki avucu arasına alarak yavaşça:

— Var.

— Kesinlikle emin misin?

— Kesinlikle!

— Bu kesin eminliği ne şekilde elde ettin?

— Cadıyı... ay estağfurullah, merhumeyi taşlıkta iki defa gördüm.

— Sen mi?

— Evet, ben.

— Nasıl gördün?

— Şimdi sizi gören işte bu gözlerimle... Boylu boyunca...

— Hayal görmüş olmayasın?

— Hayal ile hakikati fark edemeyecek kadar alık bir kadın değilim.

— Bu aileye husumeti olan bir kimse, merhumenin kıyafetine girerek ara sıra ev halkından birine gözükmekte olmasın?

— Naşit Nefi Efendi meseleyi bu şekilde tevil etmek istiyor ama zırva tevil götürmez! Başka birisi bir ölünün ne dereceye kadar şekil ve kıyafetine girip kendini ona benzetebilir? Bu gelip gözüken tıpkı tıpkısına Binnaz Hanım'ın kendisi... Ağız, burun, kaş, göz, bütün çehre aynı aynına o... Yalnız sağlığındaki haline nispeten yüzünde ölülüğe has bir solgunluk, sarılık var. Farkı işte bundan ibaret. Ben eski hanımımı bilmez miyim?

— Binnaz Hanım'la kaç sene beraber bulundun?

— Ragıbe elime doğdu... Ben bu kapının eski emektarıyım.

— Ölü hiç mezardan çıkıp evine gelir mi? Bu kadın ölmedi mi?

— Öldü. Rahat döşeğine uzattık... Çenesini bağladık... Bir gece evde yattı. Ertesi gün teneşirde suyunu ben döktüm. Abdest vermek için ölü yıkayıcı cesedi o tarafa bu tarafa çevirirken yardım ettim. Vücudu donmuş, kazık kesilmişti. Son hizmetinde bulundum. Helalühoş olsun... Kısa bir hastalıktan öldüğü için etini, canını dökmemişti. Onun öyle paluzeler[1] gibi teneşirde yatışı bir türlü gözü-

1 Nişasta, şeker ve su karışımından yapılan, soğuk yenen, jöle kıvamında bir tatlı türü. "Paluze gibi" tabiri beyaz, dolgun ve titrek vücutları betimlemek için kullanılır.

mün önünden gitmiyor. Gösterişli, enine boyuna, levent gibi boylu boslu, endamı pek güzel bir kadındı. Gül suları, aselbentler[1] sürdük. Pamukladık, kefenledik. Tabuta yatırdık. Sırası geldikçe daima söylerim hanım, o ne vücuttu, ne vücut... Tabutlara sığmadı. Üzerine valide şalları,[2] Kâbe örtüleri, oyalı papaziler[3] örttük. Orta kapılar açıldı. Cemaat içeri doldu. İmam tezkiye[4] etti. Güzel bir dua okudu. Gürül gürül âminler dendi. Birkaç mahallenin halkı, tabutu omuzlarına alınca kuş gibi uçurdu. Biz evdeki hizmetçiler konu komşu bastık çığlığı, camlar sarsıldı, dağlar inledi. O aralık dikkat ettim. Merhumenin eşi Naşit Efendi'yle kaynananın gözlerinden bir damla bile yaş akmadı. Söz aramızda, ölümle öç alınmaz ama onlar Binnaz'ın ölümüne memnun oldular. Çünkü hiç geçinemezlerdi. Kediyle köpek gibi her gün dalaşır, didişirlerdi. Merhume de zorluydu ha! Şöyle on erkeğe karşı koyacak kadar dalacan, cerbezeli bir kadındı. Efendiyi de kaynanasını da susa durdurmuş, adeta titretmişti. Ana oğul aralarında Binnaz'ın adını "Yaman Avrat" koymuşlardı. Âleme karşı bu vefata biraz acınır gıcınır gibi görünmeye uğraştılar. Kalben ne kadar sevindiklerini ben bilirim. Hep bu sözleri vicdanına sığınıp sırdaşlığına güvenerek söylüyorum, Şükriye Hanımcığım... Lakin bu sevinçleri çok sürmedi. Daha ilk gece, yukarıda hatm-i hâcegân[5] olur, aşağıda helvalar pişirilirken, "Binnaz Hanım, cadı olup gelmiş!" diye yalının içini bir gürültü, bir dehşettir aldı. Yıkandığı yere ışık koymuştuk. Evlere şenlik, Rabbim kimselere vermesin, âdettir orada üç gece sırayla kandil yakılır. O akşam kefeniyle gelmiş, yıkandığı yeri dolaşmış... Yalnız bir kişi değil, üç kadın birden görmüş...

---

1 Aselbent ağacından gövdesi çizilerek elde edilen, vanilya kokulu bir reçine türü.

2 Kalın çizgileri ve bu çizgiler arasında çiçek motifleri bulunan bir şal türü.

3 İnce dokunmuş, mavi, pembe, fıstıki renklerde ipek kumaş.

4 İmamın, cenazede hazır bulunanlardan ölünün hayattayken halinin nasıl olduğunu sorması.

5 Başında ve sonunda okunan Fatiha suresi Kuran'ın özeti ve hatmedilmesi gibi sayıldığı için bu zikre "hatm-i hâcegân" denilmiştir.

İşte o geceden beri bu evin tadı kaçtı. Arada sırada gelip ona buna görünür. En fazla garezi ortaklarınadır. Seneler geçti, o gün bugündür bu sırrın aslına kimse eremedi. Naşit Nefi Efendi, hayal mayaldir diye işi geçiştirmeye uğraşıyor ama ben gözümle gördüm. Geceleri görünen bu garibenin, Binnaz Hanım'ın kendi olduğuna yemin billah ederek boyumca kalıbımı basarım!

— Naşit Efendi'nin eşlerinden birinin boğulduğu doğru mu?

— Doğru tabii... Hiç yalan olur mu?

— Bunun doğruluğu neyle belli?

— Neyle belli olacak?.. Zavallı Hayriye Hanım hasta değildi. Bir şeyciği yoktu. Kadın sapasağlam aşağı indi. Biraz sonra taşlıkta ölüsü bulundu.

— Acaba kabahati neydi?

— Kabahati o gün üvey oğlu Nesip'i dövmüştü...

— İrfan Hanım, bana o kadar büyük bir merak verdin ki...

— Siz ısrar ettiniz, ben de sizin selametiniz adına doğruyu söyledim...

— Teşekkür ederim. Fakat gayet tuhaf bir hale düştüm. Bu cadının dehşetinden hem titriyorum hem de görmek merakıyla ölüyorum.

— Cesaretiniz varsa sizin için bunu görmek pek kolaydır.

— Nasıl!

— Çocuklardan birine hafifçe bir tokat vuruveriniz...

— Görür müyüm?

— Mutlaka! Hemen, belki de o gece...

— Bana gözükecek bu doğaüstü mahlukun hakikaten Binnaz Hanım'ın kendi olduğunu nereden anlayayım? Ben onu hayatında görmedim.

— Efendide fotoğrafı vardır. Vaktiyle Avusturyalı bir fotoğrafçı kadın yalıya gelip çekmişti.

— Acaba rica etsem bana bu resmi gösterir mi?

— Orasını bilemem...

10
Cadının Fotoğrafı

Bu cadı hakkında kimden meseleyi soruşturmaya kalkışsam şüphemi çözememekten başka eski merakım kat kat çoğalıyor, dehşetim artıyordu... Hele bu İrfan Kadın'ın yeminlerle anlattıkları, bu kesin şahitliği zihnimi bütün bütün durdurdu. Asılsız fasılsız yere, yani hiç yoktan, bu uzun macera, bu kadar söz, bu koca masal nasıl uydurulur?

Cadının varlığı böyle her gün daha sağlam delillerle gözümde açıklığa kavuştukça babama müracaat ederek bu işittiklerimi, endişelerimi hep anlatıyor, fakat daima aynı itimatsızlık, aynı derin alayla karşılık görüyordum.

İnsanın hayatı, gerçekleşme anı şüpheli bir tehlikenin tehdidi altında kalırsa bu hal gerçekleşeceği kesin bir beladan daha korkunçtur. Çünkü insan ne zaman, neye uğrayacağını bilemediğinden bu bilinmezlik içindeki rahatsızlığı daha dayanılmaz olur. Gece gündüz cadıyı düşünmekten sonunda öyle bir hale geldim ki, "Bu hortlak mıdır, zırtlak mıdır, işte ne belaysa... Çıksa da beni öldürecek mi, boğacak mı, ne yapacaksa yapsa..." demeye kadar vardım.

İrfan Kadın benden hiçbir tarafı gizlemedi. Hepsini dosdoğru haber verdi: "Cadıya meydan okuyacak kadar cesaretin varsa kesinlikle şüpheden kurtulmak istiyorsan üvey çocuklarına bir tokat indiriver, hortlağı hemen o akşam gırtlağına atılmış bulursun! Bu rivayetin dehşetli hakikati yahut kofluğu, asılsızlığı bu tecrübeyle sabit olur. Meraktan kendin de kurtulursun. İhtimal ki bu şekilde kocan Naşit Nefi Efendi'ye de büyük bir hizmet görmüş olursun..." dedi.

Bu tecrübe cüreti, ihtimal ki bana hayatım pahasına oturacaktı. Fakat bu cesaretimle hem kendimi ebedi bir endişeden kurtarmış, hem kocamın yalanı varsa onu meydana çıkarmış hem de o inatçı babamdan intikam almış olacaktım. Evet, zihnimin durmadan cadıyla uğraşmasından bende adeta bir saplantı oluşmaya başladı. Bu düşüncemi

gerçekleştirmeye karar verdim. Fakat bu acayip doğaüstü hortlak meselesinde diğerleri gibi bir hataya uğramamak, haince kurulmuş bir tuzağa düşmemek, şeytani tedbirleri olan bir düşmanın ikinci kurbanı olmamak için ortağım rahmetli Binnaz Hanım'ın fotoğrafını görmek, o yüzü iyiden iyiye tanımak lazımdı.

Kocamın hoş bir zamanını kolladım, neşeli bir anında dedim ki:

— Efendi, kayınvalidemin uyarısı üzerine her cuma ve pazartesi geceleri merhume ortağım Binnaz Hanım'ın ruhuna Yasin-i şerif okuyorum. Rabbim kabul etsin. Şimdi anlıyorum ki zavallı ortakçığım çok iyi bir kadınmış... Çünkü iyilerin düşmanı çok olur. Kadıncağız ölmüş, bu dünyadan elini eteğini çekmiş... Fakat düşmanları hâlâ arkasından dedikoduyu kesmemişler. Bu ne garip tecelli! Hiç bir insan öldükten sonra vakit vakit mezarından çıkıp da dirileri rahatsız etmeye gelir mi? Bu acayip rivayete bir aralık ben bile inandım gittiydi. Lakin şimdi kesinlikle düşüncemi düzelttim.

Efendi gülerek:

— Hanım, nihayet sözüme geldiniz?

— Geldim... Geldim efendi, tamamıyla hakkınız varmış. Kahrolsun o dedikoducular! Âlemi rahatsız etmek için fesat düşünmekten başka bir işleri yok...

— Hayatın akıllı kişilerce ispatlanmış bazı nazariyeleri vardır. Bunları az çok anlamadıkça insan bu âlemde rahat yaşayamaz. İşte siz bu hakikati biraz anlamaya başlamışsınız.

— Belki... Müsaade ederseniz sözümü bitireyim...

— Dinliyorum...

— Merhume ortağım aleyhinde dolaşan bu saçmalıklara herkesle beraber insan olmam sebebiyle ben de inanmış olduğum için şimdi o kadar mahcup oluyorum ki tarif edemem. Mümkün olsa bundan dolayı kendisinden af dileyeceğim.

— Bu pişmanlığınız ondan manen af talebi demek olur.

— Fakat...

— Ee... Fakat?

— Şaşırmayacağınızı bilsem... Bir şey söyleyeceğim...

— Şaşırmamaya gayret gösteririm. Buyurunuz...

— Ortağımı tanıma, onu görme merakı o kadar şiddetle kalbimde yer tuttu ki...

— Şaşırmamaya söz verdim ama vaadimi tutmak mümkün olamayacak galiba!

— Niçin?

— Çünkü... Ölmüş bir kadın nasıl görülüp tanınır? Aleyhindeki cadılık yakıştırması gerçek değilse tabii...

— Bendeniz de mezarından çıkıp da gelsin, bana görünsün demiyorum ya?

— Başka türlü nasıl olur?

— Ben fotoğrafını görmeye de razıyım...

Benim bu merakıma efendinin biraz canı sıkılarak dedi ki:

— Hanım, bırakın Allah aşkına... Nesini göreceksiniz? İşte o da sizin gibi bir kadındı. Başka eşlerin yanında kendilerinden önce ayrılmış yahut ölmüş ortakların lafı bile edilmez. Eskiden beri beldemizin âdeti böyledir. Sizse onun cadı olmadığı hakkında tam bir kanıya vardıktan sonra bile onunla çok meşgul oluyorsunuz...

— Bu meşguliyetimde beni haklı göreceklerin en birincisi siz olmalısınız?

— Neden?

— Neden olacak! Ben artık bu meseleyi kesinlikle halletmek, bu dedikodulara bir son verdirmek istiyorum.

— Merhumenin fotoğrafını görmekle bu mesele nasıl halledilir? Anlayamıyorum...

— Cadıya rastlayacak olursam üzerine yürümek için beni cesaretlendiren siz değil misiniz?

— Evet... Fakat bir ölünün, yaşayan bir insanın döşeğinden kalkması gibi mezarından çıkarak istediği yerleri dolaşmasının mümkün olamayacağını, bundan dolayı cadının varlığına kesinlikle ihtimal veremediğinizi şimdi söyleyen de siz değil misiniz?

— Bendim... Lakin hortlağın varlığına ihtimal vermemekle bu mesele halledilmiş olmuyor. Her halükârda ortada bir tuhaflık var...

— Nasıl bir tuhaflık?

— Cadıyı gördüğünü emin olarak söyleyenler bir iki kişiden ibaret değil... Bunu pek çok kimse söylüyor. Bu hakikati inkâr edemezsiniz.

Kocam verecek bir cevap bulamadı. Devam ettim:

— Bundan dolayı ya cadının varlığına inanmak veyahut cadı namına bu yalıda bir hayal dolaştığını kabul etmek gerekecek. Bu iki şıktan birini kabul etmek zorunludur.

Naşit Nefi Efendi sustu... Sözümü kesmeyerek:

— Akıl ve mantığa külliyen aykırı olduğundan ilk şıkkı ikimiz de reddediyoruz değil mi?

Kocam kısaca, "Evet" dedi.

— O halde ikinci şık üzerinde duracağız.

— Peki, öyle olsun...

Fakat kocamın gittikçe kaşları çatılıyor ve dalgınlığı artıyordu. Sözün arkasını soğutmadan dedim ki:

— Cadının garip varlığını haydi ikimiz de inkâr edelim. Bu iyi... Fakat yine söylüyorum ki hortlak namına bu evde gezinen, görünen hayal midir, hayalet midir nedir, öyle bir guguk var... Bunu da kesinlikle reddedemeyiz. İşte bu guguğu meydana çıkarmalı, bu sahte cadının örtüsünü kaldırmalıyız.

— Benim de size evvelden söylediğim bundan başka türlü bir şey miydi ya?

— Fakat beyefendi, ileri sürdüğüm bu iki şıkkı birbirine bağlayan gayet sıkı bir düğüm var. Onu nasıl çözeceğiz?

— Hangi düğüm?

— Cadıyı gördüklerini emin olarak söyleyenler bunun şekil, giyim ve yüz bakımından tamamıyla rahmetli eşiniz Binnaz Hanım'ın aynı olduğunu iddia ediyor.

Naşit Nefi Efendi, bu söylediğime karşı adeta şaşaladı. Bir müddet ret veya kabul edemedi. Sonunda bir söz söylemiş olmak için, "Vebali söyleyene aittir," dedi.

— Evet... Fakat söyleyen de birden ikiden ibaret değil. Hepsi de bu iddiada, yani cadının şahsen rahmetlinin aynı olduğu hususunda hemfikir...

— Binnaz Hanım'ı âleme karşı cadılıkla göstermeye cesaret eden hilekâr, tamamıyla onun şekline giremez mi?

— Kılığını kıyafetini haydi benzetsin... Lakin yüzünü aynı aynına nasıl benzetebilir?

Kocam yine sustu. Meseleyi ne şekilde akla uygun bir duruma sokmaya uğraşsak daima ucundan köşesinden sırıtan bir yeri kalıyordu. Bu acayip cadı meselesinin akılla, izanla ve mantıkla tamamen uyuşması mümkün değildi.

Bir zaman ikimiz de sustuk, sonunda dedim ki:

— Eğer bu akıl almaz durum, planlanmış bir hileden başka bir şey değilse şimdiye kadar yanılan şahitler gibi ben de hata kurbanı olmamak için Binnaz Hanım'ın yüzünü iyice tanımak isterim. Bu da ancak fotoğrafını görmekle mümkün olabilir. Bununla birlikte, meselenin olağanüstü tehlikesinden ve hassasiyetinden dolayı ölmüş bir ortaktan yaşayana bahsetmek milli âdetlerimizden değilmiş falan gibisinden göreneklerden vazgeçerek siz bu fotoğrafı bana göstermelisiniz.

— Bende merhumenin bir fotoğrafı bulunduğunu nereden biliyorsunuz?

— Varmış... Duydum...

— Kimden?

— Bu noktacığı sır olarak tutmama müsaade etmenizi rica ederim.

— Annem mi söyledi?

— Her kimse...

— Ah, siz kadınlar! En erdemli, en tedbirli, en ketumunuzun ağzında bakla ıslanmaz.

Böyle bir fotoğrafın kendinde varlığından haberdar oluşuma efendinin pek canı sıkıldı. Fakat bunun bana gösterilme gerekçesi için ileri sürdüğüm görüşler o kadar mantıklıydı ki bu kadar makul bir isteğe karşı çok kıvrandı, ofladı, pufladı... Edecek bir itiraz bulamadı. Nihayet

mantığımın sağlamlığına boyun eğmekten başka bir çare göremeyerek dedi ki:

— Hanım, kayıtsız kalmaya uğraşıyorsunuz. Fakat bu cadı meselesinden dolayı pek asabi bir hal almış olduğunuzu görüyorum. Asabiyetten kurtulmanın en etkili çaresi, asabı bozan şeylerden kaçınmaktır. Siz bu cadıyı unutsanız ondan ebediyen kurtulmuş olursunuz. Çünkü o, bu ev halkından şunun bunun kuruntusunda yaşamaktan başka bir şekilde var değildir. Siz bununla uğraştıkça bunu düşündükçe o, dimağınızda gitgide bir kesinlik kazanır. İşte nasıl ki öyle oluyor... Şimdi bu fotoğrafı görmekle ondan hortlağın yokluğu hakkında değil, varlığına dair birtakım deliller bulup çıkaracaksınız. Bundan eminim. Fakat bu resmi göstermesem o zaman da cadının bence varlığı kanıtlanmış da bunu sizden gizlemeye uğraşıyormuşum gibi bir kuruntuya düşeceksiniz. Bu fotoğrafı görmekten vazgeçseniz memnuniyet ve teşekkürüm pek büyük olacaktır. Fakat mutlaka görmek için ısrar ederseniz göstermekten başka bir çare olmadığını da itiraf etmek zorundayım. Çünkü o andan itibaren aramızda oluşacak geçimsizlikle artık tatlı geçinmemize bir son verilmiş olacağını da çok iyi biliyorum.

11
Ahiretten Verilmiş Bir Makbuz Senedi

Kocam, ölmüş karısının resmini bana göstermekten niçin bu kadar korkuyor ve endişe ediyordu? Ben bu fotoğrafı görünce cadının varlığına dair birçok delil bulup çıkarırmışım! Acaba neden? Merakım bütün bütün arttı.

Daha bir hayli devam eden mücadeleden sonra Naşit Nefi Efendi, en son silahına kadar kendini müdafaaya gayret gösterdi. İspata uğraştığı her türlü mantıklı delili nihayet külliyen dayanaksız kalarak fotoğrafı getirmeye gitti.

Anahtarı daima kendinde duran bir odayı açıp girdi. Belki kendini takip ederim çekincesiyle hemen kapıyı içe-

riden sürmeledi. Resmin çok gizli, çok derin bir yerde saklandığını anladım. Birkaç dakikaya kadar hakikaten cadıyı görecekmişim gibi yüreğimi hafif bir çarpıntı aldı. Efendi hayli gecikti. Fotoğrafını bana gösterebilmek için acaba merhumenin ruhundan müsaade istemeye mi uğraşıyordu?

Nihayet büyükçe bir ceviz çekmecenin yan kulplarından tutmuş olduğu halde geldi. Çekmeceyi koyacak yüksek bir hürmet yeri arıyordu. Konsolun üzerini gösterdim. Dindarca bir huşuyla oraya koydu. Yeleğinin cebinden baş tarafı dantela gibi işlenmiş ufak bir anahtar çıkardı.

Efendinin benzinin benimkinden fazla uçmuş olduğuna konsolun üzerindeki aynada dikkat ettim. Elleri de hafifçe titriyordu. Anahtarı kilidin içerisinde aralıkla iki defa çevirdi. Her çevrilişinde kilit çınlayarak çalar saat gibi ses verdi. Kapağı arkaya yatırdı. En üstte duran ufak, yeşil canfes bohçanın katlarını, kutsal bir şeye el uzatır gibi sanki ürkek bir hürmetle açtı. Fes rengi kadife çerçeve içinde bir kabin fotoğrafı[1] çıktı. Titreyen eliyle çerçeveyi bana uzatarak, "Çok merak ettiğiniz Binnaz Hanım işte!" dedi.

Ne kadar duygulandığını sesinin titremesinden anladım. Bu derece etkilenmesi neyden ileri geliyordu? Yaşarken tapılan bir kadının resminin görülmesiyle tazelenecek dokunaklı hatıralara yürek dayanmadığından mı? Yoksa yok olmuş bu geçmişin birtakım nefretler, dehşetler uyandırmasından dolayı mı? Her ne şekilde olursa olsun, ölmüş karısı hakkındaki bu üzüntüsünü benden gizlemeye de uğraşıyordu.

Fotoğrafı bana uzatırken kendisinin bakmaya cesaret edemediği dikkatimden kaçmadı. Çerçeveyi aldım. Hayli zamandır beni yiyip bitiren o büyük merakın amansız sevkiyle uzun uzun incelemeye giriştim.

Bu, renkli bir fotoğraftı. Ortağım haşin bakışlı, çatık kaşlı, orta yaşlı, iriyarı bir kadın... Yüzünün parçaları ayrı ayrı alınırsa bir çirkinlik yok. Fakat yüzün bütününde bir

---

1 1860'lı yıllarda çıkan ve adını İngiliz ailelerin evlerinde bulunan küçük fotoğraf saklama vitrinlerinden alan 10x14 cm ebatındaki fotoğraflar. Osmanlı'da bu fotoğraflar ince kâğıda bastırıldığından kartlara yapıştırılırdı.

sertlik vardı; hele konuşmaya hazır, az aralık duran kalınca dudakların şekillenişinin gözlerin sertliğiyle uyumu bu kadının acı ve hem de çok söylediğini anlatıyordu.

Başında samani oyalı mor krepten bir hotoz,[1] yan tarafında mektebe başlatılan çocuklara takıldığı gibi koca bir broş, kulağında sallantılı uzun küpeler, gerdanında bir demet inci... Üstünde önü çapraz düğmeli, beli ince, redingot biçimli mor kadife bir hırka vardı.

Bunun yüz ve giyim tarzıyla zarif, ince bir kadın olmadığı görülüyordu. Fakat öldükten sonra cadılaşacağına dair bir ipucu keşfetmek de zordu. Hortlak adayı bir kadın olması bakımından incelemeye uğraştığım halde bu resmin dehşet uyandıracak bir tarafını bulamadım. Yalnız çehrede, bakanları azarlayacakmış gibi bir sertlik ve neredeyse bir çatıklık vardı. İşte o kadar. Bundan da cadılık manası çıkarmak, böyle kötü bir fikirden uzak bir bakışla meseleyi inceleyecekler için imkânsızdı.

Naşit Nefi Efendi niçin bana, "Sen bu fotoğrafı görünce onun cadılığına alamet sayılacak birçok işaret keşfedersin..." demişti. Acaba resimde bu alametler gerçekten var da ben mi keşfedemiyordum?

Ben bu incelemedeyken biraz ötede çekmeceyi karıştırmakla meşgul olan kocam birdenbire haykırdı:

— O ne? Gözlerime inanamayacağım geliyor!

Hemen dönüp baktım. Biçare adam bu defa bir ölü kadar sararmış, gözleri büyümüş, titremeler içinde tekrar ediyordu:

— Hayır, mutlaka yanlış görüyorum... Bu olamaz!

Efendinin bu telaşından ben de şaşırarak sordum:

— Ne var Efendim? Ne olmuş?

— Ne olacak, mücevher kutuları bomboş!

— Önceden bu kutuların içinde takım var mıydı?

— Hepsi doluydu. Merhumenin fotoğrafında başında, kulaklarında, gerdanında gördüğünüz broş, küpeler, inciler, bilezikler, yüzükler, hepsi kutuları içinde duruyordu.

---

1 Kadınların süs için saçlarının üstüne taktıkları, çeşitli renk ve biçimde yapılmış küçük başlık.

— Demek ki mühimce bir hırsızlık gerçekleşmiş?

— Hırsızlık mı? Bu noktada o kelimeyi kullanmak da pek uygun düşmüyor.

— Niçin? Kutuları içinden mücevherler aşırılırsa buna hırsızlık denmez mi?

— Babamdan kalma gayet kıymetli mücevherli antika Piryol[1] saatler, mücevherlerle süslenmiş enfiye kutuları, yakut, zümrüt yüzükler, bir torba antika para var... Bunların hiçbirine dokunulmamış, hepsi duruyor. Yalnız merhumeye ait takılar tamamıyla kaybolmuş.

— Evet, tuhaf bir hırsızlık...

— Daha tuhafı çekmecede kesinlikle zorlanma belirtisi yok. Sanki bunu açan kendi anahtarıyla açmış. Bunun tek anahtarı vardır. Hiç yanımdan ayırmam... Bu anahtar birinin eline de geçmiş olsa kullanım şekli bilinmedikçe bununla çekmeceyi açmak mümkün olmaz. Çünkü deminden anahtarı çevirdiğim zaman aralıkla iki çınlama oldu. İşittiniz değil mi?

— Evet, işittim.

— İşte bu iki çınlama arasında yapılacak bir hesap vardır. O bilinmezse anahtarı çevirmek beyhudedir. Mümkün değil kilit açılmaz.

— Çekmecenin nasıl açılacağını bu evde sizden başka bir bilen yok mu?

— Hayır... Yalnız ben bilirim. Bir de merhume bilirdi...

İkimizin birden zihnimize saldıran korkunç şüpheyi birbirimize anlatmaktan çekiniyormuş gibi bakışlarımızı başka taraflarda dolaştırarak bir müddet sustuk.

Efendi yolarcasına bir şiddetle saçlarını karıştırarak iri iri adımlarla gezinmeye başladı. Garip bakışlarımız, önüne açılan bu yeni bilmecenin anahtarını arıyordu. Birdenbire aklına mühim bir şey gelmiş gibi odadan fırladı. Dışarıda birtakım yerleri dolaşmaya, kontrol etmeye gitti. Odada yalnız kalınca tılsımlı, sihirli bir şeye benzeyen şu kapağı

1 Üzerinde kümbetsi bir kapak bulunan, büyük bir tür cep saati.

açık çekmeye yaklaştım. Naşit Nefi Efendi, merhumenin hatıralarının üşüşmesiyle belki ani bir zihin karışıklığına uğrayarak kutuları iyi kontrol edememiştir, bir de ben bakayım dedim. En üstte kapakları açık, içleri boş, dört beş kutu vardı. Onları itip çekmecenin alt tarafını karıştırırken gözüme kapalı beyaz bir kutu ilişti. Bunu aldım. Vidasına bastım. Kapak açıldı. İçinden dörde katlanmış ufak bir kâğıt çıktı. Parlak siyah bir mürekkeple şu satırlar yazılıydı:

Öksüzlerimin mirasına ait bu mücevherleri gerektiği için alıyorum. Bir müddet sonra iade edeceğim. Ruhların bedene bürünmesine inanmayanları bu ders ikaza kâfi değil midir?

Naşit Nefi Efendi'nin eşi
Merhume Emine Binnaz
Rumelihisarı Kabristanı, 18 Şubat 19..

12
Sırların Büyüğü

Bu satırları okuyup altındaki imzayı da görünce ne hale geldiğimi tarif edemem. Kâğıdı elimden atarak hakikaten sihirli, tılsımlı olduğuna şüphe kalmayan bu çekmecenin yanından kaçmak istedim. O ara gözüm, konsolun üzerindeki aynanın kenarına dayamış olduğum fotoğrafa ilişti. Ortağımın resmi şimdi bana demin incelediğimden büsbütün başka bir şekil ve heybette gözüktü. Yüzünün asıklığı artmış... Gözleri sanki tehditkâr birer anlamla büyümüş, dudaklara sövmek için hemen kıpırdayacak büyüleyici bir zindelik gelmişti.

Şimdi bu resmi, görülmesi yasak olan bir şeye bakar gibi hemen hemen hırsızlama, korkak bir bakışla inceliyordum. Biraz daha dikkat etsem bu karşımdaki fotoğrafın dile gelecek kadar garabetini artırmasından cidden endişeye düştüm.

Olayın doğaüstü bir sırlar evresine giren bu şaşırtıcı garabeti nispetinde merakım artıyordu. Gözlerimi fotoğ-

raftan ayırdım. Yine elimdeki satırlara diktim. Merhume Emine Binnaz Hanım'ın öldükten sonra aldığı mücevherlere karşılık verdiği bu makbuz senedi nesih kırmasına[1] benzer bir elyazısıyla yazılmıştı. Bu bir kadın yazısıydı. Çünkü bunda da bütün kadınların yazılarına has çirkinlik, çiğlik ve harflerin çizilişindeki zayıflık görülüyordu. Fakat Binnaz Hanım'ın yazısını tanımadığım için bu yazının onun olup olmadığı hakkında bir şey diyemezdim. Yazılış tarzında genel kurallardan hemen hepsi dışında özgün bir tavır görüldüğünden yüz çeşit yazı içinden bunu ayırmak mümkündü. Böylece merhumenin yazısını tanıyanlar için bunun ona ait olup olmadığını belirlemek pek kolay olacaktı.

Sofadan kocamın ayak seslerini işittim. Bu acayip makbuzu hemen eskisi gibi dörde katlayarak beyaz kutunun içine koydum. Kapağını kapadım. Yine çekmeceye bıraktım... Geriye çekildim. Naşit Nefi Efendi biraz evvelki solgunluğuna karşılık bu defa mosmor ve telaşlı bir çehreyle içeri girerek:

— Hanım, bu çekmecenin nerede durduğunu biliyor muydunuz?

— Hayır.

— Bu çekmece, kilitli ve gayet sağlam bir ceviz sandık içinde duruyor, sandık da yine kilitli, sağlam bir dolap içinde ve dolap da yine kapısı kilitli bir oda içinde bulunuyordu. Bakınız kaç kilit! Bu kilitlerin hiçbiri ufacık bir zor görmemiş ve başka bir anahtarla da açılmamış. Bu anahtarlar öyle güvenli bir yerde saklıdır ki bu da işte yalnız bana ait mühim bir sırdır... Çıldıracağım! Adeta beynim kızışıyor... Bu ne cadı ne cin ne peri işi... Bunda şeytanları hayrete düşürecek bir orostopoğluluk[2] var! İşte buna akıl erdiremiyorum. Fakat elbette bir gün erdireceğim...

Efendi böyle söylenirken ben de gözlerimi Binnaz Hanım'ın fotoğrafına dikmiş, hayret ve dehşetten titriyor-

1 Arap harflerinin, basımda ve yazma kitaplarda en çok kullanılan türü olan, "nesih" tarzının bir çeşididir.

2 Kurnazlık, dalavere, dolap.

dum. Şimdi karşımda salt bir tehdit kesilen bu resim, azarlayıcı bakışlarıyla bana, "Kocana söyle, kimsenin günahına girmesin... O kilitleri açan, kutularından mücevherleri alan benim. Kesinlikle başkası değil. Bu ne itikatsız herif! Bunca işarete karşı hâlâ cahilce inadından ayrılmıyor. Bu adam, ruhumun bedene bürünmesine galiba onu boğmak için gırtlağına yapıştığım zaman inanacak. Zavallı kadın, sen aramızdan çekil! Naşit Nefi Efendi benim kocamdı... Hâlâ öyledir. Ve ebediyen de kocam olarak kalacaktır. Ben onu başka kadına mal ettirmem. Hayır, ettirmem! Sen onun gafilce ısrarına iştirak edersen seni de boğduğum ortağımın yanına gönderirim! İşte iyi düşün. Kendin bilirsin!" diyor gibiydi.

Kocam bir aralık dikkatle beni süzdü. Korkumu, titreyişimi fark ederek sordu:

— Hanım, ne oluyorsunuz öyle?

Parmağımla fotoğrafı göstererek:

— Bu resmin o asık çehresiyle bana hissettirdiği dehşetleri bilseniz?..

— O malum! Ben onu size evvelce söyledim. Bu fotoğraftan iyi bir mana çıkarmayacağınızı zaten anlamıştım. Ölmüş, çürümüş, toprak olmuş bir kadının mukavva üzerinde kalan suretinden dehşetler çıkararak böyle sizin gibi tiril tiril titremek için bir insan ne kadar kuruntuya ve hayale yenilmiş olmalıdır!

— İnsaf edin... Niçin yalnız beni kuruntuya yenilmekle suçluyorsunuz? Siz, şu kutuları boşaltmış olan bilinmeyen eli keşfedememekten doğan bir ümitsizlik ve hayretle daha deminden çırpınıp durmuyor muydunuz? Seksen kilit altındaki şu kutuların nasıl açıldıklarına akıl erdirebildiniz mi?

— Erdiremedim. Fakat ben bu garabetleri sizin gibi bilinmeyen ve doğaüstü güçlere dayandırmıyorum. Bunların hiçbirinde cadı eli görmüyorum.

— Bunların hepsinde cadı eli pek açık, pek parlak görünüyor ama siz görmek istemiyorsunuz.

— Belki! İçini biraz daha karıştırsam zihnimizi ucu bucağı bulunmaz karışıklıklara düşürecek yeni garabetlere

tesadüf etmekten çekinerek bu uğursuz çekmeceyi işte kapıyorum... dedi.

Aynanın kenarından fotoğrafı alıp çekmeceye tıkarak trank diye kapağı indirdi. İşte o zaman ben telaşla bağırarak:

— Kapamayın! Kapamayın!

— Niçin?

— İçinde daha görülecek şey var.

— Nedir?

— Sırların büyüğü... En dehşetlisi... En akıl ermezi...

— Neymiş o?

— Bir makbuz.

— Nasıl makbuz?

— Pek usulünde bir makbuz!

— Tuhaf şey...

— Daha anlayamadınız mı?

— Hayır.

— Mücevherleri alan yabancı değilmiş.

— Kimmiş?

— Çekmecenin açılma şeklini sizden başka bilen kişi...

— Merhume?

— Ta kendisi!

— Ölü mücevheri ne yapacakmış?

— Öteki dünyada düğün mü varmış neymiş! Besbelli takınacakmış...

— Hanım, böyle vahim bir meselede alay etmek iyi değildir.

— Vallahi alay etmiyorum. Gerektiğinden aldım diyor. Makbuzunda öyle yazıyor.

— Hanımcığım, eğleniyorsunuz... Eğleniyorsunuz...

— Efendiciğim asla... Asla...

— Bu garabetler içinde zaten aklımı yitirdim. Siz de zihnimi büsbütün altüst etmeyin...

— Çekmecenin içindeki beyaz kutuyu açarsanız iddiamın itiraz götürmez delilini orada bulursunuz.

13
Binnaz'ın Yazısı

Efendi kapağı tekrar kaldırdı. Beyaz kutuyu buldu, çıkardı. Vidaya dokundu. Kutu açıldı. İçinden kâğıdı aldı. Katlarını açtı. O birkaç satır yazıyı görür görmez zavallı adamın düştüğü hali bin sene ömrüm olsa yine unutamam. Korkunç bir trajedinin en heyecanlı noktasında sanatının bütün maharetini ortaya koyan bir aktörün, hayretinin dehşetini doğal bir şekilde göstererek şırrrrak diye elini alnına vurduktan sonra gittikçe perdesi yükselen boğuk bir sesle, "Binnaz'ın yazısı... Binnaz'ın yazısı... Binnaz'ın yazısı..." dedi.

Aynı cümleleri tekrar etti. Elinde kâğıt ve adeta delirmişçesine tavırlarla odanın ortasında dolaşmaya başladı. Halinden korktum.

Gözlerini satırlardan ayırmayarak hâlâ tekrar ediyordu:

— Binnaz'ın yazısı... İşte bu hiç şüphe götürmez! Binnaz'ın yazısı... Evet, buna akan sular durur. Binnaz'ın yazısı... Vallahi onun yazısı! Billahi onun yazısı!

Baktım ki biçare adamın bu "Binnaz'ın yazısı" cümlesini, bu heyecanlandıran hakikati her tekrarlayışında gözleri daha fazla büyüyor, sesi daha gürlüyor.. Biraz teselli etmek isteyerek:

— Efendi, boşuna üzülmeyin... Bu yazı Binnaz Hanım'ın... Bu hakikate itiraza kimse cesaret edemez... Bunu uzun uzadıya tekrara hacet yok. Ben şahsen ne Binnaz Hanım'ı ne de yazısını tanıdığım halde bu yazının şüphesiz onun olduğuna yemin ederim.

Bu kadar kesin bir şekilde fikrimi beyan edişime karşı Naşit Nefi Efendi bir durdu. Beni garip bir incelemeyle gözden geçirmeye uğraşarak sordu:

— Yazıyı ve sahibini tanımadığınız halde bu kanıya nasıl vardınız?

— Makbuzun altındaki imza, rahmetli eşiniz Binnaz Hanım'ın imzası... Buna ben de inandım. Kesinlikle başkasının değil...

— Deliliniz nedir?

— İmzada kesinlikle kimlik belirtilmiş.

— Nasıl?

— Bu İstanbul'da Naşit Nefi Efendi isminde sizden başka bir kişi de bulunabilir...

— Evet, bulunabilir...

— Bu kişinin olağanüstü bir tesadüf olarak Binnaz isminde vefat etmiş bir de karısı olabilir...

— Olabilir...

— Fakat bu ikinci Binnaz Hanım'ın Rumelihisarı'nda gömülü olmasına, yani bu üçüncü tesadüfe pek zor ihtimal verilir.

— Ne demek istiyorsunuz?

— Şunu demek istiyorum ki karınız makbuzu eliyle yazdıktan, imza ve tarih attıktan sonra olağanüstü bir iş gördüğüne inanan zamane edebiyatçıları gibi yazdığı ve oturduğu yeri belirtmiş: Rumelihisarı Kabristanı. Artık kimliğinin kesinliğinden şüphelenmek doğru değildir. Evet, bendeniz de bu yazının onun olduğunu bütün kalbimle tasdik ediyorum. Bunu sürekli tekrar ederek nafile üzülmeyin...

— Ah Hanımcığım, ah!.. Yazdığı ve oturduğu yeri belirtmek şöyle dursun, hiç imza da atmamış olsaydı bu yazının Binnaz'ın olduğunu yine derhal tanırdım. Kuralına uygun ve güzel yazıları bir dereceye kadar taklit etmek, o işin ustalarınca mümkündür. Fakat bunun gibi külliyen usulsüz, kuralsız, çarpık çurpuk yazıları bu kadar aynı şekilde benzetmek fikrimce zor değil, adeta imkânsızdır...

— Efendi farz edin ki yazı taklidinde bu derece usta biri bulunsun... Şaşkın bakışlarımız önüne açılan bu doğaüstü macerada yalnız taklitle iş bitmiyor ki... Bu makbuz şu çekmecenin içine nasıl girdi?

— Evet...

— Dahası var... Eşiniz Binnaz Hanım, "Bu mücevherleri gerektiği için aldım. Bir müddet sonra iade edeceğim," diyor... Demek elmaslar bu yedi sekiz kilit altındaki çekmeceye tekrar girecek!

— Bu takımları oradan alan, yine getirip kutuları içine bırakabilir. Amenna... Fakat o "gerektiği için" tabirinden bir şey anlayamadım. Ahirette mücevherin ne gereği olur?

— Bu cadı meselesinin hangi noktasına aklımız erdi ki buna ersin?

— Öteki dünyada düğün dernek olmaz, değil mi?

— Acaba paraca sıkıştı da Emniyet Sandığı'na[1] koymak için mi aldı?

— Bütün dünyanın ahvali, bütün âlemde gerçekleşen işlemler ve kurumların sırları kısacası her şeyin içyüzü onlara açılmışsa Emniyet Sandığı'na koymaz. Daha sağlam bir yer arar. Lakin ahirette parayı ne yapacak?

— Efendi... Bunda o kadar büyük bir garabet var ki buna bizim aklımız bir türlü ermiyor. Ve ermeyecek...

— Hanım, aklıma bir şey geliyor...

— Nedir?

— Gayet sağlam bir zincir yaptırtıp bütün anahtarları buna bağlayarak boynuma takacağım ve hiç çıkarmayacağım. Bakalım bu kadar kilit nasıl açılarak mücevherler tekrar kutularına girecek?

— Boşuna zahmet...

— Niçin?

— Mücevherleri alan ruhani el, çekmeceyi anahtar kullanarak mı açıyor sanırsınız?

— Bizim eski cadı, şimdi "ruhani el" diye muhterem bir isim mi aldı?

— Makbuzu dikkatle okumadınız mı? Orada ruhların bedene bürünmesine ait bir cümle var...

— Evet, var...

Binnaz Hanım'ın dünya mahkemelerince de geçerli olabilecek bu makbuzunu ikimiz birden dikkatle birkaç defa daha okuduk. O son cümle şuydu: "Ruhların bedene bürünmesine inanmayanları bu ders ikaza kâfi değil midir?"

---

1 1868 yılında Mithat Paşa tarafından kurulmuştur. Devletin kefaleti altında bulunan kurum, halkın birikimlerini, tasarruflarını kabul ederek ihtiyacı olanlara güvence karşılığı kredi verme görevini üstlenmişti. 1907'de Ziraat Bankası'na bağlanmıştır.

Karı koca içinde boğulduğumuz bu garip sırların kalplerimize verdiği korkuyla birbirimizin yüzüne bakıştık. Cadının... Estağfurullah, merhumenin kabrinin ötesinden gelen bu sorusu bizi ikaz etmekten ziyade sonsuz korku ve tereddüde düşürmüştü... Nihayet sordum:

— Ruhların bedene bürünmesi hakkındaki fikriniz nedir?

— Bu konuda derin bir araştırmam yok.

— Benim hiç... Bu bilimdışı "ruhların bedene bürünmesi" tabirini ilk defa olarak bu makbuzda gördüm... Fakat...

— Ee, fakat?..

— Mademki biz bu konuda bilgi sahibi değiliz. Mademki gözümüzün önünde olup biten bu garipliği hiçbir şekilde izaha yol bulamıyoruz, mademki bu işte tamamen çaresizlik içindeyiz; o halde ne kadar her türlü ihtimal, hakikat ve tabiat dışında olursa olsun ortağım merhume, bize Rumelihisarı kabristanındaki ikametgâhından, her ne tebligatta bulunursa iman getirip gereğince davranmak mecburiyetinde olduğumuzu bilmeliyiz.

— Öyle inancıma uymayan garipliklere inanıp da dinden imandan çıkmaya vaktim yok. İnsan bir defa doğar, bir defa ölür. Mahşer gününde dirilir. İşte bu kadar! Bundan ötesine aklım ermez.

— Sizin aklınız ermiyorsa erenlerden sorun. Ne olduğumuzu anlayamadan bilmem kaçıncı karınız, boğulan yahut sizin deyiminizle kalp hastalığından giden, Hayriye Hanım gibi biz de muhakkak birer kazaya uğrayacağız.

Efendi gitti, bu "ruhların bedene bürünmesi" tabiri konusunu bilenlerden soruşturdu. Avrupa'da, Amerika'da, daha bilmem nerelerde "medyum" adında birtakım adamlar varmış. Bunlar davet ettikleri ruhları bazen bedene büründürürlermiş, bu şekilde bedene bürünen ruhların bedenlerini dokunarak incelemek meraklılarca mümkün olabilirmiş...

Bu garip konuya dair efendinin alıp alacağı malumat işte bundan ibaret kaldı. Bedbaht adam, başını iki eli arasında sıkıp sıkıp da diyordu ki:

— Karım Binnaz Hanım pek cerbezeli, becerikli, yaman bir kadındı. Fakat hayatında, öldükten sonra kendini bedene büründürmek için bir "medyum" bulabilecek kadar faaliyet ve iş bilirlik gösterebilmiş olmasına şaşıyorum... Bu kimin aklına gelir? Herkes ölmemek ister. Eğer hakikaten böyle vefatın ilk gecesinde tekrar dirilmenin çaresi bulunduysa bu dünya birbirine girer. Ölüm pek üzücü ve acı bir hadise olmakla beraber, pek çok fenalığa doğal olarak son verdiği için elzemdir. Gelen yoluyla, sırasıyla gitmeli... Ve giden aynı kimlikte birkaç gün sonra tekrar gelmemeli... Gelememeli... Sonra halimiz ne olur? Mesela farz edin ki benim sekiz on göbekten beri ölen büyükannelerim tekrar dünyayı özleyerek hayata geri dönmüşler. Onların şimdi bu âlemde benden başka kimseleri yok... Elbette bana gelecekler. Ben bir annemi bile hoşnut edemiyorum. Maazallah, öyle bir düzine çenesi düşük kocakarıyla sonra ne yaparım? Ruhlar böyle bedene bürünmeye kalkarsa dünyadaki bütün yaşayanların işi biter. En evvel bizim emekli sandıkları iflas eder, bankalar kapanır... Miras kelimesi manasız bir söz olur. Daha öyle karışıklıklar, garabetler gerçekleşir ki saymakla bitmez. Ölü, mezarında gerek! Oradan çıkmaları ne kendileri ne de bizim için iyidir. Sonra seçimlere karışırlar, parlamentoya girerler. Dünyadan namusuyla, şerefiyle gitmiş olan edebiyatçıları, filozofları buraya vekil gönderirler. O biçarelerin de benzerleri gibi iftiraya uğrayarak isimleri kirlenir. Ayrı zamanlarda nasılsa kazanmış oldukları ünleri bozulur. Yol üzerlerinde çiğnenmekte olan mezarlarda yatanlar davaya kalkar, yok olmuş vakıfların kurucuları bakanlıktan hesap sorarsa bu işin içinden nasıl çıkılır? Bizim Binnaz'ın açtığı bu çığır, iyi bir şey olmaz. Ah Hanımcığım, ah! Hangi birini söyleyeyim? Binnaz pek huysuz, pek hırçın, pek şirret bir kadındı. Evliliğim süresince ondan çektiğimi ben bilirim... Öldü kurtuldum zannettim. Şimdi akla hayale sığmaz bu hal nedir? İddiası gibi ruhu bedene bürünmüş veya bürünmemiş olsun, fakat bakın ahiretten de beni üzmeye nasıl bir yol buldu? Binnaz, öteki dünyadan benim bu âlemdeki işlerime karışmaya

başlarsa ben sıfırı tükettim gitti demektir. Şu işi böyle etsin, ötekini şöyle yapsın, diye artık buraya emirler gönderecek. Beni yine tamamıyla baskısı altına alacak. Eski çektiklerimden daha korkunç bir hayat evresine gireceğim... Bari gelsin, o buraya otursun, ben gidip onun yerine mezara gireyim.

— Aman Beyefendi, böyle her ağzınıza geleni söylemeyin. Merhumeyi gücendirirsiniz... Onun şimdi burada bulunup da bizi dinlemediği ne malum?

— İşte bakın... Artık bu hayat çekilir mi? Bundan sonra her sözümü onun gönlünü hoş edecek şekilde söylemeye, her hareketimi onun keyfine uydurmaya mı mecbur olacağım?

Yeni girdiğimiz bu hayat tarzının garabetlerini, dehşetlerini uzun uzadıya saydıktan sonra o gün kocam çekmeceyi kilitledi. Bana dedi ki:

— Kayıp mücevherler şu çekmeceye nasıl girecek? Bunu pek merak ediyorum. Takımların geri dönüş şekillerini kontrol etmek için aklıma bir çare geliyor...

— Nedir?

— Çekmeceyi hiç göz önünden ayırmamak...

— Yumurtalarının üzerinden kalkmayan bir kuluçka gibi bu çekmeceyi durmadan göz önünde tutmak nasıl mümkün olur?

— Niçin olmasın?

— Bu çekmeceye gözcülük etmek için memuriyetinizden istifa mı edeceksiniz? Yoksa bunu da birlikte görev yerinize getirip götürecek misiniz?

— Bu dediğinizin ikisini de yapmayacağım.

— Hükümete durumu ihbarla çekmecenin başına silahlı bir nöbetçi mi diktirteceksiniz?

— Öyle de değil...

— Ya ne olacak?

— Bazı bankalarda kirayla kasalar yahut kasa gözleri veriyorlar... Bu çekmeceyi öyle sağlam bir yerde saklatacağım.

— Efendi, çok yanlış düşünüyorsun. Bu şekilde hareket pek belalı, maazallah pek tehlikeli olur.

— Neden?

— Ruh mudur, cadı mıdır, cin midir?.. Bu gözle görülmeyen zararlı varlıkları banka kasalarına göndermeye aracı olmak iyi değildir. Bir kere oralara dadandılar mı akıl ermez şekilde hırsızlıkların olacağı düşünülür. Sonra bu garipliklerin kanıtlarını sizin üzerinizde gösterme şakasına kalkışırlarsa mahvolduğunuz gündür. Bu konu gayet ehemmiyetle düşünülmeye değerdir.

Efendiyi uzun bir düşünme aldı. Bu düşüncelerim pek yabana atılacak gibi değildi. Kasa meselesinden vazgeçti. Bana dedi ki:

— Çekmeceyi evde bulunduğum müddetçe ben bekleyeyim. Ben yokken bu gözcülük vazifesini siz yapın.

— Rabbim esirgesin! Böyle tehlikeli bir vazifeyi üstüme alamam. Hiç ötekilerle zıtlaşmaya gelir mi? Onlar çekmece başındaki bekçiyi isterlerse geçici, isterlerse sonsuza dek uyutamaz mı?

14
Aziz Ruh, Muhterem Hayalet

Mücevherlerin çekmeceden bu esrarengiz kayboluşunun ardından bizim için garip, acıklı, dayanılmaz bir hayat başladı. Bu kadar kilit altındaki mücevherleri böyle kolaylıkla alabildikten sonra her an saldırılarına açık duran canlarımızı istedikleri anda almakta güçlük çekmeyecekleri belliydi. Bir kere gücenmeye görsünler... Kocam Naşit Nefi Efendi benim moralimi güçlendirmek için görünüşte bu gariplikleri cadının dışındaki şeylere dayandırarak beni o şekilde ikna etmeye çalışıyor. Fakat hakikatte ise hortlaktan onun benden fazla korktuğunu, bu acayip vukuata bir mana verebilmekte daha çok dehşete düştüğünü anlıyordum. Yavaş yavaş zihinlerimizin üzerine çöken bu bilinmezliklerin kâbusu, bu korkunun karanlığı içinde artık bunalıyorduk. Bu hal, günden güne hastasını güçten düşüren bir hastalık gibi cesaretimizi, metanetimizi kırıyor, bizi dermansız bırakıyordu.

Cadı, hortlak, insan, her neyse bizi dehşetli esrarıyla kuşatan bu karanlık elin gerçek kimliğine dair bir iz, bir belge yakalayamadıkça artık bizim için evde rahat etmek mümkün değildi.

Her türlü ihtimali dikkate alıp, etraflıca düşünerek biz cadıya karşı anlaşma politikası gütmeye karar verdik. Şerrine lanet! Huyunca, suyunca gitmek çok daha doğru hareket olacaktı.

Artık bizim evlilik hayatımız ikilikten çıktı, üçleşti: Bir kocam, bir ben, bir de o, cadı... Gece gündüz her konuşmamızda, her davranışımızda onu da hazır sayarak ona göre sözlerimizi ve işlerimizi idare etmeye uğraşıyorduk.

Karı koca bizim birbirimize karşı gizli tuttuğumuz bazı hissiyatımız, konularımız olabilirdi. Fakat ona karşı sırlarımızın olabilmesi mümkün müydü? Kilitler altındaki mücevher kutularına ulaşan bu bilinmez gücün, kalbimizin ve ruhumuzun derinliklerini gözetlemek için en ince damar ve sinirimize kadar erişmeyeceği nereden bilinebilirdi?

Artık cadı tabirini kaldırdık. Onun adı "Aziz Ruh", "Muhterem Hayalet" oldu. Evet, istediği vakit bedene bürünmek kudretine sahip bu güç, her garabetine ek olarak bizi kendine zorla taptırma harikasını da gösteriyordu.

Böyle isteği insanlık dışı ve maksadı pek hayra yorulamayan bir "Aziz Ruh"un her saat, her an garip emirlerini yerine getirmektense her ne kadar kötü huylu olursa olsun yaşayan bir ortağa sahip olmak, buna kıyasla pek büyük bir bahtiyarlık sayılırdı.

Bu kadar esir gibi itaat etmekle Muhterem Hayalet'e yaranabildik mi? Ne gezer! Biz onun acayip istekleri önünde boyun eğdikçe o, zorbaca taleplerinde garabetini artırarak tacizlerini dayanılmaz bir raddeye vardırıyordu.

Bir ara kocamın yüzünde karamsarlık durgunlukları, acı çizgileri arttı. Anlıyordum. Bu adama bir hal oluyordu. Fakat bana sırlarını açmaktan çekiniyordu. O ölü olduğu halde kocama benden, yani diri karısından daha yakındı. Aralarında daha büyük, sarsılmaz bir samimiyet hüküm

sürüyordu. Besbelli bu karı koca, benim anlayamayacağım sırlarla, ebediyen birbirine bağlıydılar. Eşlerden birinin ölümü bu hayatın üstünde bağı kıramamıştı. Kıramıyordu...

Bir akşam efendi, yalının kafesini sürdü. Denize karşı birkaç tane parlattı. Yüzündeki o sürekli bıkkınlık çizgileri geçici olarak silindi. Biraz neşelendi. Evliliğimiz süresince benimle ilk defa senlibenli konuşarak içkinin etkisiyle ağzından şu sözleri kaçırdı:

— Şükriye, sana bir şey söyleyeceğim. Pek garip bulacaksın...

— Söyleyiniz Efendim. Epeydir garipliklere o kadar alıştık ki en acayip şeyler bize pek doğal gelmeye başladı.

Naşit Nefi Efendi o keyif halinde bile Muhterem Hayalet'e karşı affedilmez bir pot kırmış olmaktan çekinerek odanın gölgeleri içine doğru ürkekçe bakışlar gezdire gezdire sesinin perdesini alçaltarak:

— Hıristiyanların düşündükleri Mesihlik gibi biz de artık teslis[1] üzere yaşıyoruz. Şimdi mutlaka o da aramızdadır.

— Mutlaka!

— Sen, ben, o... Değil mi?

— Evet...

Bir an için adamcağızın yine yüzü gölgelendi. Odanın en loş taraflarına doğru gözlerini dikmeye uğraşarak:

— Tuhaf değil mi? Aziz Ruh, beni senden fena halde kıskanıyor...

Bu beyan benim için eşimin sandığı kadar tuhaf değil, tam tersine pek korkunçtu. Çünkü Aziz Ruh'un kıskançlığını üzerine çekmiş olmak, ömrümün sonuna bir işaret demekti...

Ben hemen bir tebessümle dedim ki:

— Kalp hastalığından taşlıkta ölen bedbaht ortağımı da böyle kıskanmışlar mıydı?

Kocam cevap vermedi. Gözleri belli belirsiz hayat üstü bir cismin, yalnız delilerce görülen izlerini kovalıyor gibi odanın ışıktan yoksun kuytu köşelerini fırıl fırıl dolaşıyordu. Yüre-

---

1 Hıristiyanlıkta Tanrı, İsa ve Kutsal Ruh'un aynı kişi olmaları inancı, üçleme.

ğime korku geldi. Acaba Naşit Nefi Efendi çıldırmış mıydı? Kendisine, bana görünmeyen bazı gariplikler mi gözüküyor, sırlar mı açılmış oluyordu? Acaba ortağım Muhterem Hayalet, kocamın şuurunu alarak beni ona mı boğdurtacaktı?

Dünyada her şeyin bir sınırı olduğu gibi garipliğin de bir derecesi vardır. Bizim uğradığımız bu durum, akla gelebilecek bütün acayipliklerin üzerine çıkmış, her türlü sınırı, ölçüyü, ölçeği geçmişti. Artık dayanamayarak dedim ki:

— Ölü diriyi nasıl kıskanır?

Eşim gözlerini, tüylerimi ürpertecek kadar gözlerime dikerek :

— Yemin ederim ki kıskanıyor.

Naşit Nefi Efendi'nin onlarla karışık olmasından şimdi cidden şüpheye başladım. Aziz Ruh, beni kocasından kıskansa da acaba bu hissini kocasına hangi vasıtayla anlatıyor, bildiriyordu? Demek bu ikisinin arasında benim anlayamadığım bir iletişim şekli var. Kendimi tutamayarak hemen bağırdım:

— Muhterem Hayalet'le evlilik ilişkilerinizi hâlâ sürdürüyor musunuz Efendim?

— Bu nasıl söz?

— Aziz Ruh'un sizi benden kıskanmak hakkını kendinde görmesi için hakikatin bu merkezde olması icap eder.

— O bana hiç insaf göstermiyor, Şükriye bari sen merhamet et!

— Efendi, mademki sizin böyle gizli, dehşetli bir derdiniz varmış, niçin evlendiniz? Hiç olmazsa evlenmeden evvel onun müsaadesini almaya, kıskanmamasını sağlamaya uğraşmalıydınız. Günah değil mi? Karılarınızdan birisi işte bu tedbirsizliklere kurban gitmiş. Beni de mahvediyorsunuz. Çünkü akşamdan sabaha ne felakete uğrayacağım belli değil... O sizi benden kıskanıyormuş! Benim bunda ne kabahatim var... Ben merhumeye Yasin okudum, yaranamadım... Herkes onu cadı, hortlak gibi korkunç adlarla anarken biz, "Aziz Ruh", "Muhterem Hayalet" rütbelerini verdik, yine hoşnut edemedik! Daha ne yapalım?

— Haklısın Şükriye... Yerden göğe kadar haklısın...

— Yalnız haklı olduğumu kabul etmekle iş bitmez. Beni uğrattığınız gibi bu beladan kurtarmalısınız. Bu meselede en günahsız bir kişi varsa o da benim. Eşiniz cadı olmuş... Bunda benim ne dahlim var? Sizi aldığınız kadınlardan kıskanıyormuş... Buna karşı alınabilecek tedbiri ben ne bileyim?

— Haklısın diyorum ya Şükriye, haklısın!

— Yalnız haklısın demek para etmez efendi! Bu hakkım neyi gerektiriyorsa onu yapmakta dakika yitirmemelisiniz? Aziz Ruh, sizi benden kıskanıyormuş. İşte hayatım için bu bir tehlikedir...

— Bu kadar telaş etme Şükriyeciğim... Bana ne olursa sana da o olur...

— Hayır, Hayır... Bu hükmünüzü kabul etmem. Muhterem Hayalet, eşiniz Hayriye Hanım'ı taşlıkta boğduğu zaman sizi cezadan ayrı tutmuş... Hem size doğru, dosdoğru bir şey söyleyeyim mi?

— Söyle...

— Muhterem Hayalet'ten ürktüğüm kadar sizden de korkmaya başladım...

— Niçin?

— Çünkü o, sizi benden kıskandığını size hangi vasıtayla bildirdi? Artık siz gözüme muhterem ruhlarla karışık gibi görünüyorsunuz...

Naşit Nefi Efendi bu soruma karşı parmaklarıyla birkaç defa sakalını taraklayarak uzun uzun düşündükten sonra cevap verdi:

— Rüyamda...

— Demek ki siz rüya âleminde ve gerçekte, yaşayan eşlerinizden çok onunsunuz...

— Neden?

— Neden olacak! İstediği zaman gerçek âlemde söz konusu makbuz senedi gibi isteğini size yazarak bildiriyor. Arzu ederse rüyanıza giriyor... İşin içyüzü böyle olduğu halde siz görünüşte cadının varlığından hâlâ şüphelenir gibi duruyorsunuz...

— Evet. İtiraf ederim hanım, saklanması, açıklanması güç bir mevkideyim... Fakat cadı, ay, Muhterem Hayalet'in varlığı hakkındaki düşüncelerim önceden neydiyse hep yine odur. Her işarete karşı ben bu önceki düşüncemi korumaya uğraşacağım...

— Hayır, hayır! Artık bu düşüncenize zerrece katılamam. Çünkü işaretlere karşı ısrar anlamsız olduğu kadar da tehlikelidir... Bu yönün tartışmasını bırakalım. Meselenin içinden çıkamayacağımızı kesinlikle anlıyorum... Bu karanlık maceranın anahtarını yine bir gün bize Muhterem Hayalet'in kendisi verecektir sanırım... Biz kendi anlayışımızla bu karanlıktan çıkamayacağız. Size rüyada gelen bildiri, bu kıskançlık meselesinden ibaret mi oldu? Daha ne söyledi?

— Bazı serzenişlerde bulundu...

— Ne gibi?

— Çoktandır kabrini ziyaret etmediğimizden şikâyet etti.

— Kabrini ziyaretimiz onu memnun edecekse bu bizim için yapılması zor bir hizmet değildir. Sıkça ziyarette kusur etmeyiz. Büyükhanımı, çocukları da beraber alarak bu ziyarete ailece gideriz...

— Zaten işte ben de size böyle bir teklifte bulunacaktım.

15
Kabir Ziyareti

Eylül sonuna doğru güneşli, berrak, güzel bir perşembe günüydü. Naşit Nefi Efendi o gün görevinden erkence döndü. Çocukları giydirdik. Biz büyükler hep abdest aldık. İrfan Kadın, "Merhumeye helalühoş olsun, uzun müddet hizmetim var? Bunca senelik emektarım. Ben de aileden sayılırım..." sözleriyle bu ziyarete katıldı.

Hazırlandık. İhtiyar Lala Hurşit Ağa, kızı kucağına aldı, oğlanın elinden tuttu, önümüze düştü.

Yalıların arkasındaki eğri büğrü, inişli çıkışlı, sıçan yolundan gitmeye başladık; bakkal dükkânından atlasak

karşıki manavın küfesine düşecek kadar dar olan çarşıyı yürüdük. Orasının Hisar'ın tek caddesi olduğuna vaktiyle ehemmiyet verilmeyerek, havaları[1] yalı sahiplerine satılmış bu kuru köprü altlarından geçtik. Kahvelerin önüne geldik. Buranın önceden Hisar'ın saygın bir gezinti yeri olduğu kahvehanelerin sayısıyla, eskiden dikilmesine çalışılmış büyük ağaçlardan anlaşılıyordu. Fakat şimdi sahil olmasına rağmen adeta çöplük haline gelmiş ve kaldırımı o kadar bozulmuştu ki bu taşlar, Fatih'in Hisar'ı yaptırdığı tarihte döşenmiş sanılıyordu.

Burada gezinen hamallar, mavnacılar,[2] bekçiler küçük iskemlelerin üzerinde kahveyle, nargileyle keyif çatıyorlar; arkasını ağaca vererek eylül güneşinin ılık sıcaklığıyla kocamış gövdesini ısıtmaya uğraşan ihtiyar bir hamal, avucunda tuttuğu, yemeni sarılı eski fesinin içinde parmaklarının ucunu örümcek ayağı gibi gezdirerek bir şeyler avlıyordu.

Kahvelerden birinin camlı, dar bir dolap gibi uzanmış ucunda, oraya nasıl sığdığına şaşılan mor kürklü şişman bir efendi okumaktan yorulmuş olduğu elindeki gazeteyi sineklerin saldırısına karşı yüzüne siper ederek kahvenin gürültüsüne, yedekçilerin şamatasına rağmen derin, ağır bir uykuya varmıştı.

Umumi helaların yamacındaki yıkık muvakkithanenin[3] tel gerili penceresinden içeri baktık. En evvel görülen şey, ot minder üzerine serilmiş bir koyun pöstekisi ile Şam alacası[4] yüzlü iki eski yastıktan ibaret muvakkit efendinin dervişlerinkine benzer yeri oldu.

Evvela burayı küçük bir limonluk zannettim. İçerisi saksı doluydu. Sardunya, limon yaprakları arasından akrep, yelkovan aradık... Sonunda buranın bir muvakkithane

---

1 Boşluklarına dükkân yapma hakkı.

2 Güvertesiz büyük tekneler olan mavnalara yük indirip bindiren kimseler, deniz hamalları.

3 İmaret ve camilerde saat ayarı için yapılmış, küçük bir rasathaneyi andıran yapılar. Muvakkitler burada güneş saatinden yararlanarak saatleri, özellikle namaz vakitlerini ayarlardı.

4 Eskiden Şam'da dokunan ipek kumaş.

olduğuna işaret eden cephe duvarına birer yalancı şahit gibi dikilmiş iki yerli saat gördük.

Uçkurlar meydanda, bir el sigarada, diğeri istibrada,[1] helalardan uğrayan bazı kişiler, bu yaprak ve dal arasından saati seçebilmek için pencere önündekilere göğüs vuruyorlardı.

Biz, çoluk çocuk, takuş tokuş yolumuza devam ettik. Biraz gittik. Surların önüne geldik. Kısa bir yokuştan indik, sahile çıktık. Kablonun arkasında, yalak taşı ta yere kadar aşınmış çeşmeyi geçtikten sonra hisar bedeninde,[2] sokağa açılmış yarım daire şeklinde geniş bir delik gördüm. Büyük küçük insanlar, fare gibi büzülerek bu delikten girip çıkıyorlardı. Meğerse bu tarihi delik yukarı mahallenin geçidiymiş. İçerisine baktım: Kale duvarları arasında basamak basamak kaldırımlı bir sokak...

Süslemek için karakolun önüne çeşitli aralıklarda dizilmiş otuz kırk santim çapında yuvarlak taşlar vardı. Bunlar Fatih'e ait tarihi güllelermiş... Üzerlerine tarihsel mahiyetlerine dair birer kayıt yerine, kaba bir el çizimiyle ve kırmızı boyayla karşılıklı iki hilal ortasına birer yıldız resmedilmiş... Yağmurdan boyalar akmış. Şekiller birbirine karışmış, gülleler kıpkızıl kesilmiş...

Posta ve telgraf binası ile fener kulesinin arasındaki bu tarihi mevkiin ufak bir sahası, yerinin önemiyle orantılı olarak temizlenmesi ve düzenlenmesi gerekirken hırdavat yeri olarak kullanılmış. Telgrafhanenin, çürümesi için güneş ve havanın etkisine terk ettiği yığın yığın alet döküntüleri yetişmiyormuş gibi, öteki beriki kullanımdan düşmüş sandal ve kayıklarının mantar kesilmiş iskeletlerini bu çürüklüğe bağışlamışlar. Hele duvar dibindeki çerçöp, paçavracıların bile almaya yeltenmediği kokmuş, lime lime işçi şalvarları, çamaşırları; ahalimizin, belediyemizin zevksizliğine, kayıtsızlığına pek yerinde bir örnek gösteriyordu.

---

1 Bir erkeğin idrarını yaptıktan sonra temizlenmesi.

2 Surların burçları arasında kalan mazgallar ve siperlerle donatılmış bölüm.

Kocam Naşit Nefi Efendi dedi ki:

— Burası deniz kıyısı... Bu iğrenç şeyleri buralara saçan aldırışsız eller, biraz daha öteye fırlatsa acaba bileklerinden kopar mı? Bu duvarların her bir taşı bizim için birer bilgelik cümlesi, etkileyici birer tarihi yadigârdır. Gönül ister ki şu burç ve surların etrafını, mazimizin azametini düşünmeye buraya gelecek ziyaretçilerin düşünenlerine zihin açıcı hatıralar verecek, şiir havası hissettirecek, gönlü süsleyen birer bahçe halinde görsün... İşte Avrupalı gelir, Türk'ün ruhunu bu çöplükte arar ve hakkımızdaki korkunç hükmünü verir. Çünkü Avrupa'da bir demiryolu makasçısının bahçesi, Fatih'in heybetli maneviyatının uyuduğu bu yerlerden daha temiz ve hoştur.

Bu özensizliğimize ve saygısızlığımıza karşı hisarın mazgallarından tarihin kınayan ve kızgın bakışlarının üzerimize dikildiğini sanarak yürüdük.

Durmuş Dede Tekkesi'nin[1] önüne geldik. İrfan Kadın, binanın bodrum katındaki küçücük kare pencereleri göstererek:

— A, hanım bak! Bu binayı yapan kalfa şimdiye kadar hiçbir mimarın aklına gelmeyen bir icatta bulunmuş.

— Neymiş o?

— Ne olacak! Bazı esnafın gazetelerle ilan ettirdikleri gibi... Hem incelik hem sağlamlık hem ucuzluk.

— Nasıl şeymiş o?

— Nasıl olacak... Ufak ufak maltız[2] ocaklarını pencerelere geçirmişler, demir parmaklık yapmışlar.

— A, doğru... Ne tuhaf olmuş!

Efendi gülerek:

— İnşaatta bu fiyat pahalılığı devam ederse dış saldırılardan korunmak için artık yavaş yavaş külbastı ızgaraları parmaklık diye pencerelere çakılacak.

---

1 Rumelihisarı'nda, Bebek-Rumelihisarı yolunda yer alan yapı, 1938'den sonra yol genişletme çalışmaları sebebiyle yıktırılmıştır.

2 Çoğunlukla yemek pişirmekte kullanılan, içinde ızgarası bulunan, ayaklı ve taşınır ocak.

Hep gülüşerek yolumuza devam ettik. Durmuş Dede Türbesi'nden sonra mezarlık başladı. Hemen insan boyu yüksekliğinde bir set duvarı üzerinde boyalı, yaldızlı, sade, pehleli pehlesiz,[1] kafesli kafessiz mezarlar, denize bakan saflar oluşturup birbiri arkasına yığılarak gelene geçene, Boğaz'ın mavi sularına ve karşı sahilin kıvrımlarına, korularına sanki sessizce bakıyorlardı.

Arkaya doğru birbiri üzerinde yükselen bu mezarların son zeminini yalçın kayadan, doğal bir duvar, bir dekor oluşturuyordu. Bağırları oyulmuş taş ocaklarındaki yan duvarlara benzer kaya tabakalarının sanki kesitleri alınmış gibi bütün damarları görünüyordu. Bu yamru yumru dik kaya yüzeyi üzerinde ağaç kökleri büyük yılanları andıran dolanmalar, kıvrımlarla uzanmıştı.

Bu mezar taşlarına, altlarında yatanların kimliklerini anlatan yazılar kazımışlar... Fakat bu âdet ölenlerin, yok olmuş varlıklarından daima bir şey kaldığını dirilere göstermek için bir avutma yolundan başka bir şey değil. Bu mermer kütlelerin dikilmelerindeki her türlü itinaya rağmen alttaki çukurlar, kara bağırlarına verilen bedenleri yalnız kimlik değil, bir varlık belirtisi bırakmayıncaya kadar karanlık ve ebedi işleyen dişleriyle yiyip hazmediyor.

Ortağım Binnaz Hanım, üzerleri mermer kapaklı bu kovuklardan birinde sonsuzluğa kavuşmuştu. Fakat nasıl olup da ölümün herkese has ve değişmez kalıcı kuralından kendisi için ayrıcalığa yol bulabilerek bu taş parçaları devirip kocasının evine kadar geliyor, dirileri büyük şaşkınlık ve korku içinde bırakıyordu?

Biraz daha yürüdük. Kabristan duvarına bitişik dolap kadar dar bir kulübeciğin önünde bir tahta sedir üzerinde kuru yüzlü, tahminen ellilik bir adam oturuyordu. Yanındaki ağzı kırık testiyle teneke maşrapayı görerek çocuklar bunu sebilci sanarak su istemeye başladılar. Babaları şöyle cevap verdi:

---

1 Pehle, taş sandukalı mezarlarda sandukanın yan taşıdır.

— Evladım, o sebilci değil... Şirket vapurlarının bayraktarıdır.

Nesip:

— Ne yapar Beybaba o?

Efendi:

— Burası burundur. İki taraftan gelen vapurlar birbirini göremez. Bu baba, elindeki bayrakla onlara işaret verir.

— Nasıl işaret verir Beybaba?

— Eğer iki taraftan da vapur geliyorsa elindeki bayrağı kapalı tutarak yolun açık olmadığını anlatır. Vapur yalnız bir taraftan geldiği zaman bayrağı açık tutar.

Hakikaten işaret bayrağı, sapına sarılı olarak kulübenin yanında duvara asılmış duruyordu. Ama ne bayrak! Ucu lime lime olmuş, dokuma kareleri bir kanaviçe bezi kadar seyrelmiş... Düz, kırmızı, son derece eski püskü bir şey...

Merak ederek efendiye sordum:

— Acaba Şirket-i Hayriye[1] bu kırmızı işaret bezini kaç senede bir yeniler?

— Nasreddin Hoca'nın hesabı olacak...

— Nasıl?

— Bu işaret bezi eskidikçe yenisinin verilmesi konusunda besbelli bayraktar baba, şirkete usulünce bir dilekçe takdim eder. İdare, vapurlarca kullanımdan düşmüş eski bayrakların ay ve yıldızlarını söktürerek yalnız kırmızı zeminlerini bunlara bağışlar.

Zavallı işaretçi baba, sade ve fakir hayatı için gereken gaz tenekesi dibinden yapma mangal, testi, pösteki gibi ilkel eşyasıyla mezardan pek farkı olmayan o rahat, daracık yuvasına sokularak ölülerin yanında, bir dirinin yarı uhrevi bir yaşayışla yaşayabileceğine bir örnek gösteriyordu.

Yolumuza devam ettik. Mezarlık duvarı açıldı. Kabirlerin ardındaki kayadan, heybetli duvar bitti. Oradan buradan ağaçlar fışkırmış sırtlar başladı. Eşyaya sanki başka gönül avutan bir sanat ve güzellik manzarası veren doğu güneşinin

1 1854'ten 1945'e kadar Boğaziçi'nde yolcu ve yük taşımacılığı yapan vapur şirketi.

ışıkları, parıltıları altındaki bu kırlar, mezarlar, rıhtımı harap, kaldırımı bozuk, korkulukları yıkık sahil, göğün bir kısmı yerlere serilmiş gibi uzanan mavi deniz, karşıdan periler sarayı güzelliğiyle görünen beyaz Göksu Kasrı ve uzaklarda bu parlak tablonun son planlarında kalan yeşil tepeler, ufuklar, ressamlara, kartpostallara, bitmez tükenmez konular veren, bu şiir dolu ve güzel manzaralar içinden gidiyorduk.

Bu eşsiz güzelliği sanki ölülerden kıskanarak diriler de bu sırtlara, hemen mezarların aralarına sokulmuş, köşkler yaptırtmışlardı. Bütün bu bayırların en üstünden İngilizliğin memleketimizdeki eğitim üstünlüğüne bir zafer şahidi gibi Robert Kolej binası egemen bir bakışla bakıyordu.

Mezarlık arasından çıkan yokuşun önüne geldik. Sahile, kabristandan hemen birkaç arşın[1] açıkta, üstü kapalı ve bölmelere ayrılmış gayet çirkin manzaralı kâgir büyük bir hela ile yakınına bir iskele inşa edilmiş, vinçler konulmuştu.

Bu iskeleye içleri büyük taşlar, demir kirişler vesaire yapı gereçleriyle dolu büyük mavnalar yanaşmış; eşya, vinçlerle deniz taşıtlarından çıkarılıp karada bekleyen manda arabalarına büyük bir gürültüyle yükletiliyordu.

Kocam, sokağın maden kömürü ve diğer döküntülerden ve orada sıra bekleyen mandaların, beygirlerin neredeyse aralıksız çıkardıkları kokuşmuş şeylerden meydana getirdiği pisliğini göstererek dedi ki:

— Bu kadar ruhani, şairane ve hele kabristan olması itibariyle yüceltilmesi gereken bir yerin böyle görme ve koklama duyularını güçten düşürecek derecedeki şu pisliği nedir? Bu sahilin iki başında, yani Hisar ile Bebek'te, umumi helalar varken mezarların önüne bu çirkinliğin inşası hangi hayır sahibinin lütfunun eseridir? Ben bu itirazı Amerikan okuluna bağlı bazı kişilere ettim. Bana, "Kabristanın merkezini idrardan kurtarmak için oraya hela yaptırıldı. Bundan dolayı eleştiri değil, teşekkür etmelisiniz" cevabını verdiler. Bu cevap ilk bakışta makul görünüyor. Fakat biraz işi inceleyelim. Bu "hayrat" gelip geçen için mi yapılmıştır? Hayır.

1 Eskiden kullanılan ve yaklaşık 68 cm'ye eşit uzunluk ölçüsü.

Yakında umumi helalar varken Müslim ve gayrimüslim hiçbir terbiyeli insan böyle iğrenç bir küstahlıkta bulunmaz. Bu helanın yapılma sebebi, orada her gün toplanan işçiler içindir. Okulun ek binalarının inşasına ne zaman son verilerek yapılar paydos edilecek, işçiler dağılacak? Bu mühim noktayı belirlemek Allah'a kalmıştır. Çünkü Robert Kolej, o tepeye kondurulduğu günden beri orada inşaatın eksik olduğunu, Hisar'da gençten ihtiyardan bilen kimse yok... İngilizliğin memleketimizde bir nüfuz alanı demek olan o hâkim noktada okul binaları arttıkça artıyor. Okul idaresi Hisar'ın tepesinde Fatih Hazretlerinin ağızdan ağıza dolaşan tarihi "öküz gönü" lejantını[1] taklit ediyor galiba! Hikâye malum ya: Sultan İkinci Mehmet, fetihten önce Rum imparatoru Konstantin'den bir öküz gönünün örtebileceği kadar bir yer talep etmiş. İzin almayı başarınca gönü, soğan zarı inceliğinde tabakalara ayırarak bugün Hisar'ın bağlı bulunduğu sahayı kaplayacak bir genişlikte bir yer zapt etmiş. Robert Kolej idaresi de yerin bu tarihi geçmişinden istifade eder bir şekilde, bir okul yeri ele geçirdikten sonra ilk kullanım alanının metrekarelerini senelerin sayısıyla çarparak tepeye yayıldıkça yayılıyor. Bugün o alanda yapılan inşaat nicelik ve nitelik bakımından çürük, kararmış tahta evlerden kurulan birkaç Rumelihisarı köyü, değerini artıracak bir duruma gelmiştir. İşte buna *conquête pacifique* yani "barışçıl fetih" derler. Bu müddet zarfında bize, yani bu memleketin sahiplerine bağlı rüştiyelerin, sultaniyelerin[2] hemen bütün okulların; Meşrutiyet çocuğu bazı maarif bakanlarımızın iyi niyetli, yeniliksever çabalarıyla, isimlerinin değiştirilmesinden başka binalarının birer karış genişlemediğine hayret mi edelim, üzülelim mi? Bu tepedeki okul bir Türk öğretim kurumu olsaydı mezarlığın önüne iskele inşasına Vakıflar itiraz eder, belediye izin vermezdi. Mezarlık yakınına yapılan bu hela için acaba neler söylenmez, ne lanetler yağdırılmazdı? Bu memlekette değerli ve başarılı yaşamak için Türk'ten başka

1 Zamanla şekil değiştirmiş, içine hayali unsurlar karışmış tarihi olay.

2 Rüştiye, ortaokul derecesinde; sultani ise lise dengi öğretim kurumu.

bir şey olmak gerekiyor. Memleketimizde Alman, İngiliz, Fransız, Rus nüfuzu her gün bizi biraz daha kaplayarak boğuyor. Her birimiz pek sebebini bilmeyerek bu yabancı milletlerden birinin taraftarı, gafilce övücüsü, isteklerinin destekleyicisiyiz. Onlarınsa şüpheli iyilikseverlikleri ve maksatları istekleri açısından neredeyse birbirinin aynıdır.

Naşit Nefi Efendi, böyle söylenerek gidiyor, biz de arkasından yürüyorduk. Yokuşun sol tarafında bir ayak kahvecisi, kabristanın içine iskemlelerini atmış, yüksek pehleli bir mezarın üzerini tezgâh olarak kullanıp fincanlarını, cezvelerini, mangalını, maşasını dizmiş, "Buyurrrrrun efendim!" şeklinde uzayıp giden nidasıyla geleni geçeni o mezarlar arasında, kabristanda kahve içmeye davet ediyordu.

Kocam eliyle kahveciyi işaret ederek:

— Herifin biraz daha sermayesi olsa mezarın üstünde kazan kaynatacak ve buna da kimse bir şey demeyecek.

İrfan Kadın şöyle cevap verdi:

— Merhume Binnaz Hanım, geceleri yalıya gelip bizi korkutacağına bu heriflere biraz görünerek, okul yöneticilerinden bir ikisini çarparak kabristanı başına bela olanlardan kurtarsa ya?

Efendi:

— Mezarlara saygının ne olduğunu bilmeyen bu zavallı cahilleri, Türklerin ölülerine değil, dirilerine bile itibar etmeyen Frenkleri neye çarpsın? Gitsin de Vakıflar'da, belediyede bu konuların ilgililerini çarpsın!

16
Mutasavvıfça Bir Şiir

Bu sözlerle bütün zihinler, ziyaretimizin amacı olan Binnaz Hanım'a döndü. Yokuşu hayli çıktık. Efendi sağ tarafa, kabristanın içine saptı. Sonbahar yağmurlarıyla tazelenmiş çimenlerden oluşan yeşil halıyı çiğneyerek, kurumuş dikenlere, dökülmüş kozalaklara basarak, çalılardan eteklerimizi sakınarak mezarların arasından gidiyorduk. Zirvesindeki

serviyle ufak bir tabya[1] şeklini almış bir tepeciğin etrafını döndükten sonra biraz kuzeye doğru yürüdük. Efendi, çubukları sık, geniş demir kafesi yeşil boyalı, düzgün pehleli bir mezarın önünde durdu. Mezardakinin kadın olduğuna işaret eden başı yelpaze şeklinde açılmış, yeşil zemin üzerine yaldızlanmış yazıları kıbleye yönelen bir taşın satırlarına göz gezdirerek, "Naşit Nefi Efendi'nin Eşi Merhume Emine Binnaz Hanım'ın..." ibaresini okudum. Kafesin demir kapısı kilitliydi. Bu koca kilidi, bu sık parmaklıkları pek manidar buldum. Naşit Nefi Efendi, zavallı adam, ölülerin akıl almaz "ölürgezerlik" hastalığına yakalanmış olan karısını, belki bu şekilde tutabilirim ham hayaliyle kabrin her tarafını sımsıkı demir bir kafes içine aldırmış. Fakat bu masraflı tedbirin maksada yetmediğini Aziz Ruh gösterdiği gece çıkışlarıyla, etrafa saldırılarıyla ispatlıyor. Şehzadebaşı Karakolu yakınında yatan mübarek Bukağılı Dede[2] gibi kabre bukağılar[3] vurdurup, bir de açıkgöz türbedar tayin ettirse galiba yine Binnaz'ı esrarengiz gece gezintilerinden engellemek mümkün olmayacak...

Bütün dikkatimle mezarı kontrol etmeye başladım. Bunun içindeki ölü, bu mermer kütlelerin, bu kadar ağırlıkların altından döşeğinden çıkar gibi nasıl kalkabiliyordu? İncelemeye devam ettikçe hayret ve şaşkınlığım son dereceyi buldu. Çünkü sımsıkı kapanmış olan pehle kapağı harcından pul kadar bir şey dökülmemişti.

Yüzümü demir kafesin parmaklıklarına yapıştırarak görmeye uğraşırken Naşit Nefi Efendi, cebinden bir anahtar çıkardı. Kafesin kapısını açmak için uğraşmaya başladı. Kilit nemden paslanmış, içinde anahtar zor dönüyordu. Hayli çalıştı, nihayet kapı açıldı. Bu zorluk kilidin epey zamandan beri açılmamış olduğunu ispata yeterliydi. Kafesten içeri girdik. Ayaklarımızın altındaki zümrüt renkli kaba

1 Bir bölgeyi savunmak için yapılan ve silahlarla güçlendirilen yapı.

2 İstanbul'un fethi sırasında, Hıristiyan esirlerin zincirlerini çözme kerametini gösteren Zincirli Dede.

3 Zincir, pranga.

kadifeye benzeyen çimen hiç çiğnenmemişti. Kabrin üstünde kuşların su içmeleri için oyulmuş havuzcukta son yağmurdan biriken su; başucumuzdaki serviyi, yeşil boyuyla, bir fotoğraf merceği gibi içine çekmiş, öylece duruyordu. Kapağın bağlantısını ve taşların bütün ek yerlerini inceden inceye kontrol ettikten sonra eşime dedim ki:

— Bu sene içinde şu çimeni bizimkilerden başka bir ayağın çiğnemediğine, bu pehlenin hiçbir taşının kıpırdamadığına, kafesin kilidinin açılmadığına hiçbir manevi cezadan çekinmeksizin bütün gönül rahatlığımla yemin edebilirim. Bakınız, kapağın üstündeki kuş yalakçığının suyu dökülmemiş, duruyor. Yağmur yağalı üç gün oldu. Halbuki Aziz Ruh yine dün gece çocuklarına yemiş getirmiş... Bu kapağı açıp da mezardan çıksa üstündeki su dökülmez mi?

Efendi:

— Hanım, bu acayip olayı insan dünyevi mantığa, bu âlemdeki apaçık olaylarla kıyaslamaya tatbik etmeye uğraşırsa aklı çileden çıkar. Bilmem ki... Ne diyeceğimi şaşırdım. Bu meselede neredeyse ispatlanmış gibi görünen şeyleri gerçek olarak kabul eden adam, aklını maazallah kurtulması imkânsız bir kapana kaptırmış demektir. Bunun ötesi düpedüz timarhanedir. Dehşetli bakışlarımızın önündeki bu gariplikler ne kadar büyük bir açıklıkla gerçekleşirse gerçekleşsin delirme tehlikesinden kendimizi korumak için biz bunlara mümkün mertebe inanmamakta ısrar etmeliyiz. Hatta boşuna incelemelerle de uğraşmamalıyız... Başka çare yok. Akıl ile deliliğin arası sanıldığı kadar uzun bir mesafe değildir. Aziz Ruh geldi, Muhterem Hayalet gitti derken zihin oynatılabilir. Daha doğrusu bizi bugün uzman bir doktor kontrol etse içinde bulunduğumuz şu garip durumu ona bütün heyecan veren ayrıntılarıyla anlatsak ikimizi de belli derecede tedaviye muhtaç bulur zannederim... Aman hanımcığım, dikkat! Deliliğin ilk basamaklarına kendimizi bile bile adım atmayalım.

— Evet, hakkınız var... Bir doktorun eline geçsek bizde incelemeye değer bazı hastalıklar bulacağından ben de eminim. Lakin efendi, biz buraya niçin geldik? Aziz Ruh'un

hatırını hoş etmek için değil mi? Binnaz Hanım'ın sizi benden kıskandığını söyleyen siz değil misiniz? Onun bu duygusunu ne şekilde öğrendiniz? Yalnız "rüyada" demekle bana inandırıcı bir cevap vermiş olamazsınız. Söyleyin...

— ...

— Rica ederim cevap verin... Aziz Hayalet'le aranızda benden gizlediğiniz daha pek çok şeyler olduğunu biliyorum... Birbirinize duygularınızı anlatmak için elbette bir çeşit haberleşme yönteminiz var. Siz o kadının dünya dışı görünen karanlık sırlarına herkesten fazla karışmışsınız, deliliğin sınırlarında dolaşıyorsunuz demektir. Hakikati bana da açık söyleyin de çıldıracaksak beraber çıldıralım. Bana açıklamakta sakınca gördüğünüz noktalara gelince... Bu meselenin uzun boylu incelenmesinin uygun olamayacağını anlatmakla araştırmalarımın önüne set çekmek istiyorsunuz. İşte ben anlamak için şimdi meraktan çıldırıyorum. Bu ölü kadın şu mezardan çıkıp da mı yalıya geliyor?

— Ne bileyim ben!

— Elbette bilirsiniz... Elbette aklınızdan bunu keşfetmeye uğraşmış, kesin hakikate erememiş olsanız bile bu konuda birçok ihtimal tasarlamış, varsayımlarda bulunmuşsunuzdur. Ne olur... Ne sandığınızı, üç aşağı beş yukarı edindiğiniz kanaatinizi bana da söyleyin.

— Hanım, emin olun bu meselede sizden daha fazla bildiğim bir şey yoktur. Çünkü demin söyledim ya, bu garipliği incelemeye uğraşayım derken aklımı kaybetmekten korkuyorum.

— Öyleyse aklıma gelen ihtimalleri ben söyleyeyim.

— Söyleyin.

— Ruhlar için maddi değildir deniyor. Yaşarken ruh, bedende nasıl korunuyorsa besbelli Binnaz Hanım'ın ruhu da vefatından sonra bu kabrin taştan kutusuna sığınmış. Fakat istediği zaman oradan çıkıyor, çıktıktan sonra bedene bürünüyor. Bu konuda akla gelebilecek varsayımların en makulü işte bu olabilir...

— Bu varsayımınıza karşı evet veya hayır diyemem.

— Niçin?

— Bu o kadar akıl ermez bir meseledir ki buna benim gibi cahil bir adam değil, en meşhur bilginler, bilgeler, zamanın filozofları bile kesin bir cevap verebilmekten âciz kalırlar zannederim...

— Ben tahsili eksik, akıl muhakemesi sınırlı bir kadınım... Aklıma geleni söylüyorum. Söylerken günaha girmiş olmaktan da korkuyorum. Merak ettiğim bir yön var...

— Nedir?

— Ruhlar ölümsüz, bedenler ölümlüymüş... Bir ruh bir kalıp eskittikten sonra başka bedenlere giriyor mu? Girmiyorsa Binnaz Hanım'ın bedeni şu mezarda çürürken ruhu diğer bir kalıba nasıl girebiliyor? Hem bir ruhun bir bedeni, yaratılış kurallarına göre, diriltmesi ana rahmindeki aşılama yöntemiyle başlar... İnsanlık tarlasının fideliği ana rahmi değil midir? Yaratılış kuralı böyleyken Binnaz Hanım'ın ruhu, ölümünün ikinci gecesinde ilk kalıbına benzer diğer bir bedene nasıl girebiliyor?

Bu acayip konuşmamızdan hiçbir şey anlayamayarak biraz geriden bizi dinlemekte olan İrfan Kadın söze atıldı:

— Hanımcığım, söyleştiğiniz bu okumuşça lakırdılara aklım ermez, ama Binnaz Hanım başka bedene girmiyor. O, yalıya bizim bildiğimiz eski bedeniyle geliyor. Kıyafeti bile tamamıyla eski kıyafeti...

Naşit Nefi Efendi, İrfan Kadın'ın böyle anlar anlamaz söze karışmasına öfkelenerek:

— Sen sus kadın! Binnaz'ı cadı eden işte sizin bu cahilce çaçaronluklarınızdır. Benden başka bütün ev halkı ona taşlıkta bir iki defa rastladınız. Hatta uzun uzadıya konuştunuz, Binnaz size ahiretteki halinden bahsetti. Siz ona dünyadan malumat verdiniz. Bu söylentilerle mesele en cesur fikirlileri bile durduracak, acabaya düşürecek bir vahamet aldı. Kadın dırıltılarını, bu sizin dünyaları karıştıran dedikodunuzu ölüm bile durduramıyor. İllallah elinizden yahu!

Kadıncağız efendinin öfkesini görerek sustu. Merhumenin mezarına yakınlık, adamda şiddetli bir etki oluşturdu.

Gözlerinin akına kadar yüzüne kan hücum etti. Konuşmadan durduğu zamanda bile dudaklarının garip bir asabiyetle titrediği görülüyor, gözleri zaman zaman kabristanın boşluklarına dikilerek dakikalarca sabit kalıyordu. Aziz Ruh'la aralarında bizce görülemeyen manevi bir ilişkiye mi başladı? Ruhlarla temasa giriştikleri, coşup kendinden geçtikleri anlarda, ruhçular, medyumlar ne hale girerler? Böyle bizim efendi gibi mi olurlar? Bilmiyorum. Hiç görmemiştim...

Aramızda ağır bir sessizlik başladı. Aldığımız havanın sanki her zerresinde dayanılmaz ve gittikçe artan bir iç sıkıntısı varmış gibi hepimize tıkanmalar geliyordu. Bu sessizlik esnasında, önümüzde taşlaşmış bir muamma gibi duran mezarın etrafında dönerek, içinde yatanın maneviyatından, huzursuzluk saçan sırlarıyla zihinlerimizi ezen bu acı bilmeceyi çözecek anahtarı dileyen dindarca bir tevekkülle mermerin beyaz sathına göz gezdiriyordum. Kabrin ayak tarafının sağ köşesinde, kapak kornişine yakın, yazıya benzer siyah çizikleri gördüm. Eğilip dikkat ettim. Evet, kurşunkalemle yazılmış küçük küçük satırlar. İlk satırı okudum. Kendimi tutamayarak bağırmışım... Eşim öfkeli bir bakış atarak:

— Ne oluyorsun? dedi.

Bir kelime söylemeye gücüm yetmedi. Bu defa üzüntüden cidden tıkanıyordum. Yalnız parmağımla yazıları işaret ettim.

Naşit Nefi Efendi, gözlüğünü düzelterek eğildi. O da gördü. Mısraları ayırarak, zaten ezberlediği bir şiirmiş sanılacak bir kolaylık ve akıcı bir ahenkle okumaya başladı:

Vücud-ı elfaz
Adem-i mânâ
Bekle dânâ
Ölüm rânâ
Eder ikaz[1]

1 Sözlerin varlığı/Anlamın yokluğu/Bilgili kişi bekle/Ölüm güzel/İkaz eder.

Mezarı incelemeye başladığımızdan beri bu yazılar orada var mıydı? Yoksa sözlerimize cevap olarak bizi şaşırtmak için aniden mi belirdi?

Bu soruyu bakışlarımızla birbirimize sorduk. Fakat bu zor meseleyi çözmek mümkün değildi. Bir süre şaşkın ve sessiz kaldıktan sonra kocama sordum:

— Bu mısralar ne zaman yazılmış?

— Bilmem!

— Yazıyı tanıdınız mı?

— Onun elyazısına benziyor...

— Hayatında Aziz Ruh böyle mutasavvıfça şiirler söyler miydi?

— Hayır.

— Demek öldükten sonra şair olmuş!

İkimiz de eğilerek bütün dikkatimizle yazıyı incelemeye uğraştık. Mısralar ince kurşunkalemle fakat irice harflerle ve titrek bir elle yazılmış, elifler[1] adeta kırık yazı denecek bir titreyişle uzatılmıştı.

Binnaz Hanım'ın garip vefatını hangi yönden incelemeye girişsek bir parça zorluğu çözebilmek şöyle dursun, endişeli bakışlarımızın önünde bu bilmece başka katmanlar ortaya çıkarıyordu.

Epeyce bir süre inceledikten sonra kocam tekrar etti:

— Evet... Evet, Binnaz'ın yazısına pek benziyor...

— Zaten uzun uzadıya incelemeye ve kontrole de gerek yok. Bu yazının Binnaz Hanım'ın olduğuna ben kesinlikle hükmettim gitti...

— Bu kesinlikteki delilin nedir?

— Ne olacak! Bu demir kafesin sizden başkasında bir anahtarı daha var mı?

— Hayır... Yok...

— O halde bu mısraların söyleyeni ya kuş kadar küçülerek bu demir parmaklıkların arasından içeri girmiş veyahut

---

1 Eskiden kullanılan Arap alfabesinin ilk harfi olan elif, düz bir çizgi şeklindedir (ا).

sihir gücüyle şu paslı kilidi açmış olacak... Başka türlü bu yazıları nasıl yazabilir?

Naşit Nefi Efendi verecek bir cevap bulamadı. Şaşkın bakışlarımız mısralara yönelerek bir süre daha yine şaşırıp durduk. Sonunda dedim ki:

— Şu karanlık meseleyi aydınlatmaya bizim aklımız yetmiyor. Bu işte bari Aziz Ruh'un aydınlatıcı yardımına başvuralım.

— Nasıl?

— O mısralarla Muhterem Hayalet, bize arifçe bazı hakikatleri anlatmak istemiş.

— Öyle olacak...

— Şiirin inceliklerine erişebildiniz mi?

— Henüz açık bir şekilde değil.

— Tasavvuf hakkında bilgim yoktur, bu mısralardan hemen hiçbir şey anlamadım. "Vücud-ı elfaz", "adem-i mânâ" ne demektir? Bence adem, varlığın zıddıdır. Yokluktan mana çıkar mı? Vücudun var olduğu zamanda hakiki manası anlaşılamıyor da, yokluğa göçtükten sonra mı yaratılış sırrı bilinecek?

Kocam, dirseğini mezara dayayarak içinde yatanın maneviyatından açık bir yardım istercesine adeta bir süre kendinden geçmeye vardıktan sonra:

— Bu mısraların yüzeysel manası, sadece olayların dış yüzünü görenleri oyalamak, aldatmak, derinleşmekten alıkoymak üzere, bir defineyi örtmek için üzerine yığılan alakalı alakasız şeylere benzer. Büyük ve derin kelimeleri anlama hakkı yalnız hak edenlerine bahşedilmiş bir ayrıcalıktır. Görünüşe aldanarak bir şey anladım diye sevinip durmamalı, derinliğine girmeye uğraşmalı.

— Efendi, işte ben bu dediğiniz ayrıcalıktan mahrumum. Bu mısraların derin anlamlarını bana anlatın, rica ederim... Çünkü ortağım şakaya gelir bir ölü değil. Maksadını anlayalım da ona göre davranalım...

Kocamın yüzünde acayip bir üzüntü belirdi. Ne söyleyeceğini şaşırdı. Sıkıntılı bir tereddütle dudaklarını ısırarak:

— Bu mısralardan kendimce kavradığım anlamları sana anlatmak işime gelmez.

Biraz durduktan sonra ağzından kaçırdığı bu söze pişman olmuş gibi ilave etti:

— Mısraların henüz ben de derin anlamlarına pek varamadım.

— Demek ki siz de büyük kelimeleri anlamayı hak edenlerden değilsiniz. Bu ayrıcalıktan çok hisseniz yok. Bu konuda fikir beyan etmeye yetkin değilim ama böyle "büyük kelime" kisvesi altında pek çok saçma da bulunabileceğini düşünüyorum. Benim için en büyük kelime, manası en kolay anlaşılandır.

— Öyle deme, hanım... Allah vergisi şeyler de, çalışılarak kazanılanlar da basitten karmaşığa doğru çeşitli derecelerdedir. Bir insanıkâmilin[1] deneyim ve araştırmalarının mahsulü olan felsefi bir kavramını tabii herkes anlayamaz.

— Bir insanıkâmil, bir filozof felsefi kavramını herkesin anlayabileceği bir dille ifade edemez mi? Var olan dillerden hiçbiri buna müsait değil midir?

— Büyük bir filozof, insanların hepsi tarafından değilse de büyük bir kısmınca anlaşılabilecek şekilde maksadını ifade edebilir. Lakin bazı hakikatler vardır ki insan kitlelerinin hepsinin bunları anlaması, medeni toplumların bugünkü yönetim tarzına göre bu dünyanın altını üstüne getirir. Bu hakikatler, şimdilik onları anlayıp da gizli yönlerini hazmedebileceklerin arasında neredeyse sır olarak dolaşıyor. Herkesçe henüz pek bilinmez. İşte bu sebeple bazı hakikatler, bir nevi seçkinlerin diliyle yazılıp söyleniyor...

— Aman efendim, babam da bir iki yabancı dil bilir, haline göre filozof bir adamdır. Ondan işittiğime göre bu asırda artık hiçbir hakikatin seçkinler arasında sır olarak korunmasına imkân kalmamış, medeniyet ışığı geçmiş devirlerin karanlıklarını hep uyanık gözlerin önüne çıkarmışmış.

---

1 İnsan-ı kâmil, insanın ilahiyatta ulaşabileceği en üst mertebeyi ifade eden bir tasavvuf terimidir.

— Hanım, toplumsal bilimler namına ortada henüz pek çok aldatıcı kuram dolaşıp duruyor. Medeniyet pırıltılarıyla gözlerimizi kamaştıran en büyük zannettiğimiz milletlerde bile "eşitlik, adalet, kardeşlik" üç temel ayağı üzerine kurulmuş görülen insan hakları zırhının pek yufka, adeta açık kalmış yerleri, iyileşme çaresi keşfedilememiş acı veren yaraları vardır.

— Gizlenen hastalığın çaresi bulunmaz. Bu dertler her neyse meydana dökülmelidir.

— Asırlardan beri bu yaralar hep gizli gizli işlemiş, bunları açığa çıkarmaya cesaret gösteren insanlığın büyükleri zindanlarda inlemiş veya ölüm yerlerine sürüklenmiştir.

— Aman, bu söylediklerіniz geçmiş zamanlara mahsustur. Şimdi öyle mi? Bugün bir Galileo çıksa, meydana koyduğu büyük hakikatten dolayı engizisyon mahkemesi önünde sözünü geri aldırmak yerine belki en büyük bilim topluluğunun başkanı seçilir, bütün medeni milletlerin kutsama ve saygısına mazhar olurdu. Bugün en küçük bir bilimsel gerçeği keşfeden adam büyük tebriklere, mükâfatlara nail olmuyor mu?

— Hanım, bugünün hakiki Galileo'ları da şimdi kendi türlerinden eziyet ve hakaret görüyorlar.

— Bu dediklerinizi hiç anlamıyorum, efendi.

— Bugün en medeni ve ileri milletlerin yönetimleri altına toplanmış insanlar hâlâ iki kısımdır: hâkim ve mahkûm. İşte kanunlar da bu esasa göre yapılır. Ahlak kitapları da bu maksat gözetilerek yazılır. Ve böyle olması da insan kitlelerinin şimdiki bilgi ve eğitimlerine göre zorunlu gibidir.

— Niçin?

— Çünkü bugün insanlar kendilerine bağışlanmış gibi görülen eşitlik, adalet, kardeşlik haklarından tamamıyla yararlanabilecek bir eğitim ve kültür seviyesine yükselememişlerdir.

— Efendi, ne söylüyorsunuz! Kendi hukukunu tanır, başkalarınınkine riayet eder bunca âlim, erdemli insan var.

— Bunlar daima azınlık kısmıdır ki zorba sınıfla cahiller arasında ezilen, rahatsız yaşayan biçarelerdir. Azınlıktan bir şey çıkmaz. Çoğunluğu düzeltmeli.

— Şimdiki medeniyeti öyle nitelendiriyorsunuz ki bana Ortaçağ'a geri dönmüşüz gibi geliyor.

— Bence iki zaman arasında aslında büyük bir fark yok gibidir.

— Aman, ne diyorsunuz!

— Hanım bu zamanın prangaları, kelepçeleri, zincirleri, giyotinleri, darağaçları bir müzeye konulduğu zaman Ortaçağ'ın işkence aletleriyle bunları karşılaştıracak başka bir çağın insanları, aralarında pek büyük bir fark bulamayacaktır zannederim. Şimdiki en medeni şehirlerde, kimsesiz yurtlarından, yoksul sığınaklarından fazla hapishanelere rastlanıyor.

— Efendi, hep bu korkunç şeyler ne vakit dünyadan büsbütün kalkacak?

— Genel olarak insanların gerçek eğitime tamamıyla erdikleri vakit...

— Bu neyle anlaşılır? Ve ne zaman olacak?

— Bu gelişmişlik derecesine ulaşabilmiş henüz yeryüzünde bir memleket, bir millet yok ki onu örnek gösterebileyim... Söyleyeceğim varsayım, gelecekteki insanlığa ait belki bir hayal, belki imkânsız bir temennidir. Bununla birlikte, düşünürlerin baktıkları hedef işte bu noktadır. Fakat bilmem ki ilerlemenin son sınırı denilen gayeye ulaşmakla, insanın yaradılışındaki vahşilik ve çirkin hayvanlığı gidermek mümkün olabilecek midir?

— Sözlerinizden bir şey anlayamadım.

— Hanım, bugün en medeni sandığımız milletler, zoraki bir eğitimle yaşıyor. Çünkü özgürlük, eşitlik ve tam bir kardeşlikle mutlu bildiğimiz memleketlerde hükümet, kanun, mahkeme, hapishane, cezalar, idam var. Bunlar niçin var? Çünkü kaldırılsa insanlar birbirini yer. Her yerde, "El-hükmü limen galebe"[1] doğa kanunu açıktan açığa hüküm sürer.

---

1 Galibin dediği olur.

Londra şehri derhal bir vahşet yerine döner. Şimdiki medeni insanların eğitimleri, sahibinin elindeki koca sopadan korkarak boyun eğmiş görünen, fakat fırsat buldukça dişleri sökülmüş ağzıyla eğiticisinin elini ısırmaya atılan ayının haline benziyor. Düşünürlerin idealleri olan insanlık için temenni edilen hakiki eğitimse bu değildir. Ceza korkusuyla çekinilen kötülükler, ödül ümidiyle yapılan iyilikler, insanın yaradılışındaki çirkin hayvanlığı gidermiş sayılmaz. Güzel ahlak bizde dış etkilerle zorunlu değil, adeta yaradılıştan gelen bir şekilde kökleşerek gelişmeli, meydanda hâkim mahkûm kalmamalı, yani artık eğitilmeye muhtaç bir fert görülmemeli, cehalet bütün karanlığıyla ortadan kaldırılmalıdır. Bu ahlaki gelişimi imkânsız saymasak bile buna ulaşmak için daha çok vakit olduğunu görüyoruz. O zamana kadar insanlık pek ıstıraplı devirler, nöbetler geçirecek, daha sayısız kurban verecektir.

— Affedersiniz, bütün bu sözlerinizin mezar üzerinde gördüğümüz şu yazılarla ne ilgisi olduğunu anlayamıyorum. Bu uzun uzun anlattıklarınız, mısraların bir kelimesini bile bana açıklayamadı.

— İşte o mısralardan biraz anladığım hakikati sana açıklamamak için sözlere giriştim...

— Niçin Efendi? Niçin?

— Bu "niçin"leri açıklamak için deminden beri söylediklerimi birkaç sözle sonlandırmak gerekiyor.

— Buyurun.

— İnsanların henüz gerektiği derecede ahlaki olgunluğa erememiş olduklarını söyledim.

— Evet.

— Bu olgunluk oluşuncaya kadar bir millet eşitlik, özgürlük, kardeşlik kelimelerinin parlak anlamları altında ne kadar ilerleme mucizeleri gösterse boşunadır. İnsanlar yine hâkim ve mahkûm olarak iki sınıf üzere yaşayacaklardır.

— Bundan bana ne, efendi?

— Bundan sana çok şey var.

— Nedir?

— Birincisi, sen kadınsın, ben erkek. İkincisi, sen karısın, ben koca.

— Ee, üçüncüsü?

— Üçüncüsü ben hâkimim, sen mahkûm.

— Tuhaf şey!

— Darılma... Bugünkü kanunun gereği bu.

— Bugünün kanunu kadınlara evlilik hakkından başka hiçbir şey sağlamıyor mu?

— Sağlıyor. Bazı göz boyayacak şeyler. Deyimimi hoş gör; yularınız daima erkeklerin elindedir.

— İstesem sizin bu hâkimiyetinizden kurtulamaz mıyım?

— Kurtulursun. Fakat seni ben bıraksam babanın idaresine girersin. Baban olmasa erkek kardeşinin buyruğu altında kalırsın. Kucağında büyüttüğün oğlunun bile yönetimi altındasın.

— Bizim de İslam hukukuna göre birçok hakkımız olduğunu söylüyorlar.

— Söylesinler. Size karşı erkeklerin sahip olduğu bir hakkı söyleyeyim... Artık öte tarafı karşılaştır.

— Nedir?

— Sen nikâhım altındayken üzerine istediğim kadar evlenebilirim. Fakat aramızdaki İslam hukukunun verdiği bağ varken sen başka bir erkeğe varabilir misin?

— Peki, peki... Anladım ki biz kadınlar erkeklere karşı mahkûmuz. Sözünüzün sonu nereye çıkacak?

— İşte bu hâkimiyet-mahkûmiyet gereği bizim size her hakikati söyleyebilmemize engeldir. Kadınlar birçok şeyleri bilmemelidir, sonra erkeklerle geçinemezler. Şiirden anladığımı bundan dolayı sana açıklayamam.

— Pek garip düşünce... Pek acayip felsefe... Bu konu çok söz götürür. Fakat şu bulunduğumuz mezarlık, hele sırlarla dolu bu demir kafesin içi bu mesele için münasip bir mücadele yeri değildir. Yalnız birkaç şey söylemekten kendimi alamayacağım. Söylediklerinizi şöyle özetleyebilirim: İnsanlar genellikle istenilen eğitime henüz erememiş oldukları için cahil kitlelerden gizlenmesi gereken bazı hakikatler varmış.

Bunlar, o hakikatleri anladığı zaman dünyanın altı üstüne gelirmiş. Şimdilik insanoğlunu olabildiğince bu düzende tutan hâkimiyet-mahkûmiyet usulü bozulurmuş. Bunun üzerine kadınlar mahkûm, erkekler hâkim insanlar kısmından oldukları için efendi, o mısralardan çıkardığı hakikatleri bana bildiremezmiş. Sizi bu mühim noktada susmaya zorlayan derin felsefeniz bu, değil mi?

— Evet. İşte tamamıyla bu.

— Fakat rica ederim, efendi, şu mezar taşına kurşunkalemle yazılmış mısraların tasavvufi manalarını anlarsam aramızdaki evlilik uyumuna, daha doğrusu tabirinize göre, hâkimiyet-mahkûmiyet ilişkisine neden zarar geliyor?

— Deminden beri verdiğim ayrıntılar bunu sana henüz açıklamadı mı?

— Hiç.

— Her mahkûmiyeti, cehalet doğurduğu gibi her hâkimiyeti de ilim sağlar.

— Bu sözünüz, efradını cami ağyarını mani[1] bir kuram olamaz.

— Niçin?

— Bu dünyada ne âlim mahkûmlar, ne cahil hâkimler görülmüştür. İlim kuvveti her şeyden büyük olabilir. Fakat kullanım ve uygulama şekli göz önüne alınmak şartıyla... Çünkü kara cahil bir haydut, bir Newton'ı, bir Spencer'ı tenha bir kırda yakalayınca birer yumrukta işlerini bitirebilir.

— O başka konu...

— Bence hiç başka değil. İlmin cehalete karşı galibiyeti kesindir, yücedir. Fakat zaferin sağlanmasının ne derece yavaş ve zor olduğuna dikkat buyurulmuyor mu? Binlerce sene evvel yaşamış âlimler, filozoflar bulunduğunu isimleriyle tarih bize haber veriyor. Bunların fikirlerinin ışıkları asırlardan beri niçin bütün insanoğluna apaçık bir doğru yol olamamış?

---

1 Ne eksik ne fazla, aynı özelliği taşıyanların hepsini içine alan ve taşımayanları dışarıda bırakan, anlamında bir deyim.

Efendi, bu son sözlerime cevap vermedi. Yüzüne baktım; benzi atmış, dudakları titriyor, alışılmışın dışında açılmış gözlerini kendine kim bilir nasıl bir dehşet veren mısralara dikmiş duruyor, artık söylediklerimi dinlemiyor, anlamıyordu. Zavallı adama, şu sırlarla dolu mezardan acaba neler ilham oluyordu?

Ben de büyük bir ürpermeyle yazılara bakışlarımı diktim.

Vücud-ı elfaz
Adem-i mânâ

Hep bu satırları tekrar tekrar okudum, ezberledim. Fakat eski anladığımdan fazla önemli, derin bir anlam keşfedemedim...

Naşit Nefi Efendi, parmağının ucunu yazılara dikti. Ebcet[1] sayısıyla harflerin rakamlarını hesaplar gibi gözlerini büzüştürüp dudaklarını kıpırdatarak ve adeta görünmez ruhlarla münasebette bulunduğunu sandıracak haller gösterdikten sonra bana mı, yoksa yalnız kendince görünen bir hayale mi hitap ettiği bilinemez bir tarzda bir şeyler mırıldanmaya başladı. Vakit gündüz ve etrafımda birkaç kişi bulunduğu halde biçarenin bu davranışlarından kalbime büyük bir korku geldi... Of! Bu adam ne diyor? Ve kime söylüyordu?

Artık bütün cesaretimi toplayarak ne olursa olsun dedim, rüyada sayıklayan bir adamı uyandırır gibi kocamı omzundan silkip, "Efendi, ne diyorsunuz? Ne oluyorsunuz?" diye sordum. Birdenbire şaşaladı. Deminden beri beraber değilmişiz de beni o anda görmüş gibi bir tür hayretle afal afal yüzüme bakarak ağır ağır:

— Bu yazıları yazanın kendi olmadığını Aziz Ruh, şu mısralarla bize anlatmak istiyor.

---

1 Arap alfabesi harfleri belli bir düzene göre sekiz gruba ayrılarak sıralandığında, birinci gruptaki harflerin okunuşundan meydana gelen kelime ve bu sıranın bütününün adı. Ebcet hesabına göre Arap alfabesindeki her harfin bir sayı değeri vardır.

Aman Yarabbi, bu ne kadar çelişik ve anlamsız bir sözdü. Aziz Ruh, kendi yazmadığı bir şiirle bize nasıl meramını anlatabiliyor?

O kadar küçük bir cümledeki bu kadar büyük bir çelişkinin farkına varmamış gibi görünerek sustum. Kocam aynı esrarengiz anlatış tarzıyla:

— Bizi hayat uyutuyor, ölüm uyandırıyormuş... Varlıkla yokluk birbirini gerektiren şeylerdir. Varlık olmasa yokluk nasıl belli olabilir? Hayatla ölüm de bu karşılaştırmaya girer. Biz insanlar bir varmış, bir yokmuş oluyoruz. Kâinatın terazisinde varlık olumlu kefeyi, yokluk olumsuz kefeyi gösteriyor. Varlıkla yokluğun bu ezeli dengesi, zihinlere şaşkınlık veriyor. Çünkü bütün varlıklar genel dengeyle kararlaşmıştır. Bu kural dışında bir zerre yoktur. Yokluğun varlığı karşılamasını düşün... Sonra vücud-ı elfaz, adem-i mana olursa... Bundan ne anlarsın?

Bedbaht Naşit Nefi Efendice bu bir felsefe midir, tasavvuf mudur nedir? Doğrusunu söylemek gerekirse bundan hiçbir şey anlayamamıştım. Benden başka birinin de açık bir anlam çıkarabileceğinde şüpheliydim. Fakat zavallı adamcağız, bu sözleri kadar garip bir etkinin azabı altında öyle titrek ve sararmıştı ki haline acıdım. Anlamış görünerek, "Hakkınız var Efendi... Kâinatta olumlu olumsuz iki dengeli kefede duran varlıkla yokluğa doğrusu benim de zihnim duruyor" dedim. Bu cevabımdan pek hoşlandı. Solgun yüzünde bir memnuniyet tebessümü gezinerek:

— Demek sözlerimi biraz anladın?

— Kadınlığıma göre... Yani halimce kavrayabildiğim kadar...

O yine gözlerini mısralara dikerek tekrar etti:

— Vücud-ı elfaz, adem-i mânâ olunca?

— Öyle olunca bütün akıllar çilelerinden çıkar. Rabbim hemen bizimkileri saklasın.

— Sen tasavvufu bu kadar bilmezdin. Fakat Aziz Ruh seni ikaz etti. Onun ruh gücüyle zihnine açıklık geldi... Bir varmış, bir yokmuş, malum ya?

— Evet. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde...

— Hayır, o değil. Dünya efsane. Hep masal fakat efsane hakikate mi dönüyor, hakikat efsaneye mi? Mesele bu aralıksız döngünün düğümünü bulmakta... Yoksa hakikat adını verdiğimiz her şey hayalden ibaret midir? Bakın, bugün biz varız. Lakin yokları göremiyoruz; yoklar bizi görüyor. Demek ki hayat bizi uyutmuş, ölüm Binnaz'ı ikaz etmiş.

Naşit Nefi Efendi, elini alnına götürdü. Derisini buruştura buruştura ovuşturarak bir süre derin derin düşündükten sonra:

— Hanım, ölümle hayatı farazi birer cisimle birleştirirsen, bu ikisinin kimyevi uyuşumundan ne çıkar bilir misin?

— Hayır.

— Hele düşün...

— Bulamıyorum.

— Yokluk gibi ismi var da cismi yok bir kelime bul...

— Hiç.

— Bravo, hiç. Bir varlıkla bağı olmadığından dolayı insan dillerindeki bütün kelimelerin en manidarı ve güzeli olan "hiç" ortaya çıkar. Zihnime fenalık geliyor. Bu meselede derinleşmeye uğraşmak iyi değildir. Binnaz'ın ruhuna okuyalım da buradan gidelim.

17
Irgatbaşı

İrfan Kadın, Lala Hurşit Ağa, çocuklar kafesin içine doldular. Efendinin "okuyalım" uyarısı üzerine hepimiz ellerimizi kaldırarak bildiğimiz sureleri mırıl mırıl okumaya başladık.

Çocuklar da bizi taklit ederek dua için ellerini kaldırdılar. Lalasının tekrarlayarak okutmasıyla Nesip bir iki "kul hüvallah"[1] okuduktan sonra yavaş yavaş duanın şeklini

1 Kuran'ın 112. suresi olan İhlas'ın ilk ayeti "kul hüvallahü ahad" olduğundan, bu isim verilmektedir. Anlamı: "De ki O Allah birdir."

değiştirdi. Cadı annesinin o gece yalıya gerçekleşecek ziyaretinde karpuz, incir, ayva getirmesini rica ediyordu. Yanı başında duran Ragıbe, ağabeyinin bu tatlı isteğini duyunca bu oburcasına duaya o da taze ceviz içi ile akide şekeri ilave etti. Gülmemek için kanatacak derecede dudaklarımı ısırıyordum.

Naşit Nefi Efendi gözlerini yummuş, varlıkla yokluğun iki denk kefesini sembolik olarak gösterir şekilde ellerini havaya kaldırmış, derin, samimi yalvarıyordu.

O ara kafesin dışında poturlu,[1] saltalı[2] yedekçiye, bekçiye benzer biri belirdi. O da ellerini açarak duaya karıştı. Kulağının dibinde yana yana çıkardığı "Âmin" dilekleriyle, "Allah şefaatine nail eylesin" yakarışlarını pek sık tekrar ediyordu.

Bu derece hararet ve samimiyetle aile ayinine katılması hepimizin merakını çekti.

Dua sonunda Naşit Nefi Efendi, bu yabancıya yaklaşarak sordu:

— Hemşerim, sen bu mezarda yatanı tanıyor muydun?

— Onu tanımamah olur mu hiç?

— Acayip!

— Asıl acayiplik nerede olduğunu sana deyivereceğim, ama korkudan (yumruğunu kalbi üzerine götürüp üç defa titreterek) üç buçuh atıyım!

— Neden korkuyorsun?

— İki dürlü korkıyım... (Mezarı işaret ederek) biri bundan... Biri de polis komiserinden...

— Ölüden korkulur mu hiç?

— Hey babam şuna bah! Ölü var... Ölücük var...

— Ölücük nedir?

— Bağa boşboğazlık ettirme... Ölücük işte bu mezarda yatan gibi...

— Bu mezarda yatana ne olmuş?

---

1 Dizkapağının arkasına kadar şalvar gibi bol ve kırmalı sarktıktan sonra baldırları sımsıkı saracak şekilde darlaşan bir tür pantolon.

2 Yakasız, iliksiz, kolları bolca bir tür kısa ceket.

— Ne olacah! Yerin hortlakçı damarına rast gelmiş dirilmiş.

— Dirilmiş mi?

— Ha ya, dapdoru... Bu öteki ölüler gibi kablinin içinde rahat yatmıyi. Geceleri direk gibi dikeliyi...

— Ne biliyorsun?

— Kaç defa gozümle gordüm... Parlah nurdan bir cara[1] büründiyi... Elinde sepetle mezardan çıhıyı... O sepetin içinde yemiş varmış, yavrularına goturürmüş...

— Sen necisin?

— Ben şurada yapıda ırgatbaşıyım. Kereste çalmasınlar diye gece buraları dolanırım. Bir gece dolanırkene bu cadı hanımın mezardan çıkışına rastlandım. Ödüm kopayazdı. Şişman, boylu poslu, vardakosta[2] bir karı... Beni gormesin diye bir mezarın arkasına sindim. Carına büründü. Sepetini aldı. Hisar'a dorgu yollandı. Birkaç ahşam sonra yine gordüm. Bu gordüğümü bir başkasına diyem mi, demiyem mi? Dirsem acaba bana divane mi dirler, diye korhdum. Sonra dayanamadım. Bizim Mustafa'ya, "Geceleri bağa bir karı goruniyi" dedim. O da, "Düşünde mi goruniyi? Hamama gittin mi?" diye sordu. "Azdığım yoh, bir şey yoh, ne diyem de hamama gidem?" dedim... Mustafa merak etti. Birlikte birkaç gece mezarlıkta dolandıh durduh. O yanımda varkene gozukmedi. Allah'ın takdiri bana gozukiyi de oğa gozukmiyi... Sonra bu laf ağızdan ağıza bizim uşahlara yayıldı. Komiser duydu. Beni çağırdı. Sorguya çekti. Gordüğümü söyledim. Lafıma inanmadı. "Bu herifin akidesi, midesi bozulmuş kusturmalı!" dedi... Vay babam, isteğim yoh, ne diyem de kusam? Ben akide yimedim. Gonlümde yumuşahlık yoh. Midem demir gibi. Bu iş zorla olur mu? Komiserin yanından çıhtım. Hep uşahlar, "Lafını geri al, sonra işin fena olur" dediler. Birkaç gün sonra komiser, beni yine çağırttı. "Söyle bahalım, geceleri gozüne bir şey gozukiy mi?" diye

---

1 Kadınların vücutlarını baştan aşağı örtecek şekilde büründükleri çarşaf, büyük şal.

2 İri yarı ve gösterişli (kadın).

sordu. "Elhamdülillah, bir şey goruhdüğü yoh!" dedim. "Ha bahalım, şöyle akıllan yohsa divanedir deyi gotüne laportayı[1] bastıklayın seni Toptaşı'nda[2] devletin kademhanesine bağlatırım!" dedi. Merak koymadı. Geceleri yine buralarda dolandım. Birkaç defa cadı karıyı yine gordüm. Fakat kimseye bir şey dimedim. Ne zorum ki gordüm diyem de bu akıllı halimde divanelerin arasına bağlanayım? Sonra bir kese paramı yitirdim. Beş Osmanlı, iki İngiliz, üç Fransız, sekiz mecidiye, çeyreğin, ikiliğin, guruşun, onluğun artık hesabını sorma. Kül oldum, ocağım battı. Ağlamaya bulaştım. Mustafa, "Ne oldun ki?" deyi sordu, derdimi ağnattım. "Haydi, beraber komiserin yanına varah, işi ona diyeh. Paralarının nirede olduğunu o bulur" dedi. Komisere vardıh, derdimizi yandıh. "Kesende ne vardı?" deyi sordu. Osmanlı'yı, İngiliz'i, Fransız'ı saydım. "Behey eşşşşek oğlu! Bu kadar cins millet bir torbaya konur mu? Elbette tepişirler!" dedi. Ben ne bileyim, sarrafın camında güzel güzel geçiniyorlar da benim kesede neden hır çıkardılar? Anlaşılmaz ki... Sonra komiser, "Keseni nerene korsun?" deyi sordu. Kuşağımı açtım... Şalvarımı çözdüm. Donumun uçkurluğuna el attıklayın, komiser, "Edepsiz herif bana nereni göstürteceğin?" deyi yüzüme bağırdı. "Paranın durduğu yeri..." dedim. Beni dışarı attılar. Uçkurlarım elimde, kendimi sokahta buldum. Çoh ağladım, sızladım, faydası yoh. Mustafa dedi ki: "Bir bahıcıya[3] varah da derdimizi anlatah. Yitirdiğimiz parayı belki o bulur." Çok bahıcılara gittih... Ceplerimde kalan beş on guruşu da onlara verdih... Bu paralar da üste gitti. Bizim kese gelmedi. Neydi o türkü? "Zırlasan da hırlasan da hayrı yoh!" İşte böyle oldu. Aylar geçiyi, paranın acısını bir türlü unutamıyim. Fransız, güdük sakalıyla; İngiliz, atıyla, karısıyla, kokonasıyla ürüyama giriyi. Mustafa'ya dedim ki, "Bu derdimin bir çaresini bul yohsa sarıların aşkından ben deli olacağım, kademha-

1 Rapor.

2 Üsküdar, Toptaşı'nda, 1873-1927 yılları arasında faaliyet gösteren Toptaşı Bimarhanesi (akıl hastanesi).

3 Falcı.

nede zincire urulacağım." Mustafa çok düşündü: "Bir gece mezarlıkta yat. Cadı karı kablinden çıhınca eteğine yapış, bulsa bulsa paralarını işte o bulur..." dedi. Allah'a tövbeler ola! Cadıyla şaha olur mu? Şeytana uydum. Birkaç geceyi mezarların arasında geçirdim. Bir şey gözühmedi. Nihayet bir ahşam mezar... İşte bu öğümüzde duran mezar gözümün dibinde depreşmeye başladı. Kapah açıldı. İçinden bir aydınlıh gözühtü. Atıldım ki eteğinden yapışam. Tepme miydi, yumruh muydu, suratıma işte öyle layıhlı bir şey yedim. Sekiz on adım öteye cansız düşmüşüm. Daha kendimi bilmiyim. Sabah olmuş. Daha ben canlanmamışım. Uşahlar beni oradan kaldırıp odama goturmüşler. Bir de gozlerimi açtım ki sarığı büyük bir hoca önüme diz çöhmüş, beni nefesliyi. Cebimde kalan yüzlüğü de ona nefes parası virdih, iş bitti. Komiser değişmiş, daha bir irisi gelmiş. Onun öğüne beni yine sorguya götürdüler. "Paranı nerene sahlıyon?" deyi bu da sordu. Hem soriler, hem de yerini gostürttükleyin kızıyler. Töbe daha kimsenin öğünde uçkurıma el atmam! Herkesin gizlisi kendine. "Niçin söyleyem de elimde uçkurlarımla yine sokaha atılam..." dedim. Bu yeni komiser de bu cevabıma kızdı. O günden sonra cadı lafı etmeği yasah etti. Lafa yasah olur mu? Ağız kural dinler mi? Ben ona söyledim, öteki öbürüne dedi. Bu laf dünyayı dolandı.

18
Ahiretten Mektup

Irgatbaşı pek aşk ve şevkle anlatıyor, dinlesek sözü yarına kadar bitmeyeceğe benziyordu. Bu kadar saf, bu kadar hödük bir adamın anlattıklarında, düzmece bir cümle, aldatıcı bir kelime, uydurma bir söz bulunabilmesi her türlü ihtimalden uzaktı. Mezarda yatanın bizim neyimiz olduğunu ve oraya ne düşünceyle geldiğimizi bilmeyen bu cahil adam, görünüşte para kaybetme meselesinden ibaret hikâyesinde bizi endişeden, meraktan, korkudan öldüren acı

bir gerçeğin şahidi olduğunu gayet safça anlatıyor; mezarın kapağı açılarak içinden bir aydınlık çıktığını, cadının eteğine yapışacağı esnada suratına bir şey indiğini, komiserin bu konudaki şiddetli yasağına rağmen bize anlatmaktan kendini alıkoyamıyordu.

Kocam kulağıma eğilerek:

— Haydi, artık gidelim. Bu herifi biraz daha dinlesek şimdi uçkura el atarak kasanın anahtarını bize de gösterecek. Biz bu meselenin asılsızlığına ermeye uğraştıkça Cenabıhak bize hakikati daha açıkça gösteriyor. Binnaz'ın cadı olduğu hakkında bugün seksen şahit dinlemiş olsaydım, beni bu adamın saf sözleri kadar ikna edemezdi.

Yalıya geri döndük. Bu cadı meselesi bize şiddetli buhranlar, nöbetler geçirten vahim bir hastalık halini aldı. Reddedilmesi mümkün olmayan, bilinci bir yana iten apaçık işaretlerle karşı karşıya geldiğimiz zaman Binnaz Hanım'ın "öldükten sonra dirilme günü"nden önceki bu dirilişine inanıyor, bazen de vicdanlarımıza isyan ettiren hazmı zor durumlara rastladıkça bu dehşetli hakikati bütün acı işaretlerine rağmen inkâr ediyorduk.

Bu evliliğin acılığı içinde beni en fazla üzen şey, efendinin gittikçe edindiği garip hal oluyordu. Malum felaketin benden gizli tutulan daha birtakım acıklı noktaları olduğunu anlıyordum. Kocamın en fazla gücünü tüketen rahatsızlığı da işte bundan ileri geliyordu. Acaba bu esrar neydi?

Naşit Nefi Efendi, bunları bana açmakta ne sakınca görüyordu? Bu acayip cadılık sırrı, aramızda dayanılması zor olan bütün katmanlarıyla açıldıktan sonra, bundan daha dehşetli benden gizlenecek ne olabilirdi?

İşte bunu çok düşündüm. Sonunda aklıma şunlar geldi:

Galiba cadının beni boğma zamanı yaklaşıyor. Kocam tehlikeyi anladı. Ne yapacağını şaşırdı. Beni boşasa bir suçum yok. Boşamasa gerçekleşmesini kesin olarak gördüğü ölümümden dolayı sonradan çok üzülecek...

Kadınlığımın bütün dikkati ve inceliğiyle bu yönü araştırmaya giriştim. Evet, attığım her adımda bu zanlarımı

kuvvetlendirecek işaretlere rastlıyordum. Kocamın beni sevdiğini hem de tapma derecesinde sevdiğini kadınlığım bana hissettiriyor, fakat bedbaht adam bu muhabbetini o şiddetiyle göstermemeye, kalbinde yenmeye, boğmaya uğraşıyordu. Aziz Ruh'un beni kendinden çok kıskandığını birkaç defa açıktan açığa söyledi. Bu kıskançlığın neticesinin ikimiz için de pek korkunç olacağına şüphe yoktu.

Bir sabah yalının penceresi önünde karı koca karşı karşıya kahve içiyorduk. Kocam bir ara fincanı sigara iskemlesi üzerine bırakarak besbelli mendil çıkarmak için elini hırkasının cebine soktu. Fakat parmaklarının ucu fena bir şeye rastlamış gibi bir süre öyle eli cebinde dondu kaldı.

Ne elini dışarı çekme ne de bir kelime söyleme kudretini gösterebiliyor, gözlerinin bir nokta üzerindeki sabit dalgınlığı gittikçe artıyordu. Zavallı adamın yine Aziz Ruh'un bir cilvesine uğradığını derhal anladım. Bazı hastalık nöbetleri vardır ki pençelerine düşürdükleri kimselerde baş gösterdikleri anlar, hastalığın birtakım dış belirtileriyle çarçabuk belli olur. İşte bunun gibi Naşit Nefi Efendi'nin yüzünde cadıya ait ortaya çıkan etkileri anlamakta bana da bir tür yatkınlık gelişmişti.

Efendinin bu sessizlik ve dalgınlığını bozmaksızın bir müddet bekledim. Fakat biçarenin cesaretsizliği uzayınca artık dayanamayıp sordum:

— Ne oluyorsunuz?

— Hiç...

— Nasıl hiç? Eliniz cebinizde akrebe, yılana rastlamış kadar yüzünüzde bir korku ve ürkme durgunluğu belirdi. Yine Aziz Ruh'un beklenmedik bir ilhamına mı uğradınız?

Kocam, bu sorunu konuşarak reddetmeye cesaret gösteremeyerek, yalnız gözlerini kapama işaretiyle bir onayladı. Bana da bir korku durgunluğu geldi. Aman Yarabbi, iki farklı âlemde yaşayan bu karı koca arasında doğaüstü nasıl bir haberleşme yöntemi, ne çeşit bir gizlice hissettirme yolu vardı? Bu ikisi, ahretten dünyaya, dünyadan ahrete bu kadar çabuk nasıl anlaşıyor? Anlatma ve anlaşma araçları

neydi? Parmaklarının ucuyla ufak bir temas kocama ne büyük, belki de ne dehşetli anlamlar anlatıyordu?

Gittikçe artan bir çarpıntıyla dedim ki:

— Meraktan fena oluyorum... Ne var? Çabuk söyleyin!

— Hiçbir şey..

— Yok, yok... İnkâr etmeyin. Bunca işarete karşı inkâr, ortada hiçbir şey olmadığına değil, var olan hakikatin söylenemeyecek derecedeki dehşetine alamettir. Bu meseleyle ben de sizin kadar alakadarım. İyi kötü neyse her şeyi benim de bilmem gerekir. Can pazarlığı bu... Şakaya gelmez. Ne kadar büyük tehlikelerle karşı karşıya olursak olalım, birbirimize karşı mertçe davranmaktan zerrece sapmamalıyız. Diğer şekilde davranışı sizin erkekliğinizin şanına yakıştıramam.

Kocam, bu sözlerimden pek üzüldü. Bana şefkatli ve yalvarır bakışlarını çevirerek:

— Hakkın var, Şükriyeciğim. Ben ne yapacağını şaşırmış bir bedbahtım. Senden hakikati gizlemeye çabalayışım, rahatsızlığını mümkün olduğunca hafifletmek içindir. Şu anda zihnimi dağıtan hakikati anladığın anda bütün bütün huzursuz olacaksın.

— Zararı yok, söyleyin. Bu gibi tehlikeli işlerde gafil bulunmaktansa her rahatsızlığa, her dehşete katlanarak uyanık olmak iyidir.

— Mademki böyle arzu ediyorsun, peki, söyleyeyim.

— Buyurun...

— Parmaklarımın ucu cebimde bir kâğıda temas etti.

— Bir kâğıda temastan bu derece ürkmenin manasını anlayamadım. Bu kâğıdı cebinize kim koymuş?

Bu soruma karşı kocam boğazı kurumuş gibi yutkunmaya başladı. Bir kelime söylemeye gücü yetmeyerek her zamanki halinden daha fazla açılmış gözleriyle mezarlığı işaret etti.

Heyecanla sordum:

— Aziz Ruh mu?

Bir baş işaretiyle onayladı. Onun böyle bilmece şeklindeki davranışlarından merakım daha fazla artarak dedim ki:

— Henüz açıp okumadan kâğıdın içindekileri nasıl anlayıp da böyle korku ve telaşa düşüyorsunuz? Belki içinde endişeyi gerektirecek bir şey yoktur.

— Anlıyorum! İçindekiler bizim için telaş gerektirir.

— Nasıl? Rica ederim.

— Onun bana ahiretten mektup gönderişi ilk defa yaşanmıyor. Şu son zamanlarda bu garip durum birkaç kere yaşandı. Geçen gün bakanlıkta birine para vermek üzere cebimden çantamı çıkardım. Karıştırırken içinden dörde bükülmüş bir kâğıtçık çıktı. Açtım. Baktım onun yazı ve imzasıyla bir mektup...

— Ne yazmış?

— Tehditle karışık bazı şeyler!

— Acayip!

— Evet, pek acayip...

— Hakkında hürmet ve itaatten başka bir şey gösterdiğimiz yok. Bizden daha ne istiyor?

— Biz itaat ettikçe o şımarıyor. Birtakım garip ve zorbaca tekliflerle bizi büsbütün esareti altına almak istiyor. Parmağına doladığı meseleyi biliyorum. Mektuplarında hep o konu hakkında tehditlerini ileri sürüyor. Bu mektubunda yine o meseleden bahsederek bizi korkutmaya kalkışmış olmasında şüphe yok. Mektubu açmadan anlamını keşfedişim, işte bu tecrübeme dayalıdır. Başka bir şekilde değil.

— Bu mektupları çantanın içine, hırkanın cebine kim koyuyor?

— Kilitli sandıktaki çekmecenin içine makbuzu bırakan manevi el mi, görünmeyen el mi, cadı eli mi?.. İşte besbelli o güç olacak.

— Ölüler dirilerle münasebette bulunma, yaşayan ailelerinin hareketlerini kontrol etme, tehditle bazı tekliflerini onlara kabul ettirme doğaüstü gücüne sahip olsa bile, bu kudret ve nüfuzlarını böyle suiistimal derecesine vardırmak ne dünya ve ne de ahirette hoş görülür bir durumdur. Emine Binnaz Hanım artık pek ileri varıyor.

— Ben de tamamıyla senin fikrindeyim, karıcığım...

— Şu sırtınızdaki hırkayı akşam ben kendi elimle devşirip kanepenin üzerine koydum. Siz sabahleyin oradan alıp giydiniz. Bu kâğıt onun cebine ne vakit girdi?

— Of, bilmem ki... En gizli köşe bucağımız, en mahrem işlerimiz arasında böyle küstah bir el dolaşıyor.

— Bu küstah, daha doğrusu bu cani el, istediği zaman boğazımıza kadar uzanıp nefesimizi keserek bizi öbür dünyaya gönderebilir.

— Böyle bir şeye kastederse bu onun için zor bir iş olmayacağa benziyor.

— Sizi tehdit edip durduğu mesele nedir?

— Ne olacak! Kıskançlık... Beni senden şiddetle kıskanıyor. Öldü gitti, kadınlığın bu fena hırslı ihtiraslarından vazgeçemedi.

— Çıkarın şu kâğıdı. Bakalım ne yazmış?

Naşit Nefi Efendi, sevgili karısından gönderilmiş bu ahiret mektubunun yine aramıza saçacağı dehşetleri düşünmekten doğan bir titremeyle elini cebine soktu. İç içe katlanmış, kenarı yaldızlı, en iyisinden beş tabaka İngiliz kâğıdı çıkardı.

Cadı madı ama kadının etikete bu derece saygı göstermesi doğrusu hayretime sebep oldu. Bu en iyi türden kâğıtları nereden bulmuş? Öbür dünyada da kırtasiye mağazaları mı var? İngiliz ticareti orada da mı revaçta?

Kocam elinde patlayacak bir bomba varmış ürkekliği ve hemen o özenle kâğıtların katlarını açtı. Ben de omzundan sarkarak kalbimi ve bütün benliğimi kemiren bir merakla gözlerimi diktim. O katların arasından çıkacak satırları arıyordum. Sonunda mektupta yazılanlar gözüktü. Muhterem Hayalet'in çarpık çurpuk, kuralsız yazısını derhal tanıdık. Çirkinliğine rağmen yazı pek okunaklıydı. Biz adeta nefes almayı bırakırcasına bir dikkatle aşağıdaki satırları okumaya başladık:

19
Karı Kocaya Sevişmek Yasak

Sevgili Kocam Efendim Hazretleri,

Evlilik hayatımızın saadetinin tam büyüdüğü anda, ölümün soğuk rüzgârı beni o mesut yuvamdan bu ecel bahçesine savurdu. Öksüz kalan iki fidanımın boyunları büküldü. "Ölenle ölünmez" atasözü meşhurdur. Siz huzur içinde yaşayınız. Benim yokluğumla feleğin yıktığı evinizin köşesini, diğer bir kadını hayatınıza alarak tamir etmek güç bir iş değil. Fakat evlilikte bu kadar acele de reva mıdır? Kefenim solmadan, evlilik yatağınızda boş bıraktığım yer henüz tamamıyla soğumadan kucağınızı diğer kadınlara açmakta neredeyse gün geçirmediniz.

Zifaf gecemizde, hayatımızın, zevklerle candan dudağa olduğumuz o ilk mesut gecesinden itibaren bana döktüğünüz diller, ettiğiniz sadakat yeminleri hep yalan ve riya mıydı? Dirilerin, kolları arasından daha dün ayrılmış sevgili ölüleri için varlıklarından ayırabilecekleri son şefkat payı ve olanca muhabbet alametleri, çürüyen o aziz vücutların üzerine birer mermer kabir inşa ettirmekten ibaret midir? Yalnız bununla hayatın ölüme karşı borcu ödenmiş oluyor mu? Hayır efendiciğim, hayır... Ölünün diri akrabasından istediği mezarlarda değil, ayrılık acısının sonu gelmez bir samimiyetle, dostlarının kederli ve hürmetli kalplerinde gömülü kalmaktır.

Ölümümden sonra insanların kirli vicdanlarını ölümün maddeyi yaran kuvveti, sonsuzluğun delici bakışlarıyla görmeye başladım. Gömüldüğüm günde üzerime kürek kürek topraklar atılıp cemaat Kuran dinlemek için kabrimin etrafında hep beraber çömeldiği anda, siz de bükük, melül bir çehreyle bir servinin gövdesine dayanmış, dün varken bugün yok olan hayat arkadaşınızın sizden ebediyen uzaklaşmasını, yokluk kapısından meçhule doğru gözden kayboluşunu seyrediyordunuz. Fakat bu hüzün, halkı aldatmak için yüzünüzde bir maske gibiydi. Bütün dirilerin alçak

yüzlerini örten bu ikiyüzlülüğü altındaki asıl yüzünüzü görüyordum, gülüyordu.

Siz görünüşte delici bakışlara engel bir bedene sahiptiniz, fakat benim için vücudunuz sanki röntgen ışınlarıyla tam şeffaflık kazanmış, maddeden sıyrılmış bir şekildeydi. İçinizi ve dışınızı aynı açıklıkla seçebiliyordum. Beyin hücrelerinizin bütün duygusal cümbüşlerini fosforla yazılmış aydınlık bir levha gibi okuyordum. O riyakâr hüzün maskesi altındaki hakiki hislerinizi görünce duyduğum acıyı, ölümüm anında Azrail'in ruhumu bütün hayatımın zerrelerimden ayırarak aldığı, o karşılaştırılması mümkün olmayan büyük acı esnasında hissetmedim.

Zihninizden şunlar geçiyordu:

"Narin, balıketinde, sarı, ela gözlü, açık kumral kadın severdim. Merhume Binnaz ise şişmana yakın bir vücutta, adeta abanoz gibi kara gözlü, kara saçlıydı. Nasılsa kısmet olmuş almışım ama hiç zevkime göre bir kadın değildi. Bu defa tamamıyla meşrebime uygun bir güzelini arayıp bulayım. Bir erkek için her yeni evlilik, yeni bir hayat devresidir: 'Her yeni lezzetlidir.' Bu dünyadaki yeniliklerin en mesut ve lezizi de eş değiştirmek olduğuna şüphe yok. Ben ölüp de arkamdan o kalsaydı, bağlayacakları dul maaşını beğenmeme bahanesiyle bir başkasına varmayacak mıydı? Bu ikinci kocasına karşı Binnaz'ın ağzından, maazallah, dalgınlıkla benim ismimin kaçması bile kendi için büyük bir terbiyesizlik ve adeta günah sayılacaktı. Ben onlar için hatırlanması caiz olmayan, soğuk bir hayal olup kalacaktım... Karısının vefatından sonra ağlayan her kocanın gözyaşlarının samimiyetine inanmamalı. Ben de biraz ağlar görüneyim de âdet yerini bulsun." Bu türden birçok düşünceden sonra defnetmekten dönüşte ilk rastlayacağınız kadına şirin görünmek için fesinizi bıyığınızı düzeltmeye başladınız. Sizden sonra mezarımın kenarında dua için bekleyen imam efendinin vicdanını gözetlemek istedim. O, sarığı altında kırpıştırdığı gözlerinin her hareketiyle, bu cenaze hizmetinde gündüz cebe indireceği paranın miktarını tahminden sonra gece

devir hatminden[1] alacağı meblağı buna ilaveyle türlü hesaplar yapıp duruyordu.

Cemaatten diğer kişilerin vicdanlarına indim. İnsanların son durağı olan o siyah çukurun başında hepsi yapmacık birer huşuyla boyun eğmiş oldukları halde bu fani hayatlarında, o çukura girmek için adeta birer ayrıcalık almışlar gibi neredeyse sonsuz uzun bir süre tasarlayarak ölümden uzak şeyler düşünüyorlardı. Bazılarının düşündükleri şeyleri söylesem hayattan nefret edersiniz.

Hayattayken bana gösterdiğiniz sahtelikle öldükten sonra kalbinizin hakikatini öğrenince ruhumun ıstırap titreyişleriyle çırpınırken kocalarının aynı vefasızlığına uğramış, kabristanın bütün genç kadın ruhları etrafıma toplandı. Hep bu mazlum, ayrılık acısı çeken inleyen ruhlar mateme başladı. Henüz hücrelerindeki hayatı tamamıyla sönmemiş olan cesedimde, bu şiddetli etkiyle çırpınmalar belirdi. Etrafımdaki mazlum ruhların dualarının kabulüyle bedenim ruhumu çağırdı. Dirildim. Şimdi arzuma göre, ruhum gelerek cesedimi canlandırıyor ya da onu istediği süre terk ederek ölü halinde dinlendiriyor. Allah'ın lütfuyla, böyle isteğe bağlı ölüm süresinde dirilip ölme doğaüstü gücüne erişmesinden sonra kocalarının vefasızlığından şikâyetçi, mağdur kadınlar şükür secdesine vararak dediler ki: "Cenabıhakk'a hamdüsena olsun, sen bu hayat mucizesine bizim yanık bağırlarımızdan fışkıran ateşli dualarımızın bereketiyle eriştin. Ara sıra bize rahmet okumayı bile akıllarına getirmeyerek, aldıkları bizden genç kadınlarla kucaklaşmayı biricik yaşama zevki bilen kocalarımızdan intikam almak için seni tarafımızdan vekil tayin ettik. Dünya yüzüne çık. Hep o vefasızlara hadlerini bildir."

Şimdi ben böyle mühim bir vekillik sıfatına sahibim. Islah ve terbiyeye kendi kocamdan, yani sizden başlaya-

1 Vasiyeti veya ailesinin isteği üzerine, ölen bir Müslüman'ın yaşarken yerine getiremediği namaz, oruç, kurban gibi ibadetlerine karşılık olarak hesaplanan belli bir miktar paranın Kuran hatmedildikten sonra elden ele geçirilerek oradakilere dağıtılması şeklindeki âdet.

cağım. Islah olmazsanız demir parmaklığımın içinde bir mezarlık boş yer var. Sizi çekip oraya alacağım. Çünkü size olan muhabbetim, hakkımdaki vefasızlığınız oranında büyüyor. Hasretimin şiddeti tahammül edilemez bir raddeye geldi.

Sizi yakında mezarımın kucağına alacağımı, kabrimi ziyaretiniz esnasında, lahdimin mermer yüzeyinde beliren mutasavvıfça şiirle anlattım. Fakat siz maksadımı pek anlamazlıktan gelerek içinizden başka şekilde yorumlamaya yol aradınız. Efendiciğim, dünya fani, ahiret baki... Kötülüklere düşkün olanlar için dünya hayatında uzun süre kalmak günahları artırmaktan başka bir netice vermez. Dün geçirdiğiniz ömür, bugünkü varlığınıza göre bir "hiç" değil midir? Hep böyle hiçliğe bağlı, günlerin birbiri ardına geçmesiyle birikmiş bütün bir ömrün toplamı da hiçten başka ne olabilir? Hayatı böyle benim gibi ahiretten kat kat içe işleyen, delici bir bakışla görseniz onun şen, hazin bütün ahmakları aldatan varlığının tam bir saçmalık olduğunu anlardınız. Bunu bazı filozoflar da onaylamışlardır. Fakat saçmalığı onaylamak, saçmalıktan kaçınmakla etkili olur. Daima içkinin zararlarından bahsedip de her günkü gıdasına bir iki kadeh daha ilave eden ayyaşın bu onayından ne fayda beklenir?

Benim yaşadığım şu özel garip hayatımca olan anlayış şeklime göre her "canlı" ahmaktır. Çünkü ahmak olmasa yaşayamaz. Çünkü hayatın bütün geçerli kanun ve kuralları ahmaklık esası üzerine düzenlenmiştir. İnsanların kendilerini ahmaklığın üstünde görerek bu vasfı içlerinden bazılarının aleyhinde kullanmaları ahmaklığın ilk belirtisidir. Sırmalı elbiseye sahip bir çocuğun, pejmürde kıyafetli diğer bir çocuğa kurulması gibi...

Hakiki zekâ, gurura engeldir. En akıllı olanın bu ayrıcalığı, en akılsızları kendinden küçük ve alay etmeye değer görmesi için bir sebep olamaz. Bütün hükümetlerin kuruluş şekillerine dikkat edin, bu ahmak aldatma esası üzerine kurulmuştur.

Henüz en medeni sayılan hükümetler, kendisine hizmet edenleri gittikçe yükselen birtakım rütbelere ayırmıştır. En akıllı, en diplomat hükümet adamı en üst rütbede bulunur. Bu kişinin resmi törenlerde giymek için sırmalı kıyafeti, mücevherli nişanları, kordonları, altın zincirleri, kurdeleleri vardır. Bu pek şaşaalı süslerin her biri büyük bir yararlık ve hizmet karşılığında kazanılmıştır.

Nüfusu milyonları geçen bir millet içinde en zekisinin, en çabuk kavrayanının, en vatanseverinin işte bu adam olduğuna bu sırmaların, pırlantaların, zümrütlerin, yakutların yardımıyla herkes inanmaya mecburdur. Bu bir hakikat midir? İşte bu soru çok su götürür. Çünkü bilim insanlarının biri bir zekâ ölçme aleti icat edip de bununla hoşgörüyle her şahsın akıl derecesinin nüfus kâğıdına diğer bilgilerinin yanına kaydedilmesi âdet olsa, hükümetin işlerinin en başında bulunan kişinin beyin bakımından en yüksek seviyede olmadığı görülür. Ve akıl ölçme aletinin en cevherli gösterdiği kafaların, neredeyse çalışması engellenecek bir yerde kalmış oldukları da büyük bir hayretle görülür.

Sırma ve mücevher gibi şeylerin akıl ve irfanın çokluğuna alamet sayılmasında isabet olup olmadığı büyük bir filozoftan sorulsa filozofun arifane bir tebessümle vereceği cevap şundan farklı olmaz:

— Yetmişinden sonra ak sakallı bir adamın çocuk kandıran cicili bicili bir kıyafetle sokağa çıkması ve bu altın ve mücevher yükünü insanlığının şerefine bir delil sayması aklen fazlalığa mı, hafifliğe mi delalet edeceği işin erbabınca tereddüde yer bırakmaz. Yirminci asrın insanları, ilerleme uyanışlarıyla ne kadar övünseler de henüz medeniyetlerinin karnaval devrini geçirememiş oldukları görünüyor. Halktan birisi başına giydiği şeyin üzerine gerçek, yalancı çelenk gibi bir şey taksa sokakta bu hafifliğine gülmedik adam kalmaz. Ötekine gülünmez, çünkü o resmiyete sahiptir. Resmi şeylerin tuhaflığı ne dereceye varsa bunlardaki garabet üzerinde durmamak âdet olmuştur. Hayvanların dişini, tırnağını, boynuzunu sökerek bunlarla süslenen Afrika

vahşilerine, medeni Avrupalılar gülerler. Fakat generallerin şapkalarındaki hayvan tüylerinin gülünçlük bakımından ötekilerden ne farkı vardır?

Her fert, kendinin diğer insanlardan daha akıllı olduğunu iddiaya ve göstermeye yol arar. Bazıları dehalarını ispat etmeyi makul yollarla başaramayınca dikkatleri çekmek için artist gibi saç bırakır, tırnak uzatırlar. Bir satırını anlayamadıkları kitaplara aforozlu eleştiriler yazarlar.

Hükümetler kendi büyük adamlarını halka heybetli göstermek için onların yalnız saç ve sakalıyla yetinmez. Çünkü sokakta, ak olsun siyah olsun, saçlı sakallı adam çoktur. Halkın gözleri, bunları çok görmekle artık doymuştur. Hem saçın, sakalın mutlaka erdem ve vatanseverlik belirtisi olamadığını da halk tecrübeyle öğrenmiştir. Bunun üzerine hükümetler, özel görevlilerini sırmalayıp telleyerek, yaldızlayıp süsleyerek, heybetli bir şekle sokarak ortaya çıkarmak mecburiyetindedir. Saç ve sakaldan, sahibinin ilim ve anlayışına pek inanamayan ahalinin bu sırmaları, pırlantaları görünce hayretten ağzı sulanıyor, gözleri kamaşıyor, o parıltıların ve mücevherlerin sahiplerini büyük adam tanımak zorunluluğu artık ortaya çıkıyor. Böyle bir millet İngiliz olsun, Alman olsun, Fransız olsun henüz çocukluk halinde demektir.

Sevgili efendim, bu komedi dünyasından çık, hakiki hayata gel. Milyarlarca insan sürüsü içinden birkaç filozof yetişip de hakikati cahil olanlarının akılsız yüzlerine ne kadar bağırsa beyhudedir. Bu âlem yalan dolanla ayakta duran bir ikiyüzlülük dünyasıdır. Hayat, sahte şaşaalarından sıyrılsa lezzetsiz kalır, söner. Aldanmayınca kimsede yaşama arzusu ve cesareti kalmaz. Hakikati bilmek kalbe ferahlık değil, kasvet ve ümitsizlik verir. Yarı dünyevi şu garip hayatımla, henüz mutlak istirahate eremedim. Sen yanımda olsan dünyayla bir alakam kalmaz. İkimiz birlikte ölümün tam huzurundan istifade ederiz.

Naşit Nefi, seni amansız bir muhabbetle, şiddetle, dehşetle kıskanıyorum. İstediğim anda sana büyük bir fena-

lık edebilme kuvvetine sahibim. Bu kudretimi suiistimal etmemek için son gayretimi elden bırakmıyorum. Lakin kıskançlıkla sine sine yanan kadın hissiyatının ansızın alevlenerek bir öfke volkanı kesilmeyeceği de bilinemez. Hakikati söylüyorum. Benden günah gidiyor. Karın Şükriye Hanım'la döşeğinizi ayırınız. Sizi mutlu yatağınızda kucak kucağa gördükçe, mezarımın darlığı ve karanlıkları içinde bütün bütün sıkılıp boğuluyorum. Hiçbir yaptığınız, hiçbir cilveniz, sevişmeniz, öpüşmeniz yok ki kırgın ve kızgın bakışlarımdan saklı kalabilsin. Karınla şakalaşacağın, oynaşacağın zamanlarda beni aranızda hazır bilin. Ne kadar gizli odalara kaçıp üzerinize kapıları kilitleseniz, lambaları söndürüp karanlıklara çekilseniz, en kalın yorganlar altındaki en ufak bir hareketinize yine sırdaş oluyorum. Kocasına muhabbeti benimki kadar taşkın bir kadının, bu göz dağlayan samimi halleriniz karşısında düşeceği ümitsizliğin derecesini insafla bir düşünün. Şimdiki karınla benim zamanımda hiç yapmadığın oynaşma şekilleri icat ediyorsun. Benimle beş on dakikada usandığın sevişmelerin, onunla saatlerce devam ediyor, yine bıkmak bilmiyorsun. Bazen yanımda yalıyı ziyarete diğer hanım ruhlar da geliyor. Edepsizliğinizden utanıyorum. Gizli sandığınız her bir davranışınızın bundan sonra melek huylu masum bakışlar önünde cereyan ettiğini bilerek artık utanın! Hiçbir an odanızda yalnız bulunmadığınızı bilin!

Dirilere karşı bu kadar samimi, uzun düşünceleri açıklamaya, şu bulunduğum sırlar âleminden bazı hakikatleri sezdirmeye iznim yok. Bu gösterdiğim cüretin akıbeti benim için pek vahim olabilir. Patlayacak vahametin serpintileri sizi de acı şekilde yaralayacaktır. Kardeş gibi edebinizle yaşayın. Beni cezalandırmaya mecbur etmeyin. Yalının taşlığında hayatı sönen ortağım, sözlerimin ciddiyeti için başka delili gerektirmez sanırım.

Hisar Mezarlığı, 2 Ekim 19..
Emine Binnaz

20
Havadan İnen Mektup

Garabeti dehşetinden fazla bu tehdit mektubunun okunması bittiğinde karı koca ikimizi de derin bir düşünme aldı. Bu durum ne ciddiye benziyordu ne de şakaya... Bu kadar dedikodunun, ahiret gözüyle dünya hakkında yürütülen bu acayip felsefenin bir ruh tarafından yazıldığına inanalım mı, inanmayalım mı? Çünkü dünyanın kirlerinden el çekmiş bir ruh, bu derece adi ihtirasla, kinle dolu kalamaz. Bu ahiret mektubunu, efendinin cebine hangi hain el koydu? Bu komedyayı bize oynayan kimdir? Çürütülmesi ve reddi mümkün olmayan birçok gerçek karşısında yine içimize kurt düştü. Yine kalbimizde sonsuz şüpheler, tereddütler uyandı.

Kocam dedi ki:

— Tuhaf hal... Bir kadın ölse, dirilse, cadı olsa, melek olsa, her ne olsa yine kadınlık huyu değişmiyor; bütün ihtirasları, kıskançlıkları, densizlikleri, huysuzluklarıyla kadın kalıyor. Bak şu ahiret mektubunda Binnaz, bana ve çocuklarına hayrı dokunacak makul şeylerden bahsetmiş mi? Nesip'i, Ragibe'yi hiç dikkate bile almamış. Çocuklarını unutmuş. O yalnız seni benden, beni senden kıskanmakla meşgul. Gözü başka şey görmüyor.

— Bir nevi hürmet ve filozofça soğukkanlılıkla başladığı mektubunu dehşetli bir ültimatom şeklinde bitirmiş. En mahrem hareketlerimize kadar izlemekten bir an geri kalmadığını söyleyerek bizi el ele temastan engellemeye uğraşıyor. Rezaletin, kepazeliğin de bundan ötesi olamaz! Daima bizimle beraber, daima aramızda bulunuyormuş. Kendisi sözde ölü olacak, fakat en kötü huylu diri kadınların kötü halleriyle duygulanıyor. Mademki mezarını boş bırakarak her an aramızdan eksik olmuyormuş. Diğer türlü sıkıntılara ne gerek var efendim, cadılık peçesini bütün bütün yırtarak, "Evin hanımı benim!" diye gelsin şuraya, köşeye kurulsun. Elhamdülillah efendi, siz bedeninizle de paranızla da her ikimize kocalık etmeye muktedirsiniz. Rabbimin emri dörde

kadar. Bir kadın cadı olmakla küstahlığını dini hükümlerin değişmesini isteme derecesine vardıramaz ya! Herkes diri karılarının üstüne çifte çifte evleniyor bir şey olmuyor da siz ölmüş eşinizin üzerine evlenirseniz ne gerekirmiş? Gizli hallerimizi izlemeye melek huylu hanım arkadaşlarını da beraber getiriyormuş. Burada tiyatro mu oynuyor! Bu hanımlar eğlenmek için mezarlarından çıkıp seyredecek komik, trajik sahneler arıyorlarsa bizim yatağımızdan başka ibret alacak, bakışlarını çekecek manzaralar bulamıyor mu? Ölümle kocalarından ayrılmış, ayrılık acısı çeken mağdur ruhlar, vefasız kocalarından intikam almak için Binnaz Hanım'ı taraflarından vekil seçmişler. Allah Allah, ölüm Rabbimden değil mi? Bu hanımları kocaları mı öldürmüş? Allah'ın emri gerçekleşince ölülerin dirilere karşı düşmanlığı mı gerekir? Karısı ölen bir erkeğin tekrar evlenmesinin yasak olduğu hangi dinde, hangi kanunda, hangi kitapta görülmüş? Kocaları vefat eden hanımlar başka kocaya varmıyor mu? Ölüm felaketiyle karılarından ayrılan erkeklerin mağdur ruhları, vefasız eşlerinden intikam almak için niye bir hortlak erkek bulup da vekil olarak dünyaya göndermiyor? Mecliste bir de ölüler partisi mi görülecek? Dünyanın en medeni memleketi olan Londra'da bile henüz kadınların seçmenliği, vekilliği kabul olunmuyor da bu ruhlar nasıl bu kadar ileri varıyor? Hangi birini söyleyeyim efendi? Bu mektubu okuyan her satırında, her kelimesinde hiddetten kudurur. Çünkü her cümlesi akla, mantığa aykırı! Biri doğruya yakın değil... İçinde doğru düzgün bir harf yok! Efendi, ruhlarla ilişkide bulunduklarını iddia eden bir tür tarikat üyesi var. Bunlara isprit[1] mi deniyor, ne deniyor? Git bunların ileri gelenlerinden birkaçını ara, bul! Bu mektubu göster. Okut. Onlar bu yola girdiklerinden beri ruhların bu kadar azılısına rastlamışlar mı? Sor. Anla. Ahiretten bu içerikte bir mektup gelebilir mi? Bu kişilerden hiçbiri, ölmüş akraba ve yakınlarından böyle

1 Ruhun ölmediğine inanan, gereğinde ölülerin ruhlarıyla ilişki kurulabileceğini ileri süren inanış; ruhçuluk, spiritüalizm.

içeriği şiddetli emirlerden oluşan tehdit mektupları almışlar mı? Başımıza gelen bu garip durumun benzeri gerçekleşmiş mi? Soruştur... Diğer ruhlar aracılığıyla Binnaz Hanım'ın ruhunu biraz dizginleme konusunda bize yardım sözü verebilirler mi? Bizi kuşatan şu esrarengiz durumlara rağmen böyle acayip bir mektubun ruhlar adına diriler tarafından düzenlenmiş olması ihtimali de var mıdır? Derdini söylemeyen derman bulamaz. Haydi kocacığım, paçaları sıva. Gereken yerlere başvur. Böyle akıldışı sırlar içinde yaşanmaz.

Kocam bütün bu sözlerimin doğruluğunu onayladı. Aynı fikirde olduğunu söyledi. O günden itibaren derin araştırmalara girişti.

Gece oldu. Karanlığın ortalığa yayılmasıyla bizim de kalbimize bir korku ve dehşet kâbusu çöktü. Gündüz her şeyden şüphe etmiş, Aziz Ruh aleyhinde bol bol atıp tutmuştuk. Fakat şimdi, gece korkuyor, titriyorduk. Çünkü Muhterem Hayalet, bizim en gizli hareketlerimizin görünmez bir şahidi, seyircisi olduğunu bize anlatmıştı. O anda kendisi bizimle beraberdi. Gündüzki cesaretimiz ile geceki bu korku ve titremelerimizi görüyor, belki bizimle eğleniyor, belki de ikimizi birden çarpmak için özel anını bekliyordu.

Uyku zamanı geldi. Karı koca bir döşekte mi yatacağız? Ne mümkün! Bu cesaret ikimizde de yoktu. Binnaz Hanım o uzun, o delilli ültimatomunda bu yasağı açıkça bildiriyor, sözlerinde en ufak şaka bulunmadığına taşlıkta aniden ölen ortağımı delil getiriyordu. Biz artık karı koca gibi değil, iki kardeşin temiz duyguları ve saf sevgisiyle yaşayacaktık. Emir böyleydi.

Kocam o gece karyolayı bana bıraktı. Kendi için odanın bir köşesine ayrı yatak serdirdim. Bu yatakların ayrılması meselesi, evin içinde epey dedikoduya sebep oldu. İsteyerek yapılmış görünen bu ayrılık, karı koca arasında ilk soğukluğun oluştuğuna yükleniyordu. Kaynanam buna çok sevindi. Hizmetçiler soğukluğun sebebini araştırarak hayli yoruldular.

Döşeklerimize başlarımızı koyacağımız esnada kocam dedi ki:

— Yasak olan şeyin lezzeti, insanın hasretli bakışları önünde beş on misli artar... Şükriye seni aldım alalı bana bu geceki kadar cazibeli göründüğünü bilmiyorum.

Efendi bu sözünü henüz bitirmeden tavan arasında bir gürültü oldu. Fareler miydi yoksa Aziz Ruh kocasının bu ihtiyatsız sözlerinden dolayı onu ikaz etmek için patırtı mı ediyordu? Hemen kocama cevap verdim:

— Birader Efendi, bu gece odanızda yatan kadının aynı anne ve babadan gelme öz kardeşiniz olduğunu ikimizin de hayatının selameti namına unutmamalısınız.

Naşit Nefi Efendi içini çekerek:

— Mesele Aziz Ruh'un keyfine kalırsa ben dünyadaki bütün genç kadınların kardeşi, yalnız kendine, yani Binnaz Hanım'a karşı helal, daha doğrusu yalnız onunla evlenme müsaadesine sahip bir erkeğim.

Böyle söylene söylene türlü kuruntular, korkular içinde dalmışız. Bu yatağın ayrılmasını takip eden sekiz on geceyi karı koca bir oda içinde, karşıdan karşıya kedinin ciğere baktığı gibi birbirimize hasretli bakışlar atarak geçirdik. Birbirimize pek yakın ve pek uzaktık. Biraz uzansak el ele dokunabilecek bir yakınlıkta fakat ulaşılamaz iki farklı âlemdeymişiz gibi bir özlem hayatı geçiriyorduk. Korkudan, Aziz Ruh hakkında görünüşte hürmet göstermeye uğraşmakla beraber, hakikatte bu lanetli cadı aleyhindeki öfkemiz büyüdükçe büyüyordu. Her gece döşekten döşeğe konuşuyor, bu özlem süresi uzadıkça Muhterem Hayalet'e dair yürüttüğümüz kınamaların şiddeti de artıyor, artık nefsimize buyurmadığımız anlarımız, katlanabileceğimizden daha güçlü coşkun zamanlarımız oluyordu.

Bir gece yine hiç de muhterem olmayan hayalet (Evet, bu kelimeyi bazen ağzımızdan kaçırıyorduk) aleyhinde epeyce atıp tuttuk. Taşkınlıklarımızın neticesi olarak kocam dedi ki:

— Şükriye, her günahı boynuma olsun...

— Ne var?

— Ne olacak artık dayanamıyorum! Koynuna geleceğim.

— Aman Efendi!

— Amanı zamanı yok.

— Bu kadar zamandır dişimizi sıktık. Birdenbire ihtiyatsızlık göstermeyelim. Yine gayret edelim...

— Ne vakte kadar?

— Bilmem...

— Bilmezsin ya! Bu gayretin sonu nereye varacak?

— Efendiciğim, onu kim tayin edebilir?

— Hiç kimse... Bu meçhul netice karşısında nasıl yaşanır?

— Zihin, akıl alır bir şey değil ki cevap vereyim...

— Bu meselenin akıl terazisine vurulması gerekirse şu netice çıkar...

— Hangi netice?

— Biz dinen, kanunen karı koca değil miyiz? Bunda şüphe var mı?

— Hayır.

— Karım Binnaz Hanım, Allah'ın emriyle doğduğu gibi yine O'nun iradesiyle ölüp gömülmedi mi?

— Evet.

— O halde bu cadının evliliğimize müdahalesiyle ortaya çıkan yasakları, saldırıları sırf zorbalık, fesat ve zulüm eseridir.

— Doğru...

— Haksız olan hiçbir şeye boyun eğmemelidir. Erdem ve insanlığın gereği budur. Bir zalimin zorbalığına yol açanlar, zulmüne tahammül edenlerdir. Müdafaa imkânı varken miskinlikle zulüm yükünü taşımayı kabul etmek insanlığa yaraşır bir hareket değildir.

— Ne yapalım?

— Haksız olan her şeye karşı isyan farzdır. Allah, hakkını müdafaa etmeyi insanlara emretmiş ve en sevdiği, en büyük kullarını bu konuda görevlendirmiştir.

— Amenna, hepsi doğru. Ben de başka türlü düşünmüyorum. Fakat Efendi, biz karı koca zaman zaman birer coşkunluk nöbeti geçiriyoruz. Sade kurusıkı söylenip duruyoruz. Elimizden başka bir şey gelmiyor ve gelemeyecek de...

— Niçin gelemesin?

— O cadı, biz insan... O bizi her şekilde tehdit edip korkutuyor. Ona karşı bizim ellerimiz daima bağlı bulunuyor.

— Neye bağlı bulunsun?

— Bağlı değilse buyurunuz bakalım ne yapabiliriz?

— Bundan sonraki emirlerine hiç kulak asmayız. Katiyen ehemmiyet vermeyiz.

— Efendi, bunlar sözden ibaret cesarettir. Faaliyete gelince ikimizde de yürek terelelli...

— Karıcığım, beni o kadar da korkak zannetme. Sözümün fiilime tamamen uyduğunu şimdi sana ispat ederim!

— Nasıl?

— Döşeğine girip seni hasretle kucaklamakla...

— Ne haddine!

— Vallahi Şükriye haftalardan beri misk gibi burnumda tütüyorsun.

— Kandil çöreği gibi mi?

— Çöreğin böreğin çok üstünde...

— Korku dağları bekler.

— Sana olan arzumun şiddeti, billahi cadı korkusundan aşkın bir raddeye geldi. Sevdanın coşkunluğundan yüreğim gümbür gümbür atıyor.

— Korkudandır, korkudan...

— Aşkımın korkuya galibiyetini sana ispat edeceğim diyorum.

— Canım ne vakit?

— İşte şimdi!

Kocam hakikaten ateşli bir âşık saldırışıyla yatağından fırladı. İlk gençlik sevgilisine karşı birinci başarılı hamlesine atılan çılgın bir genç coşkunluğuyla döşeğime gireceği esnada ansızın korku ve hayretten büyüyen gözlerimin dehşetinden o da şaşırarak sordu:

— Ne var?

— Yukarı bakın!

Başını kaldırdı. Beyaz, iri bir kelebek gibi havada titreyerek, çalkanarak dolaşan kâğıt parçasını gördü. O anda ortaya çıkan bu sihirli, bu esrarengiz kâğıt parçası şüphesiz Aziz Ruh'tan gelen uhrevi bir mektup, bir tehdit mektubuydu. Bu hakikat ikimizin birden kalbimize doğdu. Evet,

Muhterem Hayalet cadılıktaki doğaüstü, akılüstü gücünü ve dehşetini birçok olayla bize ispat etmiş ve zavallı ortağımı taşlıkta ölüm zeminine sererek bir uyarı ve intikam örneği göstermişken biz onun bu kızgınlığını ve emirlerini hiçe saymak istedik. Karı koca uyarısına aykırı olarak yine aşk yatağımızda birleşme arzusuna düştük. Sabırsızlık gösterdik.

Kâğıt havada birtakım zikzaklar çizdikten sonra, çırpına çırpına düşen yaralı bir kuş gibi, odanın ortasında duran masanın kenarına indi ve oradan kayarak yere düştü.

Muhterem Hayalet'den ayrı döşekte yatma emrini aldığımız vakitten beri, etrafımızı iyice seçebilmek için odamızda gece kandili yerine sabaha kadar kuvvetli bir lamba yakıyorduk. İkimizin birden gözlerimiz, yerde hâlâ çırpınıyor gibi duran kâğıda dikildi. Bu mektup gökten mi, ahiretten mi, mezardan mı işte öyle meçhul bir yerden geliyordu. Fakat evin tavanından nasıl geçip de oraya düştü?

Cadının o ana kadar bize gösterdiği harikalar gibi bu son işine de akıl erdirmek bizim harcımız değildi. Biz şimdi ahiret hava postasının bu kâğıdı bize ulaştırma şeklindeki garabetten çok eğer bu hakikaten bir mektupsa içinde yazan tehdit neydi? Onu merak etmeye başladık.

Kocamın kucaklama arzusuyla açılan iki kolu yanlarına sarktı. Şehvet yangınıyla parıldayan gözlerinin ateşi söndü. Öpme zevkiyle titreyen dudakları şimdi korkudan, hayretten, tehlike çarpıntısından titriyordu.

Gözlerimiz kâğıttaydı. Fakat döşekten döşeğe geçen gizlice konuşmamız üzerine inen bu şaşırtıcı şeye el uzatmaya korkuyorduk, dokunduğumuz anda çarpılacak mıydık? Ne türlü bir intikamcı muameleyle karşılaşacaktık?

Aşk coşkunluğuyla demin kocaların en kahramanı kesilen Naşit Nefi Efendi'nin bu tereddüt ve titreyişini görünce dedim ki:

— Efendi korkmayın, kâğıdı alın. Bakalım ne yazılı? Aziz Ruh'un muradı bizi şiddetli bir şekilde cezalandırma olsaydı bu kâğıt parçasının yerine yukarıdan başlarımıza

büyük taşlar düşürerek ikimizi de ezerdi. Yine bize karşı bir istek bildirisi var. Neymiş anlayalım?

— Böyle olduğunu nereden anladın?

— Canım bu kadın aramızdan hiç ayrılmadığını bize kaç defa anlattı. En gizli konuşmalarımızı bile işittiğine artık şüphe kalmadı. Bu işaretlere karşı biz göz yumduk, isteğine aykırı hareketlere kalkıştık. Tam döşeğime gireceğiniz esnada bu kâğıt havada gözüktü. Efendi, siz bir ruhun sevdalı eli ve idaresi altında bir erkeksiniz. Adeta tekin değilsiniz. Dünya ve ahirette siz onunsunuz. Evet, onun ebediyen kölesisiniz. Bu halinizi bilip başka bir kadına sevgi gösterme ve yakınlaşma tehlikesinden kesinlikle kaçının. Hem kendinize hem bir günahsıza büyük bir fenalık gerçekleşecek...

Bu sözlerimden bütün bütün şaşıran efendi gözleri kâğıda dikilmiş olarak daldı kaldı. Ne yapacağını kestiremiyordu. Onun bu şaşkınlığını ve kararsızlığını görünce hemen döşekten fırlayıp kâğıdı aldım. Lambanın yanına götürdüm.

Bu kopya kâğıdı gibi inceydi. Üzerinde mor kurşunkalemle yazılı şu satırlar gözüktü:

Efendi!

Ruh gücünün bağışladığı kolaylık ve görünmezlik dolayısıyla her an sizinle beraberim. Nefs-i emmareye[1] uyan her insan, Şeytan'ın mürididir. Seni iblisten uzaklaştırıp Rahman'a yaklaştırmaya uğraşıyorum. Dünyevi kanndan muhabbeti kes! Uhrevi kannın aşkı, bedenini ve ruhunu kuşatmıştır. Dünya nikâhı, seni benden başka bir kadına meşru kılamaz. Bu gece aranızda küçük bir günah işlenmesine ramak kaldı. Tehlikeli sonucu niçin göz önüne alıp düşünmüyorsun? Böyle bir zaaf anının tehlikesine bir daha düşmemek için kannla odanızı ayırınız. Emrim kesindir.

Ayrılmanın mümkün olmadığı kann
Emine Binnaz

1 Nefsin yedi mertebesinden en alt derecede olanıdır. Bu derecede insan, nefsin söylediği her türlü kötülüğü, günahı pişmanlık duymadan yerine getirir.

Ben bu satırları yüksek sesle okurken kocamı titreme aldı. Artık işin şakası kalmamıştı. Bazı tasavvufi ve manevi cümlelerin anlamlarını pek anlayamadık. "Uhrevi karının aşkı, bedenini ve ruhunu kuşatmıştır" ifadesi bazı cinci hocaların ağızlarından işitilen anlamı belirsiz sözlere benziyordu. Hele "Dünya nikâhı seni benden başka bir kadına meşru kılamaz" sözü hiçbir şekilde kabul edilebilir değildi. Fakat itirazımızı hangi savcıya karşı edecektik? Karşımızda ruh namına kendini türlü acayip biçimlerde hissettiren bir hayaletten başka bir şey yoktu. O hayalet ki söylüyor fakat dinlemiyordu.

21
İsprit Reisiyle Tartışma

Çaresiz, o geceden itibaren kocamla odalarımızı da ayırdık. Her emrine böyle kolaylıkla uyduğumuzu gördükçe Aziz Olmayan Ruh'un büsbütün şımararak yakında Naşit Nefi Efendi'den boşanmamı da talep edeceğini biliyordum.

Gece odamda yatmak için İrfan Kadın'ı yanıma verdiler. Ben korkumdan bir can yoldaşıyla da yetinemeyerek babamın evinden bir hizmetçi daha çağırdım.

Naşit Nefi Efendi, o odasında tek başına, evet, yapayalnız yatıyordu. Cadı karı, kocamı elimden aldı. Zavallı adamı böyle ayırması, geceleri gidip o bedbahtın koynuna kendisi girmek için miydi? Bende adeta şiddetli bir kıskançlık başladı.

Sabahları kocam kaleme[1] gidinceye kadar ancak bir an görüşebiliyorduk. Yüzü derin bir üzüntüyle günden güne zayıflıyor, soluyor, saçında sakalında aklar beliriyordu. Her günün geçişiyle artık anlıyordum. Benim odadan kovulmamdan sonra efendi için yeni, duyulmamış, dehşetli bir evlilik şekli başlamıştı. Onu odasında artık yalnız bulunca

1 Resmi kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer.

cadı sadece koynuna değil, biçarenin kalbine, ruhuna bütün damarlarına girerek, bütün vücudunu baştan ayağa kaplayarak bu talihsizi her an benden biraz daha uzaklaştırıyor; ahirete, mezara kendine yakınlaştırıyor; dünyadan çekip götürüyordu.

Bu işitilmemiş felaketten adamcağızın kurtuluşu mümkün olmayacak mıydı? Bunun hiç çaresi yok muydu? Kendisiyle görüştüğüm kısa anlarda cinli hocalara, ruhlarla ilişki kurduğunu iddia eden kimselere başvurma tavsiyesinden geri durmuyordum. Denize düşen yılana sarılır, derler. Açıklanması mümkün olmayan fakat gözümün önünde gerçekleşen garip, acı hallerden sonra ben de adeta aptallaşmış, eskiden inanmadığım birçok boş şeyi var saymaya başlamıştım.

Bu tavsiyelerim sonunda meyvesini vermeye başladı. Bir gün efendi bana dedi ki:

— Şükriye, ısrarların üzerine birçok yere başvurdum. Nihayet şehrimizde bir ispritizma cemiyeti keşfettim. İleri gelen üyelerinden biriyle dost oldum. Olanları bütün ayrıntılarıyla anlattım. Bu kişi çok şaştı. Böyle hırçın, saldırgan ruhları; büyük, sözü geçen ruhların nüfuzuyla kontrol edip uslandırmanın mümkün olacağını söyledi. Beni reisleriyle görüştürecek.

Kocam birkaç gün sonra, "Cemiyetin reisiyle görüştüm. Muhterem bir zat... Binnaz'ın cadılığı hadisesini pek garip buldu. Bu meseleyle ilgileneceğine söz verdi" müjdesini verdi. Nihayet bir akşam bizim yalıda toplanılacağını haber verdi. Gerçekten üç gece sonra bizde toplandılar. Yarısı Frenk, yarısı Türk, yedi sekiz kişi geldi. Misafirleri en geniş yerimiz olan mabeyin[1] odasına aldık. Beyefendinin müsaadesiyle iki hizmetçimi yanıma alarak çubukluğa[2] saklandım. Çünkü içeride edilecek sözlerinin hepsini işitmek istiyor-

1 Eski saray ve konaklarda haremle selamlık bölümleri arasında bulunan ve her iki tarafa da kapısı olan daire veya oda.

2 Eskiden yuva şeklinde duvara oyulup genellikle oyma ve nakışlarla süslenen, tütün çubuklarının konulduğu yer; dolap.

dum. Çubukluğa tahtaboşun[1] penceresinden girilebiliyor, kapısına kulak verilince mabeyin odasında edilen lafları tamamıyla işitmek mümkün oluyor ve azıcık baş uzatılırsa içerisi de görülüyordu.

O geceki toplantıya babamı da davet ettik. Babam pek inatçı ve Frenklerin "septik" dedikleri yaradılışta bir adamdı. Bunca işarete rağmen o hâlâ bu cadı meselesini Binnaz Hanım'ın mezardan çıkması dışındaki ihtimallerle açıklamaya uğraşıp duruyordu.

Hakikat her neyse bir dereceye kadar bu gece anlaşılacak, Binnaz Hanım'ın ruhu davet edilerek kendinden meselenin açıklanması istenecekti. Ben çubuklukta baştan ayağa kulak kesildim. Meraktan çatlıyordum.

Nihayet toplantı başladı. Fakat babamın itiraz eden gürültülü sesi, bütün seslerin üstüne çıkıyordu. Cemiyetin reisine hitaben diyordu ki:

— Reis Efendi Hazretleri, ölüm istisna kabul etmeyen genel bir kanundur. Hatta her dilde bu hakikati destekleyen "Ölen dirilmez", "Giden geleydi, babam gelirdi" gibi atasözleri vardır. Bunun Fransızcası da "*Il n' y a que les morts qui ne reviennent pas*"[2] *proverbe*'ü[3] olacak sanırım. Hakikat böyleyken nasıl olup da bizim Binnaz Hanım rivayete göre mezarından çıkarak böyle âlemi birbirine katıyor.

Reis:

— Efendim, biz buraya meselenin bu tarafını halletmek için gelmedik. Bu münakaşada asrımız düşünürleri henüz bir açıklığa kavuşamadı. Bu çok uzun sürecek bir meseledir. Bizim bu geceki toplantımız, kendinden açıklamada bulunmak üzere bir ruhu davet içindir.

Babam gülerek:

— Davet tabiri hoş...

— Neden?

---

1 Eski evlerin damlarında tahta döşeli, kimi zaman çinko döşeli bir çeşit teras; çamaşır sermek için ya da yaz geceleri oturmak için kullanılırdı.

2 Sadece ölüler geri dönmez.

3 Atasözü.

— Efendim, bu dünyanın hali bir döngüden ibarettir. Yenilik diye insanlar kendilerini aldatıp duruyor. Yenilik yok. Eskimiş, unutulmuş fikirleri başka isimler takarak yeni adıyla meydana çıkarıyorlar. İşte yenilik bu! Siyaset de öyle... Moda da öyle... Tarih de öyle... Her şey öyle... Büyük İskender zamanı neyse Napoléon da o, şimdiki vakit de o...

— Acayip şey... İskender zamanında buhar gücünü makinelere uygulama var mıydı? Elektrik... Radyum... X ışını ve benzerleri, hep bunlar tanınmış mıydı?

— Aman efendim, ağzı kapalı ateşte kaynayan bir tencerenin kapağının kımıldadığını gören insanlar kızgın su buharında bir güç olduğunu asırlardan sonra keşfederek bunu makinelere uygulamaya kalkışmış. Pek geç istifade edilmiş bir insan buluşu. Halbuki buhar tabiattaki rolünü yaratılışla beraber oynayıp duruyordu. Bu yeni bir şey değil. Cüretimi affedersiniz... İşte sizin "davet" tabiri de öyle...

Reis — Bir şey anlayamadım.

Babam — Efendim, memleketimizde cinci hocalar çok eskiden beri bu özel "davet" tabirini kullanırlardı. Birtakım saf yürekli ihtiyaç sahiplerinin ellerindekini, avuçlarındakini bu davetlere harcadıkları halde içlerinden maksadına nail olanı hemen hiç görülmemiştir. Eski cincilerin yerine şimdi ispritizma, manyetizma, hipnotizmacılar çıktı. Öncekiler cinleri, perileri çağırırlardı. Bu şimdikiler ruhları çağırıyorlar. Yine o zahmet, yine o davet. Fakat lütfen geldikleri haber verilen yüce davetlileri ortada gören yok. Hep laflar o laf... İddialar o iddia... Yalnız sözün kılığı değiştirilmiş. İsimler değiştirilmiş...

Reis — Ruhlara inanmıyor musunuz?

Babam — İnanacağım bir şeyin mahiyetini tanımak isterim.

Reis — Mahiyetinin ispatı mümkün olmayan şeylere ne diyeceksiniz?

Babam — Bunlar için düşünürüm... Çok düşünürüm.

Reis — Mahiyeti bilinemediği için ısıyı, ışığı, elektriği vesaireyi inkâr mı edeceksiniz?

Babam — Eserlerinin yardımıyla bu güçleri anlıyoruz. Yani bunlar beş duyumuza dokunuyor. Dini, felsefi ruhu bir tarafa bırakalım. O konumuzun dışındadır. Şu sizin davetle gelip bazen kovmakla gitmeyen ruhlarınızı aklım almıyor.

Reis — Bu olasılıklar âleminde sizin aklınızın alamadığı daha birçok şey olabilir. Fakat sizin inkâr veya idrak edemeyişinizle onların varlıklarına zarar gelmez. Ev sahibi, damadınız Naşit Nefi Efendi, ölmüş karısının azgın, şirret ruhundan şikâyet ediyor. Bu rahatsız edici ruhun yaramazlığından bir ev halkı, bir mahalle ahalisi ve hatta bütün köydekiler şikâyetçi... Buna ne diyeceksiniz? Meydanda hiçbir şikâyet sebebi yok mu? Hep bu rivayetler sizi aldatmak için uyduruluyor mu sanıyorsunuz?

Babam — Faili meçhul birtakım şeyler gerçekleşiyor. Bu taraf inkâr edilemez. Fakat bakalım bu garip işlerin bir ruha dayandırılması doğru mudur?

Reis — Gerçek faili ruh değil de ya nedir? Sizin bu konuda yeni bir keşfiniz varsa söyleyin. Biz de hatamızı anlayarak düşüncemizi düzeltip, bilgisizliğimizi itiraf edelim.

Babam — Estağfurullah, Reis Efendi Hazretleri. Sizin ruh adına birtakım işleri dayandırdığınız güç hakkında hiç malumatım yok. Bu konudaki bilgi ve uzmanlığınızdan istifade etmek isterim.

Reis — Şimdi Binnaz Hanım'ın ruhunu davet edeceğiz. Kendisinin davetimizi kabul etmesi ve sorularımıza gerekli cevapları vermesi şeklinde gerçekleşecek tezahürünü göreceksiniz.

Babam — Ruhun tezahüründen evvel, ispritlerce varsayılan özelliklerini anlamak isterim...

Reis — Bedenler fani, ruhlar bakidir. Bizim için bu asla şüphe götürmez bir hakikattir.

Babam — Sözleriniz fikrime tamamıyla ters de olsa hiçbirine itiraz etmeyeceğim. Yalnız bu meslekteki kanaatinizi öğrenme merakındayım. Beden yok olduktan sonra, ruhun devamı sizce neyle ispatlanmıştır? Deney yöntemini buna uygulayabiliyor musunuz?

Reis — Hayır, uygulayamayız. Uygulasak da kesin bir şekilde bir ispatlamak mümkün değildir.

Babam — Ruhlar nereden gelip nereye gider? Ve bedenden ayrılmalarından sonraki huyları nedir?

Reis — Bunlar derin ve bilinmeyen meselelerdir. İsprit görünen bazı şarlatanlar, bu meselelere cevap vermeye uğraşarak büsbütün zihinleri bulandırmışlardır. Ruhlar bedenlerden kurtulduktan sonra yerçekimine bağlı kalıyor mu? Dünya, yaratılışından beri, geçtiği bir noktadan bir daha geçmemek üzere uzayda bir top mermisinden yetmiş üç kat daha hızlı bir seyirle uçup gitmektedir. Ölüm hadisesiyle bedenlerinden ayrılan ruhlar, genel çekim esaretinden de kurtuluyorsa küremiz bu ruhları uzaya saçarak baş döndürücü ebedi yürüyüşünde devam ediyor demektir.

Babam — Bu uzaya saçılan ruhlar sonra ne oluyor?

Reis — Besbelli uzayın o noktasından diğer bir gezegenin geçişinde o âleme geçerek başka bedenlere giriyorlar.

Babam — Genel esaret adını verdiğiniz çekim kanununun kapsamından hür kalacak kadar bedensiz olan ruhlar nasıl olup da diğer bir âleme çekiliyor? Hem bedensizlik durumunu biz hangi hissimizle duyabiliriz? Yahut o bedensizler, varlıklarını bize ne yolla hissettiriyor?

Reis — Efendi, her yolda başlangıç, orta, son yahut olgunluk vardır. Bir yola giren, başlangıca zihin yormadan, ortaya yükselecek kadar hizmet yeteneği göstermeden olgunluğun sırlarının gerçekliğini araştırmaya kalkarsa tabii bir şey anlayamaz. Ve bu hali aynen alfabe görmeden edebi sanatlardan ince anlamları çözmeye uğraşan bir gafilin boş yere uğraşmasına benzer. Bu gafleti gösterir ki böyle bir adam için olgunluk yolu sonsuza dek kapalıdır.

Babam — Ruhu deneysel bilimlerden hiçbirinin erişemeyeceği şekilde bedenden ayırdıktan sonra onu danışma meclisinize davet ediyorsunuz. Bedensiz varsayılan bir şey, uzay boşluğunda bile bir titreşim oluşturamaz. Bununla duygu alışverişiniz nasıl mümkün oluyor? Anlaşılamaz. Yerçekiminden kurtularak uzayda kalan bir ruh, kendinden her

an bir top mermisinden yetmiş üç kat daha hızlı bir seyirle ayrılan dünyaya elli sene, yüz sene sonra nasıl zihinleri durduracak bir uzaklıkta kalıyor? Ve siz onu çağırır çağırmaz bu akıl almaz mesafeden nasıl koşup gelebiliyor? Hem varsayımınıza göre bu davet edilen ruh, yakınından geçen bir gezegene atılıp ikinci bir bedene girmişse bu bedeni uykuda yahut cansız bırakarak mı bu davetinizi kabul ediyor? Dünyamız ölülerin ruhlarını bu uzay yolculuğunda, yoluna saçarak gidiyorsa hiç şüphe yok ki diğer gezegenlerden bırakılmış serpinti, yabancı ruhların bir kısmını da topluyor. Sürekli bir değiştokuşta bulunuyor. Dünyadan ayrılışı yüz seneyi geçen, diğer gezegende bedene bürünmüş bir ruhu çağırdığınız anda, bu ikinci bedenini her ne nasılsa terk ederek buraya geliyor. Dünya üzerinde yüz sene önceki dedeleri ve akrabaları hakkında sorduğunuz sorulara cevaplar veriyor. Demek ki dünya hayatını tamamıyla hatırlıyor. Bu varsayıma göre aramızda diğer gezegenlerden gelme göçmen ruhların bulunması gerekir. Niçin hiçbirimiz diğer âlemdeki hayatımızı hatırlayamıyoruz? Bu varsayımlarınız kabul edildiği takdirde ucu bucağı gelmez birçok soruya yol açılır, meselenin içinden çıkılmaz. Bedensiz varsayılan bir şey, inceleme altına konulamaz. Biz ruhun varlığını ancak bir beden içinde tezahür etmesiyle anlıyoruz. Ruhun mahiyeti araştırılacaksa ancak birleştiğinde tezahür ettiği beden içindeyken incelenmelidir. Beden hayattayken ruhun ne olduğunu anlayamazsak bu dünyadaki yuvasından öteki âleme uçuşundan sonra hakikati keşfetmek için arkasından akıl yürütmek pek saçma olur. Ruhsuz beden nasıl eriyorsa bedensiz ruh da, bizim gibi beş duyusunun yardımından başka şekilde düşünemeyenler için, anlamsız bir kelime hükmünü alır.

Reis — Ruhların uzaya saçılmayıp da dünyada kaldığı varsayılsa mesele mümkün ve makul olur mu sanıyorsunuz?

Babam — Bilemem. Bu konuda bilgi ve yetki sahibi değilim.

Reis — Yeryüzünde günlük yüz bini aşkın ölüm gerçekleşiyor. Bu miktar senede 36 milyona, bir asırda 3 milyar

620 milyona ve on asırda 36 milyara ulaşır. Bu görünmeyen yeryüzünün sakinleri nereye dolar? Bu artış karşısında zihinler bunalıp da bu kadro dışındakilerine bir çıkış yeri bulmak gerekirse birikmiş ruhların dünya üzerinde diğer bedenlere girmelerini kabul etmek bir çeşit zorunluluk hükmünü alır.

Babam — Reis Efendi Hazretleri, affedersiniz, bu biriken şeyler ne yapıdadır? Onu anlamak isterim.

Reis — Söyleyeceğim. Asıldan sonra görüş ayrılığında olanlar da vardır. Avrupa ruhçu ayrılıkçıları der ki insan ölülerinin hiçbirinde, ölümden sonra bir hayat yani ruh canlılığı kalmaz. Bunlar hayvanlar gibi bedenleriyle beraber sonsuza kadar söner. Bu türlerin ruhi cevherleri o kadar dayanıksız ve hiçtir ki kendilerinden duyguya, düşünceye temas edecek bir eser kalmaz. Bunlar için kimyayla, geometriyle bir tanım bulmak da mümkün değildir. Nasıl anlatayım? Bunlara oranla bir hidrojen zerresi, bir kaya kadar dayanıklı ve sert kalır. Bu tür zayıf ruhlar, uzay boşluğunda adeta eriyerek ruhlara hammadde oluşturması için genel hazineye geçer.

Babam — Affedersiniz Reis Efendi, şu açıklamalarınız bendenize bilimdışı birtakım kişisel sözler gibi geliyor. Bedensiz bir şey için hammadde tabirini nasıl kullanıyorsunuz?

Reis — Hiç ve adem[1] gibi yoklukları anlatmak için de her dilde kelimeler, isimler icat edilmiştir. Bir yokluk, yoklukla açıklanamaz. Buna hayali madde de diyebiliriz.

Babam — Demek ki deminden beri olan sözlerimiz hayaller üzerine, öyle mi? Tuhaf şey... Aman devam buyurunuz, bakalım bu hayallerle hangi hayali hakikatlere ereceğiz? "Zayıf ruhlar" tabirine bakılırsa "güçlü ruhlar"ın da bulunması mantık açısından zorunlu oluyor.

Reis — Evet.

Babam — Açıklayın, rica ederim.

---

1 Yokluk.

Reis — Bir diğer farklı görüştekiler, "Bedenlerden sonra ruhlar bakiyse bu ruhlar ne oluyor? Nereye gidiyor?" sorusuna şu cevabı verir: Uzay ile zamanın maddi duyularımıza oranla olan şartları, bu iki şeyin gerçek doğaları hakkında bize doğru ve sağlam bir fikir veremez. Çünkü bizim duyu araçlarımız ve değerlendirmelerimiz, maddi ve görecelidir. Ruh ve fikir gibi şeylerse bir yer tutmaz. Bununla birlikte saf ruh, salt ruh olamaz diyenlerin iddiaları da yabana atılamaz. Ruhun varlığı, ancak yer tutan bir maddeyle ilişkilendirilmesiyle düşünülebilir. Bundan dolayı ruhlar arasında da eşitlik yoktur. Yüce ruhlar ve adi ruhlar vardır.

Babam — Aman Reis Efendi, manevi hayat için de bir eşitsizlik çıkarmayın. Çünkü dünyada bu davadan bıktık. Ahirette de bunun derdini çekmeyelim.

Reis — Evet. İnsanoğlundan bazısı varlıklarından hemen hemen haberdar değil gibidir. Hayvanla insan arasında bir hayat geçirirler. Yüce ruhlarsa kendilerinden haberdardır. Bunlar, dünyadaki hayatlarında olduğu gibi öldükten sonra da kişiliklerinin bütününü koruyarak âlemden âleme yolculuk ve bedenden bedene geçişle tekâmül devirlerinin ardından cevher ve kıymetlerini artırırlar.

Babam — Bu sözlerinizi bilime ve fenne, akla ve mantığa o kadar aykırı buluyorum ki önceden itiraz etmeyeceğim kaydını ileri sürmüş olmasaydım, şimdi öfkemden bar bar bağıracaktım.

Reis — Hiddetle tartışılmaz.

Babam — Ama bir sözünüz ötekini bozuyor, dayanılmıyor ki... Evvela ruhları bedensiz varsaydınız. Sonra bunlara biraz somutluk vermeye kalkıştınız. Bir insanın ölümden sonra kişiliğini kaybetmeksizin bedenden bedene geçerek öle dirile, öle dirile, tekâmül devirlerini geçirmesi, âlemden âleme dolaşması eskilerin reenkarnasyon sözlerine benziyor. Yeni zaman filozoflarından bazıları Budistlerin, Brahmanların yol ve inançlarını biraz farklı şekilde uyandırmaya uğraşıyorlar. Bu sözler çok defa söylenmiş fakat insanlık için kesin bir fayda ortaya çıkaramamıştır. Platon,

Phaidon[1] isimli eseriyle bu fikri savunmuş; Lamartine'in de "Sokrates'in Ölümü" ismindeki felsefi şiiri, *Phaidon*'dan esinlenmiştir. Ölüm hayattan geldiği için hayatın da ölümden doğduğu esasına dayanan felsefe... İnsan yeniden bir şey öğrenmezmiş, önceden başka bir âlemde bildiklerini hatırlarmış falan filan... Bunlar eski nağmeler. Biz sizin mesleğinizden akla, bilime uygun iyi bilgiler istiyoruz. Ruh, bedenden ayrıldıktan sonra nasıl işitiyor? Nasıl görüyor? Kendinde koklama, dokunma duyuları nasıl bulunuyor? Ve sizinle nasıl ilişki kurabiliyor? Ruhların tezahür etmeleri konusunda en evvel insanı düşündüren meseleler bunlardır.

Reis — Bu gibi konularda kendi duygu ve düşüncemizi doğru kabul ederek incelemelere girişmemiz hatadır. Mesela bizim bedenimize ve duyularımıza göre hava, katı bir cisim değildir. Zahmetsizce havanın içinden geçebiliriz. Fakat demir bir kapıdan geçemeyiz. Elektrik içinse iş tam tersidir; o, demirden geçer gider. Fakat hava ona geçilemez gibi gelir. Demek elektrik için hava zor geçilir katı bir cisim, demirse kolay geçilen katı olmayan bir maddedir. Cam elektrik için kesif, manyetizma için şeffaftır. Vücut kasları, giysilerimiz ve tahta, X ışını için şeffaf, cam ise kesiftir. Bundan dolayı kendi duyularımızı doğru ve yanılmaz bir doğa ölçüsü kabul ederek her şey hakkında kesin hüküm vermeye kalkışırsak çok aldanırız. Bilim ve fen dediğiniz şeyler de daha pek başlangıç halindedir. Güvenilmez.

Babam — Efendim, bilimin bazı konulardaki güçsüzlüğü, anlaşılamayan şeyleri onun aleyhinde birer delil gibi kullanmaya bir sebep olamaz.

Reis — Bizim yol ve inancımızı birkaç sözle size özetleyeyim: Birincisi, bedenden ayrılmış olarak ruh vardır. İkincisi, ruh henüz bilim açısından bilinmeyen yetilere sahiptir. Üçün-

---

1 *Phaidon*, Yunan filozof Platon'un ruh ve ruhun ölümsüzlüğü hakkındaki düşüncelerini Sokrates'in son günü üzerinden işlediği bir diyalogdur. Platon'un en şiirsel metinlerinden biri olarak kabul edilen eserde, Sokrates'in son saatleri çok sevdiği öğrencilerinden Phaidon'un ağzından anlatılır. (Bkz. Platon, *Sokrates'in Savunması -Euthyphron, Apologia, Kriton, Phaidon-*, Çeviren: Ari Çokana, İş Bankası Kültür Yayınları.)

cüsü, ruh duyu araçlarına gerek duymaksızın uzak mesafelerden tezahür edebilir. Evet, doğada çeşitli hareketlerde bir ruhsal öğe vardır. Ve bunun esası bizim için henüz bilinmiyor.

Babam — Birkaç kişi bir araya gelip de ellerini malum şekilde bir tahta masanın üzerine koyarsa gizli bir güç ortaya çıkıyor ve bu güç, kimin yaptığı bilinmeyen birtakım hareketlere, garipliklere sebep oluyor. Buna sinir ve ruh akımı, her ne derseniz deyin, bunun varlığını kabul ederim. Fakat hakikati keşfedilmemiş bu gücü, ruhlara dayandırmakla birçok şarlatan medyumun elinde mesele çeşit çeşit acayip ve doğaya aykırı şekillere sokularak türlü batıl kuruntulara yol açılıyor. Bu gücün bilinmezliğini, basit akıllıları aldatmaya alet ederek kötüye kullanmamalıdır. Bir masa, kimsenin eli dokunmaksızın hareket ediyorsa bu hareketi ölmüş dedemin veyahut büyükannemin ruhuna dayandırmanın manası yoktur. Çünkü masayı, etrafında bulunan kişilerin sinir akımları mı oynatıyor, büyükannemin ruhu mu? Toplanan kişiler, masayı nasıl oynattıklarını kendileri bilemedikleri halde bunda büyükannelerinin ruhlarının etkisi olduğunu nereden anlıyorlar? Bu bilinmezlik her iki taraf için de aynı derecede ispata muhtaçtır. Bundan dolayı ruhların yazdırması yoluyla ortaya çıkarılan yazılar, yöneltilen sorular, cevaplar, çözülen meseleler ciddi bir gözle görülecek şeyler değildir. Malumunuzdur ki eski çağlarda iki devlet, savaşın neticesinin nasıl çıkacağını anlamak için muharebeden önce orakllara,[1] hatiflere,[2] kâhinlere müracaat eder; fallardan sonra cenge başlardı. O zamanlar insan zihninin çocukluk dönemleriydi. Şimdi biz böyle fallara güleriz. Mademki ispritler böyle büyük sorulara cevap verme kudretini iddia ediyor, niçin Rusya hükümeti Japonlarla muharebeye başlamadan evvel beş on medyum ve isprit cemiyeti toplayıp da bilinmezi çözerek o büyük mağlubiyetten donanmasını, ordularını kurtaramadı? Reis Efendi Hazretleri gelecek, siyasi gelecek, tarihin, mantığın karşılaştırmalarıyla belki biraz seçilebilir. Diğer yolla bunu keşfetmek

1 Antik Yunan'da gaipten haber veren kâhinler.

2 Gaipten seslenir gibi haber veren melek; gaipten gelen ses.

mümkün değildir. Kâşiflik taslayanlar, ruh olsun insan olsun, şarlatandır. İnsanlara meçhul kalan gelecek, ruhlara neden malum oluyor? Ölümden sonra bugüne, geleceğe ait bütün ilahi sırlar bunlara açılıyor mu? Tabiat bizden pek çok şey gizlemektedir. İnsanlar, bilim ve fen açısından bu sırların içine girmek için uğraştıkça her sene binlerce kurbanlar veriyorlar. Mesela, şu son senelerde tayyarecilik ilerledi. Önceden adı bile yokken meydana adeta bir fen ve sanat çıktı. Henüz kesin bir gelişmeye eremedi. Fakat anlaşıldı ki uçulacak... Uçakların, gemiler derecesinde bir gelişmeye uygun olduğu görülüyor. Lakin nasıl? Tabiat bu sırrını bize açmak için daha içimizden çoklarını ölüm toprağına serecek. Yaratılış, sırlarını bize pek pahalıya ödetiyor. Öyle isprit masası başına oturup tıkırtıları sayarak bugünden, gelecekten sırlar almaya uğraşmak saflıktır. Mademki bize meçhulden haber verecek iyiliksever ruhlar varmış, niçin bunları çağırıp da, "Oğlum sınavdan geçecek mi?", "Bu sene maaşım artacak mı?", "Karım kız mı, oğlan mı doğuracak?" türünden çocukça şeyler sorayım? Çözülecek ne mühim zorluklar var. Bugün Edison gibilerinden tutunuz da mikrobiyolojiyle uğraşanlara kadar bütün bilim insanlarının laboratuvarlarındaki aralıksız çalışmalarını görseniz hayrette kalır ve etkilenirsiniz. Niçin hanımın oğlan doğuracağını size haber vermek iyiliğinde, daha doğrusu saçmalığında bulunan kâşif ruh, bu bilim insanlarından birinin kulağına eğilerek, "Şu şekilde elde edilecek bir serum, veremi kesinlikle tedavi eder" tarzında bir yardımda bulunmuyor? Yoksa ellerine geçen elementleri söyletmek için yapay cehennemlere, gayya kuyularına,[1] sıcaklık, soğukluk, elektrik işkencelerine sokup çıkaran bilimciler, ruhlara müracaata üşeniyor mu? Emin olun Reis Efendi, bilimsel bir sırrı bulmak için senelerce zihin yormak, hayatı tüketmektense sekiz on kişi bir masanın başına geçerek ruhlardan gelecek cevabı sessizce beş on dakika beklemek yorgunluksuz bir iştir.

1 Cehennemde bulunduğu varsayılan derin bir kuyu, karmaşık işlerin döndüğü yer.

Reis — Bu gibi mühim meselelerde iki uçta dolaşan zihinler, zorluğu çözmeye elverişli değildir. İspritizmanın da bir tarihi vardır. Bu konuyla, isimleri bilimin iftihar listesinin baş sıralarına yazılı tanınmış kişiler uğraşmış; bunlar karşılaştıkları gariplikleri bilimle bağdaştıramamakla beraber uygun açıklama yolları da bulamamışlardır. Çünkü ruh başladığı zaman fen susuyor. Crookes,[1] Varley,[2] Morgan[3] gibi ve daha bu ayarda İngiliz âlimleri, gördükleri garip durumların doğruluğunu, yani itirazın mümkün olmadığını ve bu olayların bedenlerinden ayrılan ruhlar tarafından yapıldığının kabul edilmesinden başka açıklayıcı bir varsayımın bulunamayacağını bildirmişlerdir. Hele elektrik âlimi Cromwell Varley, acayip görülen bu vakaların "sürnatüral" yani doğaüstü olmadığını iddia ediyor.

Babam — Böyle mahiyeti meçhul, ispatı imkânsız, açıklaması zor hususlarda herkes istediğini söyleyebilir. Mademki ruhçular mesleklerine ait zorluklara birer açıklama yolu bulmaya yani kulp takmaya mesai harcıyor, cevaplarını gerçek sayamamaktaki mazeretimle beraber, yine bazı sorulara verecekleri cevapları merak ediyorum. Mesela ruh denince onda bir terbiye, bir anlayış, yaşamüstü bir güç, bir nüfuz, bir ağırlık, bir manevi tekâmül düşünüyoruz. Halbuki şu masa başına davet edilen ruhların içinde pek hoppaları, zırzopları, set sepet diyenleri, abuk sabuk söyleyenleri, neredeyse terbiyesizleri var. Lütfen bu yönü açıklar mısınız?

Reis — Ruhlar bedene bürünmüş veya bürünmemiş olsun, yani ister ölü ister diri ruhu olsun, hemen hemen aynı yaradılıştadır. Mesela hafif huylu, terbiyesiz, cahil bir adamın ruhu da aynı karakter ve yaradılışta olur. Günde binlerce insan ölüyor. Bunların içinde âlimden, erdemliden çok cahil ve münasebetsizler var. Bu ruhların ölümden önceki nitelikleri neyse öldükten sonra yine odur. Değişmez.

Naşit Nefi Efendi söze karışarak:

---

1 William Crookes (1832-1919), İngiliz fizikçi ve kimyacı, metapsişik araştırmacı.

2 Cromwell Fleetwood Varley (1828-1883), İngiliz mühendis ve ruhbilimci.

3 Sophia Elizabeth De Morgan (1809-1892), İngiliz spiritüailst bir yazar ve aktivist.

— Bu sözünüzü kabul ederim. Karım merhume Binnaz Hanım hayatında densizlik, muziplik, aykırılık, huysuzlukça her neydiyse ölümünden sonra olan tezahürlerinde de yine aynen öyle görünüyor.

Babam — Reis Efendi'nin söylediği kuram, uygulanarak damadım tarafından kabul edildi. İspritlerin bütün hakikatleri işte böyle kolaylıkla ortaya çıkıyor galiba... Dünyada sürnatüral yokmuş... Her mesele de icabına göre, onaylanarak veya reddedilerek iddia ispatlanıp bitiyor.

Reis — Evet sürnatüral yoktur. Simya doktoru İsviçreli Paracelsus'tan[1] sonra Almanya'nın meşhur edebiyatçısı Goethe ilkel yaratıklardan, hava perilerinden, define ve hazine koruyucusu tılsımlı cinlerden, karakoncoloslardan[2] bahsetmiştir. Bunlar var ve hem de doğaüstü yaratıklardan değil, doğaya dahildirler. Varlık evreninde doğaüstü bir şey olamaz. Doğa, bu yaratıkları kapsar. Bunlar onun üstüne nasıl çıkabilir ki doğaüstü olsunlar? Bundan dolayı bu meseleyi incelemek ve araştırmak bilimin görevidir.

Babam — Şimdi Binnaz Hanım'ın mezardan çıkıp çocuklarına yemiş getirmesi, kocasına tehdit mektupları göndermesi doğal işlerden midir?

Reis — Bu durumlar hakikaten olmuşsa doğal olması zorunludur.

Babam — Aman Reis Efendi, ben pek asabi bir adamım. Sabrımla bu kadar oynamayınız. Diğer ölüler, mezarlarında çürüyerek toprağa karışırken Binnaz'ın giyinip kuşanarak diri kocasının sevgisini kazanmaya uğraşması, ortağıyla rekabete kalkışması nasıl doğal durumlardan olabilir? Ölüm doğanın kesin bir kanunudur. İstisna kabul etmez.

Reis — Beyefendi kuru iddiayla dava kazanılmaz. Gözümüzün önünde gerçekleşerek olağanüstü görünen bazı meselelerin, doğal durumlardan olduğunu biz ruhçu-

1 Modern tıbbın kurucularından sayılan Paracelsus (1493-1541), İsviçreli doktor ve kimyagerdir.

2 Çocukları korkutmak için kendisinden söz edilen, gerçekdışı bir yaratık, umacı, hayalet.

lar iddia ediyoruz. Bu iddiamızı kabul etmiyorsanız aksini ispatlayınız. Bendeniz sürnatüral yoktur diyorum. Bu davamı mantıkla size ispatlarım.

Babam — Buyurun, ispatınızı bekliyorum.

Reis — Sürnatüral ne demektir? Doğa kanunları, daha doğrusu doğa güçlerinin üstünde, dışında olan demek değil midir?

Babam — Evet.

Reis — Mesela yüksek bir dağdan bir vadiye, dereye, göle, denize şarıl şarıl su aktığı çok defa görülmüştür. Fakat bir vadi veya dereden bir dağın zirvesine doğru bir ters akışla dişli şimendifer gibi bayır yukarıya su aktığı görülmüş müdür?

Babam — Hayır.

Reis — Böyle bir şey görürsek ne deriz?

Babam — Sürnatüral...

Reis — Çünkü bir ırmak veya nehrin yokuş yukarıya akması yerçekimi kanununa külliyen aykırıdır. Fakat böyle doğaüstü zannedilen bir şeye rastlarsak bendeniz diyorum ki işte bu sürnatüral değildir...

Babam — Acayip!

Reis — Acayip de değildir.

Babam — Ya nedir Allah aşkına?

Reis — Bizim o güne kadar görmemiş olduğumuz bir doğa olayıdır.

Babam — Irmağın bayır yukarıya harıl harıl akması...

Reis — Evet...

Babam — Bir insan ruhçulardan olmadan evvel sabırlı, dayanıklı olmaya; bütün doğa kanunlarının tersine döndüğünü görse buna asla şaşmamaya alışmalı demek olacak...

Reis — Şüphe yok.

Babam — Bu tahammül elimden gelmez.

Reis — Öyleyse böyle meselelerle uğraşıp da ne kendinizi ne de başkalarını üzün.

Babam — Ona da söz veremem.

Reis — O halde merhamet buyurun. Bir ırmağın yokuş yukarı akışını görsek, böyle garip bir olay karşısında

bulunsak ne diyeceğiz? Bunu nasıl izah edeceğiz? Bunda iki ihtimal var: Ya o su yokuş çıkmıyor da bize öyle gözüküyor yahut hakikaten çıkıyor. Çıkmıyor da öyle gözüküyorsa hata suyun akış şeklinde değil, bizim görüşümüzdeki yanılgıdadır. Bundan dolayı meselede bir sürnatürallik yok. Biz hakikate ermek için görüşümüzü düzeltmeye uğraşmalıyız. Suyun ters akışı bir hakikatse, yani cidden oluyorsa, olayda yine doğaüstülük yok. Çünkü olan bir şey, doğaüstü olamaz. Bu şahit olunan olay, görünüşte yerçekimi kanununa uymuyorsa demek ki meselede sürnatürallik yok, bizim anlayamadığımız mühim bir taraf var. Doğaüstü deyip işin içinden çıkmamalıyız. Yine maddeyi araştırmalıyız. Böyle ters akan suyu yerin merkezi çekiminden daha zorlu bir güç, ters tarafa çekiyor demek olur. İşte bu gücü bulmalı. Aklımızın eremediği şeyi inkâr etmemeliyiz. Mesela telli telgraf icat edilmezden evvel bunun telsiziyle uzun mesafelerden haberleşilebileceği iddia edilseydi kim inanırdı? Yahut telsiz telgraf aletlerine sahip sayılan iki kişi önemli bir konuya dair iki memleket arasında üç dört günde gelecek bir haberi birkaç saniyede yaymış olsaydı, bunlar sihirbazlıkla suçlanmaz mıydı? Bilimin buluşları, bugün sürnatüral derecesinde bizi şaşırtacak kim bilir daha ne kadar şeyleri açıklayacak ve yararlanmamız için eline geçirecektir? İmkânsız sandığımız neler neler mümkün olacaktır?

Babam — Reis Efendi bilimin, fennin buluşlarının alanı nasıl şaşırtıcı bir şekilde genişlerse genişlesin, mahşer gününden evvel ölüler dirilmeyecektir. Buna emin olun.

22
Şehit Ruhun Daveti Kabulü

Babamın bütün itirazlarına cevap verilmesi gerekse birkaç gün tartışmanın ardının kesilmeyeceği anlaşıldı. Cemiyet üyelerinin bazılarının müdahalesi üzerine konuya son verildi.

Lambalar kısıldı. Herkes büyük bir tahta masanın etrafına çepeçevre sıralandı. Parmaklar, hayali bir piyanonun perdeleri üzerine uzanır gibi eller dizildi. Yarı gölge içinde hürmet ve tevekkülle sessiz bir bekleyişle bir müddet gözlediler. Çok bekletmeden ruhlar geldi. Tıkırtılar başladı. Koca masa yerini değiştirir şekilde oynuyor, dalgalanıyordu. Bu davet halkasında bulunan babam birden bağırarak itiraz etti:

— Masa kendi kendine oynamıyor! Siz oynatıyorsunuz! Bazı ellerin masayı dürttüğünü hissediyorum.

Reis — Beyefendi sizin gibi bir inançsızın içimizde bulunması, bu geceki toplantımız için bir başarı sağlamaz. Sizi deneme halkamızdan çıkarmak gerekir. Fakat gönlüm sizi böyle hüsranla terk etmeye razı olmuyor. Elimden geldiği kadar aydınlanmanıza çalışacağım... Masanın başından hepiniz çekiliniz.

Bu uyarı üzerine halka dağıldı. Masa ortada yalnız kaldı. İki üç arşın kadar medyum reis kendi de çekildi. Herkes kulağını vermiş, gözünü açmış, garip bir olayın gerçekleşmesini dikkatlerini vererek bekliyordu. Birdenbire masanın ortasına bir yumruk indirilmiş gibi bir darbe gümledi. Babam şaşırarak sordu:

— Kim vuruyor onu?

Reis — Bilmem... Ara da bul.

Babam — Kim vuruyorsa bir daha vursun!

Bir darbe daha duyuldu. Babamın şaşkınlığı arttı. El uzatabilecek bir uzaklıkta masaya yakın kimse bulunmuyordu. Tavandan böyle bir darbe aracının inmesine de ihtimal yoktu. Masanın altından başka her tarafı göz önündeydi. Babam şüpheden kurtulmak için eğilip masanın altına başını uzatarak:

— Rica ederim o darbe yine duyulsun.

Darbe işitildi.

Babam — Birbiri ardına üç defa daha...

Üç defa daha duyuldu. Babamın şaşkınlığı, hayret derecesini aştı. Masanın altından çekildi. Bu garipliğin gizli failini keşfedebilmek için şaşkın bakışlarla gözlerini yerden

tavana, odanın bütün köşe bucağına dolaştırıyor fakat bu araştırmaları şüphesini yok etmesine değil, büsbütün hayretinin artmasına sebep oluyordu. Nihayet anlayamadığı bir konuda rahatsız edici çocukça bir merakla durmadan aynı soruyu tekrar eden bir çocuk saflığıyla yine sordu:

— Kim indiriyor bu darbeleri?

Reis ağır, sağlam ve heceli bir telaffuzla:

— Ruhlar...

— Hayır.

— Yine mi hayır?

— Evet.

— Ya kim vuruyor?

— Sizdeki *fors psişik*.[1]

— Sizin gibi ruhun varlığına bile inanmak istemeyen bir adam, bende bir *fors psişik* bulunmasını nasıl kabul ediyor? Bu da sizin için bir yenilgi başlangıcıdır.

— Belki... İnansam inansam işte ancak bu kadarına inanabilirim. Bundan ötesine mümkün değil...

— Ya inanmalı... Veya bu işte bir hile varsa göstermeli...

— Hile göremiyorum. Bu darbeler vasıta olmadan gaipten geliyor gibi vuruluyor.

— Geliyor gibi mi? Hâlâ şüpheden kurtulamıyorsunuz...

— Ne yapayım? Zihnim matematiksel bir alışkanlıkla yetiştirilmiştir. Aklım, iki kere iki dört eder kesinliğiyle şüphesiz ortaya koyamadığı şeyleri hakikat olarak kabul etmez.

— Maalesef her hakikat bu kadar açık bir matematiksel kesinlik ve kolaylıkla gelip kendini göstermez. Bunları aramak ve çözmek için çok uğraşmak gerekir.

— İşte bendeniz de her gördüğümü kolaylıkla kabul etmiyorum.

— Bu gece sizi imana getirmelerini ruhlardan temenni ederim. Kendim de bu hayırlı iş için mümkün olduğu kadar uğraşacağım... Masa başına buyurunuz.

Yine hep birlikte masanın etrafına dizildik. Beş on dakika sonra masa harekete başladı. Reis sordu:

---

1 (Fr. *force psychique*) Ruhsal güç.

— Gelen bir ruh mudur?

Ruh bir darbeyle,[1] "evet" cevabını verdi.

Masa ayağının her tıkırtısı bir harfe işaretti. Bu işte olağanüstü ustalığa sahip olan cemiyetin kâtibi, bu işaret edilen harfleri yan yana getirip heceler kurarak istenen kelimeleri yazıyor ve tıpkı telgraf makinesi başında haberleşir gibi ruhlarla görüşülüyordu. Bu haberleşme yöntemine alışık olmayanlarda bile bir müddet sonra akıldan harflerin hesaplanmasında yatkınlık gelişti.

Haberleşme devam ediyordu:

Reis — Kimsiniz?

Ruh — Girit'te şehit düşmüş bir subay...

Reis — Hangi tarihte ve hangi savaşta?

Ruh — Seksen dörtte. Eşkıya çatışmasında.

Reis — İsminiz?

Ruh — Mustafa.

Reis — Burada ne arıyorsunuz?

Ruh — Oğlumla kızımı.

Reis — Oğlunuz nerede?

Ruh — Harp okulunun son sınıfındayken vefat etti...

Reis — Kızınız?

Ruh — Doğum esnasında öldü.

Reis — Siz ailece şehitmişsiniz. Bu iki evladınız şimdi nerede?

Ruh — Uzayda yüzüyor...

Reis — Demek onlara kavuşmaya giderken bizim davetimizi kabul ettiniz.

Ruh — Evet.

Reis — Ey muhterem şehit, içimizde bir inançsız var. Onu imana getirmek için bize yardım eder misiniz?

Ruh — Ederim.

Reis, babama hitaben:

— Beyefendi, şurada bir kütüphane var. Adını bize göstermeden rafların birinden bir kitap alın.

---

1 Bir darbe "evet", iki darbe "hayır" demekti. (Yazarın notu.)

Babam kütüphaneyi açarak içinden gizlice bir cildi aldı.

Reis, babama:

— Kitabı alın da saklı tutun.

Babam cildi redingotunun ucuyla örttü.

Reis:

— Ey ruh, beyefendinin elinde saklı tuttuğu kitabın ismini söyler misiniz?

Ruh — *Naima Tarihi.*[1]

Reis — Kaçıncı cildi?

Ruh — Birinci...

Reis, babama:

— Doğru mu Beyefendi?

Babam hayretinden evvela sararıp sonra kızararak:

— Evet, doğru... Fakat...

— "Fakat"ı ne oluyor?

— Kütüphanenin sağ tarafında ikinci rafta duran *Naima Tarihi* ciltlerine siz dikkat etmiş olabilirsiniz...

— Ne bana ve ne de davetimizi lütfederek kabul eden muhterem şehidin ruhuna itimat edemediniz. Peki... Kitabı masanın altına sokarak rastgele bir sayfasını açın...

Babam — Açtım.

Reis — Ruh! Açılan sayfanın rakamlarından binler basamağında ne var?

Ruh — Hiçbir şey.

Reis — Yüzlerden?

Ruh — Bir.

Reis — Onlardan?

Ruh — Sekiz.

Reis — Birlerden?

Ruh — Üç.

Reis — Demek açılan sayfa 183'tür?

Ruh — Evet.

Reis, babama:

---

1 Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk resmi tarihçisi Halepli Mustafa Naima Efendi'nin yazmış olduğu tarih kitabıdır.

— Aydınlığa götürüp açtığınız sayfanın numarasına dikkatle bakın Beyefendi...

Babam bakarak şaşkınlığından titreyen bir sesle:

— Evet, 183... Aynı aynına...

— Buna ne diyeceksiniz?

— Hiç!

— Yine mi inançsızlık?

— Affedersiniz Reis Efendi Hazretleri, bu kadarını meşhur Fransız hokkabazı Cazeneuve[1] da yapardı.

— Saygılı tabirler kullanmanızı rica ederim.

— Hokkabaz, fena bir tabir değildir. Hüner sahibi demektir. Bu gariplikleri benzetmek için başka bir kelime aklıma gelmedi. Bu yaptığınız adeta "kart forseye"[2] benziyor. İnsana kitaptan istediğiniz sayfayı açtırıyorsunuz.

— Demek ki ruh kelimesi burada uydurma bir laf... Bu olan şeyleri hep ben maharetli ellerimin uydurmasıyla yapıyorum...

— İşte nasılsa oluyor?

— Nasıl oluyor?

— Hiç aklımın ermediği bir şekilde...

— Ya kabul etmeli ya hilesini göstermeli...

— Hilesi... Ortada bilinmez bir güç var. Türlü isim verdiğiniz bu gücü çeşitli şekillerde kullanarak bizi hayretten hayrete düşürüyorsunuz.

— Bu güç, sözüme nasıl boyun eğiyor?

— Bilemem...

— Bu güç, ruhun dışında bir şey midir?

— Bilemem...

— Demek bu harikaların ruhlardan çıktığına hâlâ inanmış değilsiniz?

— Tam gönül rahatlığıyla bir şey diyemem.

---

1 Marius Cazeneuve (1839-1913) Dünyanın birçok yerinde gösteriler yaparak ün kazanmış Fransız illüzyonist. Meşhur sihirbaz, 1893'te İstanbul'da da gösteriler düzenlemiştir.

2 (Fr. *carte forsée*): İskambil kartlarıyla yapılan numaralardan biri. Sihirbaz, karşısındakine bir kart seçtirir ve kendisine gösterilmediği halde hangi kart olduğunu her seferinde bilir.

Reis, ruha yönelerek:

— Muhterem şehit, bu inanmayanın tereddütlerini görüyorsunuz. Kendisini utandıracak bir harika göstermeye çalışır mısınız?

Ruh — Gösteririm...

Babam — Buyurunuz. Lütfunuzu bekliyoruz...

Hepsi masa başındaydılar. Odanın boş bir köşesinde bir tıkırtı oldu. Bütün gözler oraya dikildi. Ta kuytuda, gölgeler içinde duran büyük bir koltuk, küçük dalgalar üzerinde sallanan bir sandal hafifliğiyle iki tarafına yalpa vuruyordu. Herkesi heyecan aldı. Koltuk titreye titreye sanki acı duygularla yerini terk ederek, bir eğri üzerinde oradakilere doğru üç dört adımlık bir mesafe yürüdü, durdu. Cansız bir cismin hiçbir vasıta olmadan bu hareketlenişi karşısında babamın şaşkın gözleri herkesten fazla açıldı. Çünkü bu harika, özellikle kendini imana getirmek için gerçekleşiyordu. Herkese yayılan hayret sessizliğini bozmaya en önce babam cüret ederek:

— Reis Efendi, koltuğu kontrol etmeme müsaadeniz var mı?

Reis — İstediğiniz gibi kontrolde serbestsiniz...

Babam kalktı. Koltuğun hareket etmesini sağlayan görünmez ince ip veya tellerle bazı taraflara bağlı bulunmadığına emin olmak için her yanını dikkatle kontrol etti. Hareket etmesini sağlayacak her tür vasıta ve bağdan tamamıyla uzak buldu. Ve aldığı müsaadeyi suiistimal etmekten de çekinmeyerek koltuğu yakalayınca götürdü, eski yerine koydu. Fakat sekiz on saniye geçmeden, babamın bu sıkı kontrolü altında koltuk aynı titrek yürüyüşle önceden gittiği yere kadar bir daha yürüdü. Babam bir asabi bir halde, adeta hiddetle koltuğa sarılınca yine eski yerine götürdü. Koltuk babamın bu asabiyetine karşılık sanki o da büyük bir hışımla öncekilerden daha hızlı titreyen adımlarıyla o noktaya kadar bir daha yürüdü gitti.

Mahcup, mağlup babamın teslim olan elleri yanlarına sarktı. Diyecek söz bulamadı. Reis, galip bir tavırla babamı süzerek:

— Bir itirazınız?

— Bilakis, bir istirhamım var.

— Estağfurullah, buyurun...

— İstiyorum ki bu güç benim damarlarımdan, sinirlerimden aksın... Yalnız benim ellerimin altında bulunan masa soracağım sorulara cevap versin...

Reis — Sizdeki ruh akımı tek başınıza bir masayı hareket ettirmeye yetmez. Masa küçük, hafif olmalı. Beraber iki veya bir kişi daha bulunmalı...

Babam — Peki, benden başka iki kişi daha olsun...

Küçük bir masa getirildi. Reis ile babam ve bir kişi daha başına geçtiler. Masa hareket etti. Bir hayli sorulara cevap verdi. Masanın babamdan tarafa gösterdiği hareketlerden çıkardığı sonuçla reis dedi ki:

— Beyefendi, siz de hiç ummadığınız derecede güçlü akım var...

Babam — Tuhaf şey!

Reis — Evet... İnançsızlığınıza rağmen ruh akımı sizde çok güçlü... Biraz azim ve sabır gösterseniz mükemmel bir medyum olabilirsiniz.

Babam — Allah esirgesin!

Reis — Niçin?

Babam — Çünkü medyum tabiri gözümde deli, divane kelimeleriyle aynı gibidir.

Reis — Yüzüme karşı söylemeyin bari...

Babam — Ben doğruluğu nezakete tercih ederim.

Reis — Ben de hakikatin üstünlüğü için kırgınlığımı sindirmeye uğraşırım.

Deneme masasının başından reis de çekildi. Diğer kişiyle babam yalnız kaldı. Masa yine hareket ediyor, hep babamın tarafına şiddetle eğiliyordu.

Sonunda babam o kişiye dedi ki:

— Aman birader, rica ederim masayı benden tarafa böyle hızla itmeyin...

O kişi — Yemin ederim ki ben zerre kadar itmiyorum. Masa sizden tarafa kendi kendine gidiyor. Reis Efendi'nin buyurdukları gibi sizde şaşılacak bir miktarda akım var.

Babam — Aman, demeyin!

O kişi — Emin olun...

Babam — Şu tuhaf özelliğimden istifade ederek bu gücümü kendi kendime denemek isterim.

Reisin uyarısıyla karşısındaki kişi çekildi. Babam masa başında yalnız kaldı. Parmaklarının uçlarını pek hafif dokundurur şekilde biraz bekledikten sonra masa çok az kımıldadı. Fakat deminki şiddetle babamın tarafına yıkılır gibi bir hareket göstermedi. Bu durumu görünce babam:

— Ben size demedim mi? Deminden masa itiliyordu. Bakınız, şimdi o önceki şiddetle benim tarafıma devriliyor mu?

Üyelerden biri:

— Efendim, masa demin de itilmiyordu fakat iki kişilik akımın etkisi altında olarak hareket ediyordu. Siz masa başında yalnız kaldınız. Hareket de azaldı...

Diğer bir üye:

— Beyefendi her şekilde tebrike değerdir, çünkü böyle ilk denemede masayı tek başına hareket ettirmek her zaman karşılaşılan başarılardan değildir. İçimizden birinin masaya dokundurmaksızın, elini yalnız elinizin üzerine koymasına müsaade eder misiniz?

Babam — Ederim...

Babamın eli üzerine diğer bir el koyulur koyulmaz gerçekten masanın hareketi yine arttı. Babamdan tarafa eğilimler göstermeye başladı.

Oradakilerden biri:

— Hakikaten bulunmaz güç... İçimizde bir medyum daha varmış da haberimiz yok.

Diğer biri:

— Beyefendiye yazı denemesi yaptırtsak...

Babam — Yazı denemesi mi? Nasıl şey o?

— Önünüze bir kâğıt koyar, elinize de bir kalem alır, kolunuzu gevşek, etkisiz ve hareketsiz kendi haline bırakarak beklersiniz...

Babam — Eee, sonra ne olur?

— Kendi iradenizden kaynaklanmayan harici bir kuvvetin etkisiyle eliniz ve kalem hareketlenerek birtakım yazılar belirmeye başlar.

Babam — Deneyelim.

Babamın önüne yarım tabaka kâğıt koydular. Eline bir kalem verdiler. Kendi haline bırakmış olduğu kolu yedi sekiz dakika sonra gayriihtiyari harekete ve kalemin ucundan harfler dökülmeye başladı.

Reis — Bu harfleri siz mi yazıyorsunuz?

Babam — Ben yazıyorum gibi görünüyor. Fakat ben yazmıyorum. Kolum sanki gizli bir güç tarafından yönetiliyor.

Reis — Nasıl oluyor?

Babam — Evvela kolumun üzerine hafif, yumuşak bir yün örtü örtülür gibi oldu. Sonra elim hareketlendi.

Babamın iradesi dışında hareket eden kalemi, evvela karalama yazan acemi bir çocuğun yazısı gibi a, b, c, ç şeklinde peş peşe gelen birçok harfi çizdi. Sonra "tat", "bat", "but" gibi basitten birleşiğe doğru heceler oluşturmaya girişti. Ardından, "merdiven", "bunak", "zifos", "gebeş" gibi birbirine uymayan garip kelimeler dizip döktü. Nihayet birdenbire "Behçet" ismini yazdı.

Reis — Bu adda bir tanıdığınız var mı?

Babam — Evet.

Reis — Bu kişi kimdir?

Babam — İş ortağım...

Reis — Durun bakalım. Alt tarafı ne çıkacak?

Babam — Behçet Efendi'den acilen beklediğim bir iş var. Eğer ondan bahsedilirse çok şaşarım.

Babam, sözünü tamamlamadan kâğıdın üzerinde şu kelimeler belirdi: "İki güne kadar Halep'ten poliçe geliyor."

Hep birden yazıyı okudular. Bu cümle ağızdan ağıza dolaştı. Babamın artık hayretten ağzı açık kalmıştı. Reis sordu:

— Ortağınız Behçet Efendi'yle aranızdaki iş, poliçeyle mi ilgiliydi?

Babam — Evet. Halep'te bulunan ortağımdan bir hafta evvel poliçe gelecekti. Gelmedi. Merak ediyordum.

Reis — Bu poliçenin gecikmesi meselesinden bizim haberdar olmadığımıza ve bu sebeple ruhlara böyle bir şey söyletmemizin ihtimali olmadığına eminsiniz ya?

Babam — Eminim. Poliçenin iki güne kadar geleceğinden benim bile kesinlikle haberim olmadığı halde siz bunu nereden bileceksiniz?

Reis — Buna ne dersiniz?

Babam — Pes!

Reis — Bizim ruhlarla ilişkimize ve ruhların mucizevi keşiflerine artık inanıyorsunuz ya?

Babam — İnandım. Fakat bu inanışım körü körüne değildir.

Reis — Nasıl?

Babam — Bu işte ayıklanacak çok taş var...

Reis — Ne gibi?

Babam — Ruhlara dayandırdığınız bu doğaüstü durumların nasıl gerçekleştiği hakkında siz de benden fazla bilgi sahibi değilsiniz.

Reis — Belki... Fakat bundan ne çıkar? Şu olayın garipliğini inkâr edebilir misiniz?

Babam — Hayır.

Reis — Haydi buna ruh demeyelim de bilinmez bir güç diyelim. Bu gücü istediğimiz vakit davet ederek sorularımıza cevap alabiliyoruz ya?

Babam — Buna da zorunlu olarak evet diyeceğim.

Reis — Sizi ikna için yine deliller ileri sürmeye mi başlayayım?

Babam — Hayır, lüzumu yok. Bu mesele mantıkla ilgili bir dava değildir. Söz uzadıkça safsata çoğalır. Meseleyi aydınlatmak için gereken delilleri kendim arar bulurum. Uzun süre incelemelerle meşgul olacağım.

Reis — İstediğinizi yapabilirsiniz. Lakin bu akşam sizden bir ricamız var.

Babam — Emrediniz.

Reis — Şimdi Binnaz Hanım'ın ruhunu davet edeceğiz. Ruhları davetin ciddiyetine ister inanın ister inanmayın,

toplantımızın huzurunu bozacak bir itiraza kalkmayın. Bu gecelik kendinizi yenilmiş sayın. Ricamız işte budur.

Babam — Rehberliğinizden istifade edebileceğim noktalarda itiraz niteliğinde olmayan sorularıma müsaade ederseniz diğer şekilde hiç ağız açmamaya söz veriyorum.

Reis — Sorunuz akla uygun olursa cevap alırsınız.

23
Şarlatan Ruh

Yine masanın etrafına dizildiler. Ruhani denilmeye hakkıyla layık olan meclis üyeleri usulüne göre ellerini uzattı. Reisin tavsiyesiyle gündüzden odanın bir köşesine bir perde gerilmişti. Deneme masası bu perdeden bir metreden fazla bir uzaklıkta bulunuyordu. Kendi uyarısı üzerine medyumun ayakları birbirine iple sıkıca bağlanmıştı. Elinin birini babam, diğerini de Naşit Nefi Efendi tutuyordu. Öyle ki onlar müsaade etmedikçe reisin kımıldayabilmesine ihtimal yoktu.

Bu defa masa uzun bir bekleyişten sonra kımıldadı. Ayağın biri ahiret ile dünya arasında telgraf manipülatörü[1] hizmetini görüyordu. Ruhlar odadaki karanlığın gelmek için yeterli olmadığını bildirdi. Büronun[2] üzerinde yanan tek lamba daha da kısıldı. Odayı neredeyse göz gözü görmez bir karanlık kapladı. Birdenbire köşedeki perde kuvvetli bir rüzgâra yakalanmış yelken bezi gibi şişmeye, oradakilerin yüzlerine doğru savrulmaya başladı. Kendi kendime, "Fırtına koptu, ortağım geliyor. Binnaz Hanım yine pek hiddetli. Bu gece ortalığı birbirine katacak galiba!" dedim.

Bu esnada babam bağırdı:

— Suratıma bir el dokunuyor! Kimdir onu yapan? Rica ederim yapmasın.

---

1 Telgraf şebekesindeki elektrik akımını açıp kapayan anahtar.

2 Yazı masası.

Ruhların bu okşayan elleri birkaç çehreyi daha dolaştı. Bu dokunuştan kimi korkuyor kimi gülüyordu.

Babam — Gıdıklanıyorum, yapmayınız efendim!

Üyelerden biri — İçimizden hiçbiri yerinden kalkmadı. Eller de hep masa üzerinde... Emin olun bu nazik el görünmeyen âlemden uzanıyor.

Babam — İtiraz hakkına sahip olsaydım Karagöz perdesi gibi kurulan şu bezin oraya asılma sebebini sorardım. Zaten görünmeyen ruhlar bir perdeyle örtünmeye neden gerek görüyor? Perde arkasından iş görmek insanların alçaklarına mahsustur. Ruhlara yaraşmaz. Merak edilecek şey...

Babam sözünü bitirmeden perdenin arkasından odanın içinde doğru hafif bir ışık parladı söndü, parladı söndü. Sanki uzak ufuklardan, gürültüsü gelmeksizin belirip kaybolan bir şimşek aydınlığı odaya yansıyordu. Halbuki pencerelerin kalın astarlı perdeleri sımsıkı kapalıydı.

Masa ayağı esrarengiz tıkırtısına yine başladı. Reis sordu:

— Gelen ruh mudur?

Cevap — Evet.

Reis — Lütfen kendinizi bildiriniz.

Ruh — Şevkiye Hanım...

Reis — Biz Binnaz Hanım'ın ruhunu bekliyorduk.

Ruh — Kendisi gelmedi. Beni gönderdi.

Reis — Kendisi niçin gelmiyor?

Ruh — Çekiniyor.

Reis — Neden?

Ruh — Sorularınızın hepsine cevap veremeyecek de ondan...

Reis — Niçin cevap veremiyor?

Ruh — Ruhların sırlarının hepsi dirilere söylenmez. Bu konuda cidden haklıdır.

Reis — Siz iki ruh galiba büyük bir arkadaşlıkta bulunuyorsunuz...

Ruh — Evet.

Reis — Sizi birbirinize yaklaştıran sebep nedir?

Ruh — Nasip benzerliği...

Reis — Ne yönden?

Ruh — Koca yönünden...

Reis — Siz kimin karısıydınız?

Ruh — Mebrur Bey'in...

Reis — Mebrur Bey sizden sonra çabuk mu evlendi?

Ruh — Evet. Benim ölüm şeklim pek fecidir. Ben (...) yangınında yanarak vefat ettim. Kocam birkaç gececik olsun matemimi tutmadı. Feci ölümümün ikinci gecesinde bir halayığı koynuna aldı. Üç ay geçmeden, ben hayattayken göz koyduğu bir hanımla evlendi.

Reis — "Ölenle ölünmez" atasözünü bilmiyor musunuz? Ölüm hak olduğu gibi, ölen koca olsun karı olsun, hayatta kalanın diğer bir kadın veya erkekle evlenmesi doğal ve meşru bir iştir. Bu toplumsal bir zorunluluktur. Yaşayan karıları üzerine birkaç defa daha evlenen veya metresler tutan erkekler var. Bu hususta kabahat yalnız erkeklerde de değil... Karısı üzerine evlenmek bir suçsa ortak üzerine varmak da bu suçun yarısına iştirak etmek demektir. Kabahati yalnız erkeklere yüklemeyin.

Ruh — Bu hususun muhakemesi uzun sürer. Yalnız size şu kadarını söyleyeyim ki karısı hayattayken evlenen bir erkek, bu evliliği haklı ve meşru göstermek için işe bin türlü kulp takar. Karısını ikna etmeye, razı etmeye yollar arar. Kadını bir derecede avutmaya, aldatmaya uğraşır. Fakat ölümden sonra böyle olmuyor. Karısından bıkan bir erkeğin diğer bir kadına duyduğu sevgi açıkça ortaya çıkıyor. İşte buna dayanılmıyor. Hayatta aldatmanın sanıldığı gibi daima bir kötülük olmadığını ve aldanmanın çok defa adeta bahtiyarlık yerine geçtiğini şimdi anladık...

Reis — Talih benzerliğinden dolayı mademki Binnaz Hanım'la aranızda büyük bir ahiret dostluğu hüküm sürmüş, kendisinin bu gece şuraya gelmesi için aracılığınızı rica ederiz. Sözünüzü kırmayacağından eminiz...

Ruh — Gelmesi için zorlasam hatırımı kırmaz. Fakat ben biçareyi rahatsız edip üzmek istemiyorum.

Reis — Rahatsız etmeyiz...

Ruh — Sorularınıza karşı sustuğu noktalarda kesinlikle ısrar etmemeye söz veriyor musunuz?

Reis — Veriyoruz.

Tıkırtı kesildi. Bekleme süresi esnasında söz konusu perde birkaç defa rüzgârla şişti. Nihayet masanın ayağı ruhani konuşmasına başladı. Reis sordu:

— Kimsiniz?

Ruh — Biz geldik. Şevkiye... Binnaz...

Reis — Şevkiye Hanım, bu lütfunuza teşekkür ederiz. Binnaz Hanım bir çeşit anlaşmayla geldiği için bir şey demeye cesaret edemiyorsak da kendisine serzenişimiz çoktur.

Binnaz — Hakikati bilseniz bana serzeniş için kendinizde hak göremezsiniz...

Reis — Hakikati bilmiyoruz. Bizim yalnız bildiğimiz bir şey varsa, o da bedbaht Naşit Nefi Efendi'nin pek acı bir hayat geçirmesidir.

Binnaz — Zavallı kocamın çektiği işkencelere ben sizden fazla acıyorum...

Reis — Acayip! Ona eziyet eden siz değil misiniz?

Binnaz — Ben değilim.

Reis — İnkâr etmeyin. Ruhlara yalan yakışmaz.

Binnaz — Bu suçlamanızı kesinlikle reddederim. Ben değilim diyorum.

Reis — Bedene bürünerek geliyorsunuz. Sizi görüp tanıyanlar var.

Binnaz — Ben değilim!

Reis — Çocuklarına yemişler getiren... Ortaklarını boğan... Kıyafeti bile tamamıyla Binnaz Hanım'ın fotoğrafına benzeyen... O rahatsız eden ruh, o korkunç hayalet...

Binnaz — Ben değilim!

Reis — Sen değilsin de ya o katil ruh kimdir?

Binnaz — ...

Reis — Niçin susuyorsun?

Binnaz — Sustuğum noktalarda ısrar edilmemesi şartıyla geldiğim unutulmasın.

Reis — Sen değilsin de bu başka bir ruh mudur?

Binnaz — ...

Reis — Yine susuyorsun... Fakat mademki bu sen değilsin, senin namına ve hesabına bu kadar suç işleyen bir kötünün bu saldırılarına nasıl tahammül ediyorsun? Herkes bunu sen sanıyor. Binnaz Hanım cadı olmuş diye ayıplayarak aleyhinde bin türlü acayip, garip dedikodu döndürüyorlar.

Binnaz — Bu duruma en fazla üzülen benim...

Reis — Karı koca, hakları olan yataklarında yatarken acilen ayrılmalarını emreden, havadan yazılı kâğıtlar yağdırmak gibi tacizler hangi edep ve terbiyeyle uzlaştırılabilir?

Binnaz — Bu edepsizce sataşmalara karşı üzüntü ve nefretimin son dereceye vardığına inanın...

Reis — Adına yapılan bu kötülükleri reddetmek için vicdani bir mecburiyet duymuyor musun?

Binnaz — ...

Reis — Ruh! Pek mühim, pek can alıcı noktalarda susuyorsun. Bu manidar sususların, şu vahim meselede senin de tamamen aklanamayacağına dair şüphelere yol açıyor...

Binnaz — Belki!

Reis — İşte bu "belki" sözü açık değil, belirsiz, fakat her şekilde bir itiraftır. Rica ederiz, artık bu adamın işkencelerine bir son verin.

Binnaz — Elimde olsa baş üstüne...

Reis — Ruhi hüviyetine girerek türlü alçaklıklarıyla ismini, ahiretteki şöhretini kirleten bu saldırganı kötülük yapmaktan alıkoymaya gücün yetmiyor mu?

Binnaz — Yetmiyor.

Reis — Senin ruhluğun nerede kaldı?

Binnaz — Ruhları bütün mucizelere gücü yetiyor sanmak büyük bir hatadır.

Reis — Bu işte tamamen suçsuz olmadığını dolaylı olarak anlattın. Bari sen rahatsız etmekte payına düşen kötülükten el çek.

Binnaz — Ben bir kötülük yapmıyorum.

Reis — Kendin için kesin bir aklanma da iddia edemiyorsun.

Binnaz — Ben ölmeden önce işlediğim bir hatanın kötü sonucunu çekiyorum.

Reis — İnsana bütün bütün merak veriyorsun.

Binnaz — Ben hakikati söylüyorum...

Reis — Hakikati söylemiyorsun. Hakikati söylemek Naşit Nefi Efendi'nin kurtuluş çaresini bildirmekle olur.

Binnaz — Söyleyebildiğim kadarını söylüyorum. Her hakikati ifşa etmeye izinli değiliz.

Reis — Sizi terbiye etmek için büyük ruhlara müracaata mecbur olacağız...

Binnaz — İstediğiniz tarafa müracaat edebilirsiniz. Ahirette terbiyeci yalnız Allah'tır.

Reis — Zaten bütün ihtiyaçları gideren hâkim O'dur. Cezalandırılmanızı büyük ruhlar aracılığıyla Allah'tan dileyeceğiz. Çünkü bu meselede öldürme vardır. Naşit Nefi Efendi, tehditlerinize uygun hareket etmezse öldürme cüretinde ileri varacağınız anlaşılıyor. Nefi Efendi'nin eşlerinden taşlıkta boğulan zavallı kadın bu maceranın ilk kurbanıdır. Gösterdiğiniz bu ilk haydutluk numunesi gelecekteki maksadınız için iyi bir fikir vermiyor.

Binnaz — Yanılıyorsunuz. Taşlıkta düşüp ölen kadını kimse öldürmedi. O korkudan gitti.

Reis — Korkutan kim?

Binnaz — ...

Reis — Yine sessizlik... Bir insanı boğazını sıkıp öldürmek ile vefatına sebep oluncaya kadar korkutmak arasında ne fark vardır? Bu iki fiil aynı neticeye çıkmıyor mu? Bu bedbaht kadına bedene bürünmüş bir ruh görünmüş. Zavallıya korkunun şiddetinden çarpıntı gelmiş. Gitmiş. Bu bedene bürünmüş ruhun sen olduğunu söylüyorlar. Görenler var. Niçin inkâr ediyorsun?

Binnaz — Ben değilim.

Reis — Ya kimdir?

Binnaz — ...

Reis — Hanım, meselenin aydınlanacağı noktada susuyorsun... Naşit Nefi Efendi'yi evlendiği kadınlardan kıskanmakla alakadar senden başka kim var?

Binnaz — Emin olun Efendi, ben değilim...

Reis — Sen değilsen yabancı bir kadının bu meselede ne alakası olabileceğini bize anlat.

Binnaz — Maceranın hakikatini ifşa etmeye izinli değilim, daha doğrusu gücüm yetmez.

Reis — Bu kadar söz anlatmaya güç yetiriyorsun da yalnız bir isim açıklamaya mı dilin dönmüyor? Hakikati söylemedikçe ne desen sanıklıktan kurtulamayacaksın.

Binnaz — Büyük bir medyum olacaksınız da ruhlara ait bu mühim hakikatlerde niçin gaflete düşüyorsunuz?

Reis — Gafletimiz neymiş?

Binnaz — Bir ruh her istediğini dirilere bildirmekte serbest midir? Öyle olsa mağdur ruhlar haklarını almak istemez mi? Mazlum ölüler mutlak bir sessizlikle mezarlarında yatar mı? Bir mahkeme hatasıyla idam edilen hukuk mazlumları, masumiyetlerini ispat için gafil heyetin yanlışlarını yüzlerine vurmaya gelmez mi? Katili bilinmeyen cinayetlerde, katilleri ihbar etmek için öldürülenler gözükmez mi? Anne kucağından mezara düşen yavrucaklar, kanlı ayrılık yaşları akıtan analarını teselliye arada bir koşmaz mı? Ölenlerin isteklerine aykırı döndürülen miras yalanlarında, sahtekârlıklarda, mağdur ölüler adalet talebine, hatayı düzeltmeye koşmaz mı? Siz ruhen dirilerle ilişki kurabilen ölüleri sınırsız bir güce sahip sanmakta yanılıyorsunuz. Düşüncenizi düzeltiniz. Bundan fazla duramam, gidiyorum...

Reis — Aman, bizi böyle ümitsizlik içinde bırakıp gitme! Bu kötülüklere sebep olan hangi saldırgan ruhsa Naşit Nefi Efendi'yle aralarında barış kurulması için aracılık et. Biçareyi artık rahat bıraksınlar.

Bu ricalara cevap alınmadı. Ruh gitmişti.

24
Baba Kız Arasında Mühim Bir Karar

Ortağımın ruhu, konuşma yeteneğine medyumu hayran ettikten sonra tıkırtıyı kesti. Adamcağızın ispritizmaya başladığından beri böyle şarlatan bir ruha rastlamadığına emindim. Karı ne yaptı yaptı, Naşit Nefi Efendi de dahil olmak üzere, davet heyetini suçsuzluğuna ikna etti. Kandırdı, gitti. Binnaz'ın ruhu böyle, acaba dirisi ne yaman bir kadınmış? Biçare kocası bunun elinden neler çekmiş? Fakat ortağımın o geceki iknadaki başarısı eksik kaldı. Çünkü o safsatalarına yalnız ben kanmamıştım, kanamazdım. Masumiyetine belki bütün âlemi inandırabilirdi. Lakin beni... Mümkün değil! O bir kadın ruhuysa ben de kadının kendisiydim.

Herkes dağıldı. Kocamın odasında yatmak benim için yasak olduğundan babamla bir tarafa çekilerek dertleşmeye başladık. Sordum:

— Beybaba, bu garipliklere karşı son fikriniz nedir?

Babam eliyle başını işaret ederek:

— Bu eski kafa, o yeni uydurmalara kolay kanmaz...

— Hep bunlar uydurmaysa insanoğlunun hiledeki cüretine karşı akılların çileden çıkmaması mümkün değil...

— Evet, evet, hep bunlar ispritizma adını verdikleri yeni ruh hokkabazlığı... Yoksa kemikleri çürümüş kadınların ruhlarını yüz yazısına,[1] paçaya[2] çağırır gibi davet etmek hiç kimsenin haddine düşmemiş.

— Beybaba, ya bu garipliklerin bilimsel doğrularla açıklamasını bulmalı veya itiraz etmeyi kesmeli. Çünkü ruh kuramının savunucuları şaşkın bakışlarımıza gösterdikleri garipliklerle bizi az çok şaşırtıp mağlup ediyor. Bunların iddialarını reddetmek, hilelerini ortaya çıkarıp ispatlamakla olur. Bizse buna güç yetiremiyoruz.

---

1 Düğünden önce gelinin yüzüne allık, sürme vb sürülüp, telli pullu süsler yapıştırılarak süslenmesi.

2 Paça günü: Yeni evliler tarafından düğünün ertesi cuma günü yakın akraba ve komşulara verilen ziyafet. Bu ziyafette paça yenildiği için "paça günü" denilmiştir.

— Haklısın kızım, fakat medyumun aracılığı olmaksızın ruh hiçbir şekilde bize karşı tezahür etmiyor ki gırtlağından yakalayarak, bu maddi olmadığı söylenen şeyin eski kalıbıyla bedene bürünerek insanlar arasında bir ikinci hayat sürmeyi nasıl başardığını anlayabileyim?

— Siz bedene bürünmüş ruha rastlasanız gırtlağına atılma cesaretini gösterir misiniz?

— Niçin göstermeyeyim? O bize karşı meydan okuyor, türlü tehditlere kalkıyor, isteğini zorla, ezerek kabul ettirmeye uğraşıyor da biz neden miskinlik gösterelim? O ruhsa biz de insanız. Onu Allah yarattıysa bizi ikinci bir yaratıcı yaratmadı ya! Hep bir yaratıcının kuluyuz. Yaradan Hazretleri insanlara birbiriyle hoş geçinmelerini emrediyor. O, ölülerin dirilere sataşmasına elbette razı olmaz. Sataşanlara, saldıranlara karşı savaş haktır. Ruh bize sataşıyorsa biz de ona savaş ilan ederiz. Fakat ben onu nerede bulayım? Kendini aradığım zaman o gelip mertçe karşımda durmuyor ki!

— Siz Binnaz Hanım'ın ruhuyla karşı karşıya gelmek istiyorsanız onun kolayı var.

— Nedir?

— Kızarsa insanı boğmaya gelirmiş.

— Öyleyse kızdıralım da gelsin. Fakat, "Ortağımı ben boğmadım. O korkusundan öldü" dedi. İşitmedin mi?

— Neden korkmuş da ölmüş...

— Bedene bürünmüş bir ruh, zavallı kadının üzerine yürümüş.

— Bu bedene bürünmüş ruh kimmiş?

— Binnaz Hanım bu noktada susuyor.

— Hakikat meydanda. İnkâr edemiyor. Susarak işi geçiştirmek istiyor. Bu evde bana kaç kişi söyledi. Çocuklarına kim sataşırsa Binnaz'ın ruhu onu cezalandırmaya gelirmiş.

— İşte pekâlâ... Bir bahaneyle üvey çocuklarını döv de bakalım gelen giden olacak mı?

— Bahaneye gerek yok. Oğlan da kız da artık o kadar arsız, o kadar terbiyesiz olmuşlar ki bir ev halkı ellerinden eziyet çekiyor. "Bize her kim el kaldırırsa cadı anamız gelir

onu boğar" fikri artık zihinlerine yerleşmiş. Zerre kadar kimseden korkmuyorlar. Yaptıkları edepsizlikleri size anlatmaktan utanırım.

— Ne yapıyorlar?

— Aman beybaba, beni söyletmeyin. O oğlan kuruyasıca fıskiyesini çıkarıyor da sofaları, odaları suluyor... "Etme, ayıptır!" dedik mi inadına gidip boydan boya minderlerin, sedirlerin üzerine işiyor...

— Pataklayıver...

— Pataklayacağım. Hem de kaç zamandır biriken hıncımı çıkarmak için iyice pataklayacağım.

— Kocandan evlilik haklarına tamamen uymasını talep et. Kanunen bu senin hakkındır. Ölü karıdan korkup da diriye karşı soğuk yaşamak, bu tahammül edilir bir muamele midir?

— Peki beybaba, bütün bu öğütlerinizi tamamıyla yapmaya hazırım. Fakat...

— Eee, "fakat"ı ne oluyor?

— Bu şekilde öfke ve hiddetini üstümüze çekeceğimiz cadı, bir gece üzerime saldırırsa sonra beni kim savunup koruyacak?

— Ben!

— Siz mi?

— Evet, ben... İyice anladım ki bu evde cadı yahut o isimle hareket eden tehlikeli bir mahluk var. Buna karşı seni yalnız bırakmayacağım. İki cebime dolu iki revolver[1] yerleştirip bu yalının sofalarında, taşlıklarında sabahlara kadar dolaşarak adeta açıkgöz bir nöbetçi görevini yerine getireceğim.

— Tehlike anında hemen imdadıma yetişebilecek misiniz?

— Senin yanına da dolu bir revolver vereceğim.

Babam kısa bir düşünmeden sonra kulağıma doğru eğilip yavaşça:

— Bu planımızı kocana haber verme. Bu mühim sır ikimizin arasında kalsın. Ruhu kuşkulandırmayalım...

---

1 Altıpatlar da denen bir tür tabanca.

— Bizim bu konuşmamız ruha malum olmaz mı?

— Kim bilir, bakalım, bu konudaki kudretini de deneriz. İşi gizli tutarsak bir şey keşfedebilecek mi, anlarız.

— Sonra bu deneme bize ağır oturmasın!

— Ağırı hafifi yok. Bu belanın ya altından gelmeli ya üstünden.

— Ben revolverle ne iş göreceğim?

— Kızlık zamanında sana revolver atmayı öğretmiştim. Çok güzel silah kullanırsın.

— Havaya yahut bir nişana revolver atmakla bedene bürünmüş bir ruha sıkmak arasında çok fark vardır.

— Şükriye, benden sana izin, cadıya rastladığın yerde hiç durma yapıştır. Bu uğursuzun kanı sana helal olsun!

25
Tezahür

Babam sebebini hissettirmeden bir müddet yalıda kalacağını damadına bildirdi. Baba kız revolverleri ceplerimize yerleştirdik. Cadıya karşı bir savunma vaziyeti aldıktan sonra sözlü bir ültimatomla Naşit Nefi Efendi'yi evlilik görevlerini tam olarak yerine getirmeye davet ettik. Ertesi gece karı koca bir odada, bir döşekte yattık. Tuhaf şey!.. Bizim bu cüretimize karşı o ikinci gerdek gecemizde havadan aforozlar, tehdit mektupları yağmadı.

Acaba bu korkunç kararımızla cadıyı korkutabilmiş miydik? Yoksa intikamını geciktirdiği oranda dehşetli mi alacaktı? Her neyse kararımızı sonuna kadar aynı sağlamlık ve cesaretle takip etmemiz gerekirdi.

Ertesi gün üvey oğlumu, o cadı evladı afacanı, minderlerin üzerine fıskiye oyunu oynarken yakaladım. Yerlere çarparak mükemmel bir dayak attıktan sonra maşayı ateşte kızdırarak fıskiyesinin tepesini cazır cazır iyice dağladım. Oğlan can acısından hep morardı. Canhıraş feryatlar, uzun şikâyetlerle cadı annesini imdadına çağırdı. Fakat gelen

giden olmadığını görünce nihayet benden yılarak sindi. Kız, korkusundan yüke[1] kaçıp saklandı.

Bütün ev halkı beni çıldırmış sandı. Kaynanama endişeden spazmlar geldi. Kadın, göğsünü dolduran hıncın havasını geğire geğire boşaltamayarak az kaldı çatlıyordu.

İrfan Kadın yalvarır bir tavırla:

— Hanımcığım, ne yapıyorsun? Bunun gecesi de var. Bu akşam yalının içi cadılarla dolacak. Emin ol hepimizi de boğmadan gitmeyecekler... Evet, evet, bu gece Boğaziçi'nin bütün hortlakları buraya gelecek!

— Gelecekleri varsa görecekleri de var! Onlardan korktukça, titredikçe büsbütün şımardılar, tepemize çıktılar.

— Hanımcığım, Allah şaşırtmasın, sen kendini kaybetmişsin. Daha dün akşam Muhterem Hayalet'ten tiril tiril titriyordun. Bugün ne kuvvet kazandın ki böyle böbürleniyorsun? Hiç onlara karşı zart zurt olur mu?

Ben hakikaten kendimi kaybetmiştim. Coşkunlukla biraz ileri varmış olduğumu anladım. Babamla olan kararımızı evdekilere hissettirirsem belki cadıyı uyarmış olurum. Düşmanımız cadı olsun peri olsun, her halükârda kurnazca gizli ve tedbirli hareket etmek gerekirdi. Doğaüstü sanılan bu mahlukatı da belki gafil avlamak mümkün olur.

Ben hemen makamı değiştirerek:

— Doğru söylüyorsun İrfan Kadın. Ben şaşkınlıkla ne dediğimi bilmiyorum. Muhterem Hayalet'e şu güne kadar büyük bir hürmet duyup, itaat ettik. Yaranamadık. Türlü tehlikeye uğruyoruz. Dik kafalılığa kalkışırsak maazallah halimiz neye varır? İnsanın her anı bir olmuyor. Çocuğun haşarılığına bugün nasılsa tahammül edemedim.

— Git, git oğlanın gönlünü al. Cadıyı ifrit etmeyelim. Gelecek bir felaketin belki böyle önü alınmış olur...

— Yok, artık olan bir defa oldu. Bir çocuğu dövüp de ardından sevmek iyi değildir. Büsbütün arsız olur. Ben onun gönlünü alacağım zamanı bilirim, deyip hemen oradan savuştum.

---

1 Eski evlerde odaların bir tarafında yatak, yorgan vb koymaya mahsus büyük yerli dolap, yüklük.

Babam, bu cezalandırma olayını duyunca gayet memnun oldu. Akşam Naşit Nefi Efendi geldi. Kaynanam, çocuklar, hizmetçiler karşılamaya çıktılar. Bire bin katarak olanları, o gece yaşanması muhtemel felaketi anlattılar.

Kocam bana darılmak istedi. Fakat babamın ve benim halimizdeki garipliğe, gözlerimizde parlayan cürete bakarak cesaret edemedi. Yalnız benim geçici bir cinnete uğramış olduğuma karar vermekle yetindi.

Gece olunca korkular arttı. Herkes odasına çekildi, kapısını sürmeledi. Bir fenalık olduğunda bin yardım feryadı salıversek kimsenin yardıma gelemeyeceği anlaşılıyordu. Kocam da aynı korku ve çekinme titremesiyle yatak odasına kapandı. Babamla ben karanlık, uzun sofanın sonundaki büyük odada yalnız kaldık. Baba kız konuşuyorduk. Sanki bizi işlediğimiz suçun cezasını çekmek için yalnız bırakmışlardı. Oturanları terk etmiş sanılan bu koca yalının orasından burasından tıkırtılar, patırtılar işitilir gibi oluyordu. Bunlar hakikaten oluyor muydu yoksa kuruntumuzdan doğan birer hurafe miydi?

Babamın bana karşı göstermeye uğraştığı olağanüstü metanete rağmen dudaklarının rengi gittikçe uçuyor, gözleri şiddetli bir asabiyetle sık sık açılıp kapanıyordu.

Patırtıların gerçekleşme tarzı kuruntu şeklinden çıktı. Sofada bir şeylerin gezindiğini artık açıkça duyuyorduk. Babam cebinden revolverlerini çıkardı. Dolu olup olmadıklarını kontrol etti. Sonra bendeki revolveri de gözden geçirerek şöyle mırıldandı:

— Üçü de dolu...

— Bunları kendi elinizle doldurmuş olduğunuz halde şimdi hartuçların[1] yerlerinde olup olmadığından niye şüpheye düştünüz?

— Kim bilir kızım, cadı işi bu... Hokkabaz tabancası gibi silahlarımızın görünmeyen hileli bir elle kâh doldurulup kâh boşatılmasından şüphe ettim.

---

1 Bir fişek veya merminin, içine patlayıcı madde konmuş olan silindir şeklindeki bölümü, kartuş.

Babamın bu düşüncesi korkumu artırdı. Kendisi o ana kadar cadıya inanmıyor görünürken bu tehlikeli gecede demek ki onun da zihni sarsıntıya uğrayarak doğaüstü durumların çıkmasına ihtimal vermeye başlamıştı. Ceplerimizdeki dolu revolverleri bize hissettirmeden hangi hayali el boşaltabilirdi? Aman Yarabbi, bu gece her gariplik, her uğursuzluk, her tehlike bizim için muhtemel miydi?

Durumumuzun tehlikesini unutmak, korkumuzu biraz hafifletmek için afaki sözler bulup konuşmaya uğraşıyorduk. Şundan bundan hayli görüştük. Sonunda babam dedi ki:

— Şükriye, dışarıda oda kapısının yanında ufak bir mangalla kahve takımı gördüm. Cezveyi sürsen de baba kız karşı karşıya birer fincan höpürdetsek, belki can sıkıntısını gidermeye yardımcı olur. Üzerimde büyük bir ağırlık var.

Babamın bu teklifine karşı cevap olarak konuşmadan dik dik yüzüne baktım. Zavallı adam:

— Ha, anladım. Yalnız dışarı çıkmaya korkuyorsun. Hakkın var... Dur, mangalı, takımları getireyim de burada pişir, dedi.

Sofaya çıktı. Ateşi, kahve takımlarını getirdi. İki fincan kahve pişirdim. Birini ona verdim, diğerini kendim aldım. Bir iki yudumdan sonra babam:

— Bu kahve bayat mıymış neymiş? Haşhaş gibi ağır bir kokusu var?

Bu dediği çok doğruydu. Bana da öyle geldi. Fincanları elimizden bırakır bırakmaz ikimizin de üzerine cadının kâbusu çöker gibi bir ağırlık bastı. Gözlerimiz süzüle süzüle kapanıyor, yavaş yavaş üzerimize dağlar büyüklüğünde ağırlık yığılıyormuş gibi kımıldayamayacak bir hale geliyorduk. Sonunda kendimizden bütün bütün geçerek babam bir tarafa, ben diğer tarafa devrilip adeta kör kütük sızmışız...

Bu baygınlıkta ne kadar kaldığımızı bilemiyorum. Bize okkalarca şarap içmiş gibi bir uyku etkisi gösteren o kahvenin sersemliği kalkmaya başlayıp da gözlerim biraz aralanınca odayı loşluğa gömülmüş buldum. Her taraf gölgeler içindeydi. Fakat bu karaltı görmeyi engelleyecek

bir derecede kesif değildi. Eşya yine seçiliyordu. Gözlerimi açmaya, vücudumu ezen ağırlıklardan kurtulmak için silkinmeye, kendimi toplamaya uğraşıyordum. Bakındım. Odanın ortasındaki masanın üzerinde yanan lamba yarı yarıya kısılmış... Bunu kim kısmış? Yoksa lambanın gazı mı bitmişti? Bizi basan bu ağır uyku, odanın bu yarı karanlığı, bu esrarengiz hal neydi?

Neye uğradığımızı anlama merakıyla gözlerimi dört tarafa dolaştırmaya uğraşırken kapı önünde gözüme çarpan korkutucu manzara, damarlarımdaki kanı buz gibi dondurdu. Kalbim evvela kan dolaşımı görevinden kalacak bir yavaşlık kazandı, sonra şiddetle çarpmaya başladı. Aman Allahım, o ne haldi? Rüya mı, kâbus mu, hakikat mi? Ortağım Binnaz Hanım, namıdiğer Muhterem Hayalet, öbür ismiyle Aziz Ruh, tıpkı fotoğrafında gördüğüm şekilde, o haşin bakışı, çatık kaşları, konuşmaya hazır o kalın dudakları, samani oyalı mor hotozu, koca broşu, elmas küpeleri, boynunda bir demet incisi, önü çapraz düğmeli redingota benzeyen mor kadife hırkasıyla karşımda o iriyarı levent endamıyla, boylu boyunca duruyordu. Gözüm gözüne gelince hiddetlice başını sallaya sallaya, yumruğunu sıkarak bana gösterdi. Sanki onunla beni ezeceğini anlattı.

Bu, bedene bürünmüş bir ruha benzemiyordu. Bu bir hayalet değildi. Bu adeta etiyle kemiğiyle, kanıyla canıyla dipdiri, evet, pek zinde bir kadındı. Öldükten sonra dirilmişi andırır yeri yoktu. Bu, o gördüğüm fotoğrafın canlısıydı. Bu tüm vücudu ve ruhuyla aynı aynına Binnaz Hanım'ın kendisiydi. Bu, mezardan değil, komşu evlerin birinden çıkıp gelmişe benziyordu.

Bir eliyle tehdit için bana yumruğunu gösteriyor, diğeriyle ufak bir sepet tutuyordu. Besbelli çocuklarına yemiş getirdiği sepet olacak...

Sonunda sepeti de yere bıraktı. Korkutma işaretlerine iki eliyle başladı. Ben, avı üzerine atılmaya hazır bir ejderin uyuşturucu, büyülü bakışları altında savunmasız kalan masum bir hayvan baygınlığına uğradım. Yardım bekleyen gözlerimi babama çevirdim. O, yaslandığı köşede başı

göğsü üzerine yarı sarkmış, ağzı yarı açılmış, uğradığı garip uykudan kendini alamayarak horul horul horluyordu.

Cadı... Hayır, estağfurullah, canlılığın bütün anlamıyla yaşayan Binnaz Hanım, baş ve işaret parmaklarını kavislendirerek, iki elini birbirine yaklaştırıp bu korkunç işaretiyle beni boğacağını anlatıyordu. Tehdidini artırarak ağır ağır yaklaşmaya başladı. Babam hâlâ horluyordu.

Var gücümü ve cesaretimi topladım. "Beybaba, uyan!" diyerek yardım isteğiyle bir çığlık kopardım. Sesimden oda sarsıldı. Babam gözlerini açtı: "Ne var?" Şaşkınlıktan birkaç saniye sersem sersem etrafına bakındı. Nihayet Binnaz Hanım'la o da göz göze geldi. Fakat birden kendini toplayıp da gerçeği anlayamadı. Bu giyimli kuşamlı, elmaslı incili kadının öyle vakitsiz odamızda olmasına bir anlam veremedi. "Hanım kim?" sorusuyla yüzüme baktı. "Ortağım Binnaz!" ikazıyla haykırdım. O zaman aklı başına geldi. "Ya! Bu, o, canına falan ettiğim cadısı mı?" küfrüyle babam derhal revolvere davrandı. Cadının yüzünde hiçbir korku kırışıklığı görünmüyor; aldırışsız, cesur, sağlam, dimdik karşımızda duruyordu.

Babam parmağını silahın tetiği üzerinde bir, iki, üç, dört, beş, altı defa oynattı. Fakat ateş almadı. O revolveri bırakıp, diğerini yakaladı. Bir, iki, üç, dört... Aynı başarısızlık... Benim revolvere sarıldı. Bu en meşhur fabrikaların en güzel revolverleri, anlaşılmaz bir etkiyle sanki babamın elinde çocukların bayramlarda oynadıkları patlamaz altmış paralık oyuncak silahlara dönüyordu.

Babamın öfkeli elindeki üçüncü revolverin son atışı tıkırdayıp da bir etki görülemeyince cadı alaycı, gür bir zafer kahkahası salıverdi. Şimdi tehdit sırası, daha doğrusu hücum sırası onundu. Üzerimize atılacak gibi düşmanca hareketlere kalkıştığı esnada besbelli babama ani bir cinnet geldi. Oktan fırlayan bir yay süratiyle cadıya saldırdı. Fakat bu çılgınca saldırısı esnasında ortadaki masayı devirdi. Lamba yuvarlandı. Bereket versin ki parlamadı, söndü. Ortalığı zifiri bir karanlık kapladı. Bir şey göremiyor, seçemiyordum. Yalnız yarı boğazlanmış iri bir hayvanın son hırıltılarına benzer

korkunç bir hırıltı kulaklarımı tırmalamaya başladı. Evet, hiç şüphe yok cadı karı babamı boğuyor, boğulmuş ortağının yanına gönderiyordu. Onun işini bitirdikten sonra sıra bana gelecek, elbette benim boğazımı sıkmaya da üşenmeyecekti. Can havliyle kararlamadan oda kapısına doğru bir atıldım. Mahallelere yangını haber veren en genç, en dinç bekçilerin sıtma görmemiş sesleriyle yarışır gürlükte bir iki nara salıverdikten sonra ben de oraya düşüp kendimi kaybettim.

Gözlerimi açtığım zaman kendimi Naşit Nefi Efendi'nin o uğursuz yalısının geniş bir odasında, babamla karşı karşıya birer döşekte buldum. Anlaşılan ecelimiz gelmemiş, talihin akıl ermez bir lütfuyla nasılsa bizi cadının boğucu elinden alabilmişler. Fakat ölmedik bir yerimiz de kalmamıştı. Babamın boynu, vücudu bere, çürük içindeydi. Benim korkudan dilim tutulmuştu. Ayıldıktan sonra birkaç saat laf söyleyemedim.

Üç dört gün tedaviyle ancak kendimizi toplayabildik. İstanbul'a, baba evine taşındım. "Nikâhım helal, canım azat"[1] feryadıyla Naşit Nefi Efendi'den boşanmamı talep ettim. Çok şükür boşanıp kurtuldum. Artık benden uzak olsun! Bu adama varma cesaretini gösterecek başka bir kadın varsa Allah mübarek etsin, cadıyla dalaşıp dursun. Nefi Efendi, karılarından bazıları boğuluyor, bazıları kurtuluyor. Benden sonrakine ölüm mü, kurtuluş mu isabet edecek artık bu kestirilemez.

*

Şükriye Hanım burada macera kitabını kapadı. Dinleyen kadınlar derin derin birbirinin yüzüne bakışakaldılar. Maceranın bilimsel, felsefi kısımlarında, zor anlamasından dolayı, birkaç taşım uyku kestirmiş olan büyükhanım, zafer kazanmışçasına bir çabayla gözlerini açmaya uğraşarak:

— Bu işittiğiniz şey ne masaldır ne efsane! Dinledikçe hayret verir insana... İçinizde canından bezmiş varsa Naşit Nefi Efendi'ye varsın. Cadı nasıl olurmuş görsün!

---

1 Kadınların nikâhlarından vazgeçmeleri karşılığında boşanma isteklerinin kabul edilmesi için söyledikleri, "Boşanıp kurtulmaktan başka bir şey istemiyorum" anlamındaki söz.

Kılavuz kadın, bu hikâyenin reddedilmesi ve çürütülmesi mümkün görünmeyen dehşetli kısımlarını dinlediğinde iddiasını kaybetmiş ve ele geçirmeyi umduğu bir menfaati artık elinden kaçırmış olduğunu anlayarak hıncını yatıştırmak için yalnız, "Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz" demekten başka bir söz bulamamıştı.

Fikriye ile yengesi bir süre daha karşılıklı bakıştılar. Fakat nihayet yenge hanım kesin bir mağlubiyetle gözlerini önüne indirdi. Bu evlilik teklifinde ısrara artık imkân kalmadığını anladı.

*

Bedbaht Naşit Nefi Efendi, Fikriye'den sonra evlenmeye talip olduğu kadınlar tarafından insafsızca reddedildi. Herhangi bir kadın toplantısında bu zatın sözü geçse bütün kadınlar Yaradanlarına sığınarak:

— Destur, tu tu tu! O cin tutmuş herif mi? İsmini ağzına alma kardeş... Belki cadı karısı kıskanır da bu gece seni boğmaya gelir. Dünyada bir o, bir ben kalsam yine varmam. Can her şeyden kıymetli... Zoruma ne... Rabbim yazdıysa bozsun. Ortağın aleladesiyle geçinilmiyor da cadısıyla nasıl anlaşılacak? Boğulan zavallı kadınların ne çirkin yazıları varmış! Bu gerçeği bildiği halde Naşit Nefi Efendi ne insaf, ne cesaretle evleniyor? Kadın katili herif! Cadı boğacaksa bari kocasını boğsun da bu adamın elinden hem kendi kurtulsun hem de el âlemin kadınları...

Seneler geçtikçe zavallı Naşit Nefi Efendi hakkındaki garip rivayetlere daha yakası açılmadık ne gariplikler ilave ediliyor, bu cadı olayı ne kadar tellendirilip pullandırılıyordu...

Nefi Efendi'nin validesi vefat etti. Nesip ile Ragıbe büyüdü. İkisinin de düğünleri yapıldı. Kendisi evlilik saadetinden ebediyen mahrum kalan zavallı adam, çocuklarının mürüvvetlerini görmekle avunmak istedi.

Düğünde cadı kaynananın ahiretten gelinine elmas yüz görümlüğü, damadına el öpmelik getirdiği haberi yayılarak yine eski rivayetler, garabetler tazelendi. Birçok şey söylendi.

Yalı harap oldu. Yıkıcılara verildi. Nefi Efendi, oğlundan, kızından ayrı ufak bir evde zenci ihtiyar bir kadın hizmetçiyle oturuyordu.

Cadı birçok seneden beri artık görünmez olmuştu. Acayip tezahürlerinin arkası kesildi.

Sonsuza dek kadın yüzüne hasret kalan Naşit Nefi Efendi'nin mahrumiyet derecesinin tahammül sınırlarının üstüne çıktığı arzulu ve acılı gecelerinde insafsız cadı karısına karşı, "Binnaz! Bütün cihanın kadınlarını bana can düşmanı ettin. İsmimin anıldığı yerden Havva kızları ifrit görmüş gibi kaçışıyorlar. Artık hiçbir evlilik endişesi, rekabet tehlikesi, sadakatsizlik korkusu kalmadı. Bundan sonra sonsuza dek sen benimsin, ben senin. İşte döşeğimin yarısı boş, kucağım açık duruyor. Gel nazlım... Gel gülüm... Gel elmasım... Gel beni kavuşmakla sevindir. Dudak dudağa sevdalı olalım. Bir cadı ile bir insanın evliliklerine izin ihtimali yoksa beni çarp. Ya öldür ya kendin gibi bir hortlak yap. Böyle bir aşk hüsranıyla kadınsız yaşamaktansa her belaya razıyım" yalvarışlarıyla bar bar bağırıyor fakat heyhat, bu âşıkane davetlerine, bu ateşli yakarışlarına en küçük bir karşılık göremiyordu. Önceleri en sebepsiz, ufak tefek şeylere hiddetlenerek tezahür eden cadı, şimdi ne yapılsa görünmüyor, kocasının hayatının iyilik ve kötülüğüne tamamıyla yabancı, kayıtsız kalıyordu.

Acaba efendi yine evlense bir serbestlik devresi sandığı hayatının bu son sakinliğinde cadı tekrar fırtınalar koparmaya başlayacak mıydı? Bunu denemek istedi. Fakat bu deneyin gerçeklemesine katılacak bir kadın bulunmadı. Koca ekmeğine en muhtaç kadınlar bile Allah'a sığınarak ret cevabı veriyorlardı...

Bedbaht adam, Aziz Ruh'un kıskançlığını kışkırtmak için sonunda evdeki zenci Ferah kadına ilanıaşk etmeye karar verir. Bir akşam kadıncağız mangal başında uyuklarken büyük bir aşk ve ihtirasla birdenbire boynuna sarılır. Aşçı kadın, efendiyi çıldırdı sanarak şöyle feryada başlar:

— Ya Afandi çekil... Çıldırdı mı ayo... Bana boğaca mısın?

— Vallahi boğmayacağım. Ferahcığım...

— Ya ne yapacasın?

— Seni seveceğim.

— Aaa, üstüme iyilik sağlık! Beni çoçu mu sandın? Koca kadın sevilir mi?

— Asıl koca kadınlar sevilir. Çoluk çocuk sevgiden ne anlar? Kaç zamandır senin için cayır cayır içim yanıyor!

— İçin mi yanıyor? A zavallı... Sana ekşiiii bir limonata yapayım mı?

— Bu ateş limonatayla sönmez...

— Ya neyle söner?

— Senin o devrani kirazı dudaklarınla...

— Benim dudaklarım mı? Aaa, ak sakalından utanmıyor musun Afandi? Rabbim şaşırtmasın! Büyük sözüme tövbe!

— Kuzum Ferahçığım...

— Allah bana nasip etmesin. Haram kabul etmem.

— Allah göstermesin, haramı ben de kabul etmem.

Ferah gözlerini süze süze bir işveyle:

— Sen haram istemez. Ben haram istemez. Ee, öyle ise bu iş nasıl olaca?

— Yarın imamı çağırtır nikâh kıydırtırım.

Arap'ın cilvesi birden dehşete dönüşerek:

— Nikâh mı? Sana sığındım Rabbim! Beni cadıya boğdurtaca mısın ayo?

Yalnız cadı korkusuyla gerçekleşen bu reddi esnasında, Ferah'ın gözlerinde kendisininkine benzer, belki de daha fazla bir ihtirasın parladığını gören Naşit Nefi Efendi bir iki âşıkça saldırıştan sonra o gece kara kaleyi nikâhsız fetheder. Fakat bu tamiri mümkün olmayan hatasıyla kıskançlıktan küplere bindirdiği cadının dehşetli intikamından tiril tiril titreyen aşçı kadın, sabah erkenden tası tarağı toplayarak evden savuşur. Tuhaf hal! Bu defa cadı tezahür etmez. Ne fatih, ne fethedilen üzerine bir öfke ve şiddet belirtisi göstermez. Bu beklenmedik müsaadeyi zavallı Naşit Efendi, Muhterem Hayalet'in sevda tekelinden artık kurtulmasına açık bir delil sayarak, ak sakalına bakmayarak komşu kadınlara sarkıntılıklara kalkar, şiddetli evlilik isteğine düşer. Fakat vebadan kaçar gibi bütün

kadınları hâlâ ve daima kendinden kaçar, çekinir, iğrenir bulur. Hiçbirinden yüz bulmaz. Yine Ferah Kadın'a razı olur. Çok arar. Onu da bir daha ele geçiremez.

Talihsiz adam kalan ömrünü, bekârlık hayatının son aşk ziyafeti olan bu siyah bayat havyarın lezzetini hatırlamakla geçirirken bütün şu acı mahrumiyetinin sebebini, insana hayret durgunluğu veren "cadı" bilmecesini düşünür, düşünür, bir şey anlayamaz. Zihni de hayatı gibi karışır, kararır.

Nefi Efendi'nin artık her türlü aşk emelini zorunlu bir vazgeçişle zihninden çıkarıp kâh oğlunun kâh damadının ve kızının yanında vakit geçirmekte olduğu hayatının son senelerinde kendine bir mektupla bir çıkın gönderilir. Çıkını açar. Pamuklara sarılmış kutusuz birtakım mücevherler görür. Dikkatle kontrol edince bunların Aziz Ruh tarafından çekmeceden aşırılmış olan elmaslar olduğunu anlar. Şaşkınlığı artar. Esrarengiz bir şekilde çekmeceden yok olan bu takıların şu şekilde geri gelmesi kendini büyük bir titremeye düşürür. Muhterem Hayalet acaba yine tezahür etmeye mi başladı, mektup ondan mı merakıyla zarfı açar. Şu satırları okur:

Efendi!

Bu dünyada hiçbir şey yoktur ki biraz içyüzünü inceleyip derinleşme yönüne gidilince derhal karşınızda çözülmesi ve açıklanması mümkün olmayan bir bilmece şeklini almasın. Bütün hayat, varlıklar, kâinat önemli önemsiz görünen her şey, her şey birbiri içine girmiş birer bilmecedir.

Bu doğal bilmecelerin birbirine bağlılığı ve bunlardan çoğunun çözülmesinin mümkün olmaması, insanlığın çözme başarısıyla övündüklerinin de tamamıyla bilinememiş olduğunu gösterir. Âcizane düşünceme göre henüz hiçbir şey kesinlikle çözülememiştir. Belki cahiliye dönemlerinden kalma birçok yanlış düşüncenin, yalanın temelsizliği ilim ve fen adına ispatlanarak insanlık uyanılıp aydınlatılmaktadır.

Geometride noktanın tarifi için hoca efendi derste tebeşirle siyah tahta üzerine ufacık bir beyaz kondurur. Öğrenciler beyaz kâğıt üzerine siyah mürekkeple kara lekecikler yaparak öğretmenin bu tarifini taklit ederek tekrar eder.

Öğrenciler bundan ne anlamıştır? Herhalde büyük, belli, açık, kesin bir şey değil... Çünkü hoca efendi zaten anlamadığı bir şeyi anlatmaya uğraşmıştır. İşte diğer öğrenme ve bilgilenmelerimiz de az çok buna benzer.

Noktanın uzayda kapladığı yerden, en, boy, derinlik sahibi olup olmadığından, diğer özelliklerinden, uzayı ölçme ve sınırlandırmanın mümkün olduğu kuramsal bir şekle koymak için birçok matematikçinin ve bilhassa Riemann[1] ve Betti[2] adlı kişilerin *analysis situs*[3] dedikleri kuramlarından bahsedilince mesele büyür, dallanıp budaklanır. Tanım tanımı, yorum yorumu, açıklama açıklamayı gerektirir. Nihayet bir an gelir ki artık cevap verilemez. Orada durulur.

Bilimler ve fenler incelemeye aldıklan şeyleri zerre zerre tarttıklan, deneysel merceklerinden geçirmeye uğraştıklan halde kendi başlangıçlannda pek o kadar ince eleyip sık dokumaya gelmez. Zira noktadan öteye geçmek, noktanın tamamıyla anlaşılması şartına bağlanırsa vay olur insanlığın haline...

Efendi, her şeyin tamamen ve kesin olarak belirlenip anlaşılmasının mümkün olmadığı hususunu sıkıca aklınızda tutun. Şimdi size hakikat ve hayalden bahsedeceğim. Bu iki kelime manaca birbirinin karşıtıdır. Her varlık, bir hakikattir. Hakikat olmayıp da tasavvurla, kurguyla zihnimizde görünen şeylerse birer hayaldir. Hakikat ile hayal hakkındaki şu tarifim çok su götürür. Mantık ve bilim açısından bu meselede derinleşirsek kapanması zor bir mücadele kapısı açılır. Bu gibi tariflerde ustalıkla göz boyayıp hiçbir soru sorana ipucu göstermeden sıvışmanın yoluna bakmalıdır.

Biri, çıkar der ki: "Her varlık hakikat olamaz. Çünkü bütün varlıkların mahiyeti bizce bilinmez. Tarifinize bakılırsa bilinmeyen hakikat, tanımlanamayan hakikat, ispatlanamayan

---

1 Bernhard Riemann (1826-1866). Analiz ve diferansiyel geometri dalında önemli buluşları olan Alman matematikçi.

2 Enrico Betti Glaoui (1823-1892). Matematiğin ana dallarından topoloji alanında çalışmaları olan İtalyan matematikçi.

3 Matematiğin ana dallarından topolojinin yerine, aynı dalı ifade eden 19. yüzyılda türetilmiş Latince terimdir.

hakikat demek gerekir. Bir şeyse hem hakikat olsun hem tanımlanamasın, bu mümkün değildir. Bu adeta 'beyaz siyah' yani beyaz olan bir şeyin aynı zamanda siyah olduğunu da iddia etmek gibidir."

Sözü daha da uzatmak isteyen birisi de, "Her varlık bir hakikatse ben bir varlığım, bundan dolayı bir hakikatim. Zihnimde gördüğüm hayaller, fizyoloji bakımından sırf hayal olamaz. Zaten bu âlemde saf hayal yoktur. Zihnin her tahayyül ettiği şey, beynin önceki intibalarından doğmuştur" der.

Sözün ne kadar uzayabileceğini görüyorsunuz. İşte felsefe kitapları böyle yazılır. Her zamanın bir fikir, bir prensip modası vardır. Yeniler, eskileri beğenmez. Neredeyse eski, yeni hiçbir filozof görmedim ki inceden inceye meslektaşlarıyla, yani birbiriyle alay etmesinler. Her biri hakikatin anahtarını kendinde sanır. O ise kimsenin zihnine tamamıyla girmemiştir. Ben bu budalaların topuna gülerim. Çünkü hepsi laf ebesidir. Bir küçük hakikati kırk dereden su getirmedikten sonra söylemezler. Dünyada var olan kütüphanelerde milyonlarca kitap vardır. Şimdiye kadar keşfedilen saf hakikatlerse özetlenerek ufak bir cilde sığar.

Sizin geçirdiğiniz hayat, hayal midir, hakikat midir? Bu karmaşık bilmece karşısında beynim çok yorgunluk saatleri geçirdi. Geçen ömrünüzü bu iki kadrodan birine henüz tamamıyla sokamadım. Hayatınıza hakikat desem, hayale benzer; hayal desem, şu maddi âlemde bütün ana hatlarını çizerek yürümüş bir ömür, nasıl gerçekdışı olabilir? Günümüzün âlimleri ve önemli kişileri ne derse desinler. Hayatınızda hayal ile hakikatten birer parça var. Ben öyle diyorum.

Çok zaman pirincin taşını ayıklamaya uğraştım. Biraz hayali hakikatten ayırmayı başardım. Fakat üzülerek itiraf ederim ki tamamıyla değil...

Bu incelemelerim esnasında vicdanımın üzerinde oluşan ağırlıklardan, hakikati size hikâye ederek hafiflemek isterim. Ünlü fizikçi Newton'ın bir elmanın düşmesinden yerçekimi kanununu keşfettiği gibi beni de geçmiş hayatınızı incelemeye ufak bir sebep yöneltti.

Bendeniz size pek yabancı bir adam da değilim. Hisar'da, bitişik yalı komşunuz Aramdil Hanım'ın büyük oğlu Kadir Bey'im. Hayatımın büyük kısmı taşra memuriyetlerinde geçmiş olduğu için zatâlinizle uzun boylu bir araya gelmeye pek vaktim olamamıştı. Bununla birlikte birbirimizi hiç tanımaz da değiliz.

Hayatınızın mühim sır düğümlerinden olan "cadı" meselesinden dolayı, siz İstanbul'da bilinen kişiler arasına girdiniz. Bedbaht Naşit Nefi Efendi'yi tanımayan kalmadı. Acayip maceranızı uzaktan uzağa işitir, fakat doğrusunu söyleyeyim, bunu her ne şekildeyse yayılmasından yararlanılmak üzere düzenlenmiş ustalıklı bir masal gibi kabul ederdim.

Siz yalının enkazını yıkıcılara sattınız. Bu cadılı yalı hakikaten yerle bir edilecek bir evdi.

Annem öldü. Kardeşim Nadir Bey bilmem kaçıncı defa Paris'e gitti. Bizim yalı da tamir kabul etmez bir şekilde yıkılmaya yüz tuttu. Satın almak için münasip bir müşteri çıkmıyordu. Ben de sizin gibi enkazı yıkıcılara verdim. Yıkmaya başladılar.

Bir gün bu yıkıcıların ustabaşısı, kır sakallı, tavşanyemez[1] olanlardan bir Kürt yanıma gelerek dedi ki:

– Beyefendi, komşunuz Naşit Nefi Efendi'nin yalısını da biz yıhdık.

– Kârınıza kesat![2] İstanbul'da kadim mimari tarzımıza numune olacak bir bina bırakmıyorsunuz.

– Neye beddua edersin böyle? Siz satıyonuz, biz alıyoruh... Kabahat salt bizim mi ki? Alan da hayını görsün, satan da...

– Uzatma... Ne olmuş söyle?

– Ne olacah? Yıkarken sizin yalının tavan arasından öbür yalıya mükemmel bir yol gördük. Menteşeli bir kapak konmuş. Sizin taraftan mandallar, kilitler vurulmuş!

– Tuhaf şey!

– Gördüğümüz yalnız bu değil...

– Daha ne gördünüz?

– Sizin mahzenden öteki yalının mahzenine tünel gibi bir yol açılmış... İstersen gel seyret. Daha hepsini yıhmadık...

---

1 Tavşan yememeleri sebebiyle Aleviler için kullanılan isimlerden biri.

2 İşleri kesat gitsin, yürümesin, işleri bozulsun anlamında beddua.

Kürt önüme düştü. Yarı yıkılmış mahzene indik. Dediği geçidi gösterdi. Bir insanın eğilerek geçmesine müsait bir tünel... Fakat sonradan açılmışa benzemiyordu. Bu mahzenlerin eskiden inşası sırasında herhangi bir kullanım için böyle bir ek yapılmış.

Kürt'ün anlattığına göre bu geçit eskiye benzerse de bitimindeki geçişi sağlayan delik sonradan açılmışmış. Hatta istenildiği zaman açılır kapanır bir kapak taşı bulunduğunu da anlattı.

Kürtlerin bu keşfine ben evvela gerektiği kadar önem vermedim. Lakin sonradan düşündükçe zihnim karıştı. Nihayet beynime bazı hakikatler dank dedi. İki gün sonra geldim. Bu geçit zeminindeki toprakları karıştırdım. Her tarafını karış karış araştırdım. Üzerleri kurşunkalemle yazılı bazı yırtık kâğıt parçaları buldum. Bunları sakladım.

Bu konuda beni ikaz eden birkaç noktayı size açıklamak için biraz evvele dönmek zorundayım. Küçük biraderim Nadir Bey, heykeltıraşlık eğitimi için Paris'e gitmek istediği zaman ben olanca ikna gücümle onu bu fikrinden döndürmeye uğraşarak demiştim ki: "Kardeşim! Türkler arasında ebediyen kabul edilemeyecek bir meslek varsa o da heykel sanatıdır. Memleketine faydalı olacak, işe yarayacak bir şey öğren. Heykeltıraşlıkla burada ne yapacaksın? Ecdadımızın bırakmış olduğu suları kurumuş çeşmelere bugün musluk takacak paramız yok. Ecdadımızdan çoğu mezarlarında taşsız yatıyor. Birçoğunun gömüldüğü yer bile belli değil... Heykeli kime dikeceğiz? Evimizin içine giren Avrupa'dan gelme bazı öteberi kutularının üzerlerindeki resimleri günahtır diye bıçakla kazıdıklarını, kandil geceleri eve melek girmez iddiasıyla çocuğun bebeğini helaya kapadıklarını bilmiyor musun? Kışın çamurdan molozdan, yazın süprüntüden tozdan geçilmeyen mübarek meydanlarımızı, sokaklarımızı heykellerle kirletecek misin? Burada heykel sanatını nasıl kutsadıklarını anlamak için Sultanahmet meydanındaki dikilitaşların çukurlarına doğru eğil de bir bak. Alman imparatorunun yaptırdığı o canım çeşmenin mozaikleri üzerine gelip geçen şairlerimiz, artistlerimiz tarafından her

renkte kalemlerle yazılan nazik şiirleri, edepsizce resimleri görüp okumadın mı? Nihayet bir zaman etrafına tahta perde çekilerek çeşmenin kapatılması mecburiyeti neden hâsıl oldu?

Bugün şehrimizin güzel yerlerini farz edelim ki en büyük sanatkârların yetenekli ellerinden çıkmış saygıdeğer ecdadımızın heykelleriyle süslenmiş görsen üç gün sonra eğer bu abidelerin burunlarını, kulaklarını yerlerinde bulabilirsen aşk olsun! Elle tutulur birer "put"a benzeyen bu mermer insanları taşlamayı, şeytan taşlama derecesinde sevap bilenlere karşı heykel dikmek, heykel sanatında maharet göstermek iddiasındasın ha! Şaşarım aklına! Heykellerin yıkılmasında başarılı olanlara, Avrupa'da yılan çıyan öldürenlere verildiği gibi, bazı taraflardan para ödülleri vaadini bile umarım..."

Böyle çok söylendim. Fakat ahmak kardeşimi fikrinden çevirmek mümkün olmadı. Kararını gerçekleştirmek için Paris'e gitti. Gerekli eğitimlere başladı. Birkaç senede bir İstanbul'a geliyor, bir süre sonra yine Avrupa'ya geri dönüyordu. Hisar'daki yalının büyük bir odasını atölye haline getirmişti. İçerisi birtakım gönyeler, pergeller, küsküler, alçıdan yarım heykeller, kollar, bacaklar, kafalar, kalıplar, modeller, etütlerle doluydu. Çok geçmedi, bu atölye o çevrede "Nadir Bey'in Puthanesi" adıyla şöhret aldı. Hatta mahallenin kadınları öfke ve hınçlan yükseldiğinde küçük bir modelin üreme organını koparmışlardı. Nadir çok bağırdı, çağırdı. Bu organ kesme cinayetinden sonra atölyesini kadınlara kapattı. Dava büyüdü. Bütün mahalle ahalisi saldırana hak veriyor, ahlak ve edep bakımından kıyafet altında örtülmesi gereken insan organının, bilim ve sanat adına araştırılmasının ve sergilenmesinin çok çirkin olduğunu, medeni toplumlar arasına girmek için Türklerce mutlaka heykel sanatının öğrenilmesi zorunluysa hiç olmazsa donun uçkurunun çözülmemesini, göğüsten aşağı insan vücudunun araştırılmasının yasaklanması tehditlerle ihtar ediliyordu. Güzel sanatların Osmanlıcası, Frenkçesi olup olamayacağı meselesi meydan aldı. Eski ve yeni kafalılar ikiye ayrıldı. Avrupa medeniyetinin bize tam olarak uygulanmasında buna benzer birçok zor meselenin ortaya çıkacağını ben zaten biliyordum.

Mahallede ihtiyarca bir Adviye Hanım vardı. Yalıya geldiği zaman böyle cascavlak bir heykele rastlarsa organını koparmak için (el sürmenin haram olduğunu bildiğinden) cebinde ufak bir maşa getirirmiş. Bu zavallı cahil kadını kızdırmak için kardeşim çok şey söylerdi. Paris müzelerinde kadın erkek heykellerinin çoğunlukla böyle çıplak ve organlarının tam olduklarını söylediği vakit Adviye Hanım'ın hiddet ve bağnazlıktan gözleri dönerek, "Ah, elimde bir baltayla bu rezalethaneye girsem putlara karşı bir gaza yaparak hepsini parçalasam!" dediği hâlâ hatırımdadır.

Kardeşim böyle bin türlü eleştiri ve ayıplama içinde heykeltraşlığını ilerletmeye uğraşıyordu. Bu esnalarda karınız Binnaz Hanım vefat etti. Annemle aralarında kardeşten, her şeyden ileri bir dostluk vardı. Bu vefat evimizi pek siyah, derin matemlere gark etti. Kederinden az kaldı annem de arkasından gidiyordu. Bir müddet sonra kardeşimin elinde Binnaz Hanım'ın renkli bir fotoğrafını gördüm. Bu ölmüş kadının resminin elinde ne gezdiğini sordum. Üzüntüsünü yatıştırmak için annem, merhumenin doğal büyüklüğünde yarım heykelini yaptırtmak istediğini söyledi. Fakat heykelin yapılıp yapılmadığını bilmiyorum. Görmedim.

Burada bahsedilmesi gereken bir taraf daha var. Kardeşim Nadir'in Paris'e sıkça gidip gelmesi sebebiyle Beyoğlu'nda bazı Fransız aileleriyle dost olduk. Yalıya ecnebi kadınlar dadandı. Bunların içinde kafa göz yararak derdini anlatacak kadar Türkçe bilenleri de vardı. Bizim evde bir ispritizmacılık başladı. Adeta karma bir cemiyet oluştu. Karınız rahmetli bu ispritizma cemiyetinin en ileri gelen üyelerindendi. Cemiyetin başkanı Madam de Rude isminde bir kadındı ki rivayete göre kendisinde çok güçlü bir ruh akımı varmış, ruhları davet ettiği zaman odasının camlarını, tavanını sarsarmış. Büyük küçük bunun davetini kabul etmeyen ruh yokmuş. Hangisini istese cemiyete çağırabilirmiş. Cemiyette ikinci derecede davet gücüne sahip olan rahmetli annemmiş. O da ispritizmacılıkta çok ileri gitmiş.

Bendeniz taşra memuriyetlerimden İstanbul'a gelip gittikçe vefatından sonra karınız Binnaz Hanım'ın evlere şenlik, cadı olduğu acayip söylentisini duydum. İstanbul koca bir şehirdir.

Bu yolda gariplikler ara sıra duyulur. İzan sahipleri bu tür uydurmaların ne derece güvenilir bulursa ben de işte o kadar önem verip geçmiştim.

Kardeşim Nadir, adeta büyük bir aşkla hayatını adadığı heykel sanatının burada uğradığı ayıplamalara artık tahammül edemeyerek neredeyse kalıcı bir niyetle Paris'e savuşmuş. Birkaç eseriyle orada tanınmayı bile başarmış.

Nadir Paris'te, ben taşradayken annemiz İstanbul'da vefat eder. Aldığım bir telgraf üzerine derhal buraya geldim. Düzenlenecek birçok miras işi falan vardı. Nadir'i mektupla Dersaadet'e[1] davet ettim. "Hakkaniyetinden kesinlikle eminim. Sen ne yolda işleri düzenlersen bence makbuldür. Bazı mühim konulardan dolayı şu ara Paris'ten ayrılmam uygun olmaz..." yolunda mazeretler ileri sürerek gelmedi. Her işi bana bıraktı. Ben de aklımın erdiği kadar işleri yoluna koymaya koyuldum. Annemin sandık odası ve sandıklarını açtığım zaman bir bohça içinde samani canfesten bir entari ile kadınların aynalı biçim dedikleri şekilde önü çapraz düğmeli mor kadifeden bir hırka, bilmem neden, dikkatimi çekti. Annemin giydiği bütün elbiselerini az çok tanırdım. Fakat bu entari ile hırkayı üstünde gördüğümü hiç hatırlayamıyordum. Ortaya çıkan garip bir merakın sevkiyle hırkayı açıp silktim. Arasından renkli bir fotoğraf düştü. Alıp baktım. Kaynız Binnaz Hanım'ın resmi. Başörtüsüyle yanıma çok defa çıkmış olduğu için merhumeyi iyice tanırdım. Bu fotoğrafı bir defa da Nadir'in elinde görmüş olduğumu hatırladım. Fakat şimdi bu giysilerin arasında ne arıyor? Bu hırka ile elbisenin fotoğraftaki elbiseye tamamıyla uyması dikkatimi daha fazla çekti. Hotoz kutularını karıştırırken resimde Binnaz Hanım'ın başındaki samani oyalı mor hotozu da buldum. Mücevher kutularını açtığım zaman kaynızın boynundaki inci demetini, başındaki broşu, kulaklarındaki küpeleri, hepsini ele geçirdim.

Şimdi bu tesadüfi keşfimden bir mana çıkarmak lazımdı. Bu eşya annemin sandığına neden girmiş? Acaba Binnaz Hanım bunları yaşarken anneme emanet olarak mı bırakmış? Bu ihti-

1 "Saadet kapısı" anlamındaki kelime, Osmanlı'da İstanbul için kullanılmıştır.

male de uygun bir sebep bulmak zordu. Niçin bıraksın? Acaba kardeşim Nadir, Binnaz Hanım'ın yarım heykelini yapmaya çalıştığı zaman bu kıyafetle mücevherleri gerekli mi görmüştü?

Ben bu şaşkınlıktayken kutuların birinden bir yüzlük[1] çıktı. Binnaz Hanım'ın yüzüne aynıyla benzeyen bir yüzlük... Bu hiç şüphe yok, bizim Nadir'in sanat ve ustalığının eseriydi. Hah, şimdi bir ipucu yakalamıştım! Mektupla kardeşime yüzlüğün yapılış sebebini sordum. "Annem ısmarladı, yaptım. Nasıl kullandığı hakkındaki bilgim seninkinden fazla değildir. Ne için yaptırdığını bilemem" cevabını aldım.

Araştırma ve keşiflerin tamamlanması için size müracaata karar verdim. Bugün yarın derken araya birçok uğraşlar, engeller girdi. Nihayet biz de yalıyı yıkıcılara verdik... Yıkıcı amelebaşı Kürt'ün bizim yalının tavan arasından sizin yalıya yol bulunması, mahzenden mahzene geçit ve delik olması konusunda söyledikleri meselenin şeklini değiştirdi. Size müracaattan evvel araştırmaya koyuldum. Cadı bıkkınlığıyla senelerce geçirmiş olduğunuz cehennem hayatını bütün acıklı ayrıntılarıyla ve hemen her gün ve saatiyle sorup öğrendim, inceledim. İtirafından sıkılıyorum. Şu satırları yazarken terler döküyorum. Vicdanımı bunaltan, ezen, öldürücü bir yürek acısından, ulaştığım şu dehşetli hakikati ancak size söylemekle biraz hafifleyebileceğimi umuyorum.

Efendi! Aklı fikri altüst eden o korkunç cadı rolünü size oynayan benim annemdir. Bu hakikat şimdi gözümde gün gibi aşikâr oldu. Annemin bu işte sebebi, harekete geçireni, kışkırtanı, çıkarı neydi? Bu tarafı keşfetmek için düşündükçe zihnime fenalık geliyor. Bu konuda henüz kesin bir şey anlayamadım. Bulduklarım hep karşılaştığım işaretlerin rehberliğiyle ipuçlarına dayanmaktadır. Bu işin ilahi ve şeytani taraflan var. Doğruyu yanlıştan ayırmak zor. Evet, bu akıl almaz meselede uydurma, tuzak, hileyle beraber biraz da ispritizma karışık. Akıl ve doğaüstü bazı şeyler var. Fakat Avrupa'da en büyük, en güçlü medyumların fırsat düştükçe işe tricherie yani hile, mızıkçılık kattıkları tarafsız, ciddi insanların kitaplarında yazılı-

1 Maske.

dır. İspritlerin gösterdikleri *fantôme*'lan,[1] *matérialisation* dedikleri bedene büründürme konularını hakikat diye kabul tehlikesine kendimi bırakmaktansa annemin, kannız Binnaz Hanım'ın yüzlüğünü yüzüne, giysilerini sırtına geçirip mücevherleriyle de süslendikten sonra bahsettiğim geçitlerden sizin yalıya gitmiş olduğuna inanmayı zihnen daha yerinde bulurum. Hırkanızın cebinden çıkan ve kan koca döşekte yatarken havadan inen tehdit mektuplarına gelince... Bunlann gerçekleşme şekli hakkında bulduğum şu ihtimaller pek akıldan uzak değildir. Helaya girerken hırkanızı çıkarıp sofada merdiven parmaklığına asmış olabilirsiniz. Cadı için yaklaşarak bunun cebine bir kâğıt sokuşturmak pek güç bir iş sayılmaz. Havadan düşen yazılı kâğıtlar da tavan arasına geçildikten sonra tavanın uygun bir deliğinden aşağı uçurulabilir. Hatta yıktırdığımız eski yalılann mahzenlerini birbirine bağlayan gizli geçitte bulmuş olduğum yazılı kâğıt parçalarının cadı tehdit mektuplarının müsvedde döküntüleri olduğuna dair güçlü sanılar elde ettim.

Hisar Mezarlığı'nda, Binnaz Hanım'ın kabrinden görünen aydınlık hayal meselesi benim de zihnimi gıcıkladı. Gittim. Bebek'te bu garipliği anlatan ırgatbaşını buldum. Herifi sıkıştırdım. Başta hık mık dedi. Sonunda eline birkaç mecidiye tutuşturunca rahmetli annemin parayla gözünü doyurması üzerine, bu yalanı kendi uydurup o civarda yaydığını itiraf etti.

Mezar taşına kurşunkalemle yazılan mutasavvıfça şiiri yazanı görüp görmediğini sordum. "Bir delikanlı geldi. Bastonunun ucuna iple bir kurşunkalem bağladı. Kafesin demir parmaklığından içeri uzatarak o yazıları yazdı. Ben uzaktan gözetledim" cevabını verdi. Bu delikanlının eşkâli hakkındaki sorgulamama karşı tamamıyla kardeşim Nadir'in yüzünü ve görünüşünü tarif etti.

Şimdi inceleme sırası sekiz on kilit altından aşınlan mücevherlere geldi. Buna siz de şaşınız, ben de şaşayım... Cadı ve ruhlara yüklenerek uydurulan bu yalanlann mühim taraflarını bu kadar aydınlattıktan sonra bir kısım incelemelerimin karanlık

1 (Fr.) Hayalet, ruh.

perdesi arkasında kalması, yaptığım keşiflerin ciddiyetini bozamaz. Ruhçular, kullandıkları o gizli güç etkisiyle birçok maddi, katı şeyleri kalın taş duvarlardan, kilitli demir kasa çeperlerinden geçirdiklerini iddia ediyor. Bu konunun bilim insanlarından bazılarının eserlerinde de onaylandığını gördüm. Aslı var yok, uzun müddet geçirdiğiniz bu sıkıntı ve eziyet hayatı içinde size karşı ruhlar namına hareket edenlerin bu kadarcık bir başarı ve ustalık payını kabul ederek sözü kısa keselim.

Kardeşim Nadir Bey'den şiddetle açıklama istememe karşı aldığım cevap daima, "Ben annemin emrine tâbi oldum. Bu meselede esas maksada dair bir şey bilmem" sözünden ibaret kaldı. Bu ispritizma hadisesini çözmek için yine ispritlere müracaat ettim. Sorumu şöyle yorumladılar:

"Anneniz Aramdil Hanım ile komşunuz Binnaz Hanım, iki iyi dost ve güçlü birer isprittiler. Hangisi önce vefat ederse sağ kalanı yalnız ve hasretli bırakmayıp tezahür ederek ziyarete gelmesini ve böylece dostluklarının mezarın ötesinden de devam etmesini yaşarken karar altına almışlardı. Öldükten sonra Binnaz Hanım, kocası Naşit Nefi Efendi'nin gönlünün, gözünün pek çabuk başka kadınlara döndüğünü delici bir ruhsal gözle görerek kalbinde oluşan yatıştırılması mümkün olmayan bir kıskançlık öfkesiyle ilk geceden tezahür ederek dostuna içini döktü. Vefasızı uslandırmak için biri ahiretten, diğeri dünyadan iki kadın fikir ve hareket birliği yaptı. Naşit Nefi Efendi'yi can dayanmaz, acı bir hüsran içinde bırakan garip durumlar göründü..."

Efendi, ruhlar kendilerini bizden daha zeki ve gerçeği görür sayarak yaşayanlara karşı feraset, belki de keramet taslayabilir. Fakat akıl ve mantığı büsbütün göğe çekmediler ya!.. Muhterem Ruh, senelerce size karşı oynadığı "cadı" karnavalında kullandığı maskeyle giysileri neden bizim yalıya annemin sandık odasına bırakıyor? Annemin vefatıyla acayip "tezahür" hadisesi niçin kesiliyor? İşte yine tekrar ediyorum: Bu acı olayda sürnatüral likten, doğaüstü garipliklerden yorgun düşen zihinlerimizi makul bir vadiye, bir akıl ve mantık mecrasına sevk etmek için Binnaz Hanım'ın iskeletini mezardan

çıkararak bizim evde kostümlü baloya gider gibi giydirip maskeledikten sonra bu gezici belayı geceleyin âlemin başına salıvermektense bu mühim rolün benzersiz sanatkârının annem olduğunu kabul yoluna gitmek daha yerinde olur. Mesele karmaşıklıktan kurtulur, doğal bir şekil alır.

Şimdi boşandığınız Şükriye Hanım'ın babasıyla birlikte tezahürü bekleyerek yalıda geçirdikleri son gecede cadının ortaya çıkmasından evvel, neden ikisinin birden kendilerini uykuya kaptırmış, daha doğrusu sızakalmış, revolverlerin niçin ateş almamış oldukları düşünülmeye değer görülürse bunda da Aziz Ruh'un göstermek istediği kerametin hilesini keşfedebilmiş olduğuma inanıyorum. Şükriye Hanım yazdığı macerasında, o gece kahve takımının, oturdukları odanın kapısı önünde, sofada durduğunu yazıyor. Baba kız odada konuşurken cadının gelip kahve kutusuna uyku veren bir madde karıştırması pek zor bir iş değildir. Zaten kahveleri içerlerken haşhaş kokusundan şikâyet etmiş oldukları da görülüyor. Şükriye'yle babasını uyutan kahvenin etkisiyle ağır uykuya daldırdıktan sonra odaya girip revolverlerden fişekleri almak cadılık harikalan gösterme gücüne sahip olmayanlar için bile kolay bir iş değil midir?

Efendi! Senelerce sizi sürekli bir dehşet içinde yaşatan heyecan verici bu hayat bilmecenizin karanlık safhalarından bazı kısımlarını böyle aydınlandıkça bunun cinle, periyle, ahiretle, ruhlarla pek bağlantısı kalmıyor. Henüz çözülememiş duran birkaç gizli noktaya da bir gün tesadüfle açıklık verilirse bu da gerçek hayat sahnelerinde geçen binlerce emsali gibi tamamıyla sıradan olaylar seviyesine inecektir.

Annemin size karşı bu rolü oynamaktaki sebebi neydi? Bunu çok düşündüm. Allah taksiratını affetsin, bu kadının aleyhinizdeki kastı adeta canicedir. Bu inkâr edilemez. Fakat insanlık gereği oğulluk tarafgirliğinden büsbütün kendimi ayrı tutamayarak yalnız bir noktada annemi müdafaaya cüretimden dolayı beni mazur görünüz. Annem bu cüreti yalnız kendi zihninin, sinirlerinin coşkunluğundan almıyor. Bu çabayı onda uyandıran kannız merhume Binnaz Hanım'ın tahrikidir. Buna

sebep? İşte bu sebepler birbiri içine girmiştir. Biri çözülmedikçe öteki açılmaz. Bu iki kadın arasında ölümlük dirimlik bir sözleşme, dehşetli bir anlaşma var. Buna şüphem kalmadı. İspritlerin ruhlardan aktardıkları iddiasıyla bu konuda dedikleri madde ve şekil açısından değilse de anlam bakımından doğrudur. Binnaz Hanım, kendi vefatından sonra evlenmenize engel olmak için annemle bu yolda şeytanca hazırlıklarda bulunabilir. Bu sözleşmenin açık bir delili karınıza ait mücevherlerin annemin sandığından çıkmasıdır. Bu elmasların seksen kilit altından aşırılmasında Binnaz Hanım'ın dünya veya ahiretten, işte her ne şekildeyse, etkili bir yardımı var... Annem daha evvel vefat etseymiş uğradığınız felaketin aynısına demek babam uğrayacakmış.

Şimdi maceranın felsefi tarafına gelelim. Bu cinai vakada kullanılan örtü bulundu, ruhlara atılan iftira anlaşıldı. Fakat bu isyan ve günah âleminde gizlice örtü altında yapılan kötülükler, her cinai ve uydurma vakanın maskesi düşürülebiliyor mu? Bunun en dehşetlisi doğal maskelerle asıl yüzlerini gizlemeyi başararak kötülük yapanlardır. Efendi, emin olun, gördüğünüz her sima, göstermek istediği aydınlık bir vicdanın hakiki yansıması değildir. İyilikseverlik belirtileriyle parıltılı bulduğunuz çehrelerden çoğunu, bir anlık o doğal ikiyüzlülük örtüsünden sıyrılmış görseniz dehşetinizden Hakk'a sığınırsınız. Tatlı görünen ne kadar tebessümler vardır ki her biri gizli bir nefretin, alçak bir emelin aldatıcı yaldızı hükmündedir.

Efendi, size maskeyle bu büyük fenalığı eden kadının bu suçunu affediniz. Cenabıhak, cümlemizi yüzlerini örtü gibi kullanmakta mahir alçakların şerlerinden korusun.

Binnaz Hanım'a ait olduğuna şüphem kalmayan mücevherleri size tamamıyla iade ediyorum...

Bugün kalp ve vicdanları toprak kesilmiş bu iki kadın hakkında affınızı işte bir daha diliyorum. Çünkü merhametinize hak kazanmalarındaki en büyük mazeretleri "kadın" yaratılmış olmalarıdır...

Merhume Aramdil Hanım'ın Büyük Oğlu
A. Kadir

Naşit Nefi Efendi, hayatının bilmecesinin çözülemez sanılan düğümünü çözülmüş görmeyi sonunda başardı. Fakat artık iş işten geçmişti. Bu başarısı bir şeye yaramadı.

Kadınların gözünde güvenini geri kazanmak için bu cadı efsanesinin aslının neden ibaret olduğunu gazeteler ve her türlü vasıtayla ilana uğraştı. Bütün kadın yüzlerinde itimatsızlık tebessümünden başka bir şey uyandıramadı. Kadınlar, ihtiyarın bu telaşlarına hep gülüyor, yalanlamasının ciddiyetine inanmıyor; hakikati efsane, efsaneyi hakikat zannetmek ısrarından dönmüyorlardı.

Biçare adam, hayatını uzun, esrarengiz bir facia halinde geçirtmek gibi, en büyük fenalıklarına uğramış olduğu kadınlardan birine ahir ömründe sahip olabilseydi yine kendini bahtiyar sayacaktı.

17 Haziran 1912
Emirgan

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 78

Kocasının ölümüyle dul kalan Fikriye Hanım için çöpçatanlar işe koyulurlar. Bulabildikleri talip, birkaç kez evlenmiş ve rahmetli ilk karısından kalan iki çocuğuyla büyük bir yalıda yaşayan Naşit Nefi Efendi'dir. Ancak bu varlıklı talibin bir kusuru vardır: Çocuklarının annesi Binnaz Hanım hortlamıştır.

Cadı, Hüseyin Rahmi'nin gulyabani, hortlak gibi doğaüstü varlıkları konu edindiği "Garaib Faturası Külliyatı"nın ikinci romanıdır. Külliyatın ilk romanı *Gulyabani*'de olduğu gibi, bu romanda da halkın batıl inançları konu edilir. Hüseyin Rahmi bu kez merkeze ruh kavramını oturtarak spiritüalizme karşı, metafizik ve felsefi açıdan bir tartışma da yürütür.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir.
Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer.
Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır.
Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

9 786254 294532